

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NİN
BÖLGESEL ETKİLERİ VE KONYA SANAYİSİ**

DOKTORA TEZİ

Fatih Mehmet ÖCAL

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Murat ÇETİNKAYA

Konya-2008

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz XXI. yüzyılda tüm dünya ülkeleri hemen hemen her alanda etkin bir rol oynama mücadelesi vermektedirler. Bu konuda başarılı olabilmenin yolunun bilgiye sahip olmaktan, bilgiyi sanayi, tarım, hizmetler, sağlık, eğitim, güvenlik ve diğer tüm alanlarda kullanmaktan, kısaca bilgi toplumu olmaktan geçtiği şüphesizdir. Bilgi toplumu olmakla iktisadi açıdan gelişme, kalkınma ve sanayileşme, et ve tırnak misali birbirinden ayrılamayan kavramlardır. Günümüz dünyasındaki gelişmelere baktığımızda, dünya üzerindeki tüm politikaların belirlenmesinde, yönlendirilmesinde başrolü oynayan ülkelerin Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, Kanada, Çin gibi ülkeler olması tesadüf değildir. Bu gibi ülkelerin ortak özelliklerinin bilgi toplumu olma sürecinde önemli mesafeler alması ve bilgiyi başta sanayi ve olmak üzere tüm alanlarda kullanmalarındır.

Bu çalışmanın amacı esas olarak, Konya Sanayi'nin ve Konya'da kurulan Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimiyle, firma sahiplerinin sosyo-kültürel yapısını gözler önüne sermektir.

Çalışmanın, kaynakların araştırılması, anketin yapılmasının amacının ve öneminin firma sahiplerine ve yetkililerine anlatılarak anket formlarının teslim edilip, sağlıklı bir şekilde doldurulması temin edilip geri alınması ve konuyla ilgili yetkili kişilerle yapılan bire bir röportajlarla görüşlerine başvurulması ve yazılması sürecinin uzun zaman alması, aynı zamanda bir çok değerli ve yetkili kişilerin katkı yapmasını da sağlayarak, çalışmanın daha verimli olmasını yönünde önemli etkiler yapmıştır. Özellikle tüm çalışma boyunca göstermiş olduğu desteklerinden dolayı Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Murat Çetinkaya'ya, çalışma boyunca yaptıkları katkılarından dolayı Prof. Dr. Serdar ALTINOK, Doç. Dr. Ahmet AY'a ve Yrd. Doç. Dr. Zekeriya MIZIRAK'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca yoğun iş ortamında değerli vakitlerini ayırarak Konya Sanayisi ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin son durumları hakkında bilgi ve görüşlerini aktaran Konya Sanayi Odası ve Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi Başkanı Tahir BÜYÜKHELVACIGİL, OSBÜK Genel Sekreteri Ali YÜKSEL, Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi Başkanı Ali AKBAŞ, Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi Müdürü Vahit TÜRKYILMAZ,

Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi Müdürü Ali CEYLAN'a ve Birinci, İkinci, Üçüncü Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren, ankete katılan–katılmayan tüm firma yetkililerine çok teşekkür ederim.

Çalışmanın, başlangıcından son haline gelinceye kadar olan süreçte başta eşim ve meleşim yani bir tanecik kızım Raziye'nin gösterdiği sabır ve destek her türlü takdire şayandır. Yine bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardım ve desteklerinden dolayı Murat GÜLHAN, Mehmet Yusuf AHAN ve Emrah GÜLER'e sonsuz teşekkürler...

Son olarak bu çalışmanın Konya sanayi ve sanayicisine, hiç bir hesap kitap peşinde koşmadan kalbi Konya'nın her alanda gelişmesi için çarpan gerçek "Konya Sevdalıları"na ve tüm ilgilenenlere yararlı olması dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	viii
SUMMARY.....	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER ve GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SANAYİ VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ İLE DÜNYA ve ÜLKEMİZ SANAYİLEŞME SÜRECİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Kavram Olarak Sanayi ve Sanayileşme.....	4
1.2. Sanayileşmenin Önemi.....	5
1.3. Kavram Olarak Organize Sanayi Bölgeleri	6
1.3.1. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Temel Hedefleri.....	8
1.3.2. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Önemi ve İşlevleri.....	9
1.4. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluş İşlemleri Süreci.....	11
1.5. Dünya Sanayileşme Sürecine Genel Bakış.....	12
1.6. Sanayi Devrimi Öncesi Ekonomilerin Genel Durumu.....	13
1.6.1. İlk Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de Ortaya Çıkışı.....	14
1.6.2. İlk Sanayi Devrimi Sonrası Dünya'nın Sanayileşme Süreci.....	16
1.7. Türkiye'nin Sanayileşme Süreci.....	23
1.7.1. Cumhuriyet Öncesi Osmanlı Sanayi'nin Genel Durumu.....	23
1.7.2. Milli Liberal Kapitalizm Dönemi (1923-1930).....	25
1.7.3. Atatürk Devletçiliği Dönemi (1933-1938).....	26
1.7.4. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası Dönem (1939-1950).....	27
1.7.5. Ulusal ve Yabancı Sermayeye Dayalı Sanayileşme (1950-1960).....	28
1.7.6. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-1980).....	29
1.7.7. 1980 Sonrası Sanayileşme Süreci.....	32
1.8. Uygulamaya Konulan İktisat Politikaları'nın Sanayileşmeye Etkileri.....	39
1.8.1. Teşvik Politikaları ve Sanayileşme.....	39
1.8.2. Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Sanayileşme.....	43
1.8.3. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Sanayileşme.....	48
1.8.4. İstihdam ve Sanayileşme	49
1.8.5. Sanayi Gelişim Açısından Coğrafi Bölgelere Bakış	50
1.9. Ülkemiz Sanayileşmesinde Geline Durum Sorunlar Öneriler.....	51
1.10. Dünya'da Organize Sanayi Bölgeleri'nin Gelişimi.....	58
1.10.1. İngiltere ve Trafford Park Organize Sanayi Bölgesi.....	58
1.10.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	61
1.10.3. İtalya.....	62
1.10.4. Hindistan.....	62
1.10.5. Tayland.....	64
1.10.6. Singapur.....	65
1.10.7. Kanada.....	67
1.10.8. Diğer Bazı Ülkeler	68

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÜLKEMİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ VE KONYA SANAYİSİNE GENEL BAKIŞ

	<u>Sayfa</u>
2.1. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri’nin Kuruluş ve Gelişim Sürecine Genel Bakış	72
2.1.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları Işığında Organize Sanayi Bölgeleri’ne Bakış.....	73
2.1.2. Organize Sanayi Bölgeleri’nin Başlangıçtan Günümüze Kuruluş ve Gelişim Süreci.....	75
2.1.3. Organize Sanayi Bölgeleri’nin Coğrafi Bölgeler Olarak Dağılımı	84
2.1.4. Organize Sanayi Bölgeleri’nin Hukuki Kuruluş Aşamaları	86
2.1.5. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İle Organize Sanayi Bölgeleri’nin Görev ve Sorumlulukları.....	94
2.1.6. Organize Sanayi Bölgeleri ve Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmalara Sağlanan Teşvik, Kredi ve Vergi Muafiyetleri.....	96
2.1.6.1. OSB Tüzel Kişiliği’ne Sağlanan Bakanlık Kredisi.....	97
2.1.6.2. OSB Tüzel Kişiliğine Sağlanan Vergi Muafiyetleri.....	98
2.1.6.3. OSB Tüzel Kişiliği’ne ve OSB’nde Yer Alan İşletmelere Sağlanan Yardımlar.....	98
2.1.6.4. Organize Sanayi Bölgeleri’nde Yer Alan İşletmelere Sağlanan Vergi Muafiyetleri.....	99
2.1.6.5. OSB’lerdeki Firmalara Sağlanan KOSGEB Teşvikleri.....	100
2.1.6.6. KOSGEB Tarafından OSB’lerde Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Üstyapı, Proje ve Bölgesel Kalkınma Destekleri-Üstyapı Uygulama Projesi Desteği.....	101
2.1.6.7. Organize Sanayi Bölgeleri’ne Verilen Altyapı Kredileri.....	104
2.2. Organize Sanayi Bölgeleri’nin Sorunları	106
2.2.1. Genel Olarak Organize Sanayi Bölgeleri’nin Sorunları	107
2.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri’nin Sorunlarının Çözümüne Yönelik Öneriler.....	109
2.3. Organize Sanayi Bölgeleri Mevzuatı ve Değişikliklerin Takibi.....	121
2.4. Konya Sanayisi’ne Genel Bakış.....	121
2.4.1. Cumhuriyet’ten Günümüze Konya Sanayisi’ne Genel Bakış.....	121
2.4.2. Konya Sanayi’nin Gelişimine İhracat Açısından Bakış.....	133
2.4.3. Konya Firmaları ve Fuarlara Katılım.....	146
2.4.4. İstanbul Sanayi Odası Türkiye İlk ve İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması Açısından Konya Firmaları’na Genel Bakış.....	147
2.4.5. Konya Sanayi’nin Güçlü Tarafları.....	154
2.4.6. Konya’nın ve Sanayi Firmaları’nın Sorunları.....	155
2.4.6.1. Konya’nın Genel Ekonomik Sorunları.....	155
2.4.6.2. Konya Sanayi Firmaları’nın Sorunları.....	155
2.4.7. Konya Sanayi’nin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri.....	157

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ’NDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARLA İLGİLİ AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

3.1. Konya Organize Sanayi Bölgeleri’ne Genel Bakış.....	162
3.1.1. Konya I. Organize Sanayi Bölgesi	162

	<u>Sayfa</u>
3.1.2. Konya II. Organize Sanayi Bölgesi.....	167
3.1.3. Konya III. Organize Sanayi Bölgesi.....	168
3.1.4. Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi.....	169
3.2. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmalara Yönelik Anket Uygulaması.....	181
3.2.1. Anket.....	181
3.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	181
3.2.3. Anketin Kapsamı.....	182
3.2.4. Örneklem Kitlesi.....	182
3.2.5. Araştırmanın Yöntemi.....	182
3.2.6. Verilerin Toplanması, Düzenlenmesi ve Analizi.....	183
3.3. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Dağılımı ve Uygulanan Anket Formlarının Geri Dönüşümünün Değerlendirilmesi.....	184
3.4. Konya'da Bulunan Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firma Sahiplerinin ve Firmaların Çeşitli Sosyo-Kültürel ve Açılardan İncelenmesi...	186
3.4.1. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sahiplerinin Sosyo-Kültürel Açılardan İncelenmesi.....	186
3.4.2. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların İstihdam Açısından İncelenmesi.....	190
3.4.3. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların İktisadi Açılardan İncelenmesi.....	195
3.4.4. Firmalar Tarafından Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri'nin Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi.....	214
3.4.4.1. Firmalar Tarafından OSB Müdürlükleri'nin Çalışmalarıyla İlgili Olumlu Olarak Değerlendirdikleri İlk Beş Kriter.....	216
3.4.4.2. Firmalar Tarafından OSB Müdürlükleri'nin Çalışmalarıyla İlgili Olumsuz Olarak Değerlendirdikleri İlk Beş Kriter.....	217
3.5. Konya'daki OSB'lerde Faaliyet Gösteren Firmaların Çeşitli Açılardan Karşılaştırılması.....	217
3.5.1. Firmaların Kuruluş Yılları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	217
3.5.1.1. Firmaların Kuruluş Yılları ve OSB Arasındaki Bağlantı.....	217
3.5.1.2. Firmaların Kuruluş Yılları ve OSB'lerin Hukuki Nitelikleri Arasındaki Bağlantı.....	218
3.5.1.3. Firmaların Kuruluş Yılları ve Finansman Sorunları Arasındaki Bağlantı.....	219
3.5.1.4. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı Arasındaki Bağlantı.....	219
3.5.1.5. Firmaların Kuruluş Yılları ve Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki Bağlantı.....	220
3.5.1.6. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin İşlerini Nasıl Kurdukları Arasındaki Bağlantı.....	222
3.5.1.7. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı.....	222
3.5.1.8. Firmaların Kuruluş Yılları ve Teşvik Kredilerinden Faydalanan Firmalar Arasındaki Bağlantı.....	223
3.5.1.9. Firmaların Kuruluş Yılları ve İhracat Yapmaları Arasındaki Bağlantı..	224
3.5.1.10. Firmaların Kuruluş Yılları ve İthalat Yapmaları Arasındaki Bağlantı..	224
3.5.2. Firma Sahiplerinin Memleketleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	225
3.5.2.1. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve İşleri Nasıl Kurdukları Arasındaki Bağlantı.....	225

	<u>Sayfa</u>
3.5.2.2. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Babalarının Meslekleri Arasındaki Bağlantı.....	227
3.5.2.3. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı.....	227
3.5.3. Firma Sahiplerinin Yaşları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması...	228
3.5.3.1. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı...	228
3.5.3.2. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapmaları Arasındaki Bağlantı	228
3.5.3.3. Firma Sahiplerinin Yaşları İle Yabancı Ortaklığa Bakışları Arasındaki Bağlantı.....	229
3.5.4. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	231
3.5.4.1. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve Firmaların Kalite Belgelerine Sahip Olmaları Arasındaki Bağlantı.....	231
3.5.4.2. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve Firmaların AR-GE Harcamaları Arasındaki Bağlantı.....	232
3.5.4.3. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve Firmaların Hizmet İçi Eğitim Harcamaları Arasındaki Bağlantı.....	232
3.5.4.4. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı.....	233
3.5.5. Firmaların İhracat Yapmaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması...	234
3.5.5.1. Firmaların İhracat Yapmaları ve Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılım Arasındaki Bağlantı.....	234
3.5.5.2. Firmaların İhracat Yapmaları ve Uluslararası Fuarlara Gezi Bazında Katılım Arasındaki Bağlantı.....	235
3.5.5.3. Firmaların İhracat Yapmaları ve Kalite Belgelerine Sahip Olmaları Arasındaki Bağlantı.....	236
3.5.5.4. Firmaların İhracat Yapmaları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı.....	237
3.5.5.5. Firmaların İhracat Yapmaları ve Yabancılarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki Bağlantı.....	238
3.5.5.6. Firmaların İhracat Yapmaları ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı...	238
3.5.5.7. Firmaların İhracat Yapmaları ve En Az Bir Yabancı Dil Bilen Firma Sahipleri Arasındaki Bağlantı.....	239
3.5.5.8. Firmaların İhracat Yapmaları ve Teşvik Kredileri Arasındaki Bağlantı	240
3.5.6. Firmaların İthalat Yapmaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	241
3.5.6.1. Firmaların İthalat Yapmaları ve En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri Arasındaki Bağlantı.....	241
3.5.6.2. Firmaların İthalat Yapmaları ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı...	241
3.5.7. Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	242
3.5.7.1. Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri ve Yabancı Ortakların Olması Arasındaki Bağlantı.....	242
3.5.8. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	243
3.5.8.1. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı.....	243
3.5.8.2. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı ve En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri Arasındaki Bağlantı.....	244

	<u>Sayfa</u>
3.5.9. Firmaların AR-GE Harcamaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması...	245
3.5.9.1. Firmaların AR-GE Harcamaları ve İhracat Yapmaları Arasındaki Bağlantı.....	245
3.5.9.2. Firmaların AR-GE Harcamaları ve İthalat Yapmaları Arasındaki Bağlantı.....	246
3.5.10. Firmaların Finansman Sorunu İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması.....	246
3.5.10.1. Firmaların Finansman Sorunu ve Kullanılan Kaynaklar Arasındaki Bağlantı.....	247
3.6. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki Firmaların Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüme Yönelik Öneriler.....	247
3.6.1. Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	247
3.6.2. Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi'ndeki Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	249
3.7. Konya OSB'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri.....	251
SONUÇ.....	253
EK: Anket Formu Örneği	259
KAYNAKLAR.....	269

ÖZET

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NİN BÖLGESEL ETKİLERİ VE KONYA SANAYİSİ

Sanayi Devrimi öncesine kadar uzanan ülkemizdeki sanayileşme çabaları devamlı olarak sürdürülmeye çalışılmıştır. Çünkü bir ülkenin, dünya ülkeleri arasında söz sahibi olabilmesi ancak sanayileşmede ileri düzeye gelmelerine bağlıdır.

Ülkemizin bir sanayileşme modeli olan Organize Sanayi uygulamaları ile sanayileşme çabalarının başarıya ulaşması, ülkemiz sanayicilerinin dünyadaki gelişmeleri takip ederek dünyanın büyük bir köy olduğunu, artık herkesin herkesle her konuda ve her koşulda rekabet edebildiği gerçeğini ve firma bünyelerindeki idari ve üretim aşamalarında yer alan her birimi, en verimli bir şekilde kullanmak zorunda olduğunu idrak etmelerine bağlıdır.

Herkesi doğrudan veya dolaylı olarak ama bir şekilde etkileyen sanayileşme olgusu ülkelerin gündeminde sürekli yer almış, sanayileşme yolunda hemen ilerleyip gelişmiş ülkelere ulaşmak tüm ülkeler için başlıca hedef olmuştur. Bu amaçla, ilk defa 1896 yılında Manchester'da, daha sonra bir çok ülkede dengeli sanayileşmenin sağlanması temel amacıyla ortaya çıkan Organize Sanayi Bölgeleri uygulamaları, ülkemizde 1961 yılında başlamış ve yaklaşık yarım asırlık sürede, önemli ilerlemeler sağlanmasına rağmen sanayileşme sürecine yaptığı katkının boyutunun yeterliliği tartışılan bir konudur.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde sanayi, sanayileşme ve Organize Sanayi Bölgeleri, ülkemiz ve dünya sanayileşme süreci ile dünyadaki Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimi, ikinci bölümde Türkiye'deki Organize Sanayi Bölgeleri ile Konya sanayisinin kuruluşu, gelişim süreci, firmaların yararlandığı teşvikler, sorunlar, çözüm önerileri anlatılmıştır.

Son bölümde ise Konya'daki Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişim evreleri açıklanmış, sonra özelde yapılan anket uygulamasından elde edilen veriler değerlendirilerek, Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firmalar ve sahiplerinin ekonomi ve sosyo-kültürel durumları ortaya konulmuştur.

SUMMARY

THE REGIONAL EFFECTS OF ORGANIZE INDUSTRY REGIONS AND THE INDUSTRY OF KONYA

The industrialization tenacities have been trying to maintain continually in our country that have reached until the time before industry revolution. Because being a country that have authority among the other countries is only due to reaching a high level in industrialization.

Reaching success in industrialization tenacities with an industrialization model which is an applicance of organize industry of our country is due to understanding of our manufacturers that follow the developments and understand that the world is a big village, and the reality of the competition that each one can do with each other and it is necessary to use each units that takes place in the management and producement phase of the firms.

The industrialization phenomen that affects directly or indirectly everyone has taken place in countries agend, and also being one of a developed countries rapidly has been a main aim in the way of industrialization. With this aim, the organize industry regions applications that appeared firstly in Mancehster in 1896, and then in many countries with the aim of providing balanced industrialization strated in our country in 1961 and although in this half century time, it has been a subject of a dabate that the sufficiency of its help to the industrialization process.

This study consists of three parts. In the first part of this study, it was told industry, industrialization and the organize industry regions, our country and the industrialization process of the world and the development of the organize industry regions in the world. In the second part it was told that the organize industry regions in Turkey and the foundance of Konya's industry, its development process, the promotions used by the firms, problems, the solution offers. And in the final part, it was told the development stage in the organize industry regions in Konya, then it was exhibited the situations of the firms that take place in organize industry regions and the socio-economic situations of their prossessors by evaluating the datas that obtained the applicance from the questionnaire which was done in private.

KISALTMALAR

a.g.b.	: Adı Geçen Brifing
a.g.e.	: Adı Geçen Eser.
a.g.m.	: Adı geçen Makale
a.g.r.	: Adı Geçen Rapor
BBYSP	: Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı
BIE	: Bintan Industrial Estate
BIP	: Batamindo Industrial Park
ÇED	: Çevresel Etki Değerlendirmesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
G. L.	: Genel Lise
ha	: Hektar
HM	: Hazine Müsteşarlığı
İ. O.	: İlköğretim Okulu
İAV	: İktisadi Araştırmalar Vakfı
İBYSP	: İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
km	: Kilometre
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOS	: Konya Organize Sanayi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSO	: Konya Sanayi Odası
KSTM	: Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü
KTO	: Konya Ticaret Odası
L	: Lisans
LÜ	: Lisansüstü
m	: Metre
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OSBÜK	: Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu
STB	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
T. L.	: Teknik Lise
TESK	: <u>Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu</u>
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ		<u>Sayfa</u>
TABLO 1. YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN DAĞILIMI.....		40
TABLO 2: YATIRIM TEŞVİK BELGELERİ'NİN COĞRAFİ BÖLGELER OLARAK SAYISAL DAĞILIMI (2002-2007).....		42
TABLO 3: KOBİ YATIRIM TEŞVİK BELGELERİ'NİN BÖLGESEL DAĞILIMI (2002-2008).....		44
TABLO 4: İMALAT SANAYİ KOBİ YATIRIM TEŞVİK VE İŞLETME KREDİLERİ'NİN DAĞILIMI (2002-2007/YTL)		45
TABLO 5: GSMH SEKTÖR PAYLARI'NİN DAĞILIMI (1923-2007)(%).....		53
TABLO 6. YAPIMI TAMAMLANAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (1962-1994/35 ADET).....		77
TABLO 7. KAMULAŞTIRMA SAFHASINDA OLAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (29 ADET - 1962-1994).....		77
TABLO 8. YENİ PROJE AŞAMASINDA OLAN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (17 ADET / 1962-1994).....		78
TABLO 9. YAPIMI DEVAM EDEN ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (32 ADET / 1962-1994).....		78
TABLO 10. ETÜT-PROJE AŞAMASI'NDAKİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (24 ADET / 1962-1994).....		79
TABLO 11. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI.....		85
TABLO: 12. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NE TANINAN VERGİ MUAFİYETLERİ.....		100
TABLO 13. OSB'LERDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARA KOSGEB DESTEĞİ.....		101
TABLO 14. OSB'LERE UYGULANAN YATIRIM VE İSTİHDAMIN TEŞVİKİ.....		102
TABLO 15. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNE VERİLEN KREDİLERİN GERİ ÖDEME ŞARTLARIYLA KREDİLENDİRME VE FAİZ ORANLARI.....		104
TABLO 16. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NİN FAALİYETE GEÇTİĞİ İLLER (58 İL).....		106
TABLO 17. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NDE BEDELSİZ ARSA TAHSİSİ, VERGİ, SİGORTA PİRİMİ İLE ENERJİ DESTEĞİ SAĞLANAN İLLER (49 İL).....		106
TABLO 18. KONYA'DA FİRMA VE ÇALIŞAN SAYISI (1927).....		122
TABLO 19. KONYA'DA BÜYÜK İMALAT SANAYİ'NİN YAPISI (1979-%).....		124
TABLO 20. KONYA İMALAT SANAYİ İŞYERİ SAYISI (1992).....		129
TABLO 21. KONYA İMALAT SANAYİ İŞLETME ÖLÇEKLERİ (1992).....		129
TABLO 22. KONYA İMALAT SANAYİ KATMA DEĞERİ (1992).....		130
TABLO 23. KONYA'DAKİ SANAYİ FİRMALARI'NİN DAĞILIMI (2002).....		131
TABLO 24. SANAYİ FİRMALARI'NİN ÇALIŞAN PERSONEL SAYISINA GÖRE DAĞILIMI.....		131
TABLO 25. KONYA VE İHRACAT (1989 – 2007) (\$).....		134
TABLO 26. KONYA İLİ İHRACAT KARŞILAŞTIRMASI (2001-2008)(\$).....		136
TABLO 27. KONYA İLİ İTHALAT / İHRACAT VERİLERİ (\$).....		137
TABLO 28. KSO'YA KAYITLI FİRMALAR VE DIŞ TİCARET FİRMALARI(1985-2007).....		139
TABLO 29. KONYA'DAN EN FAZLA İHRACAT YAPILAN İLK 3 ÜLKE SIRALAMASI (1989–2008 /\$).....		141

	<u>Sayfa</u>
TABLO 30. KONYA VE İHRACAT EN FAZLA İHRACAT YAPILAN İLK 3 ÜRÜN SIRALAMASI (1989 – 2008 / \$).....	142
TABLO 31. KTO -TÜYAP FUAR MERKEZİNDE DÜZENLENEN FUARLAR (2003-2008).....	147
TABLO 32. İSTANBUL SANAYİ ODASI TÜRKİYE İLK 500 SANAYİ KURULUŞU SIRALAMASI'NDA KONYA FİRMALARI (1967–2007)..	149
TABLO 33. İSTANBUL SANAYİ ODASI TÜRKİYE İKİNCİ 500 SANAYİ KURULUŞU SIRALAMASI'NDA KONYA FİRMALARI (1997-2007)...	152
TABLO 34. KONYA I. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ	164
TABLO 35. KONYA I. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ'NDE FAALİYET YAPAN FİRMALARIN SEKTÖREL DAĞILIMI (2008).....	166
TABLO 36. KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ'NDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN SEKTÖREL DAĞILIMI (2007).....	170
TABLO 37. KOS BÖLGESİ'NDE FAAL OLAN FİRMALARIN SEKTÖREL DAĞILIMI.....	173
TABLO 38. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NDE FAAL OLAN FİRMALAR VE GERİ ALINAN ANKET FORMLARININ DAĞILIMI.....	184
TABLO 39. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARINA GÖRE DAĞILIMI.....	186
TABLO 40. FİRMA SAHİPLERİNİN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI.....	186
TABLO 41. FİRMA SAHİPLERİNİN YAŞLARI İTİBARIYLA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALAR BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	187
TABLO 42. FİRMA SAHİPLERİ'NİN MEMLEKETLERİNE GÖRE DAĞILIMI...	187
TABLO 43. FİRMA SAHİPLERİ'NİN BABALARININ MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	188
TABLO 44. FİRMALARIN HUKUKİ NİTELİKLERİ'NE GÖRE DAĞILIMI.....	188
TABLO 45. FİRMA SAHİPLERİNİN FİRMALARINI KURMA ÇEŞİTLERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	188
TABLO 46. FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYLERİNE GÖRE DAĞILIMI...	189
TABLO 47. FİRMA SAHİPLERİNİN YABANCI DİL BİLMELERİNE GÖRE DAĞILIMI.....	189
TABLO 48. FİRMALARIN ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	190
TABLO 49. FİRMALARIN PERSONEL ÇIKARMALARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	191
TABLO 50. FİRMALARDA PERSONEL ÇIKARILMA NEDENLERİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	191
TABLO 51. FİRMALARIN ÇIKARILAN PERSONEL SAYILARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	192
TABLO 52. FİRMALARIN ÇALIŞAN PERSONELİN ÖĞRENİM DURUMU BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	193
TABLO 53. FİRMALARIN HİZMET İÇİ EĞİTİM İÇİN BÜTÇE AYIRMALARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	193
TABLO 54. FİRMALARIN PERSONELE VERDİKLERİ MAAŞLAR BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	194
TABLO 55. YILLARINDA FİRMALARIN İKTİSADİ DEĞİŞİMLER BAKIMINDAN DAĞILIMI (2005/2007).....	195
TABLO 56. FİRMALARIN ORTALAMA ÜRETİM KAPASİTE KULLANIM ORANLARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	195

	<u>Sayfa</u>
TABLO 57. İHRACAT / İTHALAT YAPAN FİRMALARIN DAĞILIMI.....	196
TABLO 58. FİRMALARIN YAPTIKLARI İHRACAT MİKTARI BAKIMINDAN DAĞILIMI (1997 - 2007).....	197
TABLO 59. FİRMALARIN YAPTIKLARI İTHALAT MİKTARI BAKIMINDAN DAĞILIMI (1997-2007).....	197
TABLO 60. FİRMALARIN İHRACAT / İTHALAT YAPILAN ÜLKELER BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	198
TABLO 61. FİRMALARIN YAPTIKLARI İHRACATIN / İTHALATIN DÖVİZ CİNSİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	199
TABLO 62. FİRMALARIN KULLANDIKLARI SERMAYE KAYNAKLARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	200
TABLO 63. FİRMALARIN ÖZ KAYNAKLARA SAHİPLİK BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	200
TABLO 64. FİRMALARIN KAR ORANLARINDAKİ DEĞİŞİM BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	200
TABLO 65. FİRMALARIN FİNANSMAN SORUNU BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	201
TABLO 66. FİRMALARIN FİNANSMAN SORUN TÜRLERİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	202
TABLO 67. FİRMALARIN DÖVİZ / DÖVİZ ENDEKSLİ KREDİ KULLANIMI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	203
TABLO 68. FİRMALARIN TEŞVİK KREDİLERİNDEN FAYDALANMALARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	203
TABLO 69. FİRMALARIN ÜRETİLEN ÜRÜNÜN NİTELİĞİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	203
TABLO 70. FİRMALARIN SABİT SERMAYE YATIRIMI BAKIMINDAN DAĞILIMI (1990 – 2006).....	204
TABLO 71. FİRMALARIN STOK DEĞERLERİ DEĞİŞİMİ BAKIMINDAN DAĞILIMI (1990-2006) (\$).....	206
TABLO 72. FİRMALARIN SON BEŞ YILDA İYİLEŞME SAĞLADIĞI ALANLAR BAKIMINDAN DAĞILIMI (2003-2007).....	207
TABLO 73. FİRMALARIN SON BEŞ YILDA KARŞILAŞILAN TEMEL SORUNLAR BAKIMINDAN DAĞILIMI (2003-2007).....	207
TABLO 74. FİRMALARIN ULUSAL / ULUSLARARASI FUARLARA KATILIM BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	208
TABLO 75. FİRMALARIN ULUSAL / ULUSLARARASI FUARLARA KATILIMDA TERCİH ETTİĞİ KURUMLAR BAKIMINDAN DAĞILIMI....	208
TABLO 76. FİRMALARIN YABANCI ORTAKLIKLARININ VARLIĞI BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	209
TABLO 77. FİRMALARIN YABANCI ORTAKLIĞA BAKIŞLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	209
TABLO 78. FİRMALARIN ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN GEREKİLİĞİ/YETERLİLİĞİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	210
TABLO 79. FİRMALARIN ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN YETERSİZLİĞİNİN NEDENLERİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	210
TABLO 80. KONYA'DAKİ ÜNİVERSİTE MEZUNLARININ YETERLİLİĞİ BAKINDAN DAĞILIMI.....	211
TABLO 81. FİRMALARIN 2007-2010 DÖNEMİNDE YURTIÇI / YURTDIŞI YATIRIM YAPILMASI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	212

	<u>Sayfa</u>
TABLO 82. FİRMALARIN 2007 - 2010 DÖNEMİNDE FİRMA YATIRIMLARININ YAPILMASI DÜŞÜNÜLEN ÜLKE GRUPLARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	212
TABLO 83. 2007 - 2010 DÖNEMİNDE FİRMALAR TARAFINDAN YURT İÇİNDE YATIRIM YAPILMASI DÜŞÜNÜLEN ALANLAR BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	213
TABLO 84. FİRMALARIN KALİTE BELGELERİNE (ISO: 9000, TSE vb.) SAHİP OLMALARI BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	213
TABLO 85. FİRMALARIN ÜRETİMDE KULLANILAN ENERJİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	214
TABLO 86. FİRMALARIN ISINMADA KULLANILAN ENERJİ BAKIMINDAN DAĞILIMI.....	214
TABLO 87. FİRMALARIN BAKIŞ AÇILARIYLA ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ MÜDÜRLÜKLERİ'NİN FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	215
TABLO 88. OSB'DEKİ FİRMALARIN “ÇOK İYİ / İYİ” OLARAK YANITLADIĞI İLK 5 KRİTER.....	216
TABLO 89. OSB'DEKİ FİRMALARIN “KÖTÜ” OLARAK YANITLADIĞI İLK 5 KRİTER.....	217
TABLO 90. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	218
TABLO 91. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE HUKUKİ NİTELİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	219
TABLO 92. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE FİNANSMAN SORUNLARININ VARLIĞI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	219
TABLO 93. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE FİRMA SAHİPLERİNİN YABANCI ORTAKLIĞA BAKIŞI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	220
TABLO 94. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE YABANCI FİRMALARLA ORTAKLIK YAPAN FİRMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	221
TABLO 95. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE FİRMA SAHİPLERİNİN İŞLERİNİ NASIL KURDUĞU ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	222
TABLO 96. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	223
TABLO 97. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE TEŞVİK KREDİLERİNDEN FAYDALANAN FİRMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	224
TABLO 98. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE İHRACAT YAPMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	224
TABLO 99. FİRMALARIN KURULUŞ YILLARI VE İTHALAT YAPMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	225
TABLO 100. FİRMA SAHİPLERİNİN MEMLEKETLERİ VE İŞLERİ NASIL KURDUKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	226
TABLO 101. FİRMA SAHİPLERİNİN MEMLEKETLERİ VE BABALARININ MESLEKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	227
TABLO 102. FİRMA SAHİPLERİNİN MEMLEKETLERİ VE EĞİTİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	227
TABLO 103. FİRMA SAHİPLERİNİN YAŞLARI VE EĞİTİM DÜZEYLERİ ARASINDA İLİŞKİ.....	228

	<u>Sayfa</u>
TABLO 104. FİRMA SAHİPLERİNİN YAŞLARI VE YABANCI FİRMALARLA ORTAKLIK YAPMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	229
TABLO 105. FİRMA SAHİPLERİNİN YAŞLARI VE YABANCI ORTAKLIĞA BAKIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	230
TABLO 106. FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ VE FİRMALARIN KALİTE BELGELERİNE SAHİP OLUNMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	231
TABLO 107. FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ VE FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	232
TABLO 108. FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ VE FİRMALARIN HİZMET İÇİ EĞİTİM HARCAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	233
TABLO 109. FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ VE OSB'LER ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	234
TABLO 110. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE ULUSLARARASI FUARLARA STAND BAZINDA KATILIM ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	235
TABLO 111. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE ULUSAL FUARLARA GEZİ BAZINDA KATILIM ARASINDAKİ İLİŞKİ....	236
TABLO 112. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE KALİTE BELGELERİNE SAHİP OLUNMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	236
TABLO 113. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	237
TABLO 114. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE YABANCILARLA ORTAKLIK YAPAN FİRMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	238
TABLO 115. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	239
TABLO 116. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE EN AZ BİR YABANCI DİL BİLEN FİRMA SAHİPLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	240
TABLO 117. FİRMALARIN İHRACAT YAPMALARI VE TEŞVİK KREDİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	240
TABLO 118. İTHALAT YAPAN FİRMALAR VE EN AZ BİR YABANCI DİL BİLEN FİRMA SAHİPLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	241
TABLO 119. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ VE İTHALAT YAPMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	242
TABLO 120. FİRMA SAHİPLERİNİN EN AZ BİR YABANCI DİL BİLMELERİ VE YABANCI ORTAKLARIN OLMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	243
TABLO 121. FİRMALARIN YABANCI ORTAKLIĞA BAKIŞI VE FİRMA SAHİPLERİNİN EĞİTİM DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	244
TABLO 122. FİRMALARIN YABANCI ORTAKLIĞA BAKIŞI VE FİRMA SAHİPLERİNİN YABANCI DİL BİLMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	245
TABLO 123. AR-GE YATIRIMI VE İHRACAT YAPAN FİRMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	246
TABLO 124. AR-GE YATIRIMI VE İTHALAT YAPAN FİRMALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	246
TABLO 125. FİNANSMAN SORUNU VE KULLANILAN KAYNAKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	247
TABLO 126. KONYA I. OSB'NDEKİ FİRMALARIN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR.....	247

ŞEKİLLER ve GRAFİKLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
ŞEKİL 1: YATIRIM TEŞVİK BELGELERİ'NİN COĞRAFİ BÖLGELER OLARAK DAĞILIMI (2002-2007) (%).....	43
ŞEKİL 2: KOBİ YATIRIM TEŞVİK BELGELERİ'NİN BÖLGESEL DAĞILIMI (%).....	44
GRAFİK 1: GSMH SEKTÖR PAYLARI'NIN DEĞİŞİM SEYRİ.....	54
ŞEKİL 3: ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİNİN COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI.....	85
GRAFİK 2: KONYA İLİ İHRACAT'ININ DEĞİŞİM SEYRİ (1989–2008) (\$).....	135
GRAFİK 3: KONYA İLİ İHRACAT'ININ DEĞİŞİM SEYRİ (2001-2008) (\$).....	137
GRAFİK 4: KONYA İLİ İTHALAT'ININ DEĞİŞİM SEYRİ (1991–2008) (\$).....	138
GRAFİK 5: KSO'YA KAYITLI FİRMALAR'IN DEĞİŞİM SEYRİ (1985-2008).....	140
ŞEKİL 4: KONYA'DA FAALİYET GÖSTEREN DIŞ TİCARET FİRMALARI'NIN DEĞİŞİM SEYRİ(1985-2008).....	140
ŞEKİL 5: OSB'LERDE FAAL OLAN FİRMALAR VE ANKET FORMLARININ GERİ ALINMASI.....	185
ŞEKİL 6: FİRMALARIN OSB MÜDÜRLÜKLERİ'NİN TÜM HİZMETLERİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	215

GİRİŞ

Sanayileşme İnkılabı öncesine kadar uzanan ülkemizdeki sanayileşme çabalarında zaman zaman başarısızlıklara uğranılsa da, devamlı olarak sürdürülmeye çalışılmıştır. Çünkü ülkelerin gelişip kalkınmalarıyla sanayileşmeleri artık aynı anlamda kullanılmaktadır. Ayrıca dünya ülkeleri arasında saygın bir yer edinebilmek, dünya politikalarında söz sahibi ve etkin ülkelere birisi olma iddiasındaki Türkiye, sanayileşme sürecini bir an önce tamamlamak zorundadır. Zira günümüz dünyasında gelişmiş, dünya üzerindeki politikaların belirlenmesinde başrolü oynayan, sanayileşme sürecini tamamlayıp bilgi toplumu aşamasına geçmiş ülkelerle aynı kulvarda koşabilmek ve onlarla yarışabilmek için başka bir yol da bulunmamaktadır.

Ülkemiz'in Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) uygulamalarından başarılı sonuçlar alınarak sanayi gelişme seviyemizin daha yukarılara çıkarılması, yetkili Bakanlık tarafından çıkarılacak yasa, yönetmelikler ve diğer ilgili kurumların girişimleriyle bağlantılı olmasının yanı sıra ülkemiz sanayicilerinin de, dünyadaki gelişmeleri takip ederek dünyanın büyük bir köy olduğunu, artık herkesin herkesle her konuda ve her koşulda rekabet edebildiği gerçeğini ve firma bünyelerindeki idari ve üretim aşamalarında yer alan her birimi en verimli bir şekilde kullanmak zorunda olduğunu, ancak bunu yapabildiği oranda dünya ile rekabet etme şansının olabileceğini idrak etmelerine bağlıdır. Artık dünya rekabet ortamında başarılı ve bir dünya firması olabilme yolunun da her şeyden önce, bilgiye yatırım yapmaktan ve bilgiyi her alanda kullanmaktan geçtiği şüphesizdir.

Herkesi doğrudan veya dolaylı olarak ama bir şekilde etkileyen sanayileşme olgusu ülkelerin gündeminde sürekli yer almış, sanayileşme yolunda hemen ilerleyip gelişmiş ülkelere olmak tüm ülkeler için başlıca hedef olmuştur. Bu amaçla, ilk defa 1790 yıllarında Manchester'da ortaya çıkan daha sonra ABD, İtalya, Kanada, Çin, Hindistan gibi ve diğer bir çok ülkede dengeli sanayileşmenin sağlanması temel amacıyla örnekleri görülen Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarına ülkemizde 1961 yılında başlanmış, genelde şehir merkezlerinin dışında bir bölgede, arsa tahsisinden tüm alt yapıya kadar ihtiyaç duyulan tüm hizmetler sanayicinin kullanımına sunulmuştur. Böylece hem sanayicinin üretime başlayıncaya kadar

yapacağı giderlerden kurtularak bu yolla üretimde kullanabileceği sermayelerinin azalmaması sağlanmış, hem de belli bir bölgenin tamamına sanayicinin kullanacağı hizmetler götürülerek düşük bir maliyetle tüm sanayicilerin bu hizmetlerden yararlanmasını olanağı sunulmuş, ayrıca şehirlerin çeşitli yerlerinde küçüklü büyüklü imalathanelerin ortaya çıkarak şehir planlaması ve çevre düzenini bozarak hava kirliliğine yol açmasının önlenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizde 1961 yılından günümüze kadar geçen yaklaşık yarım asırlık süre içinde (46 yıl), Organize Sanayi Bölgeleri Uygulamaları'nda önemli ilerlemeler sağlanmasına rağmen sanayileşme sürecine yaptığı katkının boyutunun yeterli düzeyde olup olmadığı tartışılan bir konudur.

Bu çalışmanın amacı konunun tamamının bir bütün olarak anlaşılmasının sağlanmasını temin için, dünya ve ülkemiz sanayileşme sürecine kısaca değinip, daha sonra sanayileşme sürecine bağlı olarak ve hızlı bir sanayileşme trendi yakalamak amacıyla bir sanayi gelişme modeli olan ve ilk defa 1790 yıllarında Manchester'da başlayıp kısa süre içinde dünyadaki bir çok ülkede görülen Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarını, dünya ve ülkemiz bazında genel olarak inceledikten sonra, Konya sanayinin gelişim sürecini incelemek ve Konya'daki Organize Sanayi Bölgeleri'nin Konya ekonomisine olan etkilerini ortaya koyup, bu iktisadi etkileri geliştirmenin yollarını araştırmaktır. Bu amaçla öncelikle literatür çalışması yapılmış daha sonra Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde yapılan saha çalışması ile Konya sanayi ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin iktisadi yapıları ve firma sahiplerinin sosyo-kültürel durumları araştırılmıştır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde sanayi, sanayileşme ve Organize Sanayi Bölgeleri üzerinde kavramsal olarak durulmuş, sanayileşme ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin (OSB) önemiyle beraber, Organize Sanayi Bölgeleri'nin hedefleri, nitelikleri, işlevleri, kuruluşu, dünya ve ülkemiz sanayileşme süreci ile dünyanın çeşitli ülkelerindeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimleri anlatılmıştır. Öncelikle genel olarak milattan önceki devirlerden başlayarak dünyanın sanayileşme süreci, sanayileşmede önemli gelişmeler gösteren gelişmiş ülkelerle ve ülkemizin Cumhuriyet öncesi Osmanlı Döneminden yine günümüze kadar olan sanayileşme çabaları incelenmiştir. Sonra dünyada Organize Sanayi Bölgeleri'nin ilk

kez görüldüğü İngiltere başta olmak üzere, diğer bazı ülkelerdeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin yapıları ve özellikleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Türkiye'deki Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluşundan günümüze kadar gelişim evreleri, yararlandığı teşvikler, sorunlar ve çözüm önerileri ile Konya Sanayisinin günümüze kadar geçirdiği aşamalar, Konya Sanayisinin sorunları ve çözüm önerileri üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise bütünlük oluşturması amacıyla önce Konya'daki Organize Sanayi Bölgeleri ilgili genel olarak bilgiler verilerek, yetkililerin yapılan çalışmalarla ilgili görüşleri ve açıklamaları anlatılmış ve sonra ise özelde, anket uygulaması sonuçlarının elde edilen veriler ışığında durum değerlendirmesi yapılarak, Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firmaların içinde bulunduğu koşulları, sorunları ve çözüm önerileri ortaya konmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SANAYİ VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ İLE DÜNYA ve ÜLKEMİZ SANAYİLEŞME SÜRECİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Kavram Olarak Sanayi ve Sanayileşme

Ekonominin temel sektörlerinden olan sanayi sektörü, hammaddelerin ürünlere dönüştürülme süreci demek olan sınai faaliyetleri içerir. Üretim faktörlerinden emek ile sermayeyi kullanarak hammadde ve yarı mamül maddelerden mamül (nihai ürün) elde edilmesi süreci şeklinde dar anlamda imalatçılık olarak tanımlanabilen sanayi kavramı, geniş anlamda müteşebbisin kurduğu mal ve hizmet üreten, gelir getiren faktörlerin birleştirilmesi demektir¹. Ayrıca sanayi kavramı dar kapsamlı olarak imalat sanayi, geniş kapsamlı olarak da madencilik ve enerji sektörlerini kapsamaktadır². Avustralya'lı İktisatçı Colin Clark sanayileşmeyi dar anlamda ülke ekonomisinde sanayi sektörünün tarım ve hizmetler sektörüne oranla genişlemesi ve üretimde makinalaşmanın yoğun olarak kullanılması, geniş anlamda ise yeni üretim tekniklerinin uygulanarak ürün kalitesinin yükseltilmesi, üretimin azalan maliyetlerle sağlanması yanı sıra toplumdaki iktisadi, sosyal ve toplumsal tüm değişimler biçiminde tanımlamıştır. Artık günümüzde gelişmiş ülkeler denilince sanayileşme bakımından ilerlemiş ülkeler anlaşılması³, ekonomik gelişmeyle sanayileşme arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Aynı zamanda sanayi, hammaddelerin işlenerek ve dönüşüme uğratarak ürün elde edilmesi ve hizmetlerin sağlanmasıdır⁴. Sanayi kar üreten, ortak bir üretim sürecini paylaşan otomobil endüstrisi gibi herhangi bir meslek, iş, ticaret grubu ve aynı zamanda önemli miktarda sermaye yatırımı içeren, üretime odaklanmış bir ekonomi üretim alanıdır⁵. Sanayi, kaba işgücünün yoğun olduğu ülkelerde uzmanlaşmamış ve düşük teknolojiye endüstrileşmiş ülkelerde ise yüksek düzeyde otomatikleşmiş,

---

¹ Rıdvan Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2005, s. 205

² Yakup Kepenek ve Nurhan Yentürk, *Türkiye Ekonomisi*, Geliştirilmiş 6. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1994, s. 344

³ Rıdvan Karluk, *Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim-Yapısal Değişim*, İkinci Baskı, Eskişehir: Beta Yayınları, 1995, s. 67

⁴ "Industry", <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 25.01.2007

⁵ "Industry", <http://en.wikipedia.org/wiki/Industry>, 22.01.2007

makinalaşmış ve ileri derecede gelişmiş teknoloji olarak görülür. Günümüzde tüm ülkeler, sanayi faaliyetleri olarak elektrik-elektronik, mikro elektronik, robot ve bilgisayar teknolojileri üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırmış durumdadırlar⁶.

Ülke ekonomilerinin gelişmesiyle sanayi sektörünün gelişmesi aynı anlama gelmektedir. Sanayileşme ekonomide sanayi sektörünün ağırlığının artması demektir. Fakat sanayileşme sadece toplam üretim içindeki sanayi ürünleri payının artması da demek değildir. Toplam üretim içindeki sanayi ürünlerinin üretiminin artması yanında, yapılan toplam ihracat içinde sanayi ürünlerinin oranının artması, sermayenin teknoloji seviyesinin gelişmesi, buna bağlı olarak imalat sanayi üretiminin ve teknolojik işgücü verimliliğinin artması sağlandığı zaman⁷ sanayileşmeden söz edilebilir.

1. 2. Sanayileşmenin Önemi

Günümüz dünyasında ülkelerin hemen tamamı, gelişme ve sanayileşme mücadelelerini kıran kırana sürdürmektedirler. Bazı ülkeler sanayileşme süreci içinde yer alarak önemli gelişmeler göstermişler, sanayileşmede yeterli düzeyde başarılı olamayan ülkeler ise kendilerini ister istemez sanayileşme mücadelesinin ortasında bulmuşlardır. Çünkü içinde bulunduğumuz yüzyıl içinde iktisadi gelişmişlik, sosyal refah, siyasi istikrar ve dünya ülkeleri arasında saygın bir konumda olmanın yolunun ancak sanayileşmeyle mümkün olduğu, sanayileşmenin de toplumun büyük çoğunluğunun desteğini almış, güçlü, kararlı sanayi politikaların uygulanmaya konmasıyla ancak sağlanabileceği genel kabul görmüş bir olgudur⁸. Günümüz ekonomileri, sanayi sektörünün gelişme hızının tarım sektörüne göre oldukça yüksek olmasından dolayı, sanayi sektörüne ve sanayileşmeye yönelik kalkınma yolunu seçmişlerdir⁹. Tarımın önemli ölçüde iklim koşullarına bağlı olması, tarım ürünlerinin ekonomik değerinin sanayi ürünlerine göre göreceli olarak düşük olması gibi nedenlerle tüm ülkelerde sanayileşmeye doğru bir gelişme gözlemlenmiştir¹⁰.

---

⁶ "Industry", <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 21.01.2007

⁷ Aslan Eren, *Türkiye'nin Ekonomik Yapısının Analizi*, Muğla: Bilgehan Basımevi, 1989, s. 181

⁸ Mahmut Özdemir, *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: M-N Ofset, 1990, s. 4

⁹ Turan Ersoy, *İstihdam Sorunu ve İşsizliğin Azalması*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yayını, 1981, s. 63

¹⁰ Eren, a.g.e., s. 180

Bunun yanı sıra uygulamaya konulan sanayi politikaları başta olmak üzere büyümek ve kalkınmak isteyen tüm ülkelerin tarım, vergi, gelir, yatırım, para, döviz politikaları gibi akla gelebilecek uygulamaya konulan tüm iktisadi politikalarının aynı özellikler taşımadığı, herhangi bir ülkede başarılı sonuçlar vermiş bir iktisat politikasının, örneğin sanayileşme politikasının aynı şekilde her zaman mutlak olarak başarılı sonuçlar vereceği anlamına gelmediği de bir gerçektir. Yeni kalkınma yolundaki bir çok ülke 1950’li yıllarda, sanayileşmeyle kalkınmayı eş anlamlı kabul ederek sanayileşmeye öncelik vererek gelişmiş Avrupa ülkeleriyle Amerika Birleşik Devletleri’ni örnek almışlar ve aynı zamanda da büyük bir hataya düşmüşlerdir. Çünkü sanayileşmek isteyen ülkelerin, örnek aldıkları Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri’ndeki gibi ne önceden gelişmiş bir tarım sektörleri ne tarım yapacak geniş toprakları ve ne de gelişmiş denilebilecek nitelikte ulusal ve uluslararası ticari ve mali sektörleri vardı. Yani gelişmiş ülkelerde sanayileşme için gerekli ve mevcut olan özel tasarruf, girişimcilik zihniyetiyle¹¹, sanayi yatırımlarını çalıştırabilecek ve geliştirebilecek sını kalifiye işgücü ve sını altyapı geliştirmekte olan ülkelere olmadığı için, bir çok ülke sanayi atılımını gerçekleştirememiştir. Toplumların kendine özgü özelliklerini dikkate almayan sanayileşme politikalarının, ülkelerin gelişmesini sağlaması bir yana kaynakların boş yere kullanılmasına yol açarak ülke insanının düşük refah seviyesi içinde yaşamalarına neden olmakta, başta sanayileşme olmak üzere tüm iktisat politikalarını kendi toplum yapılarıyla uyumlu bir şekilde uygulamaya koyan ülkeler ise hem refah içinde yaşamakta hem de dünyada meydana gelen tüm olaylarda söz sahibi olmakta, saygın ülkeler olarak nitelendirilmektedir. İktisadi ve sosyal açıdan hızlı bir gelişme göstermenin sanayileşme sürecinde başarının yakalanmasıyla mümkün olduğu gerçeğinden yola çıkarak, günümüzde özellikle geliştirmekte olan ülkeler için sanayileşme, haklı olarak başarıları gereken birinci amaçları haline gelmiştir¹².

1.3. Kavram Olarak Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgeleri’nin çeşitli ülkelerde farklı biçimlerde tanımları yapılmıştır. En genel olarak Organize Sanayi Bölgeleri, elektrik, su, kanalizasyon,

¹¹ Süreyya Hiç, *Türkiye Ekonomisi 1*, 2. Baskı, İstanbul: Mentş Kitabevi, 1991, s. 71

¹² Ercan Dülgeroğlu, *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: Makine Mühendisleri Odası Yayını, 1993, s. 2

banka, kantin, sağlık kurumu ve benzeri imkanlarla donatılmış uygun bir alanda, teknik ve genel hizmetlerin de sağlandığı, ekonomik bir ölçek içinde gruplanmış fabrika yerleşim birimleri¹³ olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler'in Organize Sanayi Bölgeleri tanımı, birbirleriyle işbirliği halinde üretim yapan orta ve küçük boy işletmelerin, planlı bir alanda ve ortak altyapı hizmetlerinden yararlanacak şekilde, standart fabrika binaları içinde toplanmalarıdır¹⁴ şeklindedir. VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmaları kapsamında Organize Sanayi Bölgeleri, ağır sanayi kompleksleri dışında, küçük ve orta ölçekli sanayi türlerinin, belirli bir plan dahilinde yerleştirilmeleri için sınırları tasdikli çıplak arazi parçalarının gerekli alt yapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre belirlenecek sosyal kurumlarla donatıldıktan sonra, planlı bir şekilde ve belirli standartlar dahilinde sanayi için tahsis edilmiş ve işletilebilir duruma getirilmiş bölgeler¹⁵ biçiminde tanımlanmıştır. Organize Sanayi Bölgeleri, geniş binaların sınai üretim için kullanıma hazır hale getirildiği, şehir içi ve anayollarla bağlantısı kolay, aynı zamanda düzenli olan yerlerde fakat şehir merkezlerinden uzakta kurulan yerlerdir¹⁶. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) tarafından yapılan tanım şöyledir. Organize Sanayi Bölgeleri, karma ekonomi şartları altında, küçük ve orta ölçekli sanayilerin geliştirilmesi için gerekli olan planlı yerleşme alanlarının, alt yapı ve ortak hizmet ihtiyaçlarının inşa edilerek sağlanması yoluyla belli standartlarda geliştirilmesi ve organize edilmesidir. Bu tanımda geçmekte olan "karma ekonomi şartları" ifadesinden kamu ve özel sektör kuruluşlarının Organize Sanayi Bölgeleri'nde birlikte sınai üretim faaliyetlerinde bulunabilecekleri anlamı çıksa da, uygulamada Organize Sanayi Bölgeleri'nde özel sektör sanayi kuruluşlarının yer aldığı görölmektedir¹⁷. Organize Sanayi Bölgeleri, 4562 sayılı kanunun 15.04.2000 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren şekliyle, "Sanayinin uygun görölen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde

---

¹³ Özdemir, a.g.e., s. 8

¹⁴ İktisadi Araştırmalar Vakfı (İAV), *Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesinin Gelişmedeki Yeri ve Önemi*, İstanbul: İAV Yayını, 1995, s. 43

¹⁵ İstanbul Sanayi Odası (İSO), *Organize Sanayi Bölgelerine İlgili Artıyor*, İstanbul: İSO Yayını, Sayı: 351, Haziran-1995, s. 43

¹⁶ "Industry", <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 25.01.2007

¹⁷ Özdemir, a.g.e., s. 15

yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla, sınırları tasdikli arazi parçalarının gerekli altyapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre tayin edilecek sosyal tesisler ve teknoparklar ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri¹⁸ olarak tanımlanmıştır.

Tüm bu tanımları dikkate alarak Organize Sanayi Bölgeleri'nin unsurları;

- Organize Sanayi Bölgeleri'nde sınai üretimde bulunan işletmelerin birbirleriyle uyumlu olarak faaliyet göstermeleri, işletmelerin birbirlerinin tamamlayıcısı konumunda olmaları veya aynı üretim dalında faaliyette bulunmaları,

- Organize Sanayi Bölgeleri'ne faaliyet gösteren firmaların küçük ve orta ölçekli işletmeler olmaları,

- Sınai üretim faaliyetinde bulunan işletmelerin planlı, programlı bir şekilde bir bölgede toplanmalarının sağlanarak şehirlerin çeşitli yerlerinde gelişen güzel bir şekilde ortaya çıkması muhtemel düzensiz yapılaşma ve şehirleşmenin önüne geçilmesi,

- Sanayi işletmelerinin belirli bir bölgede şehir merkezinden uzakta üretim faaliyetinde bulunmaları sağlanarak, yerleşim birimlerinin hava kirliliğinin olumsuz etkilerinden zarar görmemelerinin sağlanması,

- Firmaların ulaşım, su, kanalizasyon, sosyal tesisler gibi ortak alt yapı hizmetlerinin Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki işletmelerin kullanımına sunulması ve bu sanayi kuruluşlarının düşük maliyetle yararlanmalarının temini¹⁹, şeklinde sıralanabilir.

1.3.1. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Temel Hedefleri

Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmasıyla temel alınan hedefleri maddeler halinde;

- Sanayinin disipline edilmesi,

- Şehirlerin planlı gelişmesine katkıda bulunması,

- Sanayileşmenin az gelişmiş bölgelere kaydırılarak yaygınlaştırılması,

---

¹⁸ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu (OSBÜK), *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluşu ve Gelişimi*, Rapor, Ankara: 2007, s. 7

¹⁹ Asuman Çezik ve Ayda Eraydın, *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri (1961-1981)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), DPT Yayınları, No:1839, 1982, s. 2

- Tarım alanlarının sanayi bölgeleri olarak kullanılmasının önlenmesi,
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir altyapı ve sosyal tesisler kurulması,
- Müşterek arıtma tesisleri kurularak çevre kirliliğinin önlenmesi,
- Organize Sanayi Bölgeleri'nin devlet gözetiminde, kendi organları tarafından yönetilmelerinin sağlanması²⁰ olarak sayılabilir.

1.3.2. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Önemi ve İşlevleri

Organize Sanayi Bölgeleri'nin ilk ortaya çıkışından günümüze kadar geçen yüzyılı aşkın sürede sanayinin gelişmesini sağlayan, verimliliğini artıran, ürünün kalitesini yükselten, maliyetleri düşüren bir sanayileşme metodu olarak uygulanmıştır. Organize Sanayi Bölgeleri bir çok gelişmiş ülkede, sanayileşmenin kalabalık şehir merkezlerinden daha uygun alanlara yönelmesini sağlamak amacıyla uygulandığı bir devlet politikası niteliğine dönüşmüştür²¹. Sınai işletmelerin şehirlerin belli yerlerinde düzensiz ve plansız bir şekilde kurulmaları, bu işyerlerinin belli bir süre sonra şehir ve oturma yerleri arasında kalması sonucunu ortaya çıkarmakta, böyle bir sonuçla karşılaşılması ise hem çevre düzeninin bozulmasına hem de insan sağlığını olumsuz etkileyerek toplumu sanayileşmeye neredeyse karşı gelecek duruma getirmekte, ekonomik açıdan gerekliliği bir yana düzenli şehirleşme ve yapılaşma açısından Organize Sanayi Bölgeleri'nin şehir merkezleri dışında kurulması, adeta bir zorunluluk haline gelmektedir. Sınai işletmelerin plansız bir şekilde şehirlerin çeşitli yerlerinde kendiliğinden ortaya çıkmaları, yerleşim alanlarında çevre düzenini oldukça olumsuz etkilemektedir. Zor koşullar altında çalışan sanayi işçilerinden psikolojik olarak olumsuz etkilenen toplum, düşünce bazında sanayiye koku, pis, duman ve kirlilik olarak algılamaya başlamaktadır. Artık insanların sanayi kuruluşlarının kendi yerleşim yerleri içinde veya yakınında kurulmasına karşı çıkmasına paralel olarak, Organize Sanayi Bölgeleri'nde kurulan işletmeler sadece iktisadi açıdan değil, çevre düzenlemesi, planlı şehirleşme ve yapılaşmayı sağlamak için ciddi olarak denetlenmesi gerektiği durumuyla karşılaşmaktadır²². Hızlı ve yoğun değişim geçiren yerleşim merkezlerinde

---

²⁰ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, a.g.e., s. 3

²¹ Leman Ardoğan ve Diğerleri, *Türkiye'de Dünya'da Sanayi Bölgeleri ve Uygulamaları*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yayınları No:311, Gelişim Matbaası, 1983, s. 11

²² Özdemir, a.g.e., s. 6

şehirleşmeyi yönlendirmek ve sınai faaliyetlerin düzenli bir şekilde gelişmesini sağlamak amacıyla Organize Sanayi Bölgeleri önemli bir görevi yerine getirmektedir. Çünkü sanayileşme açısından gelişmiş bölgelerin, önemli bir çekim gücüne sahip oldukları bilinmektedir. Sanayi kuruluşlarının dağınık ve birbirinden kopuk olmasının şehir planlaması açısından birtakım sorunlara neden olduğu açıktır. Şehirleşme ve sanayileşme ilişkilerini düzenlemek açısından önemli etkileri olan Organize Sanayi Bölgeleri, sanayi birimlerinin çevrede meydana getireceği olumsuz etkilerin denetimini yapmak, sanayi kuruluşlarının topluca bulunduğu yerlerde daha kolay ve ucuz üretim yapmalarını sağlamak, daha düşük maliyetle altyapı hizmetlerinden yararlanmak bakımından önemli olanaklar sunmaktadır²³.

Organize Sanayi Bölgeleri sanayinin kurulup gelişmesi için gerekli fiziki ihtiyaçlarını karşılanmasını sağlamasının yanı sıra, geleceğin müteşebbislerinin yetişmelerini sağlamak için de adeta pratik eğitim olanakları sunmaktadır²⁴. Müteşebbisler yatırım yapacakları hazır alanlara sınai kuruluşlarına düşük maliyetlerle sahip olabilmekte, en başta katlanmak zorunda oldukları arsa, altyapı, su, kanalizasyon, elektrik, çevre düzenlemesi gibi bir çok yatırımı ya hazır bulmakta ya da düşük maliyetlerle kullanabilmekte, sınai üretim yapan firması faaliyete başladıktan sonra da kullandığı enerji, su, yakıt gibi hizmetlerden yine uygun ekonomik koşullarda faydalanabilmekte, bu durum da müteşebbislerin yatırım yapma isteklerini olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca sınai kuruluşların faaliyette buldukları sektörler açısından birbirlerini tamamlar nitelikte olmaları ve belli bir bölgede toplanmaları, hem işletmeler arası bilgi akımını kolaylaştırmakta hem de devlet tarafından yapılan hizmetlerden daha uygun ekonomik koşullarda faydalanılmasını sağlayarak, firmaların yatırım yapma isteklerini olumlu yönde etkilemektedir.

Ülkelerin kalkınıp gelişmesi, refah seviyelerinin artması, toplum ihtiyaçlarını giderecek üretim araçlarının ve buna bağlı olarak üretim miktarlarının artmasıyla gerçekleşir. Küçük sanayi işletmelerinin, toplumların sürekli artan ve değişen ihtiyaçlarını karşılamada tam olarak başarılı olduğu söylenemese de, gelişmekte olan ülke ekonomilerinin yükünü çekme fonksiyonu büyük oranda küçük ve orta boy

---

²³ Çezik ve Eraydın, a.g.e., s. 53

²⁴ Ardoğan ve Diğerleri; a.g.e., s. 11

işletmelere dayandığı için, bu ülkelerin refah seviyelerinin yükselmesi söz konusu işletmelerin gelişmişlik düzeylerine bağlıdır. Bu noktada orta ve küçük ölçekli sanayi kuruluşlarının teşvik edilip gelişmesi için Organize Sanayi Bölgeleri uygun ortamlar hazırlamaktadır²⁵. Organize Sanayi Bölgeleri bir çok ülkede teşvik tedbirleri olarak kullanılmış, dengeli ekonomik büyüme ve bölgelerarası gelişme farklılıklarının giderilmesi amacıyla kalkınmada geri kalmış bölgelerin sanayilerinin geliştirilmesi amacıyla fiziki teşvik tedbirleri olarak kullanılmıştır²⁶. Bu şekilde Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarıyla bir yandan düzenli, planlı bir sanayileşme ve şehirleşme sağlanırken, diğer yandan sanayi kuruluşlarının üretim faaliyetinde bulunmaları için her türlü ihtiyaçlarının uygun ekonomik maliyetlerle karşılandığı belli bir üretim bölgesinde toplanmasının ortaya çıkardığı Dışsal Ekonomiler'den de yararlanma olanağına sahip olmaktadır²⁷.

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi temel olarak Organize Sanayi Bölgeleri, kentlerin planlı bir şekilde gelişmesine katkı yapması, sanayileşmenin az gelişmiş bölgelere kaydırılarak bölgesel dengeli gelişmeye yardımcı olması, tarım alanlarının bilinçli bir şekilde sınai üretim için kullanılmasının önlenmesi, bölgede faaliyet gösteren firmaların genelde birbirini tamamlayacak sektörlerden oluşarak dışsal ekonomiler oluşturması ve bu durumdan tüm firmaların yararlanması bakımlarından oldukça önemli işlevler gördüğü açıktır.

1.4. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluş İşlemleri Süreci

Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluş işlemleri, inşaat yapım süreci ve işletmesinin hangi yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından yapılacağı konusu ülkelere göre değişiklikler göstermektedir. Örneğin Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulup işletilmeleri kar amaçlı özel kuruluşlar, İngiltere'de devlete bağlı kamu kurumları, Hollanda, Belçika, İtalya ve Fransa'da ise Mahalli İdarelerle, Sanayi ve Ticaret Odaları'nın birlikte kurdukları teşekküllerin yetki ve sorumlulukları altında gerçekleştirilmektedir. Ülkemizde Organize Sanayi Bölgeleri'nin ilk kuruluş aşamasından en son işletmeye geçiş aşamasına kadar en yetkili kamu kuruluşu

---

²⁵ Özdemir, a.g.e., s. 13

²⁶ İktisadi Araştırmalar Vakfı, a.g.e., s. 44

²⁷ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), *Orta Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Yayını No: 56, 1988, s. 60

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'dır. Ancak uygulamada Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yetkileri Organize Sanayi Bölgeleri'nin mali yönden sınırlı kalmıştır. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluşunda yer alan kamu kuruluşlarının karşılıklı işbirliği içerisinde uyumlu bir şekilde çalışmaması ve yetersizliklere bağlı olarak yığınla sorunla karşılaşmaktadır²⁸. Bunda Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluş ve işleyişiyle ilgili hukuki düzenlemelerden yoksun kalınması, özellikle 2000 yılında yürürlüğe giren Organize Sanayi Bölgeleriyle ilgili yasa çıkmadan önce, hukuki, mali ve idari açılardan da ciddi boyutta sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tür sıkıntıların giderilmesi amacıyla defalarca bir araya gelen Organize Sanayi Bölgeleri ve Bakanlık yetkililerince, son 10 yıl içinde Organize Sanayi Bölgeleri birçok kanun tasarısı hazırlanmış olmasına rağmen, Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmaları, faaliyete geçiş ve diğer tüm işlemlerle ilgili 12.04.2000 tarih ve 4562 sayılı kanunun Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesiyle, Organize Sanayi Bölgeleri Türk Hukuku'nda yerini almıştır²⁹.

1.5. Dünya Sanayileşme Sürecine Genel Bakış

Milattan önce (M.Ö.) 800-600 bininci yıllarda başlayan ve M.Ö. 4000 yılları kapsayan dönemde ilkel toplumlarda üretim yok denecek düzeydeydi. İlkel üretim dönemi olarak da nitelenen bu dönemde, bakır, bronz, demirden kesici aletler yapılmış, dokuma tezgahı ve tekerlek icat edilmiş, hayvancılık, zirai üretim ve toplumsal üretimin temelleri atılmıştır. M.Ö. 4000. yıllarda başlayan ve milattan sonra (M.S) 5. yüzyıla kadar süren bu dönemde, çok ucuz olduğu için köle emeğine dayalı üretim biçimi hakim olmuştur. Köleci emeğe dayalı üretim sercini M.S. 5. ve 17. yüzyıllar arasında; toprak ağalarının bir üstüne bağlı olduğu, pazar ekonomisinin ve ücretli emek dolaşımının olmadığı, üretim ve teknolojik düzeyin oldukça geri, doğum ve ölüm oranlarının yüksek, tarımın ve kapalı ekonomik sistemin egemen olduğu toplumsal, ekonomik ve siyasal bir düzen olan feodalizm takip etmiştir. Feodalizm döneminde M.S. 10. yüzyıldan itibaren ticari faaliyetler artmaya başlamış, M.S. 12. ve 13. yüzyıldan itibaren nüfusun artması, bataklıkların kurutularak buralarda tarım yapılmasıyla Avrupa feodalizmi, canlılık dönemi

²⁸ Ardoğan ve Diğerleri; a.g.e., s. 20

²⁹ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, a.g.e., s. 7

yaşamıştır³⁰. 1340'lı yıllarda Avrupa'da başlayan veba salgını, 14. yüzyılın sonuna kadar Avrupa'nın nüfusunu %40 azaltarak, 73 milyondan 45 milyona düşürmüştür. Tarım gelirlerinin azalmasıyla açlıkla karşılaşan köylülerin ayaklanmasıyla üretim düzeyi düşmüş, iktisadi durgunluk ve bunalımla birlikte 14. yüzyıl Avrupa'sında toplumsal ve siyasi çalkantılar baş göstermiştir. 16. yüzyılda gemi yapım tekniklerinin gelişmesiyle Portekizliler ve İspanyollar, yaptıkları deniz aşırı seferlerle Amerika Kıtası'nı ve Hindistan'ı keşfederek, başta bu iki ülke olmak üzere İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri için yeni imkanların ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Yeni dünyanın keşfiyle bu toplumların yüzyıllardır biriktirdikleri altın ve gümüşler yağmalanarak Avrupa'ya aktarılmıştır. Bu gelişmelerin sonucu 16. yüzyılda Avrupa'da nüfus, üretim düzeyi, meta üretimi, uzun mesafeli ticaret ve yeni dünyadan gelen madenlerin katkısıyla para kullanımı artmıştır. 1450 yılında 60 milyon olan nüfus 1600 yılında 90 milyona yükselmiştir. Ancak nüfusun hızla artmasının gıda maddelerine ilave talep anlamına gelmesi, buna karşın tarım yapılacak yeni toprakların bulunmasının güçleşmesiyle de tarımsal üretimdeki artışlar nüfus artışının gerisinde kalmaya başladı. 16. yüzyılda İngiltere tarımında pazar için üretim yapılmaya başlanmış, üretimde verimlilik artmış, kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesine paralel olarak köylü üretici topraklarından kopartılarak kırsal alanlarda ücret karşılığı çalışmak veya kethane göç etmek zorunda kalmışlardır³¹.

1.6. Sanayi Devrimi Öncesi Ekonomilerin Genel Durumu

Sanayi Devrimi öncesi ekonomilerin taşıdığı nitelikler; mal değişiminin oldukça sınırlı, verimin çok düşük, ekonomide tarımsal faaliyetlerin yoğun, para kullanımının yok denecek kadar az, doğal nüfus oranının düşük, sanayiyle uğraşan kesimin çok az, feodal ilişkilerin egemen ve siyasi gücün feodalitenin elinde olduğu şeklinde sıralanabilir. Bu sayılan nitelikler ekonomilerde uzun süreli etkisini sürdürmesine rağmen, ekonomilerin genel yapısını değiştirecek boyutta değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi 16. yüzyıldan itibaren yeni coğrafi buluşlar ve yeni

---

³⁰ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), *Dünya Ekonomisi (Tarihi Gelişim)*, Ankara: Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü Yayını, Ocak 2004, s. 4

³¹ A.g.e., s. 5

suyollarının bulunmasına bağı olarak İspanya ve Portekiz'in başı çektiği koloni ve sömürgeler elde etme mücadelesi, yeni bitkilerin ve altın kaynaklarının bulunması, tarımsal faaliyetlerdeki gelişmeler, Amerika Kıtası'na göç hareketi, yeni buluşların deniz taşıma teknolojisine etkisi gibi gelişmeler ve yenilikler, toplumlarda 17. ve 18. yüzyıllarda ortaya çıkacak değişimlerin temelini oluşturmuştur³².

1.6.1. İlk Sanayi Devrimi'nin İngiltere'de Ortaya Çıkışı

İlk Sanayi Devrimi, altyapısı olmaksızın ve birdenbire ortaya çıkmış bir olgu değildir. İlk Sanayi Devrimi'nin oluşmasının temelleri; 15. yüzyıldan itibaren Avrupa'da görülen sosyal, siyasi, ekonomi alanındaki gelişmelere ve bu gelişmelere bağı olarak feodal yapıların yıkılıp yeni siyasi yapıların oluşmasına, dünyayı algılama düşüncelerinin değişmesine dayanır. İngiltere'de yeni buluşların yapılmış olması, tarım ve madencilik (özellikle kömür) üretimindeki gelişmeler, ulaşımın gelişip yaygınlaşması, yün ticareti ve koyunculüğün gelişmesiyle halkın geliri önemli bir şekilde artmış ve koyun ticaretinin doğmasına bu da yünle ilgili işbölümü ve büyük atölyelerin kurulmasına yol açmış, başta yünlü olmak üzere pamuklu, keten ve ipekli tekstil sanayileri, boyamayla ilgili işlemlerle kömür ve demir sanayilerinde önemli gelişmeler meydana geldi. 18. yüzyılın sonlarına doğru İngiliz ürünleri, çoğunluğunu İngiliz göçmenlerinin meydana getirdiği Kuzey Amerika'da büyük ilgi gördü. Londra, Fransız savaşlarıyla kötüleşen Amsterdam ve Paris'in önüne geçerek tüm dünyanın kredi merkezi haline geldi. Ticaret ve küçük çaplı sanayi kuruluşlarının gelişmelerine katkıda bulunmak üzere 1694 yılında İngiltere Bankası kuruldu. İngiltere'de büyüyen işgücünün gelişmeye olan katkısı, ekonominin dinamik bir yapıya kavuşmuş olmasından kaynaklanmaktadır ve nüfusun her açıdan tüketici bir özellik taşıması, tarım ve imalat sektörleri için de itici bir güç olmuştur.

1733 yılından itibaren İngiltere'de başlayan 1860-70'li yıllara kadar süren sanayi devrimin ilk etkisi 1785 yılına kadar sadece İngiltere ile sınırlı kalmış, 1815-60 döneminde ise Avrupa ve Kuzey Amerika'ya yayılmıştır. 18. yüzyılda yapılan tüm icatları elinde bulunduran ve bilimsel buluşların ülke dışına çıkartılmasını yasaklayan İngiltere, 1820 yılından sonra yeterli üretim ve satış

---

³² Nazif Kuyucuklu, *İktisadi Olaylar Tarihi*, Dördüncü Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995, s. 31-40

seviyesine ulaşınca, dışarıya yatırım mallarının satışının kendi çıkarına daha uygun olduğunu görmüştür. Bu gelişme üzerine bazı Avrupa ölkeleri bir taraftan İngiltere’de üretilen makinalara sahip olurken, diğer taraftan bu makinaları üretme yoluna gitmişlerdir. 18. yüzyıl İngiltere’inde İlk Sanayi Devrimi’ni, asil ailelerden gelenler değil alçak gönüllü, zanaatkar müteşebbisler gerekleřtirmiřlerdir³³. Wyatt’ın 1730’da eğirme tekniğindeki mekanik buluşu, Kay’ın 1738’de iki kişi yerine tek başına çalışabilen mekik makinesi gibi buluşları, daha sonra Arkwright’ın 1769 yılında mekanik eğirme makinası buluşuyla geliştirilerek sürdüröldü. Buluşlar, 1785 yılında E. Cartwright’ın mekanik dokuma tezgahını ve 1793 yılında E. Whitney’in ırır makinasını icat etmesiyle devam etti. İngiltere’de meydana gelen bu yenilikler madencilik, metalurji ve tekstil alanındaki üretim miktarını önemli oranda artırdı. 1786 yılında James Watt’ın insan gücünün yerini alan Buhar Makinası’nı geliştirip pamuklu sanayiye uygulaması sonucu, başta tekstil sanayi olmak üzere diğer sanayi kollarında seri üretime uygun koşulların ortaya çıkmasına neden oldu³⁴. Kısaca Sanayi Devriminden çok önceleri İngiliz ekonomi ve sosyal yapısında Sanayi Devrimi’nin şartları hazırlanmıştı. Feodal-Serf ilişkisi sona ermiş, toprakların çoğu müteşebbislerin eline geçmiş, köylülerin önemli bir kısmı topraksız durumuna düşmüş, bunun yanı sıra diğer alanlara da yayılan bir sanayileşme süreci başlamış, i ve dış ticaret gelişmiş, şirketler kurulup tekeller oluşturulmuş ve aralarında iş bölümü sağlanmış, gerekli olan sermaye, kalifiye ve düz işçi, müteşebbis kesim, büyük bir deniz filosu, deniz aşırı geniş bir sömürge piyasası, coğrafi ve toplumsal şartlarla, fikri ve hukuki ortamın elverişliliği gibi faktörlerden dolayı İlk Sanayi Devrimi öncelikle İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Denizaşırı keşifler, 18. yüzyılda bilimin gelişmesi, iklim, nüfusun biyolojik değişimi gibi nedenler tek başına, ilk Sanayi Devrimi’nin öncelikle İngiltere’de ortaya çıkışını açıklamada yeterli olmaz. Çünkü İlk Sanayi Devrimi, sosyal, siyasal, iktisadi, düşünsel ve dini faktörlerin birbirlerini etkilemesi sonucu oluşmuştur. İlk Sanayi Devrimiyle batı toplumları hızla makinalaşmaya yönelmiş, nüfus daha hızla artmaya başlamış, artan üretim daha az fiziksel çabayla sağlanır olmuştur. Dokuma ve metalurji sanayinde

---

³³ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, a.g.e., s. 10

³⁴ Kuyucuklu, a.g.e., s. 50

önemli gelişmeler olmuş, maden kömürü bakımından zengin ülkeler özellikle İngiltere sanayi gelişiminde öne çıkmıştır.

1.6.2. İlk Sanayi Devrimi Sonrası Dünya'nın Sanayileşme Süreci

İlk defa İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, 19. yüzyıldan itibaren Avrupa kıtasına sıçradı. Almanya, Fransa, Belçika ve diğer Avrupa ülkeleri bir taraftan sanayilerini İngiliz mallarının rekabetine karşı korurken, diğer yandan makina temeline dayalı fabrika üretim aşamasına geçmeye başladılar. Kısa bir süre sonra İngiltere ve Avrupa ülkeleri, fabrikasyon üretime geçmelerine bağlı olarak düşük maliyetle ürettikleri ürünlerini satmak ve kendilerine hem bol hem de ucuz hammadde temin etmek için Üçüncü Dünya ülkelerine yöneldiler. Avrupa ülkelerinin çevre ülkelerle olan karşılıklı iktisadi faaliyetleri sadece deniz taşımacılığındaki gelişmelere bağlı olarak gerçekleşmemiş, Avrupa ülkelerinden çıkan sermaye ihracının %40'ının da çevre ülkelere borç olarak verilmesi ve bu ülkelerde liman, demiryolu gibi yatırımlara gitmesiyle artmıştır. Buna karşılık tarım ve sanayi gibi doğrudan üretim faaliyetlerine yatırılan sermaye I. Dünya Savaşı'na kadar serbest kaldı. Avrupa ülkeleri Sanayi Devrimi sonrasında çok hızlı bir "Koloni-Sömürge" politikaları izleyerek Amerika kıtasını ele geçirmeleri, bu durumda İspanya, Portekiz, Hollanda, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde finans kapital oluşumuna yol açtı. Oldukça kısa denilebilecek bir zaman içerisinde Sanayi Devrimi; sanayi, üretim, taşımacılık gibi bir çok alanda Avrupa'nın, dünyanın diğer ülkelerine karşı üstünlüğünü ve onlarla ilişkilerini artırmasını sağladı. Sınai gelişmelerin, Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Japonya gibi ülkeleri etkilemesi bir yaklaşıma göre İkinci Sanayi Devrimi olarak nitelenmiştir. İlk Sanayi Devrimiyle İkinci Sanayi Devrimi'ni farkı, birincisinde makinaların insan kol gücünün yerine geçmesi, ikincisinde ise makinaların insan beyninin yerine geçmesidir³⁵. İkinci Sanayi Devrimi sürecinde maden kömürü önemli bir enerji kaynağı olma rolünü devam ettirmiş, bunun yanı sıra elektrik ve petrol enerjisi bulunarak sanayide kullanılmaya başlanmıştır. Kimya sanayi ile otomobil ve uçak yapımına dayalı mekanik sanayi gelişmiş, bu gelişmelere bağlı olarak tarımsal

---

³⁵ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, a.g.e., s. 16

faaliyetlerde sanayileşerek gelişmiş teknoloji ürünleri kullanılmaya başlanmıştır³⁶. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanayileşmiş ülkelerde fiyatlarla birlikte yaşam düzeyi, istikrarlı bir şekilde hızla yükseldi. Birinci Dünya Savaşı'nın tersine savaş ekonomisinden barış ekonomisine geçiş sancısız gerçekleşti³⁷. İlk Sanayi Devrimi sonucu başlayan sanayileşme sürecini ABD ve İsviçre izlemiş, 1820–1850 yılları arasında Batı ve Orta Avrupa ülkeleri, 1860-1890 yılları arasında ise İskandinav ülkeleri ve Hollanda, bunları da 1900 yılından itibaren Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkeleri takip etmiştir³⁸. Avusturya 1820, Macaristan 1860, Galiçya, Dalmaçya ve Adriyatik kıyılarındaki bölgeler 1900'lerden itibaren sanayileşme sürecine girmiştir³⁹. Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra oluşan politik ve askeri kaos ortamının bir sonucu olarak, monarşik yönetimler yıkılarak yeni devletler ortaya çıktı. Savaş yeni devletlerin makine stokunu tüketmiş, insanları açlık sınırında yaşamaya mecbur kılmış, ulusal paranın değerini düşürmüştü. Özellikle Polonya ve Romanya savaşta ağır darbe almış, 1918 yılında sanayi üretimi Polonya ve Romanya'da sırasıyla 1913 yılının dörtte biri ve üçte biri seviyesine düşmüştü⁴⁰. 1914 yılına kadar korunan bir pazar konumundaki Doğu Avrupa coğrafyası üzerinde bulunan, ekonomik bağımsızlıkları yanı sıra siyasi bağımsızlıklarını da kazanan yeni ülkeler 1919 yılından itibaren gümrük duvarları ve ticaret sınırlamalarıyla korunan ulusal sanayilerini oluşturdular⁴¹. 1929 Büyük İktisadi Bunalımı izleyen dönemde, Çekoslovakya ve Macaristan dışında Doğu Avrupa ülkelerinin gelişme seviyelerinin yüksek olduğu belirtilebilir⁴². İkinci Dünya Savaşı tüm Avrupa'yı, Alman istilasının ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıla'larının önemli bir kısmının askeri harcamalar için harcanmasına yol açması nedeniyle Birinci Dünya Savaşı'na göre daha olumsuz

³⁶ “Sanayi Devrimi”, www.sanayitesisleri.com. 30.01.2007

³⁷ KOSGEB, a.g.e., s. 16

³⁸ M. Alper Demirbugan, “Tarihsel Perspektifte Dönüşüm Öncesi Dönemde Doğu Avrupa'daki Ekonomik Gelişmeler”, Sivas: *Cumhuriyet Üni. Sos. Bil. Dergisi*, 2004, Cilt: 28, No: 2, ss.154

³⁹ “The Economic Rise of the Habsburg Empire: 1750-1914”, New York: Berkeley University, 1984, [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007)

⁴⁰ “Economic Development in East Central Europe in the 19th. and 20th. *Centruis*”, [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007)

⁴¹ “Economic Nationalism in East-Central Europe in the Interwar Period”, [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B21,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B21,16.12.2007)

⁴² Demirbugan, a.g.m., ss. 150

etkiledi. Bunun yanında İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomiler üzerine yaptığı ağır tahribat ise Birinci Dünya Savaşı'na oranla daha yüksek hızla telafi edildi⁴³. 1929 Dünya Bunalımı'ndan sonra kamusal mallar, dışsallıklar, ölçek ekonomileri ve eksik rekabet gibi nedenlere bağlı olarak piyasa mekanizmasının optimum kaynak sağlamada yetersiz kalmasıyla dünya ekonomilerinde, kamu sektörünün ekonomiye müdahalelerinde artış görüldü. Adil gelir dağılımı, tam istihdam, fiyat istikrarı ve ekonominin büyümesinin sağlanması gibi sosyo-ekonomik amaçlarında kamu sektörü üstlenilmesi, bu sektörün payını daha da artırdı⁴⁴. İster gelişmiş ister az gelişmiş olsun pek çok ülke ekonomilerinde önemli paya sahip olan kamu sektörü ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri(KİT), 20. yüzyılda büyük önem kazanmış, Büyük Bunalım ve İkinci Dünya Savaşı sonrası meydana gelen olaylar sonucu devletler, ekonomiye doğrudan müdahale etme gereği duymuşlardır⁴⁵. Bilindiği gibi devletlerin ekonomilere müdahaleleri artmakla kalmamış, kurduğu iktisadi kuruluşlarla ekonomilerde denge unsuru olmaya çalışmış ve ülkelerin gelişmişlik seviyelerine, sistemlerine göre devletlerin iktisadi faaliyetlerde etkin bir şekilde yer almasından dolayı, Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin üstlendiği görevler farklılaşmış ve amaçları oldukça genişlemiştir⁴⁶. Avrupa, İkinci Dünya Savaşı sonrası politik alanda parlamenter demokrasiyi, iktisadi alanda ise mal, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını amaçlayan Batı Avrupa Bloku ve politik olarak tek parti yönetimini, iktisadi olarak üretim araçlarının kamu mülkiyetinde bulunması ve merkezi planlamaya dayalı kollektif modeli benimseyen Doğu Avrupa Bloku şeklinde ayrıldılar. Bu tercihin bir sonucu olarak Batı Bloku ülkeleri sanayileşmede gelişme gösterirken dış ticaretle bütçe dengesini sağlamışlar, Doğu Bloku ülkeleri geri sanayi teknolojisiyle üretim yapmaya çalışmışlar, dış borç yükü ve ödeme krizine girmişlerdir. Zaman süreci içinde iki blok iç ilişkilerini ekonomik bütünleşme yoluyla yoğunlaştırmışlar ve 1989-1990 yıllarında Doğu Avrupa'da politik gücün el

---

⁴³ "External Shocks and Long Term Patterns of Economic Growth in Central and Eastern Europe", [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1), 16.12.2007

⁴⁴ Z. Refia Yıldırım, "Kamusal Malların Özelleştirilmesinde Kullanılan Yöntemler", *4. Maliye Eğitim Sempozyumu*, İzmir: 1988, s. 191

⁴⁵ Yalçın Acar, "Ülkemizde Kamu İktisadi Teşebbüsler (KİT) ve Özelleştirme", Bursa: *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1987, s. 9

⁴⁶ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Özelleştirme Raporu*, Ankara: TOBB Yayını, 1993, s. 82

değiştirmesi ve kollektif iktisadi sistemin çöküşüyle beraber bu ülkeler, yeniden iktisadi gelişme ve sanayileşme çabası içine girmişlerdir⁴⁷.

1960'lı yıllardan itibaren dünya ekonomisindeki gelişmelerden, sınai ve bilimsel gelişmeleri kendi toplumsal bünyelerine uyumlu olarak uygulama becerisini gösterebilen Güney Kore, Japonya, Hindistan, Brezilya, Meksika gibi üçüncü dünya ülkelerinde sanayi üretimi hızla arttı. Doğu Asya ülkelerinin hızlı iktisadi gelişmesinin temeli ihracata dayalı sanayileşme ve dış borçlara dayanmaktadır. Japonya, Kore ve Tayvan gibi Asya ülkelerinde devletin hem ekonomiye yoğun bir şekilde müdahale ettiği hem de serbest piyasa ekonomisi kurallarının uygulandığı bir iktisat politikası hakimdir ve firmalara sağlanan destek “küçük sanayi koruma” altında daha kapsamlıdır. Kore'nin 1973 yılında ana sanayi dallarına ve bilgisayar temelli sanayilere yatırım yapmaya başlamasıyla dış ticarete bağlı büyüme öne çıkmış ve toplam ihracatı Gayri Safi Milli Hasıla'nın %35'ine ulaşmıştır. Devletin özerk olması Kore'nin hızla kalkınmasında önemli rol oynarken, Hindistan ve Meksika sınai gelişimini anayasal parlamenter sistem altında gerçekleştirmiştir. Genelde öğrenme ve dışarıdan almaya dayanan savaş sonrası sanayileşmede Japonya, Kore ve Tayvan diğerlerine göre daha başarılı olmuşlardır. Bunun yanı sıra Japonya, Kore ve Tayvan'da subvanisyonlar büyük firmalara yoğun bir şekilde kullandırılarak, daha verimli bir birikim sağlamak yoluyla büyük sanayi çevreleri kontrol altında tutulmuştur. Kore'de subvansiyon olarak ucuz sermaye elde eden firmalar, üretim yapmak zorundadır ve korunan iç piyasada üretim yapmalarına izin verilirken aynı zamanda dış piyasalardaki paylarını artırmaları için verimlerini ve ürün kalitelerini geliştirmeleri de şart koşulmaktadır. Kendi araştırma geliştirme laboratuvarlarına yatırım yapmaları şartıyla yabancı teknolojileri ithal etmelerine; işçileri eğitme ve ekonomi kötüye gittiğinde korumaları karşılığında onları sömürebilmelerine izin verilmektedir. Kore ve Japonya gibi ülkelerde ücretler Amerika Birleşik Devletlerinde görülen ücretlerden yüksektir. Buna rağmen Kore ve Japonya'da işçi verimin artırılması üzerinde yoğun olarak durulmuş ve başarılı olunmuştur. Amerikalı işletmeciler verimin artırılması için ücretlerin artırılmasını yeterli görürken, Kore ve Japon işletmeciler yüksek ücreti bir basamak olarak

---

⁴⁷ Demirbugan, a.g.m. ss. 152

algılamakta ve işçilerin sorunlarını çözebilmek için “kalite kontrol çemberleri” kurarak yüksek ücretlerle ileri teknolojiyi ikame etmeyi başarmışlardır⁴⁸. Ayrıca örneğin Kore’nin sahip olduğu yüksek düzeyde eğitilmiş kalifiye işgücünden dolayı iktisadi ve sınai gelişmede gösterdiği başarının şaşkırtıcı olmadığı ortadadır. Üniversite öğrencilerinin nüfusa oranı 1903 yılında İngiltere’de on binde 5, Almanya’da on binde 7,87 iken aynı oran Kore’de on binde 217,5 olarak gerçekleştirmiştir⁴⁹. 19. yüzyılın başlarında dünya piyasalarına girebilecek düzeyde sınai teknolojiye sahip olmayan Japonya, dünya iplik piyasasına düşük ücret avantajıyla değil üretim fazlalığını önlemek için kurdukları merkezi kontrol sistemleri, gemi yükleme subvansiyonları ve düşük yükleme maliyetlerinden yararlanarak bunun yanı sıra alıcılarla yakın ilişkiler kurulması ve imalatçılarla ticaret sektörleri arasındaki yoğun dayanışma sonucu ürünlerini başarılı bir şekilde pazarlamışlardır. Buradan sağladıkları sermaye birikimini çalışmayla birleştirerek, eğitim ve teknolojiye yatırım yaparak kalkınmayı başarmışlar ve dünyanın önde gelen sanayileşmiş ülkeleri arasında yerini almıştır⁵⁰.

Küreselleşen ekonomiyle birlikte işletmeler ulusal pazarlardan ziyade uluslararası pazarlar için üretim yapmaya başlamışlardır. KOBİ’lerin esnek üretim yapıları nedeniyle farklılaşan pazarlardaki talepleri karşılamakta zorluk çekmemiştir. KOBİ’ler yeni üretim, yöntem tekniklerine, yeni pazarlama stratejilerine uyum sağlayabilecek esneklik ve yeniliklere sahip oldukları için tüm dünya bazında sanayileşme sürecinin itici gücü olmuşlardır. Artık günümüz dünyasında KOBİ’lerin istihdam sağlamadaki rolü, yerel ve bölgesel sınaileşme ile kalkınma üzerinde yaptığı katkı, tüm dünya ekonomileri tarafından kabul edilmektedir. KOBİ’ler ABD, Japonya ve Avrupa Birliği için ekonomik büyümenin sağlanmasında önemli bir işlev görürken aynı zamanda bağımsız ekonomik birimler olarak ekonomiye sundukları mal ve hizmetlerin yanı sıra büyük işletmeler için “yan sanayi” görevini de üstlenerek bu işletmelerin gelişimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerde toplam işletmelerin %95’i, toplam istihdamın %50’si, toplam yatırımların

---

⁴⁸ “Industrialisation and Growth: A Comparative Study”., www.birikimdergisi.com., 16.12.2007

⁴⁹ Alice Amsden, “New Left Revie”, Çev: Selin Yılmaz, Volkan Aytar, *Birikim Dergisi*, Temmuz-Ağustos 1990., Sayı 182., ss. 28

⁵⁰ “Eastern Industrialisation and its Effects on the West”, *Birikim Dergisi*, www.birikimdergisi.com., 16.12.2007

%40'ı, toplam üretimin %50'si ve toplam ihracatın %35'inin KOBİ'ler tarafından yapılması, tüm dünya sanayileşmesinde KOBİ'lerin önemini net olarak ortaya koymaktadır⁵¹.

Dört bin yıllık tarihe sahip ve günümüzün önemli ekonomilerinden olan, M.S. 1200 yıllarına kadar Batı Avrupa ülkelerinden daha ileride olan Çin ekonomisi, 1200-1500 yılları arasında duraklama sürecine girdi. 19. yüzyıl boyunca Batı Avrupa ülkeleri hızla büyüyüp sanayileşirken, tüm dünyaya kapılarını kapatan Çin ekonomisi gerilemiştir. Dünya ülkelerinin tamamıyla ilişkilerini kesen ve ekonomik açıdan zayıf düşen Çin, Batı ve Japon güçlerince işgal edilmiştir. I. ve II. Dünya Savaşları sonunda özellikle Japonya'nın işgaliyle ülke önemli bir siyasi kaosu içinde kalmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın işgalinden kurtularak 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu⁵². Çin'in sanayileşmesi de 1950'li yılların başlayarak hızlı bir gelişme gösterdi. 1949 ile 1978 yılları arasında uyguladığı reform ve dışa açılma politikaları sonucu belli bir sistem temelinde kurulan Çin sanayisi geleneksel petrol sanayisi yanı sıra, elektronik, kimyasal, nükleer ve uzay sanayileri; bilim, eğitime yapılan yatırımlarla ve sıkı bir kontrol sistemi altında önemli gelişmeler gösterdi. Hemen tüm sanayi ürünleri ihraç edilmekte, 1996 yılından beri demir-çelik, kömür, çimento, kimyasal gübre ve televizyon gibi ürünlerde dünya sıralamasında ilk sırada yer alması, sınai gelişimini göstermesi bakımından oldukça net bir fikir vermektedir. Çin uçak, gemi, otomobil yanında uydu ve modern sanayi donatılarını da üreterek ileri teknoloji düzeyine sahip bağımsız bir sanayi sistemi kurmayı da başarmış durumdadır⁵³.

Çin merkezi planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçişte başarılı olmuş nadir sosyalist ülkelerden biridir. Halen Çin'de sadece faiz oranları ve döviz kurları ekonomi yönetimi tarafından kontrol edilmektedir⁵⁴. 1970 yılında başlatılan reform programı öncesi Çin sanayi üretimi Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın %50'sini oluşturmaktadır. Çin'de 1978 yılına kadar üretimin önemli bir bölümü kamu iktisadi

---

⁵¹ Özlem Yonar, "KOBİ'lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri", <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=93&lm=58649JLFD0932&ln=TR>, 17.12.2007

⁵² "China: Awakening Giant", <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>, 08.02.2007

⁵³ "Sanayi", <http://www.turkey.cri.cn/chinaabc/chapter3/chapter30203.htm>, 08.02.2007

⁵⁴ "The Chinese Economy After The Sixteenth Party Cngress", <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>, 08.02.2007

teşekküllerince yapılırken, bu durum 1980 yılından sonra özellikle yerel yönetimlerin denetimi altında köy ve kasabalarda kurulan kolektif girişimlerle veya özel girişimci ve yabancı yatırımlarla değişmiştir. Devlet teşekküllerinin toplam sanayi üretimi içindeki payı % 41'e düşmüştür⁵⁵. Çin, ucuz enerji ve emek, yoğun yabancı sermaye desteği, ayrıca teknolojiye yaptığı yatırımlarla 20-30 yıllık bir zaman içinde, dünyanın en önemli ekonomik güçlerinden biri olacağı kabul edilmektedir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) döneminin ağır, hantal iktisadi yapısına karşılık, gıda ürünleri üretiminde kendine yeten, başta askeri araç gereç üretiminde olmak üzere sanayi ürünleri üretebilen, 1991 yılında SSCB'nin dağılmasından sonra büyük bir ekonomik krizin yaşandığı 1998 yılına kadar ekonomisi sürekli küçülen bir ülkesi durumundaki Rusya, doğal gaz ve petrolün dünya piyasalarında değer kazanmasıyla büyüme sürecine girdi. Hükümetler tarafından uygulanan makro iktisat politikaları sonucu ekonomisinde son yıllarda ciddi bir toparlanma görülen Rusya'da, özellikle 2003 yılından itibaren yabancı sermaye yatırımlarının, hammadde ve enerji kaynakları üretiminin ve ihracatının artmasıyla Gayri Safi Milli Hasıla önemli oranda yükselmiştir. Ekonomik açıdan gelişmesi dünya petrol fiyatlarına sıkı sıkıya bağlı olan Rusya, 2003-2006 yıllarında Gayri Safi Milli Hasıla'sının yaklaşık %35'lik kısmını oluşturan sanayi sektörünün artışıdaki belirsizlik nedeniyle, ekonomisi soru işaretleriyle doludur. Sanayi sektörünün yanı sıra inşaat alanındaki yatırımların düzeyi de Rusya'nın ekonomisinin gelişmesini belirleyecek ikinci önemli faktördür. Sanayi ürünleri üretimini 1999 yılına göre 2000 yılında % 20 artıran Rusya'nın bu artış sürecini, 2006 yılına kadar ortalama yıllık %35'ler gibi yüksek oranlarda sürdürmesi, sanayi üretimi açısından bir gelişme ivmesi yakaladığını net bir şekilde göstermektedir⁵⁶.

1960'lı yıllardan itibaren özellikle ABD ve Japonya gibi ülkelerde toplumların temel niteliklerinde köklü değişimleri gözlemlemişler ve sanayi toplumundan farklı özellik gösteren yeni durumu tanımlayabilmek için "Sanayi Sonrası Toplum, Bilgi Toplumu, Bilişim Toplumu" gibi çeşitli kavramlar ortaya atmışlardır. Sanayi

---

⁵⁵ "China: Economic Structure", The Economist Intelligence Unit, <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>, 08.02.2007

⁵⁶ "Rusya Federasyonu Ekonomisine Toplu Bir Bakış", http://www.rusyaofisi.com/top_lubakis.htm, 08.02.2007

toplumun (bilgi toplumu) artık gelişmiş ülkelerde yer almadığını ileri süren bilim adamları, sanayi sonrası toplumu profesyoneller, mühendisler, teknisyenlerle bilim adamlarından meydana gelen ve teorik bilginin merkezileşerek ekonomide hizmetler sektörü payının artması şeklinde tanımlamışlardır⁵⁷. Günümüz dünyası artık, sanayileşme aşamasını geçerek bilgi gücünün önemli bir sermaye faktörü olduğu, bu gücü elinde bulduranların ve işgücünün önemli bir bölümünü bilgi ve bilginin kullanıldığı alanlarda çalıştırabilecek derecede gelişme gösterebilen ülkelerin, dünya ülkeleri arasında gelişmişlik sıralamasında öne geçtiği bir dünyadır.

1.7. Türkiye'nin Sanayileşme Süreci

Türkiye'nin şu an içinde bulunduğu sanayileşme aşaması ve geçirdiği evrim, son 20-25 yıldaki gelişmelerle bağlantılı olduğu kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayileşmede takip ettiği politikalarla da yakından ilgilidir. Çünkü sanayileşme politikaları birbirleriyle bağlantılı ve ortaya çıkan sonuçlara göre devam edilen veya değiştirilebilen politikalar olmasından dolayı, sanayileşmede içinde bulunduğumuz gelişme aşamasının temelleri Osmanlı İmparatorluğu'na kadar dayanmaktadır.

1.7.1. Cumhuriyet Öncesi Osmanlı Sanayi'nin Genel Durumu

Hammaddelerin işlenerek ürün elde edilmesi de demek olan sanayinin Osmanlı Devleti'nde yeterince gelişmediği açıktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun genel sanayi yapısı, küçük ölçekli üretim birimlerinden oluşan kırsal kesimde tarım üretiminin gerektirdiği, kentsel kesimde ise dokumacılık, giyim, gıda, madeni ev eşyası ve yapı gereçleri gibi alanlarda ve yakın pazar için üretimde bulunan bir yapı olarak genel çizgilerle nitelenebilir⁵⁸. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun sanayi alanında çok geri bir durumda olmadığı da bir gerçektir. Osmanlı İmparatorluğu, Sanayi Devrimi'ne hatta 1920'li yıllara kadar, sanayi üretiminde diğer ülkelerle rekabet edebilecek düzeydeydi⁵⁹. Osmanlı İmparatorluğu'nun bu Avrupa ülkelerinden geri kalmasının temel nedeni, 17. yüzyıldan sonra yapılan savaşların genellikle hezimetle sonuçlanması ve Sanayi Devrimi'yle birlikte Batı ülkelerinin kısa sürede özümsemiş

---

⁵⁷ KOSGEB, a.g.e., s. 18

⁵⁸ Kepenek, Yakup ve Yentürk, Nurhan, a.g.e., s. 14

⁵⁹ Halil İnalçık, *Osmanlı Pamuk Pazarı, Hindistan ve İngiltere*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1993, s. 274

oldukları “rekabetçi iktisadi” anlayışı, Osmanlı İmparatorluğu’nun iktisadi zihniyeti yapısının bir sonucu olarak kendi bünyesiyle uyum sağlayacak bir dönüştürme kapasitesine sahip olamaması ve Batılı ülkeler gibi sömürgeci politikalar izlememesidir⁶⁰. Bundan dolayı Osmanlı ekonomisi Cumhuriyet öncesi yıllarda tarım ve ticaretin egemen olduğu, tarım ürünleri ve birkaç maden cevheri ihraç edip, tüketim ve yatırım malları ithal eden bir konumdaydı. Ülkede sarayın ve ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan ve yabancıların işlettiği az sayıda sınai işletme vardı⁶¹. Osmanlı İmparatorluğu XVI. yy. yani yükselme döneminin sonlarında, Avrupa ülkelerine kapitülasyonlarla vermiş olduğu büyük ödünlere dolayı sanayisini geliştiremediği gibi, bu ülkelerin sanayisine bağımlı bir ülke durumuna düştü⁶². Kapitülasyonların da desteklediği ithalatı teşvik edici dış ticaret politikası yanında 1838 tarihinde İngiltere ile yapılan Balta Limanı Sözleşmesi ve bunu takiben Fransa ve diğer Avrupa ülkeleri ile yapılan benzer sözleşmeler ile Osmanlı Devleti gümrükleri üzerindeki egemenlik hakkından vazgeçmiş ve yabancılara engelsiz bir dış ticaret rejimi sağlamıştır. Böylece, Osmanlı ekonomisi gelişen Avrupa sanayii için bir açık pazar haline gelmiştir. Osmanlılarca uygulanan bu politika, o zamanlar sanayileşme yolunda hızla ilerleyen Avrupa ülkelerinde uygulanan ve ekonomi teorisi olarak da savunulan, yerli sanayi, üretimi ve ihracatı teşvik edici ve koruyucu politikalara oldukça ters düşmekteydi. Nitekim bu yanlış politikadan Osmanlı ekonomisi ve dış ticaretinin olumsuz yönde etkilenmesine bağlı olarak⁶³ Osmanlı sanayi giderek güç kaybetmesi sonucu zayıflamış, geri teknolojiyle çalışan bir sanayi kullanabilen ülke konumuna geldi. Avrupa’nın kullanmadığı bu geri teknolojiyle çalışan fabrikaların işletilmesi bile yabancı teknik elemanlara bağlı olduğu için, zamanla bu fabrikalar da kapandı. Osmanlı Devleti teknik uzman açığını kapatmak için teknik okullar açmak, makinelerin ithalinde gümrük vergisi almamak, işçi ve ustaları gerektiği durumlarda askere almamak gibi çeşitli teşvikler uygulamaya koymuştur. Her ne kadar bu uğraşılardan tam anlamıyla başarıya

---

⁶⁰ Abdülkadir Buluş, *Türk İktisat Politikası’nın Tarihi Temelleri*, Konya: Tablet Kitabevi, 2003, s. 12

⁶¹ Erdinç Tokgöz, *İktisadi Gelişme Tarihi*, Ankara: Özyurt Matbaacılık, 1992, s. 5

⁶² “Türkiye’de Sanayi Tesislerinin Evrimi, Cumhuriyet Öncesi Osmanlı Döneminde Sanayi Yapılarının Gelişimi”, <http://www.sanayitesisleri.com/Turkiye'de%20Sanayi%20.asp>, 21.01.2007

⁶³ Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Cumhuriyet Öncesi Dönemde Dış Ticaret*, <http://www.dtm.gov.tr/dtm-admin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/cumdis.doc>, 10.01.2008

ulaşılamayıp, söz konusu fabrikalar verimli bir şekilde çalıştırılmamış olmasına rağmen, teknik bilgiler sağlanması, personel yetiştirilmesi ve bu çalışmalardan elde edilen sanayileşme tecrübesi gibi kazanımlar, Cumhuriyet dönemine devredilen tekstil, ayakkabı ve cam fabrikalarının işletilmelerinin temelini oluşturmuşlardır⁶⁴.

1.7.2. Milli Liberal Kapitalizm Dönemi (1923-1930)

Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar, sanayileşme yoluyla kalkınma her zaman ekonomik amaç olarak benimsenmiştir. Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda ülke ekonomisi, uzun yıllar süren savaşlar sonucu güçsüz, son derece geri kalmış yöntemlerle yapılan tarıma dayalı, ülkenin gelişmesi için yapılması gereken alt yapı yatırımlarının yapılmadığı, yok denecek düzeylerde olan sanayisinin de yabancıların elinde olduğu bir durumdaydı⁶⁵. Ayrıca ülke sanayisinin kurulup gelişmesine katkıda bulunacak finansman kurumları yeterli öz sermaye yanı sıra sınai müteşebbis ve yetenekli yöneticiden yoksundu⁶⁶. Durum böyle olunca, sanayileşmenin gerektirdiği yatırımların finansmanına kaynak sağlamak ve yatırımları yapacak, işletmeleri verimli bir şekilde faaliyete geçirecek, müteşebbis, idareci ve teknik elemanları yetiştirebilmek, yapılması gereken ilk önceliklerdendi⁶⁷. Bu gibi konularda ve genel bir iktisadi kalkınma stratejisini belirlemek amacıyla 17 Şubat ile 4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de çiftçi, işçi, sanayici ve tüccar temsilcilerinden oluşan 1135 delegenin katılımıyla toplanan iktisat kongresinde "Misak-ı İktisadi Esasları" belirlenmiştir. Katılan her kesimin sorunlarının ve çözüm yollarının ortaya konduğu bu kongrede, siyasi bağımsızlığın iktisadi bağımsızlıkla güçlendirilmesi, girişimciliğin geliştirilmesi ve liberal politikaların uygulanması öne çıktı⁶⁸. Milli sanayinin gelişmesini sağlayacak kanunların çıkarılması, sanayicilere kredi temini, teknik eğitiminin geliştirilerek sanayi sektörü için teknik eleman yetiştirilmesi, kongrede belirlenen başlıca ilkelereydi⁶⁹. Kongre kalkınmayı özel teşebbüs yoluyla

⁶⁴ Tefvik Güran, *Tanzimat Döneminde Osmanlı Fabrikaları*, Ankara: A.K.D.T.Y.K., 1992, s. 238

⁶⁵ Zeyyat Hatiboğlu, *Türkiye İktisadının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği*, İstanbul: Beta Basım Yayım, 1993, s. 38

⁶⁶ Ahmet Kılıçbay, *Değişen Dünya'da Türk Ekonomisi*, İstanbul: Cem Yayınevi, 1993, s. 61

⁶⁷ Ahmet Kılıçbay, *Türk Ekonomisi*, 3. Baskı, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1991, s. 64

⁶⁸ Ali Coşkun, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye Ekonomisi", İstanbul: *Atatürkçü Düşünce Dergisi*, Sayı: 4, Kasım 2003, ss. 72-74

⁶⁹ Süreyya Hiç, *Türkiye Ekonomisi 2*, İstanbul: Menteş Kitabevi, 1992, s. 66

sağlayan, himayeci ve milliyetçi bir iktisat politikasını öngörmekteydi⁷⁰. Bu amaçla 1923'te Türkiye İş Bankası, 1924 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kuruldu. 1927 yılında ulusal sanayinin gelişmesini sağlamak amacıyla gümrük, vergi, ulaşım ve hammadde temininde bir çok kolaylıklar getirilmesine bağlı olarak 1927 yılında yapılan sanayi sayımında yaklaşık 65 bin civarında sanayi işletmesi olduğu belirlendi⁷¹. Özel sektöre ağırlık verilerek kalkınma ve sanayileşme çabalarına rağmen, ülkede yeterli sermaye birikiminin olmaması, teşebbüs kabiliyeti ve girişimci sınıfın oluşmamış olması, teknik ve teknolojik bilgi seviyesinin yetersizliği, pazarlama sistemi ve yöntemlerinin bilinmemesi ve son olarak ta 1929 Büyük İktisadi Bunalımı'nın olumsuz etkileri gibi nedenlerle beklenen başarılı sonuçlar elde edilmedi⁷². 1923-1930 yılları arasında önemli sınai gelişmeler olarak, 1927 yılında çıkarılan, sınai kuruluşlar için bedava arsa temini, gümrük maliyetleriyle ucuz kredi olanakları, plandan ziyade programlama niteliği taşıması nedeniyle önemi azalan Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun çıkarılması, ayrıca gerekli kaynaklardan ve sınai kuruluşları işletme tecrübesinden yoksun özel teşebbüsün var olması sayılabilir⁷³. Bu koşullar altında ekonominin ve sanayinin tek başına özel sektör tarafından ilerlemeyeceği gerçeğini gören Atatürk 1933-1934 yıllarından itibaren "Devletçilik" olarak nitelenen rejimi uygulamaya koydu⁷⁴.

1.7.3. Atatürk Devletçiliği Dönemi (1933-1938)

Bu döneme 1929 Büyük Ekonomik Bunalım'ın etkileri ve iktisadi bağımsızlığımızı sınırlayan Lozan Antlaşması'nın sona ermesiyle, müdahaleci ve himayeci bir iktisadi politikaların uygulamaya konulması damgasını vurmuştur⁷⁵. Atatürk'ün devletçilik rejimi olarak nitelenen 1923-1938 yılları arasında ekonomik uygulamalarda özel teşebbüs esas alınmış, ancak özel teşebbüsün giremediği alanlarda kurulan kamu işletmeleri öncülük görevini yerine getirmiş, demir-çelik,

---

⁷⁰ Erol Manisalı, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi(1923-1938)/İktisat Politikası: İlkeler ve Uygulamalar*, İstanbul: Akbank Kültür Yayını, 1980, s. 78

⁷¹ Gaye Ertin, "Türkiye'de Sanayi", <http://www.google.com/search?source=id=navclient&hl=tr&ie=UTF-8&oe=UTF-8&q=T%C3%BCrkiye+Sanayisi>, 14.05.2007

⁷² İlhan Uludağ, *İzlenen Ekonomik Politikalar Işığında Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Yayın No: 2, 1990, s. 20

⁷³ Uludağ, a.g.e., s. 19

⁷⁴ Hiç, a.g.e., s. 67

⁷⁵ Tefik Çavdar, *Türkiye'de Liberalizm: 1860-1990*, Ankara: İmge Kitabevi, 1992, s. 212

şeker, dokuma, kağıt, cam fabrikaları gibi sanayi işletmeleri gelişerek, önemli iktisadi başarılar elde edilmiştir. Yukarıdaki gelişmelere paralel olarak imalat sanayinin geliştirilmesi için Sümerbank, madencilğin geliştirilmesi için de Etibank kurulmuş, tarım sektörünün teşviki için de Ziraat Bankası'nın olanakları artırılmıştır⁷⁶. 1933-1937 yılları arasında devletin sanayi alanındaki yatırım programı niteliğinde olan, dokuma, demir-çelik, kağıt, cam, çimento, şeker gibi temel üretim dallarında ithal ikamesi ve hammaddesi yurt içinde olan yatırımlara ağırlık vererek ithalatı azaltmaya yönelik bir amaçla Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (BBYSP) ile “devletçi sanayileşme” politikası uygulamaya konmuş ve önemli ölçüde de başarılı olmuştur⁷⁷. Bu planın ardından, gerek konuları gerekse ülkede meydana getireceği ekonomik ve sosyal etkiler bakımından daha geniş olan, öncelikle sermaye malları üretimini ele alarak tabii kaynaklarının kullanılacağı fabrikaların kurulmasını öngören İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (İBYSP), İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve Atatürk'ün ölümü nedeniyle uygulanamamıştır⁷⁸. 1929-1939 yıllarını kapsayan bir araştırmaya göre, bu dönemde dünya sanayi üretimi % 19'luk bir artış gösterirken aynı dönemde Türkiye için bu oran % 96 olmuştur⁷⁹. Yine bu dönemde sanayileşme çabalarında, enerji kaynakları ve hammadde açısından öz kaynaklara dayalı bir sanayileşme politikası izlenmesi, bağımsız iktisadi gelişmeyi destekleyici bir etki yapmıştır⁸⁰.

1.7.4. İkinci Dünya Savaşı ve Sonrası Dönem (1939-1950)

Atatürk döneminden 1950 yılına kadar geçen dönem “devletçilik ve savaş ekonomisi” olarak nitelendirilmektedir⁸¹. Ülke savaşa girmemiş, ancak sanayileşme programı uygulaması durma noktasına gelmiştir. Yaklaşık 900 bin kişinin silah altına alınması⁸² sanayi ve hizmetler sektöründe yeterli kalifiye eleman sıkıntısını ortaya çıkararak üretim ve verimliliğinin düşmesine neden olmuştur. Tarım ve sanayide

---

⁷⁶ Hiç, a.g.e., s. 67

⁷⁷ Manisalı, a.g.m., ss. 83

⁷⁸ Uludağ, a.g.e., s. 23

⁷⁹ Oya Köymen, “Atatürk Döneminde Türkiye ve Dünya’da Sanayi İndeksleri 1830-1870/1919-1939”, <http://tekadamdevrimi.com/tekadamdevrimi/tadeko08.htm>, 21.07.2007

⁸⁰ Suna Kili, “Atatürk Devrimi–Bir Çağdaşlaşma Modeli ”, <http://www.tekadamdevrimi.com/tekadamdevrimi/tadekonomi/tadeko08.htm>, 14.05.2007

⁸¹ Uludağ, a.g.e., s. 24

⁸² Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 216

toplam talep toplam arzla karşılanamadığı için de fiyatlar genel düzeyi önemli oranda yükselmiş, karaborsayla yapılan mücadelede başarı sağlanamamış, “savaş zenginleri“ olarak nitelenen küçük bir azınlık ortaya çıkmış, geri kalan halkın tamamı gittikçe yoksullaşmıştır⁸³. II. Dünya Savaşı sırası ve sonrasına ait sanayi yatırımlarına ait istatistiksel bilgiler olmamasına rağmen sınıai yatırımların azda olsa devam ettiği söylenebilir. Ayrıca savaş sırasında tarım ve hammadde ihracatının artması ve enflasyonist ortam, özel sektörde sermaye birikiminin oluşmasına yol açarak liberalizm ve dışa açılma görüşlerini güçlendirmiştir. Bu görüşler en açık bir şekilde 1947 Kalkınma Planı’nda dile getirilmiştir. Bu planda devletin sadece alt yapı yatırımlarını yapması gerektiği belirtilmiş, ithal ikamesi yerine ihracatı teşvik politikası, sanayi yerine tarım, kamu kesimi yerine özel kesim benimsenmiştir⁸⁴.

1.7.5. Ulusal ve Yabancı Sermayeye Dayalı Sanayileşme (1950–1960)

Demokrat Parti’nin 1950 yılında iktidara gelmesiyle kalkınma stratejisinde önemli değişiklik meydana gelmiş, özellikle 1950 ve 1954 yılları arasında yoğun devletçiliğe dayalı iktisadi sistemin yerine özel teşebbüse daha fazla önem ve ağırlık verilmiştir. 1950’ler de kurulan sanayi kuruluşlarının bir kısmı montaj sanayi niteliğinde ve ithal girdilere dayandığı için ayrıca kamu yatırımlarının finansmanında açık finansman yolunun tercih edilmesi sonucu yüksek enflasyon ve dış ödemeler sorunuyla karşılaşmıştır. Bu tür olumsuz gelişmeler nedeniyle eleştirilen sanayileşme politikalarına rağmen, kalkınma ve sanayileşmede önemli ilerlemeler sağlanmıştır⁸⁵. Demokrat Parti’nin liberalizasyon temelli ekonomi politikalarının bir sonucu olarak özel sektör önemli derecede gelişme göstermesine rağmen, kamu sanayi kuruluşları da büyüme gösterdiğinden dolayı sanayi sektöründe kamunun payı azalmamıştır. Kamu kesimi yatırımları ulaştırma, haberleşme, alt yapı, ara ve yatırım malları sanayi alt sektörlerine, özel kesim yatırımları ise dayanıklı yatırım malları sanayine yapılmıştır. Sanayi sektörü canlı bir iç talebe bağlı olarak özellikle 1952-57 döneminde ortalama %12.5 gibi yüksek bir büyüme göstermiştir⁸⁶. Bu dönemde ABD ve Uluslararası Kuruluşlar’ın iktisat politikalarının belirlenmesinde önemli

---

⁸³ Tokgöz, a.g.m., ss. 11

⁸⁴ Uludağ, a.g.e., s. 67

⁸⁵ Hiç, a.g.e., s. 69

⁸⁶ Karluk, a.g.e., s. 69

etkileri olmuştur. Dünya Bankası Heyeti tarafından 1951 yılında yayınlanan “Baker Raporu” olarak bilinen raporda tarıma önem verilmesi, devletçiliğin tasfiye edilmesi, yabancı sermayenin teşvik edilmesi önerilmiştir⁸⁷. ABD’nin borç şeklindeki yabancı sermaye aktarımı, öncekilerden farklı olarak Demokrat Parti tarafından bağış şekline dönüştürülmüştür⁸⁸. 1951 yılında çıkarılan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu ve 1954’de çıkarılan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu ile yabancı yatırımcıların yatırım yapmalarının sağlanması amaçlanmıştır⁸⁹. 1954 yılında ekonomi yüksek enflasyon, döviz darboğazı, yüksek dış borçlar nedeniyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum aynı zamanda tekrar devletçi ve müdahaleci politikalara dönülmesi anlamına da gelmekteydi. Tarım ürünlerinin ticaret hadlerindeki değişme sanayi ürünleri tehlikeye düştüğünde ve sanayi üretimi ile hem iç piyasaya yönelik bir yapı arz etmesinden hem de ithalatın sınırlandırılmasına bağlı olarak arz ve yatırım malları ithalatı yapılamadığı için sanayi sektöründe tıkanmaya yol açmıştır⁹⁰. Piyasa kontrolleri müdahaleleri artmış, 1956 yılında Milli Korunma Kanunu tekrar yürürlüğe konularak piyasada denetim sağlanmaya çalışılmış ve dış ticarete kısıtlamalara gidilmiştir. Alınan önlemlere rağmen ülkede enflasyon ve karaborsa önlenememiş, IMF’nin görüşleri ışığında 4 Ağustos 1958’de “İstikrar Programı” uygulamaya konmasına rağmen ekonomi durgunluk içine girmiştir. 1950 ve 1960 yılları arasında sanayinin GSMH içindeki payı %14,7’den %17,3’e yükselmiş ve bu yıllar Türk Sanayisinin İkinci sıçrama dönemi olarak nitelenmiş ve Rostow, Türkiye’de sanayileşmede “kalkış” devresine bu dönemde geçildiğini öne sürmüştür⁹¹.

1.7.6. Planlı Kalkınma Dönemi (1960-1980)

Türkiye ekonomisi 1960 yılına gelindiğinde plansız ve dengesiz bir şekilde büyüme gösterdiği, 1950’lerin ikinci yarısından sonra sanayi sektörünün büyüme hızının yavaşladığı, kamu kesiminin ekonomideki ağırlığının azaltıldığı bir durumdaydı. 1960 ihtilaliyle ekonominin bir plana bağlanması fikri kabul görerek

---

⁸⁷ Haydar Kazgan, “Tüketim İçin Osmanlı Borçlanma Modeli”, İstanbul: *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, Ekim 1975-76, ss. 302

⁸⁸ Yakup Kepenek, *Türkiye Ekonomisi*, Ankara: 5. Baskı, V Teori Yayınları, 1990, s. 93

⁸⁹ Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-1985*, 1. Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1988, s. 79

⁹⁰ Boratav, s. 87

⁹¹ Eren, a.g.e., s. 137

anayasada yer almış, 1961 yılında çıkarılan yasayla kalkınma planlarını hazırlamak ve yürütmekle görevlendirilmek üzere Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 15 yıllık uzun vadeli bir planın ilk uygulama dönemi olarak 1963’de yürürlüğe girmiştir⁹². Türkiye’nin uygulayacağı ekonomik sistemin adı “Karma Ekonomi” olarak belirtilmiştir⁹³. 1963 yılıyla başlayan Beşer Yıllık Kalkınma Planları’nda “Sanayiye Dayalı Büyüme” temel amaç olarak benimsenmiş ve bu amaca ulaşmak için 1980 yılına kadar ithal ikamesi politikaları uygulanmıştır⁹⁴. Kalkınma Planları’na sanayileşme açısından bakıldığında I.Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1963-1967) ağır sanayi yoluyla gelişmeyi temel alan⁹⁵ tarım ve sanayide dengeli bir gelişim politikası güdülerek sanayi gelişiminin tarımın gelişmesine paralel olduğu⁹⁶ ve ithal ikameci sanayileşme stratejisinin tercih edildiği⁹⁷ belirtilmiştir. II.Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda (1968-1972) sanayileşmeye ilk plana göre daha fazla önem verilmiş, sanayileşmeyle tarım kesimi arasında güçlü bir bağlantının kurulması amaçlanmıştır⁹⁸. Bu dönemde iç sanayi önemli derecede korunurken, aşırı değerlenmiş kur politikaları uygulanmıştır⁹⁹. Sanayileşmede benimsenen ithal ikameci sanayileşmeyle döviz tasarruf edilmesi amaçlanırken, aynı zamanda dövize olan talep de artmakta, bu artan döviz talebi ihraç gelirleriyle karşılanamadığında¹⁰⁰ ise “negatif ithal ikamesi” ortaya çıkmakta yani toplam GSMH içinde ithalatın payı yükselmektedir¹⁰¹. On beş yıllık uzun dönemli kalkınma planının son dilimini, fakat 1973-1995 yıllarını kapsayan yirmi iki yıllık yeni Kalkınma Stratejisi’nin ilk dilimini oluşturan III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), ağır sanayi aracılığıyla kalkınmaya öncelik vererek, sınai üretimde ara ve yatırım mallarının üretimine önem vermiştir¹⁰². Bu plan “nasıl bir sanayileşme” sorusunu

---

⁹² Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 219

⁹³ Manisalı, a.g.m., ss. 97

⁹⁴ Devlet Planlama Teşkilatı, *Türkiye Sanayi Politikası*, Ankara: DPT Yayını, Ağustos 2003, s. 2

⁹⁵ Çavdar, a.g.e., s. 222

⁹⁶ Kepenek, a.g.e., s. 140

⁹⁷ Sübidey Togan, *1980’li Yıllarda Türk Dış Ticaret Rejimi ve Dış Ticaretin Liberalizasyonu*, Ankara: Türk Eximbank Araştırma Dizisi, 1993, s. 12

⁹⁸ Akın İlkin, *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi*, Beşinci Baskı, İstanbul: 1988, s. 5

⁹⁹ Togan, a.g.e., s. 12

¹⁰⁰ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 220

¹⁰¹ Boratav, a.g.e., s. 97

¹⁰² Uludağ, a.g.e., s. 74

yanıtlama hedefinde olması, ikinci beş yıllık kalkınma planında ihmal edilen¹⁰³ sanayileşmeye dikkat çekmesi bakımından oldukça manidardır. İlk üç planın uygulamalarından sonra GSMH içinde sanayi sektörünün payı artmış, 1963 yılında GSMH içinde %17,1 olan sanayi sektörünün payı 1977 yılında %24,8'e yükselmiştir¹⁰⁴. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarının uzun sürmesi ve taslağın iki ayrı hükümet tarafından değiştirilmesi gibi nedenlere bağlı olarak plan dönemi bir yıl ileriye kaymış, 1978 yılı geçiş dönemi olarak alınmıştır. 1979-1983 yıllarını kapsayan Dördüncü Plan Döneminde, sanayinin kendi teknolojisini üretip dış dünyayla rekabet edebilecek konuma gelmesi, sınai ve tarım girdilerinin üretiminin artırılması, ihracata yönelik sanayi kollarının gelişmesinin sağlanması amaçlanırken esas olarak sanayi sektöründe köklü bir şekilde yapısal değişim ve dönüşüm gerçekleştirilmek istenmektedir¹⁰⁵. Plan döneminde, bir birimlik ithal ikamesi için daha fazla ithalat yapılması demek olan negatif ithal ikamesi ve ithal bağımlılığı artmış, döviz sıkıntısı nedeniyle yeterli ithalat yapılmadığı içinde kapasite kullanım oranı %50'nin altına inmiştir¹⁰⁶. Dönem boyunca ciddi boyutlarda siyasal, ekonomik, sosyal olaylar meydana geldiğinden can ve mal güvenliğinin korunması bile başarılamamış, planda haliyle doğal olarak uygulanamamıştır¹⁰⁷. Dönem sonunda sanayi kesimi düşük kapasite, enerji ve döviz kıtlığı gibi sorunlarla baş başa kalmıştır¹⁰⁸.

1960-1980 dönemine sanayileşme açısından genel olarak bakıldığında sanayi sektörü, genel ekonomi içinde hem mutlak anlamda büyümüş hem de önemli yapısal değişimler geçirmiştir. Sanayi üretiminde ara ve yatırım mallarının üretimi ile dayanıklı tüketim mallarının üretimi artmış, aynı zamanda toplam imalat sanayi içinde dayanıklı tüketim malları grubunun nispi olarak öneminin azalması, sanayileşme düzeyinin yükseldiğini gösteren bir ölçü olması açısından önemlidir. 1963 yılında imalat sanayi bileşiminde dayanıklı tüketim malları sanayi % 62, ara

---

¹⁰³ Kepenek, a.g.e., s. 145

¹⁰⁴ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 221

¹⁰⁵ İlkin, a.g.e., s. 298

¹⁰⁶ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 224

¹⁰⁷ Tokgöz, e.g.e., s. 25

¹⁰⁸ İlkin, a.g.e., s. 33

malları sanayi % 28, yatırım malları sanayi % 10 olarak gözükürken, bu oranlar 1979 yılında sırasıyla %39,5, %42,8 ve %17,7 olarak gerçekleşmiştir¹⁰⁹. Bu dönemde banka kredilerinin konut, ticaret gibi üretken olmayan kesimlere %62.5, tarım ve sanayi kesimine %20 oranında dağılım göstermesi¹¹⁰, sanayi sektörünün neden istenilen hızda gelişmediğini göstermesi açısından önemlidir.

1.7.7. 1980 Sonrası Sanayileşme Süreci

Bilinçsiz olarak uygulanan ithal ikamesi politikaları sonucu 1980’li yıllara Türkiye ekonomisi, ithalata bağımlılığın arttığı, kapasite kullanım oranlarının %50’lere düştüğü, yerli ara ve yatırım malı üreten sanayi dallarının kurulamamasından dolayı döviz talebinin yükseldiği, üstelik mevcut döviz arzıyla bu talebi karşılayamadığı için de büyük bir döviz dar boğazı ve siyasal olaylar içine girdi¹¹¹. Türkiye’nin bu kriz durumuna düşmesinin sebepleri olarak 1980 yılı başların da etkili olan gelişmeler, batı dünyasında görülen korumacılık ve iktisadi bunalıma bağlı olarak pazarların daralması, uluslararası finans piyasalarında gelişen ülkelere olan fon akışının azalması, yüksek reel pozitif faiz oranları, Orta Doğu Ülke pazarlarının daralması, doların değerlenmesi dış ticaret hadlerinin gelişen ülkelerin aleyhine gelişim göstermesi¹¹² şeklinde sıralanabilir. Bu siyasi ve ekonomik kaos ortamından çıkmak için 1979 ara seçimlerinde özel teşebbüse ağırlık veren Adalet Partisi (AP) hükümeti, 24 Ocak 1980 tarihinde çok köklü bir ekonomi politikası değişikliğini amaçlayan İstikrar Politikası’nı yürürlüğü koydu¹¹³. Bu politika uygulamalarıyla İthal ikameci sanayileşmeyi temel alan politikaların terk edilerek ihracata ağırlık ve öncelik veren sanayileşme stratejisi uygulamalarına gidilerek, Türkiye’yi 1980 yılına getiren olumsuz iktisadi koşulların önüne geçilmek istenmiştir. 1980 sonrasında hazırlanan plan ve programlarda sanayileşme, ihracata dayalı kalkınma planının bir parçası olarak kabul edilmiş, aynı zamanda büyük ölçüde plana, programa ve Kamu İktisadi Kurumları’na dayalı sanayileşmeden

---

¹⁰⁹ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 223

¹¹⁰ Kepenek, a.g.e., s. 153

¹¹¹ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 224

¹¹² Kazgan, a.g.m., ss. 431

¹¹³ Süreyya Hiç, *Türkiye Ekonomisi 1*, İstanbul: 2. Baskı, İstanbul: Mentuş Kitabevi, 1991, s. 124

vazgeçilmiştir. Sanayide dışa açılma ve ithalatta liberalizasyona gidilerek, sanayinin hem dış rekabet gücünün artırılmasına hem de bir nevi terbiye edilmesine çalışılmıştır. Özel teşebbüse önem veren sanayileşme politikalarının bir gereği olarak sigara, çay gibi üretim kollarında devlet tekelleri kaldırılmış, verimli çalışmayan Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin (KİT) özelleştirilmesi gündeme gelerek, sanayimizin dünya ile entegre olmasına çalışılmıştır¹¹⁴. İhracatın teşvikinde en önemli bir araç olarak kullanılan en az enflasyon oranında ve bazen ondan da yüksek olarak reel kur artışına yol açacak derecede kullanılan pozitif reel kur artışı ve ikinci olarak vergi iadesi, düşük faizli ihracat kredisi, kazanılan dövizin bir kısmının yurtdışına bırakılması olanağı, sıfır gümrükle girdi ithali, çeşitli pirim ödemeleri gibi genellikle ihracatın yapılmasından sonra ihracatçıya ödenen ihracatın % 25 ile %40'ına karşılık gelen parasal nitelikli teşvik politikaları sonucunun en önemli etkisi sanayinin yönünün dış piyasalara çevrilmesini sağlamak olmuş, ihracata yönelme sanayiye disipline edici etki yaparak sanayi ürünlerinin kalitesini buna bağlı olarak da sanayinin teknolojik düzeyinin artmasını, firmaların üretimleri yanında pazarlamayı önemsemelerini, yönetimlerini profesyonelleştirmelerini ve yabancı ortaklık kurmalarını sağlamıştır. Bu olumlu gelişmelerle birlikte 1980-90 yılları arasında ortalama %50 oranında enflasyonla birlikte yaşaması sanayileşme sürecini, hızını ve yönünü etkilemiştir. Her şeyden önce yüksek oranlarda seyretmesi belirsizlik ortamının doğmasına, bu da sanayicinin uzun vadeli karar almasını engelleyerek çok kısa süreli ve geri dönüşü kolay olan sanayi sektörü dışındaki faaliyetlere yönelmesine neden olmuştur. Türkiye'de yüksek enflasyon oranlarının bir sonucu olarak ortaya çıkan yüksek faiz politikası artan belirsizlik ve risklere bağlı olarak tasarruf sahiplerinin sermayelerini reel ekonomide kullanmak yerine faiz geliri elde etmek şeklinde değerlendirmeyi tercih etmeleri, ekonominin dinamizminin kaybolması sonucunu doğurmuştur. Ayrıca sanayileşmeyi olumsuz etkileyen bir diğer gelişmede mevduat faizleri (%120-%130) ile kredi faizleri arasındaki farkın % 40 gibi yüksek oranlara ulaşmasından dolayı sınai yatırım yapmanın neredeyse olanaksız duruma gelmesidir¹¹⁵.

---

¹¹⁴ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 224

¹¹⁵ Erdal Türkkan, *1980 Sonrasında Sanayileşme*, Ankara: Özyurt Matbaacılık, Haziran 1992, s. 58

Bir yıllık geçici bir program izlendikten sonra hazırlanan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1985-1989) önceki planlarda uygulanan tüm tedbirlerin, politikaların ayrıntılı bir şekilde anlatılması uygulamasına son verilmiş, izlenecek politika ve hedefler ana hatlarıyla belirtilmiştir. Bu plan genel olarak 24 Ocak 1980 İstikrar Politikası kararları ışığında özel teşebbüsün ve özel yabancı sermaye akışının teşvikine ve piyasa ekonomisinin geliştirilmesine önem veren bir yapı arz etmektedir¹¹⁶.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994) ekonominin büyüme hedefi %7, sanayinin büyüme oranı %8,1 olarak belirlenmesine rağmen gerçekleştirmeler ekonomi için %3,5, sanayi için ise %3,8 olmuştur. Bu olumsuz gelişmede, 1994 yılında üç temel sektördeki küçülmenin önemli katkısı ve bu yılda 5 Nisan kararlarıyla uygulamaya konulan istikrar önlemlerine bağlı olarak iç talebin önemli ölçüde daralması sonucu da Gayri Safi Milli Hasıla'nın (GSMH) %6,1 oranında küçülmesinin etkisi büyük olmuştur¹¹⁷. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı ile, uluslararası rekabete açık bir ekonomik yapı içinde, sanayileşmenin hızla geliştirilmesi, kalkınmada özel kesimin rolünün artması gibi hedefler net olarak belirlenmesine rağmen, önceki plan dönemlerinde başlayan Altıncı Plan döneminde de devam eden artan kamu açıkları, ekonominin tamamında ve sanayi sektöründe olası olumlu gelişmeleri önlemiştir. Artan kamu açıkları nedeniyle iç faiz oranlarının yükselmesine paralel olarak sıcak para girişi hızlanmış, iş gücü maliyetlerindeki reel artışlar doğrudan ve dolaylı ihracat teşviklerindeki azalmayla birleşerek, ekonominin rekabet gücünü hızla düşürerek dış ticaret açıklarının önemli boyutlara ulaşmasına yol açmıştır¹¹⁸.

1995 yılında uygulanmayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000 dönemini kapsamış, bu dönemde sanayinin büyüme hedefi %6-%7,7 olarak önceki planlı dönemlere göre düşük belirlenmiş, gerçekleşen büyüme oranı da %4 olmuştur¹¹⁹. Bu planda sürdürülebilir büyüme ortamının sağlanması, yapısal değişim

---

¹¹⁶ Hiç, Türkiye Ekonomisi 1, s. 126

¹¹⁷ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 56

¹¹⁸ Devlet Planlama Teşkilatı, *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, 1996, s. 21

¹¹⁹ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim*, s. 229

projelerinin hayata geçirilmesi, özel sektör yatırımlarının canlandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Makro ekonomik politikaların ve gelişmelerin farklılaşması nedeniyle Yedinci Plan ile ilgili değerlendirmelerin, ikişer yıllık dönemler şeklinde yapılması daha olumlu olacaktır. Yüksek enflasyon, artan kamu açıkları, Asya ve Rusya dış krizlerinin etkisi, 1996-2000 döneminin istikrarsız bir seyir göstermesine neden olmuştur. 1996-97 yıllarında sanayi sektörü yıllık ortalama %8,7 büyümüş, 1998 yılı ikinci çeyreğinden itibaren Asya krizi ve uygulanan sıkı ekonomi politika uygulamalarının etkisiyle iç ve dış talepte azalma ortaya çıkmış, 1998 yılı Temmuz ayında alınan erken seçim kararı piyasalarda belirsizlik meydana getirerek özel kesimin yatırımlarını azaltmış ve 1998 yılının son çeyreğinde ekonomi daralma eğilimine girmiştir. 1996-1999 döneminde sanayi sektörü katma değerindeki yıllık ortalama artış hızı Yedinci Plan tahminlerinin gerisinde kalarak %3,5 oranında gerçekleşmiştir. Yedinci Plan'da sanayi sektörü GSMH'daki payının %27 olması öngörülmüş, dönem sonunda sanayi sektörünün payı %26,3'ten %23,2'ye gerilemiştir. Bu gelişmede iç ticaret hadlerinin tarım ve hizmetler sektörü lehine gelişmesinin etkisi büyüktür.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) imalat sanayinin dış dünyayla rekabet gücünü artıran, yerel kaynakları harekete geçirerek çevre normlarına uygun, yüksek nitelikli iş gücü kullanan, AR-GE'ye yatırım yapan, teknoloji üreten, uluslararası piyasalarda etkili bir yapıya kavuşması hedeflenmiştir¹²⁰. Dönemdeki gelişmelere bakılacak olursa, imalat sanayinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'daki (GSYİH) payı 2000 yılında %19,2'den 2005 yılında %20,8'e çıkmıştır. 2001 krizinden sonra¹²¹ IMF ile yapılan görüşmeler sonucu 14 Nisan 2001 tarihinde "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" başlıklı ve 19 milyar dolar desteği olarak uygulamaya konulan programın temel amacı, ekonomideki istikrarsızlığı ortadan kaldırmak ve yapısal reformları gerçekleştirmek olarak belirtilebilir. Bu programın amaç ve araç tutarlılığı bakımından disiplinli bir program olduğu, öncelikle fiyat istikrarını sağlamayı hedeflediği, yapım düzenlemelerinin

---

¹²⁰ Devlet Planlama Teşkilatı, *Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planı 2001-2005*, Ankara: DPT Yayını, Haziran 2000, s. 26

¹²¹ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*, Ankara: DPT Yayını, 2006, s. 41

gerçekleştirilmesine paralel olarak kamu finansman dengelerindeki iyileşmelerin sürdürülebilir bir büyümeyi sağlayacağı söylenebilir¹²².

Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın uygulanmaya konmasıyla birlikte 2002 yılından itibaren imalat sanayi yatırımında, üretiminde ve ihracatında önemli artışlar gerçekleşti. 2000 yılında 25,5 milyar dolar olan imalat sanayi ihracatı 2005 yılında 68.8 milyar dolara ulaşmış, toplam ihracat içindeki payı %92'den %93.7'ye yükselmiştir. Sekizinci Plan Dönemi'nde gıda, tekstil, giyim, demir-çelik sektörleri ihracat içinde önemini korurken, otomotiv, makine, elektronik, metal eşya, petrol ürünleri, lastik-plastik sektörlerinin payı artarken, imalat sanayi ihracatının %52'si 25 Avrupa Birliği ülkesine yapılmıştır. Sekizinci Plan Dönemi'nde yapılan ithalat ise 2000 yılında 44.2 milyar dolardan 2005 yılında 94 milyara yükselmiş, 25 AB ülkesinden yapılan imalat sanayi ithalatı %55,9'dan %49,8'e düşerken, Çin'den yapılan ithalat ise % 38,2 artmıştır.

Sanayi sektöründe teknoloji üretimindeki yetersizlik ve gelişmiş teknolojinin kullanımının yaygınlaşmaması, kalifiye iş gücü azlığı, yeni gelişen sektörlerle yeterli yatırım ile üretim ve yönetim yapılarında gerekli iyileştirmelerin yapılmaması, Organize Sanayi Bölgeleri'nin ihtiyaçlarının tam olarak giderilmemesi, kayıt dışı ekonominin ciddi boyutta ekonomide ağırlığının devam etmesi ve ithalat kaynaklı haksız rekabet gibi hızlı gelişmeyi kısıtlayıcı yapısal sorunlar devam etmektedir. 1996 yılında Gümrük Birliği süreciyle beraber sanayi ihracatında orta ve ileri teknoloji kullanan sektörler lehine olan gelişme Sekizinci Plan Döneminde de etkinliğini sürdürmüştür. Çin ve Hindistan'ın ucuz emeğe dayalı tekstil, giyim ve deri gibi geleneksel sanayi sektörlerinde dünya ticaretinde yer almaya başlaması, bu sektörlerde 2002-2005 döneminde üretimimizin gerilemesine yol açmıştır. Buna karşın otomotiv, makine ve elektronik gibi orta ve ileri teknoloji sektörleri aynı dönemde ihracat ve üretimleri önemli oranda artış göstermiştir. 2001-2005 döneminde sanayi sektörü yıllık ortalama %5.1 büyümüştür. Bu önemli ve olumlu gelişmelere rağmen AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında bu sektörlerin payı hala düşük seviyededir. Üstelik bu sektörlerde aynı zamanda yüksek ithalat girdisine bağımlılık nedeniyle beklenen düzeyde katma değer artışı da gerçekleşmemiştir. İçinde

---

¹²² Buluş, a.g.e., s. 90

bulduğumuz dönemde genel olarak geri teknolojiye dayanan sanayi sektöründe şirket ölçeklerinin küçük, verimliliklerinin düşük, AR-GE ve teknolojiye yatırım için ayrılan payların az ve kalifiye iş gücünün olması gereken düzeyde olmaması, önümüzdeki yıllarda aşılması gereken soruların başında gelmektedir¹²³. Rekabet gücü yüksek ve ekonomileri gelişmiş olan ülkelerin AR-GE'ye yatırım yapan ülkeler olması tesadüf değildir. ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere gibi gelişmiş ülkelerin AR-GE harcamalarının GSMH'ya oranı %2'nin üzerinde iken bu oranın ülkemizde % 0,67 olması¹²⁴, ülke olarak bu alanda ne kadar yetersiz kaldığımızı göstermektedir. AR-GE'nin ülkelerin gelişmesinde ne kadar önemli olduğu vurgulanmasına ve devamlı gündemde olmasına rağmen, ülke olarak AR-GE'ye ayrılan payın hala gelişen ülkelerin ayırdığı payların yanında çok komik oranlarda kalması, ülkemizin gelecek dönemlerde dünya ekonomisinde önemli roller alması yönünde olumlu görüşler içinde olmamızı ciddi boyutta kısıtlamaktadır.

28 Nisan 2005 tarihin de 5339 sayılı yasayla 2005 yılı sonunda tamamlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının ardından AB'ye üyelik sürecine katkı sağlayacak temel strateji dokümanı olarak AB mali takvimini dikkate alan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2007-2013 yıllarını kapsayacak nitelikte 7 yıllık olarak belirlenmiştir. Planın hazırlanmasında yüksek katılımın olmasına özen gösterilmiş, 57 adet Özel İhtisas Komisyonu (ÖİK) oluşturulmuş, bu komisyonlara özel kesim, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşlarından alanlarında uzmanlaşmış olmak üzere 2252 kişi katılmıştır. İstikrar için de büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, her alanda küresel bazda rekabet gücü olan, bilgi toplumuna dönüşen AB'ye üyelik için uyum sürecini başarıyla tamamlamış bir Türkiye vizyonu ve uzun vadeli strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda sanayi sektörünün dünya pazarlarından ve ihracatından daha fazla pay alan, yüksek katma değerli mal üretebilen, dışa dönük bir yapıda sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlayabilen bir sektör olması temel amaç olarak belirtilmiştir. Bu amaçlara ulaşabilmesi içinde haksız rekabeti önleyecek piyasa yönetim ve gözetim çalışmalarına devam edileceği, işletmelerin rekabet gücünün artırılması amacıyla alt

---

¹²³ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*, s. 41-43

¹²⁴ Ali Coşkun, "Sanayide Rekabet Gücü ve AR-GE'nin Önemi", Ankara: *Ekonomik Forum*, Ağustos 2006, ss.36

yapıların gelişmelerinin sağlanacağı, imalat sanayi'nde sektörel gelişme stratejilerinin ve öncelikli alanların belirlenerek çevreye uyumlu politikaları gözeterek üretim yapmalarının ve AR-GE'ye yönelik çalışmalarının KOBİ'lerin rekabet güçlerini artırarak uluslararası piyasalara açılmalarını sağlamak için iş kurma ve geliştirme aşamalarında eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin destekleneceği açık olarak belirtilmiştir¹²⁵. 2005 yılında %6,5 oranında bir büyüme gösteren sanayi sektörü, 2006 yılında %7,4¹²⁶, 2007 ilk dokuz aylık dönemde ise %4'lük¹²⁷ bir büyüme göstermiştir. İhracata yönelik sanayi sektörlerinin gelişmesi, 2006 yılında büyüyen GSMH'ya da önemli derecede destek olmuştur. Sanayi üretimi 2007 yılı Ocak ayında beklentilerin üzerinde bir gelişim göstererek %14,8, imalat sanayi üretimi de %15,4 artış göstermiştir. Merkez Bankası'nın İktisadi Yönelim Anketi'ne göre iç talepteki yavaşlama imalat sanayi üretimini kısıtlayan bir etken olurken, güçlü bir dış talep nedeniyle ihracatın yıllık bazda %27,4 artış göstermesi imalat sanayinin olumlu seyir göstermesinde belirleyici olmuştur¹²⁸.

2007 yılında ilk dokuz aylık büyümenin %4 olarak gerçekleşmesinde tarım sektöründe ikinci ve üçüncü çeyrekteki -%2,1 ve -%7,8 oranındaki görülen düşüşlerin önemli etkisi olmuştur. Aynı şekilde sanayi sektörünün ilk üç çeyrekteki büyüme oranlarının sırasıyla %7,5'ten %4,0'e ve %3,7'ye düşmesi de GSMH'nın büyümesini yavaşlatmıştır. Sanayi sektöründeki büyümenin yavaşlamasında ise, uluslararası dalgalanmaların iç ve dış talep artışlarını sınırlandırması etkili olmuştur. İç talepte görülen sınırlı canlanmayla birlikte ihracatın %7,5 artarken ithalatın %16,8 artmasına bağlı olarak 2006 yılının ikinci yarısından itibaren büyümeye olumlu katkı yapan ihracatın etkisinin azalmasının etkisiyle¹²⁹, 2007 yılındaki büyüme %4,5 oranında gerçekleşmiştir¹³⁰.

---

¹²⁵ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007 - 2013*, s.10-83

¹²⁶ Türkiye İş Bankası, *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, Ankara: İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Nisan 2007, s. 5

¹²⁷ İstanbul Sanayi Odası, *Ekonomik Göstergeler*, İstanbul: Araştırma Şubesi, Aralık 2007, s. 4

¹²⁸ Türkiye İş Bankası, *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, Ankara: İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Aralık 2007, s. 5

¹²⁹ Türkiye İş Bankası, *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, Ankara: İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Ocak 2008, s. 6

¹³⁰ "Büyüme Hızları" <http://www.muhasabat.gov.tr/ekogsterge/2007WEB/teg/teg.pdf>, 05.08.2008., , www.dpt.gov.tr, 06.08.2008

1.8. Uygulamaya Konulan İktisat Politikaları'nın Sanayileşmeye Etkileri

Sanayileşmede hızla yol alabilmek ve gelişmiş ülkeler seviyesine bir an önce ulaşabilmek amacıyla bazı iktisat politikaları uygulamaya konmuştur. Söz konusu politikalardan tam olarak beklenen olumlu sonuçların elde edildiği söylenemese de, sanayileşme sürecine olumlu etkiler yaptığı da kabul edilen bir olgudur.

1.8.1. Teşvik Politikaları ve Sanayileşme

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte uygulanan sanayi politikalarının uygulanmasında teşvik politikaları ön plana çıkmış, 1968 yılında ithal ikameci sanayileşme stratejisine uygun olarak özellikle iç piyasaya yönelik üretimin desteklenmesi amacıyla yatırım indirimi, gümrük muafiyet ve ihracat kredisi gibi araçlar kullanılarak yapılmıştır. Yatırım teşviği uygulamasında ithal ikamesinin ara ve yatırım malları sanayilerine yönlendirildiği Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) döneminde teşvikli yatırım tutarı GSMH'nin %13,1, 1978-1982 döneminde %12,5, 1983-1987 döneminde %16,5, 1988-1992 Körfez Krizi'nin etkisiyle %10, 1994 krizine rağmen 1993-1997 döneminde Gümrük Birliği'ne girilmesinin olumlu katkısıyla %13,5 olarak gerçekleşmiş, 1998-2000 döneminde GSMH'nin %5,6'sına düşmüştür. 1980 sonrası dönemde imalat sanayine yönelik teşvikler önemini kaybederken, özellikle 1982 yılında çıkarılan Turizm Teşvik Kanunu'yla turizm başta olmak üzere ulaştırma gibi diğer hizmet sektörlerinin payı artırılmıştır¹³¹. Yedinci Plan dönemindeki teşvik belgesi almış yatırımlara genel olarak bakıldığında düşüşler net olarak görülmektedir.

---

¹³¹ Mustafa Duran, *Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Politikaları (1968-1998)*, Ankara: Hazine Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi No:19, 1998, s. 135

Tablo 1: Yatırım Teşvik Belgelerinin Dağılımları (1995-2007)

Yıl	Belge Sayısı	Toplam Tutar (Milyar \$)
1995	4955	48,9
1996	5023	24,6
1997	5144	21,5
1998	4291	15,4
1999	2967	11,2
2002	3002	6,1
2003	3876	10,3
2004	4078	8,6
2005	4303	8,7
2006	3090	7,8
2007	2364	7,4

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı, Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planı 2001-2005, Ankara; DPT Yayını, 2000, s. 32; Investment Incentives (2000 – 2006), Undersecretariat of Treasury, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti102.htm>, 16.12.2007, Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti103.htm>, 16.12.2007, Ocak-Kasım Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Mahiyetlerine Göre Dağılımı, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti109.htm>, 16.12.2007, Ocak-Haziran Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, www.hazine.gov.tr, 05.08.2008

Tablo 1’de Devletin vermiş olduğu yatırım teşvik miktarları ve yatırım teşvik belgelerinin sayıları incelendiğinde, 1995 yılında 48,9 milyar dolardan, 1999 yılında 11,2 milyar dolara, ülkemizin yaşadığı ekonomik krizinde etkisiyle 2002 yılında 6,1 milyar dolara düşmüş, 2007 yılı sonunda ise biraz artarak 7,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dağıtılan teşviklere sektörel bazda bakıldığında ise 2002 yılında 4,1 milyar dolar, 2003 yılında 6,0 milyar dolar, 2004 yılında 6,1 milyar dolar, 2005 yılında 5,8 milyar dolar, 2006 yılında 4,9 milyar dolar¹³² ve 2007 yılında 4,2 milyar dolar¹³³ olarak görülür ki, sanayi sektörüne aktarılan bu kaynakların yeterli olduğu söylenemez. Bununla birlikte 2008 yılı başı itibariyle tarım sektörüne verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin oranı %1,3 iken imalat sanayine verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin oranının %48,1 olması¹³⁴, sanayicilerin ekonomik açıdan büyümek, ulusal ve uluslararası arenada rekabete girişmek yönünde bir bilincin oluştuğunu ve belli bir potansiyele ulaştığını göstermesi bakımından olumlu bir gelişmedir.

Yatırımlardaki devlet teşvikli belge sayısı 1995 yılında 5000’ler düzeyinden ülkemizin yaşadığı ekonomik krizler nedeniyle ise 2002 yılında ancak 3002 sayısına

¹³² Hazine Müsteşarlığı, *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti101.htm>, 06.08.2008.

¹³³ Hazine Müsteşarlığı, *Ocak-Ekim Aylarında Gelişmiş Yörelere Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti110.htm>, 06.08.2008

¹³⁴ Devlet Planlama Teşkilatı, *Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, www.dpt.gov.tr, 06.08.2008.

düşmüş, bu sayılar 2003 yılında 3876, 2004 yılında 4077, 2005 yılında 4303, 2006 yılında 3090 olurken 2007 yılında 2364¹³⁵, 2008 yılı Ocak Haziran-Haziran döneminde ise 1418¹³⁶ olarak gerçekleşmiştir. Sektörel bazda verilen teşvik belgelerinde 1995-1999 döneminde imalat sanayinin payı %87,6'dan %43,4'e düşerken, enerji turizm, ulaştırma gibi sektörlerin payı artmıştır. Sanayi payındaki bu gerilemede Gümrük Birliği'ne hazırlık amacıyla tekstil sektörü başta olmak üzere 1995 yılında aşırı düzeyde artan yatırım eğilimi etkili olmuştur. Bu dönemde verilen teşvik belgelerinde tevsi ve modernizasyon yatırımlarının payı artarken, komple yeni yatırımlar %70-%80 oranlarındaki seyrini devam ettirmiştir¹³⁷. 2000 yılından itibaren gelişmede özel sektörlerin ağırlığını sağlamak amacıyla yeni teşvik tedbirleri uygulamaya konulmuştur. 2004 yılında yürürlüğe giren önce 36 il, 2006 yılında genişletilerek 49 ile yaygınlaştırılan 5084 sayılı yasa ile, Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) kapsamındaki 2001 yılında kişi başına geliri 1500 dolardan az ve 2003 yılında Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) eksi olan illerdeki işletmeler için çalışanlar üzerindeki Gelir Vergisi ve Sosyal Sigorta Kurumu (SSK) Piriimi ön ödemelerinde indirim yapılarak, ayrıca enerji ve bedelsiz arazi desteği sağlanarak özel sektör desteklenmeye çalışılmıştır¹³⁸.

Şehirlerin gelişen sanayi kolları, yerel özellikleri, sanayi üretim kapasiteleri, sosyal boyutlarının düşünülmeden sadece kişi başına gelirin baz alınarak büyük umutlarla çıkarılan 5084 sayılı Teşvik Yasası, başta illerin Sivil toplum Kuruluşları yetkilileri olmak üzere hemen tüm kesimler tarafından eleştirilmiştir. Geçen zaman ne yazık ki eleştiren kesimleri haklı çıkarmıştır ama olan boşa geçen zamandan dolayı ülkemize olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'ndeki bir çok il, çıkarılan teşvik yasının olumlu etkilerini görememiştir. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'ndeki illere yoğun yatırım yapılması beklentisiyle çıkarılan Teşvik Yasasına rağmen Ardahan, Hakkari ve Şırnak illerine hiç yatırım yapılmazken, Ağrı, Iğdır ve Muş illerine ise sadece birer yatırım yapılmış, bunun yanı sıra Kahraman Maraş gibi

---

¹³⁵ Hazine Müsteşarlığı, *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti103.htm>, 06.08.2008

¹³⁶ Hazine Müsteşarlığı, *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti103.htm>, 06.08.2008

¹³⁷ Devlet Planlama Teşkilatı, *Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planı 2001-2005*, s. 32

¹³⁸ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*, s. 54

yatırım çeken illerimizde ise dokuma, tekstil gibi emek yoğun sektörlere yatırım yapılmıştır¹³⁹. Teşvik Yasası'nın etkisiyle yatırım çeken illerde genelde emek yoğun sektörlerde yatırımları artırması, teknoloji gerektiren alanlarda etkisinin sınırlı düzeyde kalması, çıkarılan Teşvik Yasası'nın bir diğer olumsuz yanını ortaya koymaktadır.

Tablo 2 ve Şekil 1'de Yatırım Teşvik Belgeleri'nin 2002-2007 yılları arasında Coğrafi Bölgeler arasında dağılımı sayısal ve oransal olarak gösterilmektedir.

Tablo 2: Yatırım Teşvik Belgeleri'nin Coğrafi Bölgeler Olarak Sayısal Dağılımı (2002-2007)

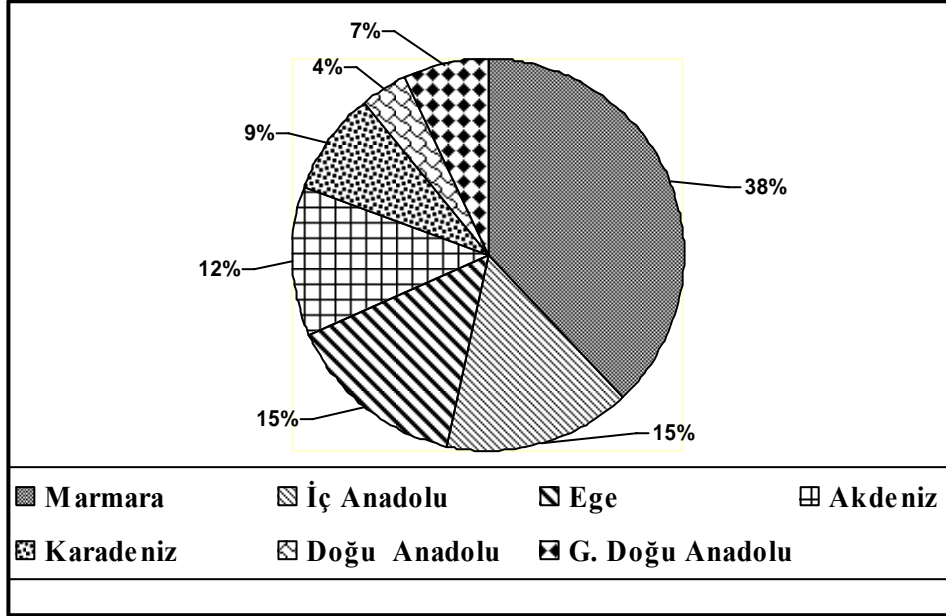
Bölgeler Yıllar	Marmara	İç Anadolu	Ege	Akdeniz	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.Doğu Anadolu
2002	1350	372	451	301	190	85	212
2003	1763	415	591	477	203	107	285
2004	1518	727	640	431	318	161	264
2005	1462	731	618	542	453	210	267
2006	953	516	487	434	331	137	216
2007	773	357	316	335	281	114	175
Toplam	7819	3118	3103	2520	1727	814	1419

Kaynak: Undersecretariat of Treasury Regional Breakdown Of Investment Incentive Certificates January-December, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tevsik/ti102.htm>, 16.12.2007, Regional Breakdown Of Investment Incentive Certificates (2007-January-October,<http://www.hazine.gov.tr/stat/tevsik/ti108.htm>, 16.12.2007

Tablo 2 ve Şekil 1'de görüldüğü gibi en az yatırım teşvik belgesi alan iki bölgenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerde yapılacak yatırımlara sağlanan yoğun teşviklere rağmen, yatırım yapılmamasında sanayi alt yapılarının ve kalifiye eleman yetersizliği gibi tüm sanayicilerin içinde bulunduğu ekonomik sorunlar yanında, teşvik politikasının yanlışlığı ve üstüne bir de terör faaliyetlerinin ortaya çıkardığı tedirginlikten dolayı sanayicilerin, kendilerini güven içinde hissetmemelerinin de önemli katkısı olduğu gerçeği inkar edilemez.

¹³⁹ Neşe Karanfil, "Teşvik'de Doğuya Yatırımcı Çekmeye Yetmiyor", *Referans Gazetesi*, 20.11.2007

Şekil 1: Yatırım Teşvik Belgeleri'nin Coğrafi Bölgeler Olarak Dağılımı (2002-2007) (%)

Kaynak: Undersecretariat of Treasury Regional Breakdown Of Investment Incentive Certificates January- December, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti102.htm>, 16.12.2007, Regional Breakdown of Investment Incentive Certificates (2007-January-October), <http://www.hazine.gov.tr/stat/tevsik/ti108.htm>, 16.12.2007

1.8.2. Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Sanayileşme

Özellikle 1970'li yıllarla birlikte tüm dünyada istihdam sağlaması yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve girişimciliğin desteklenmesi amacıyla gündeme gelen Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in (KOBİ) sanayileşme politikaları olarak ciddi boyutlarda kullanımı, ülkemizde 1980'li yıllardan itibaren ortaya çıkmıştır. KOBİ'lere yönelik teşviklerin Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) anlaşmasında serbest bırakılması sonucu 1999 yılında bu kurtuluşlara yönelik bir teşvik uygulaması başladı. 1997-2001 döneminde KOBİ Yatırım Teşvik Belgesi alan 5891 işyeri için 235.8 milyon dolar yatırım kredisi ve 97 milyon dolar işletme kredisi verilmiştir. 2001 yılında teşvik alan KOBİ'lerin sayısı 246'ya, verilen kredi toplamı da 6,7 milyon dolara düşmüştür¹⁴⁰. 2002 yılında yatırım teşviği alan KOBİ sayısı 382, 2003 yılında 452, 2004 yılında 436, 2005 yılında 218, 2006 yılında 136 iken 2007 yılında

¹⁴⁰ Fikret Şenses ve Erol Taynaz, "Unutulan Bir Toplumsal Bir Amaç: Sanayileşme Ne Oluyor? Ne Olmalı?", *ERC Working Papers in Economics*, Ankara: Şubat 2003, ss. 8

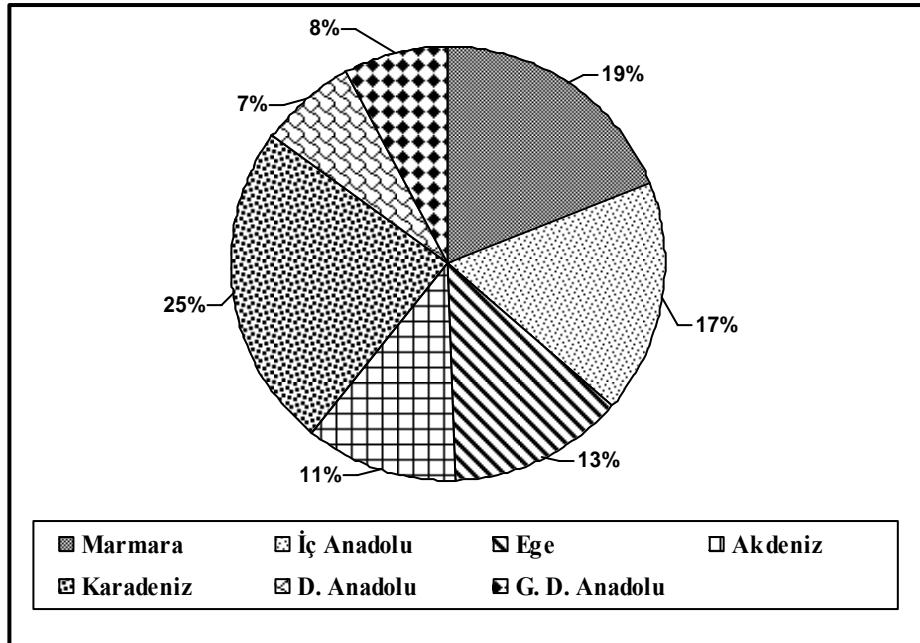
742'ye yükselmiş¹⁴¹, 2008 Ocak-Haziran dönemi itibariyle verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerinin sayısı 759 olarak gerçekleşmiştir¹⁴².

Tablo 3: KOBİ Yatırım Teşvik Belgeleri'nin Bölgesel Dağılımı (2002-2008*)

Bölgeler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	Toplam
Marmara	65	64	48	23	12	236	210	658
İç Anadolu	75	88	62	26	10	153	155	569
Ege	31	68	49	22	5	132	103	410
Akdeniz	38	51	49	24	9	96	107	377
Karadeniz	130	110	134	66	71	62	79	652
D. Anadolu	25	24	56	29	16	23	44	217
G. D. Anadolu	18	47	38	28	13	40	61	245

Kaynak: KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı, Hazine Müsteşarlığı, http://www.hazine.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm, * 2008 Yılı Ocak-Haziran Dönemi, 06.08.2008

Şekil 2: KOBİ Yatırım Teşvik Belgeleri'nin Bölgesel Dağılımı (%)

Kaynak: KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı, Hazine Müsteşarlığı, http://www.hazine.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm, * 2008 Yılı Ocak-Haziran Dönemi, 06.08.2008

Tablo 3 ve Şekil 2'de görüldüğü gibi KOBİ Yatırım Teşvik Belgesi sıralaması bakımından Marmara Bölgesi ilk sırada yer alırken son iki sırayı yine Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi almaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasının başlıca

¹⁴¹ Özlem ÜNAL, "Sectoral Breakdown of Investment Incentive Certificates of Small And Medium Size Enterprises (SME's) (January-October) 2007", http://www.hazine.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm, 03.08.2008

¹⁴² Hazine Müsteşarlığı, 2008 Yılı Ocak-Haziran Aylarında Verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı, <http://www.hazine.gov.tr>, 06.08.2008

nedeni sınıai alt yapı ve kalifiye eleman yetersizliği, yanlış teşvik politikaları, en önemlisi terörün verdiği tedirginlik nedeniyle bu Bölgeler’de yatırım yapılacak ekonomik ve sosyo-kültürel ortamın tam olarak oluşturulamaması, yatırımın ve dolayısıyla da yatırım teşvik belgelerinin az olması sonucunu doğurmuştur.

Tablo 4: İmalat Sanayi KOBİ Yatırım Teşvik ve İşletme Kredileri’nin Dağılımı (2002-2007/YTL)

YILLAR	YATIRIM KREDİSİ	İŞLETME KREDİSİ	TOPLAM
2002	11.933.054	4.957.750	16.890.804
2003	20.711.390	6.391.520	27.102.910
2004	29.986.325	5.297.900	35.284.225
2005	16.528.490	2.501.750	19.030.240
2006	12.971.750	764.000	13.735.750
2007	544.484.239	---	544.484.239

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, *İmalat Sanayi KOBİ Yatırım Teşvik ve İşletme Kredilerinin Dağılımı*, http://www.hazine.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm, 05.08.2008

Yatırım Teşvik ve İşletme Kredileri’nin imalat sanayi bakımından son 6 yıllık dağılımını gösteren Tablo 4’e göre yatırım ve işletme kredilerinin dağılımında bir istikrar olmadığı görülmesine rağmen, 2007 yılında yatırım kredilerinin önemli bir artış göstermesi, sonraki dönemlerde yatırımların (üretim) buna bağlı olarak da istihdamın artması yönünde etki yapacağı için olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek mümkündür.

1999 yılı itibariyle imalat sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin %99,2’sini, istihdamın %55,9’unu, sağlanan katma değer %24,2’sini karşılayan KOBİ’lerin, tüm banka kredilerinden aldıkları pay ise ancak %5 tir. KOBİ’lerin finans, istihdam kalite ve standart üretimi sağlamakla ilgili sorunlarının çözümüne yönelik yapacakları yatırımlar için kredi, vergi istisnası, yatırım indirimi, KDV ve enerji desteği gibi olanaklar sağlanmıştır¹⁴³. 2005 yılı verilerine göre KOBİ’lerin tüm işletmeler içinde payı %99,2, istihdam içindeki payı %53, yatırım içindeki payı %26,5, katma değer içindeki payı %38, ihracat içindeki payı %8 ve krediler içindeki payı %4 olarak gerçekleşirken¹⁴⁴ 2007 başı itibariyle KOSGEB’in TÜİK’ten derlediği son verilere göre ise KOBİ’lerin tüm işletmelerin içindeki payı %99,8’, istihdam içindeki payı %76,7, toplam yatırımlar içindeki payı %56,5, ihracatı

¹⁴³ Devlet Planlama Teşkilatı, *Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planı 2001-2005*, s. 18

¹⁴⁴ M. Mesut Demirel ve Selime Sezgin, “Küçük ve Orta Boy İşletmeler’in Dış Pazarlara Açılma Problemleri”, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, İstanbul, Cilt 5, Sayı: 2, Nisan 2006, ss.116-124

içindeki payı %10, sağlanan katma değer içindeki payı %37,7', kredilerden aldıkları pay ise % 10'dur. KOBİ'lerin katma değer sağlama oranı Avrupa ülkelerinde %60 ve toplam kredilerden aldıkları pay %40 iken ülkemizde bu oranların sırasıyla %37,7 ve %10 düzeylerinde seyretmesi¹⁴⁵ KOBİ'lerin yapısal ve finansal kaynak temini sorunlarının devam ettiğini göstermektedir.

KOBİ'lerin daha hızlı ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamalarında önemli bir işlev gören kredi ve finans olanaklarından çok az oranda faydalanabilmeleri finansal sorunların hem KOBİ'lerin yapısından, hem de piyasa aktörleri ve koşullarından kaynaklanmaktadır. KOBİ'lerin kendilerini ifade edecek bilgiyi bankalara sunamaması bankaların bu kesime yaklaşımlarını olumsuz olmasında önemli bir etkidir. Ülkemizdeki KOBİ'lerin yeni yatırımlara yönelmede karşılaştıkları güçlüklerin en büyüğü yeterli ve uygun koşullarda para ve sermaye piyasalarından yeterince finansal kaynak sağlayamamalarından dolayı genellikle faaliyetlerini öz kaynakları ile yürütmek zorunda kalmaktadırlar¹⁴⁶. Ayrıca KOBİ'leri yakından ilgilendiren, bu yıl uygulamaya geçmesi planlanan ve bankaların sermaye yeterliliği esas kabul edilerek kredi riski derecelendirmesine dayalı hesaplama ile ilişkili uygulamasının (BASEL II standartları) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından 2009 yılına ertelenmesine rağmen BASEL II'nin, KOBİ'ler için bugün bile zor olan kredi alma koşullarını daha da ağırlaştıracaktır¹⁴⁷.

Ayrıca Uluslararası Kuruluşlarla Çalışma Deneyimi Eksikliği, Aktif Pazarlama Politikalarının Olmaması, Proje Değerlendirmede Yetersizlik, Belirli Bir Kredi Politikasının Olmaması ve Kredi Olanaklarından Yeterince Haberdar Olunmaması KOBİ'lerin kredi olanaklarından yeterli oranda faydalanamamalarının diğer nedenleri olarak sayılabilir¹⁴⁸. Ülkemizin omurgasını oluşturan KOBİ'lerin buna bağlı olarak yüksek büyüme ivmesi yakalayamadığından dolayı üretim, istihdam ve ihracat da olması gerekenin çok altında kalmakta, sonuçta kaybeden ülke ekonomimiz olmaktadır.

---

¹⁴⁵ Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dünyası, Daha Çok Finansman, Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dünyası Sektör Dünya Araştırma: 44, İstanbul: Globus Dünya Basımevi, 26.11.2007, s. 4

¹⁴⁶ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Başkanlığı, *Basel II ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler Finansman*, Ankara; Mayıs 2007, s.3

¹⁴⁷ *Daha Çok Finansman*, a.g.e., s. 4

¹⁴⁸ Hazine Müsteşarlığı, *Küçük ve Orta Boy İşletmeler Kredileri İzleme Raporu (1999-2005)*, Ankara, 7 Kasım 2007, s. 22-25

Ekonomimizin temel direği olan KOBİ'lerin beklenen etkinliklerini sürdürebilmeleri için, yaşanan küresel gelişmelere ve beraberinde getirdiği yoğun rekabete uyum sağlamaları, faaliyetlerini günün gereklerine uygun ve geleceğe yönelik olacak şekilde planlamaları, üretim ve yönetim standardizasyonunu ve kalitesini yükseltmeleri, değişen teknolojileri yakından takip etmeleri, AR-GE yatırımlarını artırarak kurumsallaşmaları¹⁴⁹, finansal yönetim, finansal planlama, finansal denetim, işletme sermayesi, sermaye bütçelemesi, yatırım ve borç yönetimi¹⁵⁰ gibi konularda şimdiden çalışma içine girmeleri büyük önem arz etmektedir ve bu nedenle KOBİ'lerin kurumsal yönetiminin geliştirilmesi, teknik yardım sağlamaları ve finansman olanaklarının artırılmasının önemi daha iyi anlaşılmaktadır¹⁵¹.

18 Kasım 2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren tebliğe göre, 25 milyon YTL ciro ve 250 çalışanın altında bulunan tüm işletmeler KOBİ olarak tanımlandığı ülkemizde, KOSGEB'e göre bu tanıma uyan KOBİ sayısı 1 milyon 800 bin civarındayken bazı kaynaklara bu rakam yaklaşık 3 milyon olarak ileri sürülmektedir. Gelişmiş ülkelerde KOBİ'lere kullandırılan kredilerin toplam krediler içerisindeki payının % 45-50¹⁵² ülkemizde ise bu oran %10'lar düzeyinde iken, özellikle bankacılık sektörünün sayıları 2 milyondan fazla olan KOBİ'lere olan ilgilerinin artması ve adeta kredi kullandırma yarışı içerisine girmeleri sonucu, KOBİ'lerin kullanmış oldukları krediler son zamanlarda artma yönünde bir ivme kazanmıştır.

Devlet Yardımları Kapsamında KOBİ'lere Gümrük Vergisi ve Toplu Konut İstisnası, Yatırım İndirimi, Katma Değer Vergisi İstisnası, Vergi, Resim ve Harç İstisnası, Fondan Kredi Tahsisi adı altında kaynak aktarmaları yapılmakta¹⁵³ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından karşılanmak üzere KOBİ'lere nitelikli eleman istihdamını teşvik etmek amacıyla meslek lisesi ve meslek yüksek okulu mezunuyla yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamış gençlerin istihdamını sağlamaya

---

¹⁴⁹ Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, *Basel II ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler Finansmanı*, s. 2

¹⁵⁰ *Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dünyası, Destek Şart*, a.g.e., s. 4

¹⁵¹ Devlet Planlama Teşkilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*, s. 30

¹⁵² "Bankacılıkta Bir Mit Daha Yıkıldı", <http://www.e-sirket.com/sektorel>, 16.12.2007

¹⁵³ "KOBİ", *wikipedi Özgür Ansiklopedi*, <http://tr.wikipedia.org/wiki/KOB%C4%B0>, 16.12.2007

yönelik olmak üzere, Bankalar aracılığıyla her KOBİ için en fazla 5 kişi karşılığı olan 18 ay vadeli ve sıfır faizli 100 bin YTL.'lik, toplamda da 250 milyon YTL, 2007 yılının Ocak–Ekim döneminde de 8400 firmaya KOSGEB tarafından 660 milyon YTL değerinde kaynak aktarılmıştır¹⁵⁴. Ayrıca KOBİ'lerin ekonomide daha etkin rol oynamalarını sağlamak amacıyla TÜBİTAK, KOSGEB, Türkiye Kalite Derneği (KALDER), Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV) gibi kurumlar tarafından eğitim, fuar, istihdam kredileri, toplam kaliteyi artırma, AR-GE'ye dayalı teknolojik inovasyon¹⁵⁵ (yenilik), gibi çeşitli isimler altında KOBİ'lere uygun şartlarda kaynak aktarılmaktadır.

1.8.3. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Sanayileşme

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları'nın teşvik edilmesine yönelik ilk yasal düzenlemelere 1951 ile 1954 yıllarında gidilmiş, oldukça liberal olan bu düzenlemelerin uygulamada yabancı yatırımlar için özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda kısıtlayıcı bir yapı oluşturduğu gözlenmiştir¹⁵⁶, 1980'li yıllardan günümüze kadarki geçen sürede yabancı sermaye yatırımlarının özendirilmesi amacıyla teşvik politikalarının uygulama esaslarında önemli değişikliklere gidilmiş ve tüm sektörlerde yatırım yapmalarına olanak sağlanmıştır¹⁵⁷. 1990'lı yılların ortalarından itibaren önem kazanan uluslararası doğrudan yatırım akımlarının toplam yatırım girişleri Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) adlı kuruluşun tahminlerine göre bir önceki yıla göre %29 artarak 2005 yılında 897 milyar dolar olmuştur. UNCTAD'ın tahmini, 2005-2008 döneminde doğrudan yabancı yatırımların artış trendini sürdüreceği yönündedir. Uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin 10 ülkeye 1036 milyar dolarla en üst düzeye çıktığı 2000 yılında en fazla yatırım çeken ilk üç ülke sırasıyla ABD, Almanya ve İngiltere olurken, Türkiye bu sıralamada 53. sırada yer alabilmiştir. 2001, 2002 ve 2003 yıllarında uluslararası doğrudan yatırım girişlerinde gelişmiş ülkeler ön sıralardaki yerlerini korurken, Çin 2002–2003 yıllarında üçüncü sıraya yükselmiştir. Türkiye 2004

¹⁵⁴ “Diplomalı İşsiz Alana Faizsiz Kredi”, *KOBİ'lerin Sesi OSTİM Organize Sanayi Gazetesi*, Ankara: Dünya Yayıncılık A.Ş., Kasım 2007, s. 8

¹⁵⁵ *Destek Şart*, a.g.e., s. 6

¹⁵⁶ Şenses ve Taynaz, a.g.m., ss. 5

¹⁵⁷ Ziya Öniş, Liberalization, Transnational Corporations and Foreign Direct Investment in Turkey, The Experience of 1980s, *ERC Economic Papers*, February 2003, ss. 91

yılında bir önceki yıla göre 15 sıra yükselerek 35. sırada yer alırken, Uluslararası Doğrudan Yatırım Güven Endeksi'ne göre 2004 yılında 29. sırada yer alırken 2005 yılında 13. sıraya çıkmıştır. 1995-2000 döneminde Türkiye'ye yapılan uluslararası doğrudan yatırım miktarı yıllık ortalama 853 milyon dolar iken, özellikle 2003 yılından itibaren artış göstererek 2005 yılında 9,7 milyar dolar¹⁵⁸, 2006 yılında 19.9 milyar dolar ve 2007 yılı Ocak – Eylül döneminde de 12.9 milyar dolara ulaşmıştır. 2007 yılı ilk dokuz ay itibariyle Uluslararası doğrudan yatırım girişleri kaleminde yer alan 12.9 milyar dolar sermaye girişinin yaklaşık 7.9 milyar doları mali aracı kuruluşlardan kaynaklanmıştır.

Ülkemize uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin 2007 yılı Ocak-Eylül döneminde nakit sermaye girişinin %58,4'ünün AB ülkeleri kaynaklı olması ve Avrupa ülkelerinden nakit girişinin 2006 yılında 14.5 milyar dolar ve 2007 yılı ilk dokuz ayda 7.5 milyar dolarlık seviyeye ulaşması¹⁵⁹, yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik yapısal reformlara devam edildiği ve AB katılım sürecindeki Türkiye ekonomisine belli ölçüde de olsa bir güvenin göstergesi niteliğindedir.

1.8.4. İstihdam ve Sanayileşme

GSMH içinde sabit fiyatlarla 1923 yılında %10.6 olan sanayi sektörünün payının 1938 yılında %14,2, 1950 yılında %13,1, 1960 yılında %15,7, 1980 yılında %20,5, 1990 yılında %25,9, 2000 yılında %27,8, 2005 yılında %28,9¹⁶⁰ olması ve sanayi sektöründeki büyümenin 2006 yılında %7,4, 2007 yılında %5,5, 2008 yılı ilk çeyreğinde %7 olarak gerçekleşmesi¹⁶¹ Cumhuriyet'ten günümüze kadar geçen 84 yıllık sürede sanayileşmede yeterli olmamakla birlikte ülke olarak belli bir aşama gösterdiğimizi ortaya koymaktadır. Türkiye ekonomisinin yeniden gelişmesinin tarımın dinamizmine bağlı olduğu¹⁶², çalışan işgücünün çok büyük bir oranının tarım kesiminde çalıştığı dönemlerden geçerek günümüze gelmiştir. Sanayileşme sürecine

¹⁵⁸ Hazine Müsteşarlığı, *Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2005 Yılı Raporu*, Rapor, Ankara: Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Mayıs 2006, s. 13

¹⁵⁹ Hazine Müsteşarlığı, *Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi Bileşenleri (2006-2007)*, Ankara: Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Kasım 2007, s. 4

¹⁶⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *İstatistik Göstergeler 1923–2005*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Aralık 2006, s. 648

¹⁶¹“*Ekonomik Göstergeler*”, <http://www1.iso.org.tr/tr/Documents/Arastirma/EkoGosterge/EKONOMIKGOSTERGELER.fdf>, 05.08.2008., 2008 Yılı İlk Çeyrek.

¹⁶² Boratav, a.g.e., ss. 39

paralel olarak sanayi sektöründeki istihdam oranı tarım sektörü aleyhine olmak üzere artmıştır. Sanayi sektöründe istihdam oranı 1962 yılında %8,3, 1980 yılında %11,6, 1987 yılında %13,8 olmuştur. Aynı yıllarda tarım sektöründeki istihdam oranı sırasıyla %77,1, %62,5, %56,5 gibi düşme ivmesi göstermiştir¹⁶³. Sanayi sektöründe çalışan istihdamın artma yönündeki eğilimi 2000’li yıllarda da devam etmiştir. Toplam istihdam içinde sanayinin payı 1990 yılında %15,6, 2000 yılında %17,8, 2002 yılında %19,5¹⁶⁴ 2004 yılında %17,9¹⁶⁵, TÜİK Hane Halkı İşgücü Araştırması’na göre 2007 yılı Ocak ayında sanayi sektöründe istihdam oranı %20,3¹⁶⁶ iken, bu oran 2007 yılı Ağustos ayında ise %19,1¹⁶⁷ olarak gerçekleşmiştir.

1.8.5. Sanayi Gelişim Açısından Coğrafi Bölgelere Bakış

Ülkemizdeki sanayi dağılımına bölgeler itibariyle bakıldığında %50’sinin Marmara Bölgesi’nde, %20’sinin Ege Bölgesi’nde toplandığı görülür ki, bu dengesiz dağılım ülkemizdeki iç göçlerin ortaya çıkmasının, iller ve bölgeler arasındaki gelir dağılımı bozukluklarının da temelini oluşturmaktadır¹⁶⁸. Sanayinin yoğun olduğu bölge olarak, ağır sanayinin toplandığı, demir çelik üretiminin ve bunlara bağlı yan sanayinin geliştiği Zonguldak, Karabük ve Ereğli başta olmak üzere Batı Karadeniz Bölümü sayılabilir. Akdeniz Bölgesi’nde Adana, Mersin, Çukurova; İç Anadolu Bölgesi’nde Ankara, Konya, Eskişehir; Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde ise Gaziantep, Diyarbakır, Erzurum gibi alanlar sanayileşme açısından öne çıkan yerlerdir¹⁶⁹.

---

¹⁶³ Hiç, *Türkiye Ekonomisi 2*, a.g.e., a.g.e., s. 75

¹⁶⁴ Devlet Planlama Teşkilatı, *Türkiye Sanayi Politikası Birliği Üzerine Doğru*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, 2003, s. 3

¹⁶⁵ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, a.g.e., s. 29

¹⁶⁶ Türkiye İstatistik Kurumu, *Haber Bülteni*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Sayı: 58, 16 Nisan 2007, s.1

¹⁶⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, *Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 Ağustos Dönemi Sonuçları (Temmuz, Ağustos, Eylül 2007)*, Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Sayı: 182, 15 Kasım 2007, s. 1

¹⁶⁸ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, a.g.e., s. 233

¹⁶⁹ Gaye Ertin, “Türkiye’de Sanayi”, <http://www.google.com/search?source=id=navclient&hl=tr&ie=UTF-8&oe=UTF-8&q=T%C3%BCrkiye+Sanayisi>, 14.05.2007

1.9. Ülkemiz Sanayileşmesinde Geline Durum Sorunlar Öneriler

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemiyle Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen sürede yarı sanayileşmiş bir ülke olduğumuz anlaşılmaktadır¹⁷⁰. İmalat sanayi yapısının hammadde ve emeğe dayalı üretimden teknoloji yoğun üretime dönüşmesinde yeterli gelişmenin sağlandığı söylenemez. Ülkelerin sanayileşme aşamalarında özellikle Güney Kore örneğinde olduğu gibi, sanayileşmelerinin temeli ülkemiz gibi korumacılığa dayanmaktadır. İlk sanayileşme dalgasından sonra korumacılık politikaları uygulanma aşamasından geçmeden sanayileşmiş hiçbir ülke yoktur. Ancak 20. yüzyılda korumacılık temelli sanayileşmeyi deneyen ülkelerden Güney Kore, Japonya gibi ülkeler başarılı olurken, ülkemizle birlikte Brezilya, sanayileşme yolunda belli ilerlemeler göstermesine rağmen sanayileşme sürecini tamamlayamamış, bilgi ekonomisi eşiğini geçen ülkeler kategorisinde yer alamamışlardır. Bu iki grup ülkeler arasındaki başarılı ve başarısız olmalarını belirleyen temel etken, sanayileşmeyi başaran ülkelerde devletin yalnız koruma sağlamakla kalmayıp sanayi üzerinde yönlendirici nitelikte bir denetleme işlevinde bulunması olmuştur. Bu denetleme esas olarak, korunan yerli sanayinin istismar yoluna gitmemesi, sanayi kesimine zaman bağlı olarak verimlilik ve ihracat hedeflerinin göstermesi, hedeflere ulaşamayan sanayi kuruluşlarından devlet desteğinin çekilmesi şeklinde uygulanarak, yerli sanayinin koruma duvarlarının arkasına sığınarak verimlilik kaygısı taşımadan üretim yapmalarının önlenmesinin sağlanmasıyla gerçekleştirilmiştir¹⁷¹.

DPT, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, KOSGEB, TOBB, Türkiye Esnaf Ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) gibi kuruluşlarının katılımıyla hazırlanan Yüksek Planlama Kurulu'nun 30.09.2003 tarih ve 2003/44 sayılı kararıyla onaylanan Türk Sanayi Politikası dokümanında, artan dünya rekabet şartları altında sanayinin rekabet gücünü ve verimliliğini artırmak, sanayiye AR-GE'ye önem veren, teknoloji üreten, marka oluşturarak uluslararası pazarlarda söz sahibi olan tüketici sağlığı ve tercihlerini gözetken, çevre normlarına uygun üretim yapabilen bir yapıya

¹⁷⁰ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, a.g.e., s. 233

¹⁷¹ Selim Somçağ, "Gümrük Birliği ve Türk Sanayi", İstanbul: *Türkiye Günlüğü*, Sayı: 36, Eylül 1995, s. 22

kavuşturmak olarak belirlenen sanayi politikası hedefi¹⁷² ayrıca ülkemizin AB ile devam eden Gümrük Birliği sürecinin Türk sanayinin uluslararası rekabete açılması yönünde önemli bir eşik noktası olması, Gümrük Birliği sonrasında AB ile olan dış ticaret hacminin artması, özel sektörün kaliteli üretim yapma yönündeki modernizasyon yatırımlarına yönelmesinin imalat sanayinin rekabet gücünü artırması, dış ticaret, gümrükler, tüketicinin korunması gibi bir çok konuda mevzuat birliği sağlanarak sanayimizin gelişmiş dünya sanayileriyle daha çabuk uyum sağlaması ve rekabet etme şansını artırması yönünde yaptığı katkılara ve yapılan tüm çalışmalara rağmen, ülkemiz sanayinin gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında gerilerde olduğu söylenebilir.

Sanayimizin içinde bulunduğu sorunlar yetersiz sermaye birikimi, vergi ve enerji girdilerinin yüksek olması, yeni teknoloji üretmedeki yetersizlik, aşırı bürokrasi, AR-GE harcamalarının yetersizliği, tasarım, marka ve çevre bilincinin öneminin tam manasıyla kavranamaması, etkin olmayan pazarlama hizmetleri, düşük verimlilik ve kaliteli üretimin yapılamaması, kayıt dışı ekonominin yaygın olması; sanayinin olumlu özellikleri ise AB entegrasyon sürecinin devam etmesi, AB, BDT, Orta Doğu ülke pazarlarına olan coğrafi yakınlığı, eğitilmiş iş gücü, telekomünikasyon teknolojisinin gelişmesi, yapısal reformların sürdürülmesi, yüksek enflasyon beklentisinin kırılmış olması, daha etkin kaynak kullanımı, özel sektörün ekonomideki payının artırılmasına ve piyasa mekanizmasının güçlendirilmesine çalışılması¹⁷³ şeklinde sayılabilir. Türkiye dünya ülkeleri arasında saygın bir konuma gelmenin tek yolunun sanayileşmenin başarılıp, bilgi ekonomisi aşamasına geçmek olduğunu artık bilmektedir. Bunun için önce sanayileşmede verimliliği artırmak gerekmektedir. Sonra piyasa ekonomisinin işlerliğini artırmak, işletmeler arasında teknik ve yönetsel düzey farklılıklarını azaltmak, sermaye ve teknolojiyi daha geniş bir tabana yaymayı başarmalı¹⁷⁴, coğrafi bölgeler itibariyle sınai yatırımlar incelenerek sanayileşme planı yapılmalı, kamu tarafından sınai alt yapı yatırımları sanayicinin hizmetine sunulmalı, istihdam ve yeni iş sağlamada büyük önemi olan

---

¹⁷² Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Türkiye Sanayi Politikası*, www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=1143, 05.08.2008

¹⁷³ Devlet Planlama Teşkilatı, *Türkiye Sanayi Politikası (AB Üyeliğine Doğru)*, s. 9

¹⁷⁴ Dani Rodrik , “Türkiye Enflasyonun Neresinde”, <http://216.239.104/search?=cache:NBPvek81UGcJ:web1>, 14.05.2007

KOBİ'lerin her alanda güçlenmesi için kaynaklar aktarılmalı ve aktarılan kaynakların gerekli yerlerde kullanılıp kullanılmadığı denetlenmelidir.

Sanayi sektörümüzün henüz yapısal sorunlarının tam olarak aşamaması ve gelişmesini tamamlayamaması durumu, uluslararası kuruluşlar tarafından çeşitli değerlendirmelere göre yapılan araştırma sonuçlarında da ortaya çıkmaktadır. UNIDO tarafından 2002 yılında yayınlanan Rekabetçi Sanayi Performansı Endeksi adlı yayınlanan rapora göre 1985 yılında 36. iken 1998 yılında 38. sıraya inmiştir. Bununla beraber International Institute for Management Development'in (IMD) Dünya Rekabet Gücü 2005 raporuna göre 60 önemli ekonomi arasında 2004 yılında 55. sıradan 48. sıraya, 2004 yılında özel sektörün verimliliğindeki artış dikkate alınarak yapılan sıralamada da 7 basamak ilerleme gösterirken , imalat sanayi katma değeri sıralamasında 43'cü sıradan 39'cu sıraya, imalat sanayi ihracatında ise 39. sıradan 45. sıraya gerilemiştir¹⁷⁵. Ülkemizin yukarıdaki değerlendirmelerde olumlu ve olumsuz durumları birlikte bünyesinde barındırması ileri teknolojileri henüz tam özümseyemeyişimizden ve en ileri teknolojileri kullanırken aynı anda ve aynı sektörde bile çok ayrı teknolojileri kullanıyor olmamızla açıklanabilir¹⁷⁶.

Tablo 5: GSMH Sektör Payları'nın Dağılımı (1923-2007)(%)

YILLAR	TARIM	SANAYİ	HİZMETLER
1923	43,1	10,6	46,3
1950	40,9	13,1	45,9
1975	24,5	20,5	55,0
2005	11,4	28,9	59,7
2006	11,1	29,3	59,6
2007	10,4	30,7	58,9

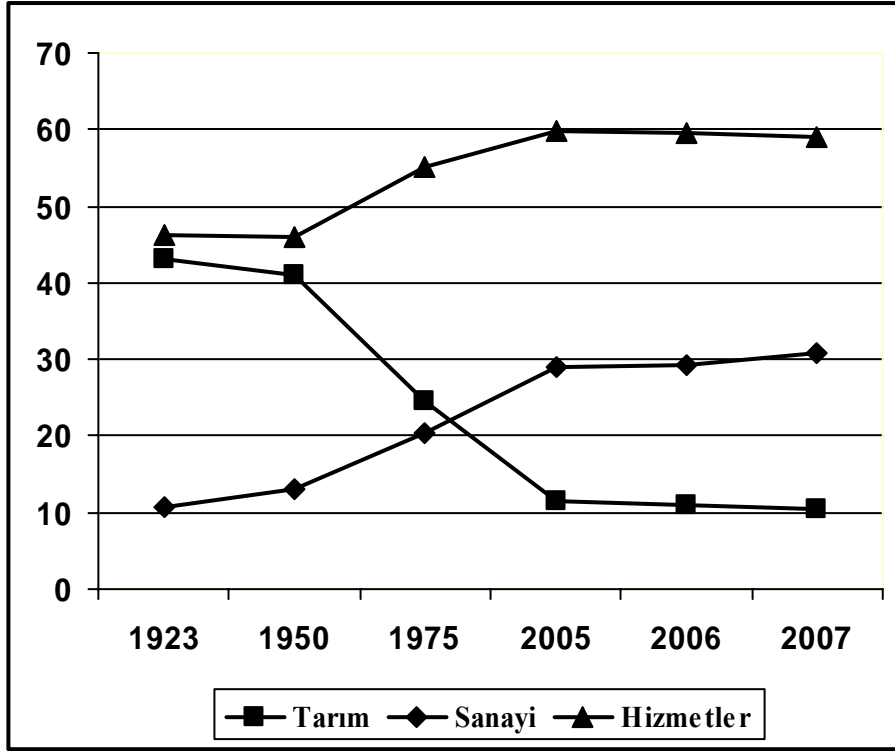
Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, Ankara, TÜİK Matbaası, Yayın No:3063, 2007, s. 321

Tablo 5 ve Grafik 1'in incelenmesinde de görüleceği gibi 1923 yılından günümüze kadar geçen sürede, başta sanayi olmak üzere tarım ve hizmetler sektörünün GSMH içindeki payları incelendiğinde ülke ekonomisinin geçirdiği gelişme evrimi daha net olarak görülecektir.

¹⁷⁵ Karluk, *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, s. 229

¹⁷⁶ Uğur Eser, *Türkiye'de Sanayileşme*, 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, Ekim 1993, s. 134

Grafik 1: GSMH Sektör Payları'nın Değişim Seyri

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2006, Ankara, TÜİK Matbaası, Yayın No:3063, 2007, s. 321

1923 yılında GSMH'dan ancak %10,6 pay alabilen sanayi sektörünün payının 1950 yılında %13,1'e, 1975 yılında % 20,6'ya, 2005 yılında %28,9'a¹⁷⁷ ve 2006 yılında ise %29,3'e, hizmetler sektörü de 1923 yılında %46,3'den 2006 yılında %59,6'ya yükselirken, tarım sektörünün payının ise 1923 yılında %43,1'den 2006 yılında %10,4'e¹⁷⁸ düşmüştür. Geçen 84 yıllık süre öncesine göre sanayi sektörünün payının %276, hizmetler sektörünün payının %28 oranında artması ve tarım sektörünün payının ise %388 oranında azalması ülke ekonomimizin gelişim yönünün sanayi başta olmak üzere hizmetler sektörü lehine ve tarım sektörü aleyhine bir eğilim içinde olduğunu göstermektedir. Ülke ekonomisinin gelişim sürecine genel olarak bakıldığında, devlet eliyle kalkınma temelinden günümüzde gelişmesi özel sektöre dayanan ekonomi aşamasına gelinmiştir. Özellikle 1963 yılından itibaren

¹⁷⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, *Türkiye İstatistik Yıllığı (1923-2005)*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No:3047, Ankara: 2006, s. 614

¹⁷⁸ Türkiye İstatistik Kurumu, *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No: 3063, Ankara:2007, s. 321

uygulanmaya başlanan beş yıllık kalkınma planlarında “Sanayiye Dayalı Büyüme” modeli seçilmiştir. 1980 yılına kadar ithal ikamesine dayanan iktisat politikaları uygulanmış, 1980 yılından sonra ihracata dayanan iktisat politikalarının uygulamaya konulmasıyla iktisadi yapıda önemli bir dönüşüm süreci gerçekleşmiş, özel sektörün dinamizmi, yatırımlardaki ağırlığı, ekonominin iç ve dış etkilere karşı uyum yeteneği artmıştır. Buna bağlı olarak sanayi katma değerinde, ihracat hacminde ve ihracat içinde imalat sanayinin payı yükselmiştir. Sanayi katma değerinin ortalama yıllık büyüme oranı 1980–90 döneminde %6,6, 1990-2001 döneminde %3,7, son beş yılı kapsayan 2002-2006 döneminde ise %8,06, toplam istihdam içinde sınai istihdam oranının 2006 yılı itibariyle %20,5 ve sanayi üretimiyle¹⁷⁹ 1985 yıllarına kadar %60’lar düzeyinde seyreden ortalama kapasite kullanım oranının son yıllarda ortalama %80’ler düzeyine yükselmesi¹⁸⁰ ve kapasite kullanım oranının 2007 yılında %81,1 ve 2008 yılı Temmuz ayında %80 olarak gerçekleşmesi¹⁸¹ ülkemiz sanayi sektörünün uzun süreli büyüme evresine girdiğinin ve sanayide üretim kültürünün oluştuğunun göstergesidir. Aynı şekilde ihrac edilen ürünler açısından ülkemizin geçirdiği evrim incelendiğinde ise 1923 yılında en fazla ihraç edilen ilk dört ürün tütün, kuru üzüm, pamuk ve yün ürünleri iken, 1950 yılında ihraç ürünlerinin %93’ünü tarım ve hayvan ürünleri oluştururken sanayi ürünlerinin payı %1,4’tür. İhraç ürünleri içinde tarım ve hayvancılık ürünleri oranının 1980 yılında %57,4’e, 1995 yılında %10,7’ye, günümüzde ise %5’lere kadar düşerken, sanayi ürünleri ihracatının ise 1995 yılında %36’ya, günümüzde ise % 85-90’lara yükselmesi¹⁸² ülkemizdeki üretim yapısının sanayi üretimine kaydığını göstermesi bakımından olumlu bir gelişmedir.

Son olarak ülkemizin ve sanayinin içinde bulunduğu sorunları toplu olarak;

- Şirketlere bankacılık sektöründen yeterli kaynak sağlanamaması,
- İşgücü maliyetlerinin yüksek olması,

¹⁷⁹ Ali Coşkun, “Sanayimizin Dünyü Bugünü ve Geleceği”, *Ekonomik Forum*, İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş., Şubat 2007, s. 71

¹⁸⁰ “İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları”, http://www.ekodialog.com/istatistik/imal_san.html, 17.12.2007

¹⁸¹ Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, *İmalat Sanayinde Eğilimler Temmuz-2008*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Sayı:131,11.08.2008, s.1.

¹⁸² Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Ülkemizin Dış Ticaretinin Yapısal Değişimi*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/ulkyap.doc>, 10.01.2008

- İthal girdi bağımlılığının yüksek olası nedeniyle rekabet ve büyüme gücünü azaltması,
- Maliye politikalarının yeterince şeffaf olmaması¹⁸³,
- Sanayide kullanılan elektrik enerjisinin ve genel olarak enerji maliyetlerinin yüksek olması, (dünya ortalamasının 5 cent/kwh iken ülkemizde 8,6 cent/kwh olması),
- Elektrik kesintisi ve gerilim dalgalanmalarıyla yoğun olarak karşılaşılmaması ve bu nedenle üretimin olumsuz etkilenmesi¹⁸⁴,
- Kalite ve standartlar bakımından denetimlerin yetersiz olması,
- Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve KDV oranlarının yüksek olması,
- Sosyal Güvenlik Primleri, Stopaj yüklerinin yüksek olması nedeniyle istihdam üzerinde ağır yüklerin oluşması,
- Teşvik Politika uygulamalarında hatalar yapılması ve rekabet gücü düşük sektörlere kaynak aktarılması,
- Türk parasının aşırı değerlenmesine bağlı olarak ucuzlayan ithal ürünlere karşı rekabetin güçleşmesi,
- Yüksek oranda Kayıt dışı ekonominin varlığı,
- Firmaların genel olarak düşük verimlilikte çalışmaları,
- Mevcut eğitim politikaları ile sanayinin ihtiyacı olan ara eleman eksikliğinin giderilememesi,
- Firmaların kurumsallaşma sürecini tamamlayamamaları,
- İhracat uygulamaları mevzuatı ve bürokrasisinin fazlalığı,
- AR-GE harcamaları, tasarım ve marka oluşturmada yetersiz kalınması,
- Kalite ve çevre bilincinin, kapasitenin ve teknik bilgi düzeyinin yetersizliği,
- Teknolojinin ve iletişim sektörlerinin yeterince takip edilmemesi¹⁸⁵ şeklinde sayılabilir.

---

¹⁸³ Türlie Odalar ve Borsalar Birliği, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'ndan İkinci Nesil Reform Raporu*, Ekonomik Forum İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş., Eylül 2007, s. 64

¹⁸⁴ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Sanayi Enerjisinde Maliyet Trajedisi*, Ekonomik Forum, İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş., Ağustos 2006, s. 60

¹⁸⁵ Türlie Odalar ve Borsalar Birliği, *Sanayide Yapısal Dönüşümü Sanayi Odaları Başkanları Nasıl Yorumluyor?*, Ekonomik Forum, İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş., Nisan 2006, ss. 40-53

Yukarıda maddeler halinde sıralanan ülkemizin ve sanayinin içinde bulunduğu sorunlara çözüm önerileri ise;

- Sanayi envanteri doğru verilere dayanılarak çıkarılmalı, yeni bir sanayi politikası ve stratejisi oluşturulmalı,

- İleri teknoloji ve bilgi temeline dayanan iş ortamı oluşturulmalı,

- Teşvikli iller yasası acil olarak yeniden ele alınmalı, Bölgelerin ve illerin sahip olduğu avantajlar göz önüne alınarak bölgesel hatta ilsel ve sektörel teşvikler getirilmeli,

- Aşırı değerli kur uygulamasına son verilerek YTL'nin değeri ekonominin gereklerine göre belirlenmeli,

- Genel olarak kanun, yönetmelik, tüzük, genelge vb. çıkarılırken acele edilmemeli, tüm ayrıntılar göz önüne alınarak sonradan sıkça değiştirilmeye fırsat verilmemeli,

- İthalatı ikame eden ve ihracat kapasitesi bakımından dünya ile rekabet edebilecek potansiyeli olan sektörler ekonomik olarak desteklenmeli,

- Devlet ve KOBİ'ler yoğun bir şekilde ve sürekli olarak işbirliği içinde olmalı,

- KOBİ'lere uzun vadeli ve düşük maliyetli kredi olanakları tanınmalı,

- KOBİ'lere kredi alabilme, ihracat ve kurumsallaşma alanlarında uygun maliyetlerle danışmanlık hizmeti verilmeli,

- KOBİ'lerin üretim sistemleri ve teknolojik altyapılarının AB düzeyine gelebilmeleri için teknik, eğitim ve mali açıdan desteklenmeli,

- Firmaların AB normlarını baz alarak tüm faaliyetlerini bu normlara uygun duruma getirmeleri,

- Sanayi sektörü yüksek katma değerli, ileri teknoloji gerektiren ve dünya ile rekabet edebilecek sektörlerle yatırım yapmalı,

- Pazarlama ve tanıtım faaliyetleri artırılmalı,

- Rekabette uyumlu ve birbirini tamamlayabilen yabancılarla ortaklıklar tesis edilmeli,

- Nitelikli eleman yetiştirilmesi için kaynak oluşturulmalı,

- Ölçek ekonomilerinden faydalanılması ve verimliliği artırmak amacıyla aynı işkolunda faaliyet gösteren firmaların birleşmelerini sağlayacak önlemler alınmalı,

- Firmaların AR-GE ve yenilik (innovation / inovasyon) sağlayacak alanlara yapılan yatırımlar artırılmalı,
- Marka bilinci oluşturulmalı ve geliştirilmeli,
- Tüm ekonomik ilişkilerde Bürokrasi minimuma indirilmeli,
- Üretici üzerindeki ağır vergi yükleri azaltılmalı,
- Enerji ve girdi maliyetleri en azından dünya ortalamalarıyla eşitlenecek düzeye düşürülmeli,
- Kayıt dışı ve haksız rekabetin önüne geçilmeli,
- Sanayinin gerektirdiği ara eleman ihtiyacını karşılayabilecek eğitim programı hazırlanarak hemen uygulamasına geçilmeli,
- Eğitim sistemi en baştan düzenlenmeli, çocukların küçük yaşlardan istek ve yeteneklerine uygun alanlara yönlendirilmesini sağlayacak sistemler geliştirilerek Mesleki eğitim liseleri ve meslek yüksek okullarına girişleri özendirilecek kararlar alınıp acilen uygulanmasına geçilmeli,
- Üniversite ile sanayi kesimi arasındaki işbirliği olanakları geliştirilmeli, şeklinde sıralanabilir.

1.10. Dünya’da Organize Sanayi Bölgeleri’nin Gelişimi

Sanayi devriminin oluşturduğu iktisadi ve sosyal gelişmelerin dünyayı etkilemesi sonucu, özellikle Batı Avrupa Ülkeleri ve ABD’de XIX. yüzyılın sonlarına doğru sanayi, ticaret, konut gibi temel sektörde önemli değişikliklere yol açtı. Bu sektörlerin gelişmesine bağlı olarak artan talep karşısında topraklar çeşitli ve ayrıntılı planlarla alt parçalara bölünerek bu sektörlerin faaliyet alanları olarak kullanılmaya başlandı. İlk olarak 1896 yılında İngiltere’de, daha sonra 1899’da ABD’de, 1904 yılında da İtalya’da uygulamaları görülen Organize Sanayi Bölgeleri, 1950’li yıllardan sonra gelişmekte olan ülkelerde geniş uygulama alanı bulmuştur¹⁸⁶.

1.10.1. İngiltere ve Trafford Park Organize Sanayi Bölgesi

Güneyde Mersey Nehri, kuzeyde Irwell Nehri, kuzey ve batısında Manchester Liman Kanalı ile çevrili olan ve 1896 yılında kurulan Trafford Park, dünyadaki ilk Organize Sanayi Bölgesi’dir. Bölge 12. yüzyılın sonlarından beri Trafford Park’ta

şirket kuran Trafford ailesinindi.19. yüzyılın ortalarından sonlarına doğru bölge içinde geyiklerin dolaştığı kırsal bir görünüm içerisindeydi. Manchester Gemi Kanalı'nın 1894 yılında açılmasıyla Trafford Parkın ekonomik potansiyeli değişti. Banker Ernest Terah Hooley bu potansiyeli değerlendirmek için hızlı davranırken Trafford Park'ı Organize Sanayi Bölgesi olarak geliştirmeye karar verdi. E.T Hooley'in, Liman Kanalı Genel Müdürü Marshall Stevens ile görüşünceye kadar sermaye sıkıntısı vardı. Kanal beklentileri karşılayacak düzeyde parasal getiri sağlayacak durumda değildi ancak Marshall Stevens, Trafford Park'ın kullanım trafiğini artırabilirdi. 1896 yılı Ağustos ayında Hooley'in şirketi Trafford Park Estates Ltd. ismiyle kuruldu. Hooley 1897 yılında Kasım ayında şirketten istifa ettiğini ve kısa bir süre sonrada iflasını açıkladı. Trafford Park özellikle ağır ve büyük hacimli hammaddelerle Kuzey Amerika'nın ihtiyacı ürünlerin taşınması için oldukça uygundu. 1899 yılında Amerikalı müteşebbis ve mühendis George Westinghouse daha sonra Metropolitan Vickers (Metrovick) olan British Westinghouse'yi kurdu. Westinghouse bilimsel Amerikan üretim yöntemlerini İngiltereye getiren kişi olarak bilinir. Üretim akışını kolaylaştıran bir üretim şirketini kuran Westinghouse tüm çalışanlar için bir köy inşa etti. İsimlendirmeden ziyade cadde ve yolların numaralandırması modeli olan Amerika ızgara sistemine uygun 700'den fazla konut ve atölyeler yapıldı, sonra bir okul da eklendi¹⁸⁷.

Manchester'in ilk havaalanı 1911'de yapıldı. Aynı yılda Amerikan araba üreticisi Ford bir fabrika açtı ve üç yıl sonra Ford montaj üretim metotlarının öncüsü olarak takdim edildi. 1914 yılında, Britanya'nın üçüncü limanı ve 50 mil yarı çaplı bölgede 10 milyon insanın yaşadığı bir bölge Trafford Park'ta, elektrik, mekanik, inşaat, un değirmeni, ağaç işleri, plastik, kauçuk işleriyle uğraşan firmalar faaliyet göstermekteydi. Aynı zamanda Trafford Park, Manchester Gemi Kanalı'nın etkisiyle bir gıda üretim ve merkezi haline geldi.

Trafford Park Birinci Dünya savaşı sırasında hızla gelişti ve Savaş Gereçleri Bakanlığı tarafından savaş için yoğun şekilde kullanıldı. Ancak 1914 yılının sonunda işgücünün üçte birinin savaşa katılması, Trafford Park'ta ciddi boyutlarda kalifiye eleman sıkıntısına yol açtı. 1920 ve 1930'lardaki ekonomik durgunluk sırasında iş

---

¹⁸⁶ Leman Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 9-15

¹⁸⁷ "Trafford Park", www.msim.org.uk, 14.05.2007

hacmi önemli oranda azaldı. Bu olumsuz duruma rağmen yeni fabrikalar da bir yandan açılmaya devam etti ve Afrika Ülkeleri, Avustralya, Rusya, Kanada gibi ülkelerden 1000'nin üzerinde işçi çalışmaktaydı.

Trafford Park yerel ekonomi için ve 1930'lu yılların sonlarında ülke savaş tehdidi altında olduğu için ulusal ekonomi çok önemliydi. Trafford Park'taki fabrikaların büyük bir bölümü çabucak savaş için üretime dönüştürebilmekteydi. İkinci Dünya Savaşı sırasında Trafford Park'ta çalışan işçi sayısı 50 binden 75 bine yükseldi. 1940 ve 1950'li yıllarda iş hacmi korundu ancak 1960'lı yıllarda iş hacminde ilk düşüş baş gösterdi. Örneğin General Elektrik Company, Lancashire Dynamo'nun yönetimini aldı ve 1967 yılının sonunda fabrikayı kapattı.

Hükümet 1979 yılında Trafford ve Salford'un yerel yöneticilerine Trafford Park'ta yer almak isteyip istemediklerini sordu. Bu fikre konseyin bazı şüpheleri olsa da , güçlü bir yerel destek vardı. Yatırım bölgeleri için ilk tepki 1981 yılında geldi ve birkaç yeni firma Trafford Park'a taşındı. Bölgedeki gelişmeyi yeniden sağlamak amacıyla 1987 yılında Trafford Park Gelişim A.Ş kuruldu. Şirketin ilk yılında Trafford Park'taki işçi sayısı 25 binden 40 bine yükseldi. Trafford Park'ta şimdi hafif sanayi ve perakendeci firmaları faaliyetini sürdürmektedirler¹⁸⁸. Trafford Park zaman zaman yavaşlama seyri gösterse de yıllarca büyüme yönünde bir gelişme gösterdi ve Manchester'daki istihdam üzerinde olumlu etki yaptı. 1960 ve 1970'li yıllarda Manchester Gemi Kanalı'nın öneminin azalmasına bağlı olarak Manchester kıyısının kapanması bölgenin iktisadi yapısına olumsuz etki yaptı. Son yıllarda M62 ve M60 motor yollarının yapımının tamamlanmasının Manchester Gemi Kanalı benzeri bir işlev görmesiyle bölge hareketlendi ve dünya ile olan bağlantısı güçlendi. 1939 yılı öncesinde İngiltere'de Organize Sanayi Bölgeleri büyümeye, firmaların üretimine ve bölgenin gelişimine önemli katkıda bulunan ve 1939 yılına kadar 285 bin kişiye istihdam sağlayan¹⁸⁹ Trafford Park, günümüzde de önemli bir OSB olma konumunu¹⁹⁰ devam ettirmektedir.

---

¹⁸⁸ "Trafford Park", <http://en.wikipedia.org/wiki/Industrial-park>, 07.08.2008

¹⁸⁹ Scott Bryant, *Industrial Estates and British Industrial Development 1897-1939*, Sayı: 43, No: 2, April 2001, s. 98

¹⁹⁰ "Trafford Park 20th Century Manchester / The Creation of Trafford Park", <http://www.manches-ter2002-uk.com/business/trafford.park.html>, 14.05.2007

1.10.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletlerinde Organize Sanayi Bölgeleri'ne "sanayi parkı" denmektedir¹⁹¹. İlk sanayi bölgesi 1899 yılında Chicago'da "Clearing Industrial District" adıyla özel sektör tarafından kurulmuştur. ABD'deki sanayi parklarının temel amacı, belli bir alanın geliştirilip ayrıntılı planlar gereğince alt parçalara ayrılıp sanayi yerleşimine tahsis etmektedir. ABD'de sanayi bir çok ülkede olduğu gibi ulaşım, finans, eğitilmiş iş gücü, dışsal ekonomiler sağlama avantajlarına bağlı olarak büyük kentlerin yakınında gelişmişti. Kentlerin gelişmesiyle sanayi alanları şehirlerin içerisinde kalmasına neden olmuş, yeni sanayi bölgesi için varoşlar tercih edilmeye başlanmıştı. Pazar, iş gücü ve hammadde bakımından avantajlı olan küçük şehirler kısa zamanda gelişme göstermişlerdir.

ABD'de İkinci Dünya Savaşı yılları ve sonrasında sanayileşmeyle birlikte Sanayi Parkları önemli ilerlemeler göstermiştir. 1957 yılında ABD'de %70'i kar amaçlı özel sektörün, %24 kar amacı gütmeyen toplum örgütlerinin, %6'sı yerel hükümetler tarafından yönetilmek üzere 302 tane OSB bulunmaktaydı. ABD'de ayrıca 225 tane yabancı ticaret bölgeleri ve binlerce teşebbüs bölgeleri faaliyetlerine devam etmektedir. Ayrıca Montgomery'de 4 tane sanayi parkı ve bir hava alanı bulunmaktadır¹⁹². 1970 ve 1990'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişiminin beklenenden fazla olması, günümüzde bir çok atıl ve tam kapasiteyle kullanılmayan Organize Sanayi Bölgeleri'nin ortaya çıkmasına neden oldu. ABD'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin eleştirilen bir yönü de tarıma uygun toprakların sanayi bölgelerinin kullanımı için ayrılarak, tarım kesiminin gelişimine yaptığı olumsuz etkidir¹⁹³.

1.10.3. İtalya

İtalya'da ilk sanayi bölgesi 1904'te Napoli'de kurulmuş olmasına rağmen, iki dönem olarak ayrılan sanayi bölgelerinin kurulması süreci 1917-1957 ve 1957 sonrası olmak üzere ayrılmaktadır. 1917-1957 yılları arasında Catania, kuzey ve güney İtalya'da olmak üzere toplam 23 sanayi bölgesi kurulmuştur.1957 yılından

¹⁹¹ Leman Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 17

¹⁹² "Facts and Figures", <http://uneptie.org/pc/ind-estates/ind-estates/facts.html>, 07.08.2008

¹⁹³ "Industrial Park", <http://en.wikipedia.org/wiki/Industrial-park>", 07.08.2008

önce kurulan Sanayi Bölgeleri, Ticaret Odaları, Belediye, Sanayici Birlikleri gibi yarı özel yarı kamu niteliğindeki kurumların öncülüğünde kuruldu. 1957 yılında başta güney İtalya'da olmak üzere yeni sanayiler oluşturulması ve geliştirilmesi amacıyla yerel toplulukları ve bireysel girişimcileri teşvik edici kararlar alındı. Bu kararlara bağlı olarak sanayi bölgesi için gerekli olan arazi önce istimlak edilmekte, sonra girişimciler için gerekli alt yapı ve hizmetler sağlandıktan sonra satılmaktaydı. İtalya'da Organize Sanayi Bölgeleri'nin geliştirilmesi için üretim vergisi ve yerel vergilerden 10 yıl muafiyet, 99 yıl kiralama, fabrika inşa maliyetlerinin yarısının karşılanması, gelir vergisinden 5 yıllık muafiyetler geliştirilmiştir¹⁹⁴. Yapılan bu teşviklerle sanayinin bir an önce gelişmesinin hızlandırılması sağlanmaya çalışılmıştır. İtalya'nın günümüzdeki gelişmişlik seviyesi göz önüne alındığında önemli bir Avrupa ülkesi ve sanayileşmede başarı sağlamış ülkelerden olduğu rahatlıkla söylenebilir ki bu da yıllar öncesi yapılan yatırım ve teşviklerden olumlu sonuçlar alındığını göstermektedir.

1.10.4. Hindistan

Yetersiz sermaye kaynakları, modern teknolojileri gerektiği gibi kullanabilme yeteneğinin kısıtlı olması, modern pazarlama ve üretim yöntemlerinin gelişmemesi, eğitilmiş iş gücünün yeterli düzeyde olmaması gibi nedenlerle küçük sanayi işletmeleri, Hindistan'da ekonomik sıkıntılarla baş başadır. Bu durumu aşabilmek için devletin bu tür küçük sanayi işletmelerine bizdeki gibi beşer yıllık programlarıyla yardım elini uzatması hedeflenmiştir. Hindistan da faaliyet gösteren 120 adet Organize Sanayi Bölgesi bir çok kenarlarında gelişmiş bir şekilde faaliyet gösteren firmaların düzensiz gelişimini kontrol altına almak ve ekonomik açıdan az gelişmiş kırsal yörelerde sanayinin kalkınmasına yardımcı olmak gibi temel amaçlarla ortaya çıkmıştır¹⁹⁵. Hindistan hükümeti daha Organize Sanayi Bölgeleri'nin ilk kurulma aşamasında yatırımcıların fikrini alarak Organize Sanayi Bölgeleri'nin nerede kurulacağına birlikte karar vermekte, elektrik, su, nakliye, fabrika kurulumu ve vergisel konularda ne gibi avantajları olacağını konusunda

¹⁹⁴ Türliye Odalar ve Borsalar Birliği, *Türkiye'de ve Dünya'da Sanayi Bölgeleri ve Uygulamaları*, s. 21

¹⁹⁵ Türliye Odalar ve Borsalar Birliği, s. 23

karşılıklı fikir alışverişinde bulunmaktadır¹⁹⁶. Hindistan hükümeti Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimini hızlandırmak amacıyla, satış vergisi, satın alma vergisi, gümrük vergisi, elektrik kullanım vergi muafiyeti gibi desteklerin yanı sıra firmalara teknik açıdan da yardım etmektedir. Ayrıca devlet ihtiyaç duyduğu ürünleri, firmaları desteklemek amacıyla büyük bir hassasiyetle Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firmalardan almaktadır¹⁹⁷. Hindistan'da faaliyet gösteren OSB'lerden biri olan Kalamassery Organize Sanayi Bölgesi hükümetin yol gösterici işlevi ile özel sektörün bir araya geldiği, başarılı bir Organize Sanayi Bölgesi örneğidir. Kalamassery Organize Sanayi Bölgesi'nde kimyasal maddeler, gıda ürünleri, tarım makineleri, web hizmetleri, ambalaj, parfüm, doğal ağrı giderici ve vücut kremi gibi bir çok ürün üretilip, genellikle AB ve ABD başta olmak üzere dünyanın bir çok ülkesine satılmaktadır¹⁹⁸.

Hindistan'da Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarından beklenen faydalar;

- Çalışma koşullarını iyileştirilmesi yoluyla verimliliğin artırılması,
- Küçük işletmelerin kendi aralarındaki yatay ve dikey olarak geliştirecekleri ilişkilerle oluşan dışsal ekonomilerden yararlanmaları,
- Kooperatifçilik ruhunun gelişmesine yardımcı olarak girişimcilerin birleşme yoluyla güç kazanmaları,
- Sanayideki düzensiz gelişmeleri belli bir disiplin altına alarak, sanayinin gelişmesine doğru yön verilmesi,
- Ekonomik olarak az gelişmiş yörelerde özellikle kırsal alanlarda sanayinin geliştirilmesinin özendirilmesi¹⁹⁹ olarak sıralanabilir.

---

¹⁹⁶ "Steps on to Establish Industrial Industrial Estate", *The Hindu*, s. 6, 08.09.2006

¹⁹⁷ "Major Issues and Policies of Industrial Estates", <http://apo-tokyo.org/gp/e-publi/penang-symp/Penang-Symp-P83-89.pdf>, 14.05.2007

¹⁹⁸ "Kalamassery Industrial Estate Going Places", *The Hindu*, s. 4, 14.09.2006

¹⁹⁹ "Dünya' da ve Türkiye' de OSB Uygulamaları", Dilek Eyüpoğlu, www.osbuk.org.tr, 26.12.2007

1.10.5. Tayland

Tayland'da 15 ilde, 9 tanesi Tayland Sanayi Bakanlığı, 25 tanesi özel sektör tarafından olmak üzere 34 Organize Sanayi Bölgesi kurulmuştur. Tayland'daki Organize Sanayi Bölgeleri adeta bir sanayi kasabası veya sanayi şehri görünümündedir. Organize Sanayi Bölgeleri havaalanı ve ulaşım merkezlerine kolaylıkla ulaşabilecek yerlerde kurulmuştur. Bunun yanında Organize Sanayi Bölgeleri içinde telekomünikasyon, güvenlik sistemleri, ticari bankalar, postane, hastane, okullar, alışveriş merkezleri sanayicinin hizmetine sunulmuştur. Tayland'da tamamı devletin, tamamı özel sektörün ve devletle özel sektörün ortaklaşa kullandıkları olmak üzere 3 tip Organize Sanayi Bölgesi vardır. Ayrıca Organize Sanayi Bölgeleri yerel ve ihracata yönelik tüketim maddeleri üreten ve sanayi ürünleri ihraç eden firmaların bulunduğu Organize Sanayi Bölgeleri şeklinde ikiye ayrılmaktadır²⁰⁰. Amata Organize Sanayi Bölgesi, 400'ün üzerinde yerli ve yabancı firmanın faaliyet gösterdiği Tayland'dın en büyük Organize Sanayi Bölgesidir. Dong Nai şehrinde kurulan Amata Organize Sanayi Bölgesi'nde Tayland, Kore, Almanya ve diğer bir çok yabancı ülke olmak üzere 80 firma yer almaktadır. Amata Nakorn Organize Sanayi Bölgesi'nde 300'ün üzerinde yerli yabancı firma otomotiv ve elektronik alanlarında, Amata City OSB'sinde ise 70'i yabancı olmak üzere bir çok firma otomotiv ve elektronik sektörlerinde üretim çalışmalarına devam etmektedirler. Amata City Organize Sanayi Bölgesi başkent Bangkok, havaalanı ve limana oldukça yakın yerde kurulmuştur. Tayland'da Sanayi Bakanlığı tarafından on yılı aşkın bir süredir yabancı yatırımcıların Organize Sanayi Bölgeleri'nde yatırım yapmaları için yoğun çaba gösterilmektedir. Bunun için hükümet yabancılara vergi avantajları sağlamakta, vize ve çalışma izni alma gibi işlemlerini kolaylaştırmakta, yol, alt yapı, çevre düzenlemesi, alt yapı, doğal gaz gibi yatırımları firmaların kullanımına sunmakta, bunun yanı sıra yatırım yapmayı düşünen yabancı yatırımcı için Tayland'lı bir ortak bulma koşulunu da aramamaktadır²⁰¹. Hemaraj Organize Sanayi Bölgesi'nde 4 tane Organize Sanayi Bölgesi vardır ve Organize Sanayi Bölgesi Kurumu ve Yatırım Kurumu tarafından birlikte yönetilmektedir. Rayong ilinde

²⁰⁰ "Industrial Estates", <http://www.boi.go.th/english/how/industrial-estates.asp>, 14.05.2007

²⁰¹ "Amata Industrial Estates in Thailand and Vietnam", <http://business-in-asia.com/amata-industrial-estate.htm>, 14.05.2007

faaliyet gösteren ve “Doğunun Detroit’i” olarak nitelenen Eastern Seabord Organize Sanayi Bölgesi’nde, 1995 yılından beri otomotiv ve otomotiv parçaları, inşaat malzemeleri, tüketim malları, metal ve elektrik ürünleri üretilmektedir. Aynı zamanda General Motor, Ford, Chevrolet, Mazda ve Toyota gibi dünyanın en önemli otomotiv üretici firmaları, Eastern Seabord Organize Sanayi Bölgesi’nde üretim ve çalışmalarını sürdürmektedirler²⁰².

1.10.6. Singapur

Singapur ve Vietnam, organize sanayi bölgeleri kurmak, geliştirmek, kurulmuş olanları da teşvik etmek ve yatırımcıları bu bölgelere çekebilmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Bu gayretlerin bir sonucu olarak Singapur ve Vietnam’da faaliyet gösteren OSB’ler önemli gelişmeler göstermişler, buldukları yere adeta bir sanayi kenti imajı vermişlerdir. Singapur’dan yaklaşık 20 km. uzaklıkta, Organize Sanayi Bölgeleri’nin öncüsü konumunda, 70 bin kişinin çalıştığı ve Asya-Pasifik Bölgesinde ilk ISO 9001:2000 ve ISO 14001 belgelerini alan Batamindo Organize Sanayi Bölgesi²⁰³ bunlardan biridir. Endonezya ile güçlü bir bağlantı kurabilecek konumda olan Batamindo Organize Sanayi Bölgesi, aynı zamanda uluslararası finans merkezi, hava alanı ve limana olan yakınlığı nedeniyle önemli avantajlara sahiptir²⁰⁴. İşçilerin rahat bir ortamda çalışabilmelerini sağlamak amacıyla TV odaları, mutfak, banyo, çamaşırhane ve yatakhaneler işçilerin kullanımına sunulmuştur²⁰⁵. Ayrıca Batamindo Organize Sanayi Bölgesi’nde A,B,C,D,E tipi gibi büyüklüklerine göre isimlendirilen ve esnek üretim planına göre yapılan fabrika binalarının yatırımcılara arz edildiği Batamindo Organize Sanayi Bölgesi’nde²⁰⁶ işgücünün temini bir Endonezya Firması aracılığıyla sağlanmaktadır. En az 12 yıl eğitim görme koşulu ve yapılan sınavda başarılı olmak, Batamindo Organize Sanayi Bölgesi’nde çalışmak isteyen herkes için şarttır²⁰⁷.

---

²⁰² “Hemaraj Industrial Estate-Detroit of East”, <http://business-in-asia.com/hemaraj-industrial-estate.htm>, 14.05.2007

²⁰³ “Batamindo Industrial Park”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=13>, 14.05.2007

²⁰⁴ “Batamindo Industrial Park”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=8>, 14.05.2007

²⁰⁵ “Batamindo Industrial Park”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=9>, 14.05.2007

²⁰⁶ “Batamindo Industrial Park ”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=10>, 14.05.2007

²⁰⁷ “Batamindo Industrial Park”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=11>, 14.05.2007

Vietnam ve Singapur hükümetleri tarafından kurulan Vietnam Singapur Organize Sanayi Bölgesi ülke içi ve ülke dışı pazarlar için üretimin yapıldığı, 200'ün üzerinde firmada 38 binden fazla kişinin çalıştığı, yıllık iş hacminin 1 milyar doları bulduğu, dünya çapında bir Organize Sanayi Bölgesi'dir²⁰⁸. Bir çok Organize Sanayi Bölgesi buldukları illerin yerel yöneticilerinin katılımlarıyla yönetilirken Vietnam Singapur Organize Sanayi Bölgesi, bölgesinde yatırım yapan kendi yatırımcıları tarafından yönetilmektedir. Burada öncelikle yatırımcılara ve öğrencilere Vietnam Singapur Teknik Eğitim Merkezi tarafından mekanik elektrik bakımı, bilgisayar gibi teknik alanlarda 6 aylık yoğun bir eğitim verilmektedir²⁰⁹. Vietnam Singapur Organize Sanayi Bölgesi'nde büyüklükleri 1000, 2000 m² ve daha büyük olmak üzere üç tip fabrika binaları²¹⁰ altyapı, elektronik donanım, iletişim olanakları, bunun yanı sıra işçilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları için park, kantin, sağlık hizmetleri, bankaların hizmet verdiği bu Organize Sanayi Bölgesi'nde²¹¹ faaliyet gösteren firmalar Vietnam Singapur Teknik Eğitim Merkezi'ne başvurarak, kendileri için ihtiyacı olan personeli seçme hakkına da sahiptir²¹². Singapur'a yaklaşık 50 km. uzaklıkta kurulan, ürettiği ürünleri Singapur yoluyla dünya pazarlarına Bintan Organize Sanayi Bölgesi²¹³ yakınında bulunan uluslararası düzeydeki limanı, elektrik, su, altyapı, iletişim alanındaki yatırımlarıyla ile eksiği olmayan bir durumdadır²¹⁴. Çalışanlar için fabrikaların yakınında yatakhaneler, cami, sağlık merkezi, bankalar, alışveriş merkezleri, yüzme havuzları, tenis kortları, bilgisayar ve oyun salonları²¹⁵, yatırımcıların kullanımı içinde 504, 1100, 2100 ve 5571 m² büyüklüklerinde olmak

---

²⁰⁸ "Vietnam Singapore Industrial Park", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?cid=18>, 14.05.2007

²⁰⁹ "Vietnam Singapore Industrial Park, Exclusive Investment Licensing Authority", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=23>, 14.05.2007

²¹⁰ "Vietnam Singapore Industrial Park Factories", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=25>, 14.05.2007

²¹¹ "Vietnam Singapore Industrial Park Infrastructure and Amenities", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=24>, 14.05.2007

²¹² "Vietnam Singapore Industrial Park Manpower Large Pool of Skilled Labour", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=26>, 14.05.2007

²¹³ "Bintan Industrial Estate Competitive Advantages", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=14>, 14.05.2007

²¹⁴ "Bintan Industrial Estate Proximity to Singapore", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=2>, 14.05.2007

²¹⁵ "Bintan Industrial Estate Executive Village", <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=3>, 14.05.2007

üzere hazır fabrika binaları yapılmıştır²¹⁶. Bintan Organize Sanayi Bölgesi'nde çalışmak isteyenler en az 12 yıllık bir eğitim görmeli ve yapılan sınavdan başarılı olmak zorundadırlar²¹⁷. Singapur hükümeti ve Wuxi Belediyesi tarafından 1993 yılında kurulan yüksek teknoloji ve elektronik ürünleri üretimi olanakları sunan, yabancı sermayeyle yönetilen Wuxi – Singapur Organize Sanayi Bölgesi, Çin'de ISO 9001:2000 belgesini ilk alan Organize Sanayi Bölgesi'dir²¹⁸. Şanghai'ye uzaklığı sadece 130 km. olan ve önemli limanlara kolaylıkla ulaşılabilir bir yerde kurulan²¹⁹ Wuxi Singapur Organize Sanayi Bölgesi'nde sağlık kurumları, enerji, su, alt yapı, bankacılık ve telekomünikasyon gibi yatırımcıların ihtiyacı olan tüm yatırımlarla işçilerin rahat ve huzurlu bir ortamda çalışmalarını sağlamak için spor tesisleri, masaj odaları, bilardo salonları, iş merkezleri, restaurantlar gibi sosyal tesisler sunulmuştur²²⁰. Yine yatırımcıların kullanımına hazır olarak sunulmuş 11450, 5430 ile 6958 arası, 2081, 1101 m² ve isteğe göre daha büyük veya daha küçük olmak üzere 5 tip fabrika binaları yapılmıştır²²¹. Wuxi kentindeki eğitim görmüş teknik personel sayısı ülke ortalamasının iki katıdır. Şehirde yaşayan 800 bin işçinin yaklaşık %6'sı yüksek eğitim görmüş teknik elemandır ve Wuxi'de 40'tan fazla enstitünün bulunması²²², eğitime verilen önemi göstermesi bakımından dikkate değer bir veridir.

---

²¹⁶ “Bintan Industrial Estate Factories”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=4>, 14.05.2007

²¹⁷ “Bintan Industrial Estate Manpower Large Pool of Labour”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=5>, 14.05.2007

²¹⁸ “Wuxi-Singapore Industrial”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=19>, 14.05.2007

²¹⁹ “Wuxi-Singapore Industrial Competitive Advantages”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=32>, 14.05.2007

²²⁰ “Wuxi-Singapore Industrial, Infrastructure and Amenities”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=33>, 14.05.2007

²²¹ “Wuxi - Singapore Industrial Factories”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=34>, 14.05.2007

²²² “Wuxi-Singapore Industrial Manpower Skilled Labour”, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=35>, 14.05.2007

1.10.7. Kanada

Kanada'da kurulan Organize Sanayi Bölgeleri kurulmuş olduğu bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmakla kalmayıp, kendi içinde de önemli gelişmeler göstermişlerdir. Moncton kentinde 40 yıl önce kurulan ilk Organize Sanayi Bölgesi olan Moncton Organize Sanayi Bölgesi önemli atılımlar göstermiştir. Moncton Organize Sanayi Bölgesi'nde dağıtım, nakliye, antrepo, gıda üretim fabrikaları başta olmak üzere yaklaşık 300 firma üretim yapmaktadır²²³. Moncton Organize Sanayi Bölgesi'nde firmalar ilgililerin kolayca ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla alfabetik olarak sınıflandırılmıştır. Firmalarla ilgili tüm veri ve bilgiler devamlı surette güncellenmektedir. Moncton Organize Sanayi Bölgesi'ne internet aracılığıyla ulaşılacak istendiğinde ise Organize Sanayi Bölgesi ve firmalara ait bilgiler, fotoğraflarıyla birlikte ilgilienlere sunulmaktadır. Moncton Organize Sanayi Bölgesi'nin hızla gelişim göstermesinde, Organize Sanayi Bölgesi başta olmak üzere tüm firma bilgilerinin sürekli güncelleştirilmesiyle fabrika binalarının, caddelerin, yolların fotoğraflarla yayınlanmasının önemli rolü olmuştur²²⁴. Moncton kentinde kurulan Moncton Caledonia Organize Sanayi Bölgesi 1990'lı yılların ortalarından itibaren önemli gelişme göstererek Moncton ekonomisine de katkıları ciddi boyutta olmuştur. Moncton Caledonia Organize Sanayi Bölgesi ve firmalarla ilgili devamlı güncellenen bilgilere ulaşımın oldukça kolay olduğu ve 11 değişik açıdan çekilmiş fotoğrafların yayımlandığı²²⁵ Moncton Caledonia Organize Sanayi Bölgesi'nde nakliye, dağıtım, antrepo ve çeşitli imalat fabrikaları olmak üzere 60'ın üzerinde firma faaliyet göstermektedir²²⁶.

2.6.8. Diğer Bazı Ülkeler

Gelecekte genişlemeye müsait, anayollara, yerel önemli limanlara, şehirlere, Arap ülkelerine yakın, çevreye en az zarar verebilecek yerlerde Ürdün'ün

---

²²³ “Moncton Industrial Park Company Listings”, <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=19>, 14.05.2007

²²⁴ “Moncton Industrial Park Moncton Industrial Park: A Proven Business Location and Industrial Performer”, <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=13>, 14.05.2007

²²⁵ “Moncton–Caledonia Industrial Estates Maritimes Business Hub”, <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=20>, 14.05.2007

²²⁶ “Moncton–Caledonia Industrial Estates Company Listings Profile Tenant Roster”, <http://mid.Nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=33>, 14.05.2007

kuzeyinden başkent Amman'a kadar olan bölgede olmak üzere önemli derecede gelişmiş 5 tane Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Ürdün hükümeti 1985 yılında kabul edilen 59 numaralı yasayla getirilen, 2 yıl gelir ve sosyal hizmet vergisi muafiyeti, inşaat ve arazi vergisinden ve belediye hizmetlerinin önemli kısmından muafiyet gibi yatırımcılara sağladığı kolaylıklarla Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişmesine yardımcı olmaktadır²²⁷.

Güneydoğu Asya'da, Andaman Denizi ile Bengal Körfezi kıyısında, Bengladeş ve Tayland arasında yer alan 678500 km² yüzölçümüne, yaklaşık 43 milyon nüfusa sahip Myanmar'da²²⁸ 1950'li yıllara kadar sanayi siteleri yok denecek kadar azdı. Askeri hükümetin öncülüğünde 1990'lı yıllardan itibaren özel sektörün sahip olduğu işletmeler açılmaya başlandı. Günümüzde yaklaşık yarısı başkent etrafında kurulmuş olmak kaydıyla 50'den fazla Organize Sanayi Bölgesi ülke genelinde yayılmış durumdadır. Ülkede faaliyet gösteren özel sektöre ait 50 bin firmanın 6 binden fazlası Organize Sanayi Bölgeleri'nde yer almaktadır²²⁹. 1989 yılından beri pazar ekonomisi ağırlıklı bir ekonomi modeli benimseyen Myanmar'da kurulan 19 Organize Sanayi Bölgesi'nde resmi verilere göre 150 binden fazla işçi çalışmaktadır²³⁰. Myanmar hükümeti tarafından Organize Sanayi Bölgesi'nin sayılarının artırılması ve geliştirilmesi çalışmalarına devam edilmektedir. Uluslararası standartlarda Çin tarafından Myanmar'ın en büyük Organize Sanayi Bölgesi'nin yapımı 2000 yılında tamamlanmıştır²³¹. Organize Sanayi Bölgeleri buldukları şehirlerin işsizlik sorununu çözmede önemli görevler yapmaktadır. Hlaing Tharyar Sanayi Bölgesi'nde çalışan işçi sayısı 39 binden 43 bine yükselirken istihdam oranını %10 artırmıştır. Yaklaşık 90 civarındaki tekstil üzerine üretim yapan firmalarda 15 bin kişi çalışmaktadır. Sadece bir Organize Sanayi Bölgesi'nde çoğunluğunu Çin, Güney Kore ve Singapur firmalarının oluşturduğu 100'den fazla firmanın 181,8 milyon dolarlık yatırım yapmaları Myanmar hükümetinin²³²

---

²²⁷ "Operational Industrial Estates: Jordan, Exemptions", <http://www.jiec.com/j2ee/servlet/CommandControllerServlet?formAction=Homepage&homelang=0>, 14.05.2007

²²⁸ "Myanmar", <http://tr.wikipedia.org/wiki/Myanmar>, 14.05.2007

²²⁹ "Industrial Estates In Myanmar: 1995–2005", www.excelsus.shaw.ca, 14.05.2007

²³⁰ Ye Lwin, "Labour Survey to Focus on Industrial Zones", Yangon: Myanmar Times, 21.02.2005

²³¹ "New Industrial Park In Thilawa Looks to China", Yangon: Myanmar Times, 09.08.2004

²³² Ye Lwin, "Employment Increases in Hlaingthaya Industrial City, Falls In Shwepyitha", Yangon: Myanmar Times 12.07.2004

yatırımların ülkeye çekilmesindeki başarısını göstermektedir. Hükümet tarafından Mandalay, Monywa ve Taunggyi kentlerinde Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetler için 5 milyon dolar kaynak aktarılmıştır. Ülkedeki 19 sanayi bölgesinde 6830, Organize Sanayi Bölgesi dışında da 37500 özel sektör firması bulunmaktadır. Resmi verilere göre Myanmar'da 13 farklı üretim kolunda 2 milyonun üzerindeki tüm çalışanların %90'ı küçük ve orta boy işletmeler olan 100 binin üzerinde özel sektöre ait firmalarda çalışmaktadır²³³.

Hükümetin Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimini hızlandırmak amacıyla kaynak aktarımının süreceğini açıklamasına rağmen²³⁴ bazı kötü niyetli kullanımların görülmesinden dolayı Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki arsaların satış şeklinde değişikliklere gidildi. Organize Sanayi Bölgeleri'nde arsa alanlardan bazıları, fabrika yapmayarak arsaları zaptetme ve rant elde etme yolunu seçtiler. Bunun üzerine arsa satışı yapıldıktan sonraki ilk 6 ay içerisinde fabrika binalarının yapımını tamamlamayanların ve ilk 1 ay içinde fabrikanın %25'ini yapmayanların satış sözleşmesinin iptal edilmesi ve satış sırasında toplam bedelin %25'inin alınması uygulamasına başlanarak²³⁵ Organize Sanayi Bölgeleri'nde arazilerin sanayi üretimi için kullanılması sağlandı.

Yukarıda ülkelerin OSB'lere yatırım yapılması ve çalışan personeli için sağladıkları hizmet ve teşvikler toplu olarak;

- Araziler istimlak edilmesi ve gerekli alt yapı ve hizmetlerinin verilmesi,
- Üretim vergisi ve yerel vergilerden 10 yıl muafiyet, 99 yıl kiralama,
- Fabrika inşa maliyetlerinin yarısının karşılanması,
- Gelir vergisinden 5 yıl muafiyet sağlanması,
- İlk kurulma aşamasında yatırımcıların fikrini alarak elektrik, su, nakliye, fabrika kurulumu ve vergilerde indirim yapılması,
- Telekomünikasyon, güvenlik sistemleri, ticari bankalar, postane, hastane, okullarla alışveriş merkezlerinin sanayicinin hizmetine sunulması,

---

²³³ Xinhuanet, "Foundries, Machine Shops, Slated for Upper Myanmar Zones", Yangon: Myanmar Times, 08.07.2004

²³⁴ Zin Min, "Government to Spend \$10 Million on Industrial Zone Factories ", Yangon: Myanmar Times, 06.04.2004

²³⁵ Moe Zaw Myint, "Sales Exceed Expectation as New Industrial Zones Opened In Yangon", Yangon: Myanmar Times, 13.03.2003

- Yabancı yatırımcıları teşvik etmek amacıyla vergi avantajları sağlanması, vize ve çalışma izni alma gibi işlemlerini kolaylaştırılması,
- Yol, alt yapı, çevre düzenlemesi, doğal gaz gibi yatırımları firmaların kullanımına sunulması,
- Rahat bir ortamda çalışabilmeleri için TV odaları, mutfak, banyo, çamaşırhane ve yatakhanelerin işçilerin kullanımına sunulması,
- Kalifiye işgücünün temini için yatırımcılara ve öğrencilere Teknik Eğitim Merkezi tarafından mekanik elektrik bakımı, bilgisayar gibi teknik alanlarda değişik sürelerde eğitim verilmesi ve yapılan sınavda başarılı olunması koşulu aranması,
- Elektronik donanım, iletişim olanakları yanı sıra işçilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları için park, kantin, sağlık ve bankacılık hizmetlerinin sağlanması,
- Organize Sanayi Bölgeleri'ne kolayca ulaşılmasının teminiyle OSB ve firmalarla ilgili genel ve güncel bilgilerin internet aracılığıyla ilgililerin kullanımına sunulması,
- Hükümetler tarafından Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetler için önemli miktarlarda kaynak aktarılması,
- OSB'lerde rant gelirlerinin önlenmesi için firmaların arsa satışı yapıldıktan sonraki ilk 6 ay içerisinde, fabrika binalarının yapımını tamamlamayanların ve ilk 1 ay içinde fabrikanın % 25'ini yapmayanların satış sözleşmelerinin iptal edilmesi ve satış sırasında toplam bedelin % 25'inin alınması, şeklinde sıralanabilir.

Dünyanın farklı coğrafyalarındaki çeşitli ülkelerin Organize Sanayi Bölgeleri'nin geliştirilmesi ve yabancı yatırımcıları kendi ülkelerindeki Organize Sanayi Bölgeleri'nde yatırım yapmaları için sağladıkları vergi başta olmak üzere bir çok muafiyet ve teşviklerle, Organize Sanayi Bölgeleri'nde çalışan işgücü için rahat bir çalışma ortamı hazırlamak amacıyla yapmış oldukları harcamalar ve eğitimleri için devletlerin bütçelerinden aktardıkları büyük miktardaki kaynaklar, Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişiminin ülke ekonomilerinin gelişmesindeki katkısını açık olarak ortaya koymaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÜLKEMİZ ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ ve KONYA SANAYİSİNE GENEL BAKIŞ

Ülkemizin günümüz sanayileşme ve organize sanayi bölgeleri sürecinin gelişmişlik seviyesinin daha iyi anlaşılabilmesi için, şüphesiz sanayileşme ve organize sanayi bölgelerinin geçmişten günümüze kadar geçirdiği sürecin bilinmesi faydalı olacaktır. Ülkemiz ve ilimizin sanayileşme ve organize bölgelerinin yapısı hakkında genel olarak bilgi sahibi olunması, sahayileşme ve organize sanayi bölgelerinin gelecekte daha iyi performans gösterebilmesi, sorunlar ve çözüm önerileriyle ilgili daha bilinçli görüşlerin ortaya çıkmasına yol açacağı, bundan da başta ülkemiz ve Konya sanayi olmak üzere, tüm ekonomik birimlerin kazançlı çıkacağı muhakkaktır.

2.1. Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri’nin Kuruluş ve Gelişim Sürecine Genel Bakış

Sürekli kısıtlı iktisadi ve teknik olanaklar içinde, yetersiz alt yapı, fabrika binalarının inşa edilmesi, kalifiye eleman konusundaki yetersizlikler gibi bir çok olumsuz faktörlerle başa çıkmaya çalışan Türk sanayisi ve sanayicisi için, planlı ve programlı bir sınai kalkınma fikri önem kazanmaya başladı. 1961 yılında hükümet tarafından hazırlanan bir raporda, Organize Sanayi Bölgeleri’nin sanayinin gelişmesine olumlu katkılarda bulunacağına işaret ederek, Bursa’da pilot bir Organize Sanayi Bölgesi kurulmasını teklif edildi²³⁶. Bursa Sanayi Odası’nın organize sanayi bölgesi kurma girişiminin kalkınma planlarından önce başladığı görülmekteyse de, Organize Sanayi Bölgeleri’nin planlı bir teşvik çerçevesinde ele alınıp değerlendirilmesi, ancak Kalkınma Planları’ndan sonra oldu²³⁷. Günümüzde sanayi yatırımlarının teşviki, istihdama katkı, çevre temizliği, sanayileşmenin ve şehirleşmenin düzenli şekilde gelişiminin sağlanması gibi amaçlara ulaşabilme aracı olarak kullanılan Organize Sanayi Bölgeleri süreci ülkemizde ilk kez, 1962 yılında Bursa Sanayi Odası’nın girişimiyle başladı.

---

²³⁶ Özdemir, a.g.e., s. 14

²³⁷ Asuman Yücel, *Türkiye’de Arazi Kullanımı ve Sanayi Yer Seçiminde Kamu Sektörü–Özel Sektör İlişkileri Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: DPT Yayınları, Mayıs 1987, s. 20

2.1.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları Işığında Organize Sanayi Bölgeleri'ne Bakış

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin uzun dönemde gelişmesinin yolunun sanayileşmeden geçeceği vurgulanarak yatırımların bölgelerin dengeli şekilde kalkınmasını sağlayacak şekilde yapılmasının gözetileceği belirtilmiştir. Planda ayrıca "Endüstriyel Teşvik" başlığı altında, sanayide verimi artırmak ve dengeli bölgesel kalkınmayı sağlamak amacıyla sanayi bölgelerinin belirlenerek düzenli sanayi yerleşimlerinin ortaya çıkması öngörülmüştür²³⁸. Planda geçen bu ifadeler kurulacak olan Organize Sanayi Bölgeleri'nin yasal dayanağını oluşturarak 1964 yılında Bursa, 1966 yılında da Manisa'da birer Organize Sanayi Bölgesi kurulmasına karar verilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır.

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda I. Plana göre sanayinin ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişmesine daha fazla önem verilerek, sanayi teşvikleri de bu duruma uygun bir şekilde genişletilmiştir. Planda sınai gelişme potansiyeli olan kentlerin yakın çevrelerinde alt yapıları tamamlanmış sanayi bölgelerinin kurulacağını yanı sıra özel sektörün sanayi gelişmesi bakımından geri kalmış yerlerde yatırım yapmalarını sağlamak amacıyla mali açıdan teşvik edilip destekleneceği, ucuz enerji kullanma olanağından faydalandırılacağı belirtilmiştir²³⁹. Bu plan döneminde Ankara, Erzurum, Gaziantep, Eskişehir, İstanbul (Deri-Kösele) ve İstanbul (Kurtköy) Organize Sanayi Bölgeleri'nin kararnameleleri çıkmıştır.

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Organize Sanayi Bölgeleri'nden gelişme potansiyeli olan kentsel merkezlerde sanayi faaliyetlerinin düzenlenmesi amacıyla teşvik aracı olarak kullanılacağı şeklinde söz edilmiştir. Bu plan döneminde kurulması için kararnamesi çıkarılan Organize Sanayi Bölgesi sayısı 50'dir.

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda dengesiz sanayileşme sorununa bölgesel açıdan bakılmasından daha çok, genel bir sorun olarak bakılmıştır. Bu plan döneminde genelde hiç Organize Sanayi Bölgesi kurulması kararı verilmemiş, kredi dağıtımını belli bir düzene konularak, öncelik taşıyan bölgelerin bitirilmesine çalışılması şeklinde bir uygulamaya gidilmiştir²⁴⁰.

²³⁸ Leman Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 33

²³⁹ Özdemir, a.g.e., s. 17

²⁴⁰ Leman Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 36

V. Yıllık Kalkınma Planı'nda Organize Sanayi Bölgeleri'nin sanayi potansiyeli olan yerlerde kurulacağı, Organize Sanayi Bölgesi bulunan yerlerde tamamlayıcı nitelikteki faaliyetlerin yer aldığı Küçük Sanayi Siteleri'nin kurulmalarının teşvik edileceği belirtilmiştir²⁴¹.

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda imalat sanayinde rekabet gücü yüksek, ihracata önem verilerek yapısal dönüşümün ve verimliliğin artırılmasıyla, Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in (KOBİ) modernizasyonunun geliştirilerek sanayileşme sürecine entegre olabilecek bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir²⁴². Ayrıca Organize Sanayi Bölgeleri'nde çalışanların hizmet içi eğilimlerinin sağlanabilmesi için eğitim merkezlerinin kurulacağı belirtilmiştir²⁴³.

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda mevcut sanayi tesislerinin Organize Sanayi Bölgeleri'ne taşınmalarının özendirileceği, doluluk oranının düşük olduğu Organize Sanayi Bölgeleri'nde, Organize Sanayi Bölgesi dışında yapılan sanayi yatırımlarının zorunlu durumlar dışında desteklenmeyeceği²⁴⁴, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin plan döneminde tamamlanarak Küçük Sanayi Siteleri'nin yapımına öncelik verileceği, kalkınmada öncelikli yörelerde inşaatı devam eden kamulaştırma, etüt-proje aşamasında olan Organize Sanayi Bölgeleri'nin en kısa zamanda bitirileceği, kalkınmada öncelikli yöreler dışındaki illerde ihtisaslaşmış Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması çalışmalarının hızlandırılarak Organize Sanayi Bölgeleri'nin son teknolojiyi kullanacak şekilde örgütlenmeleri için AR-GE faaliyetlerine ve üniversite sanayi işbirliğini geliştirici nitelikte düzenlemeler gidileceği üzerinde durulmuştur²⁴⁵.

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yerel girişimciliğin harekete geçirilmesi ve istihdam açısından önem taşıyan Organize Sanayi Bölgeleri'nin yurt geneline yaygınlaştırılmasına özen gösterileceği, sanayileşmenin kentsel gelişmeleri olumlu etkilemesi amacıyla orta büyüklükteki şehirlerde altyapısı hazırlanmış sanayi

---

²⁴¹ Devlet Planlama Tekilatı, *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*, Ankara: Devlet Planlama Tekilatı Yayın No:1974, s. 165

²⁴² İktisadi Araştırmalar Vakfı, *Adana Ekonomisinin...*, s. 45

²⁴³ Devlet Planlama Tekilatı, *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*, Ankara: Devlet Planlama Tekilatı Yayın No:2174, s. 164

²⁴⁴ Devlet Planlama Tekilatı, *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996- 2000)*, Ankara: Devlet Planlama Tekilatı Yayını, 1996, s. 70

²⁴⁵ Devlet Planlama Tekilatı, a.g.e., s. 177

bölgelerinin geliştirileceği, Organize Sanayi Bölgeleri'nde orta büyüklükteki sanayilerin gelişmesini hızlandırmak amacıyla arsalar üretileceği, orta ve büyük ölçekli sanayinin entegre edileceği, ileri teknolojilerin kullanıldığı Organize Sanayi Bölgeleriyle tekno-kentler oluşturulacağı, Organize Sanayi Bölgeleri'nde atıkların geri kazanılması ve çevreye zararlarının önlenmesi için kurulacak tesislerin destekleneceği belirtilmiştir²⁴⁶.

IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda imalat sanayinin teknoloji üretiminde yetersizlik, modern teknoloji kullanımının hızlı yaygınlaşmaması, kalifiye iş gücü eksikliği, katma değeri yüksek ürünlerde sınırlı üretim kabiliyeti, yeni gelişen sektörlerle yeterince yatırım yapılamaması, tesislerin üretim ve yönetim yapılarında iyileştirme ihtiyacının yeterli şekilde karşılanamamasıyla kayıt dışılık ve ithalattan kaynaklanan haksız rekabet gibi hızlı gelişmeyi sınırlayan yapısal nitelikteki sorunların sürdüğü üzerinde durularak, kimya sanayinde katma değeri yüksek yeni kimyasal ürünlerin üretilmesine ve ihtisas Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmasına verilen önemin artırılacağı yanı sıra üniversitelerin toplumla ve iş dünyasıyla tam bir etkileşim içinde bölgenin gelişmiş sektörleriyle paralel uzmanlaşma alanlarına yönelik eğitim, araştırma ve hizmet faaliyetlerinde yoğunlaşmalarının sağlanacağı, üniversite-sanayi işbirliğine yerel uzmanlaşmaya dayalı üretimi desteklemek üzere uygun yerlerde sektörel Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarına gidileceği üzerinde önemle durulmuştur²⁴⁷.

2.1.2. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Başlangıçtan Günümüze Kuruluş ve Gelişim Süreci

Bölgesel gelişme açısından dengesizliklere yol açmayan ve mevcut dengesizlikleri gideren, gelişmemiş bölgelerin kalkınmalarını teşvik edip sanayi yatırımlarını bu bölgelere çekerek istihdamı artıran, düzenli şehirleşme, sanayileşme ve çevre düzenlemesine olumlu etki yapan, ayrıca çevre kirliliğini önleyerek evrensel boyutta katkılarda bulunan ve firmaların başlangıçta katlanmak zorunda oldukları arsa, altyapı gibi hizmetleri uygun koşullarda karşılamak suretiyle firmaların kullanımına hazır olarak sunup, dışsal faydalar oluşturma özelliklerine sahip olan

²⁴⁶ Devlet Planlama Tekilatı, *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*, Ankara: Devlet Planlama Tekilatı Yayını, Haziran 2000, s. 211

²⁴⁷ Devlet Planlama Tekilatı, *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, Ankara: Devlet Planlama Tekilatı Yayını, 1 Temmuz 2006, Mükerrer Resmi Gazete Sayı: 26215, s. 92

sanayileşmeyi teşvik niteliğindeki Organize Sanayi Bölgeleri uygulamalarına, ülkemizde planlı kalkınma dönemleriyle birlikte başlanmıştır. Türk sanayinin gelişmesinde takip edilecek yolun planlama ile sağlanacağı görüşü benimsenince, sanayileşmenin Organize Sanayi Bölgeleri aracılığıyla teşvik edilmesi uygulamasına Bursa Sanayi Odası'nın girişimiyle pilot bölge olarak seçilmesi, 1961 yılında altyapı inşaatı çalışmalarına başlanıp, Dünya Bankası'ndan alınan krediyle 1966 yılında işletmeye açılan Bursa Organize Sanayi Bölgesi ile başlandı²⁴⁸. Bursa Organize Sanayi Bölgesi'nde alt yapı yatırımlarının tamamlanmasıyla birlikte birkaç yıl gibi çok kısa süre içinde %70 oranında doluluğa ulaşması Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmasına yönelik eğilimleri güçlendirdi ve 1964 yılından itibaren Konya, Manisa, Bartın ve Ankara Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması planlanarak Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin yaygınlaşmasının önü açıldı. Böylece 1983 yılı sonuna kadar geçen yaklaşık 21 yıllık sürede Konya, Bursa, Manisa, Gaziantep, Eskişehir ve Erzurum olmak üzere 6 adet Organize Sanayi Bölgesi, 1983-1988 yılları arasında da Bilecik, Bursa-İnegöl, Tekirdağ-Çerkezköy ve Eskişehir Organize Sanayi Bölgeleri'nin yapımı tamamlandı²⁴⁹. Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişim seyrine, ilk kurulmaya başlandığı 1962 yılından 1994 yılı sonu itibariyle bakıldığında ise bu dönemde 120 adet OSB'nin yapımına başlanmış, bunlardan 8432 ha. (8.432.000 m²) büyüklüğünde 35 adet Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapı yatırımları tamamlanıp hizmete açılmış, bu Organize Sanayi Bölgeleri'nden İstanbul-Tuzla Deri tamamlanıp, Manisa, İzmir-Menemen Deri, İzmir-Atatürk, Tekirdağ-Çerkezköy olmak üzere 5 tanesinin de Atık Su Arıtma Tesislerinin inşaatı tamamlanmıştır²⁵⁰.

Ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişimi konusunda genel bir fikir vermesi amacıyla 1962-1994 yılları arasında Organize Sanayi Bölgeleri'yle ilgili veriler tablolar Tablo 6-Tablo 10'da gösterilmiştir.

---

²⁴⁸ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Orta Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, s. 57

²⁴⁹ Özdemir, a.g.e. s.15

²⁵⁰ İktisadi Araştırmalar Vakfı, *Adana Ekonomisinin ...*, s. 47

Tablo 6. Yapımı Tamamlanan Organize Sanayi Bölgeleri (1962-1994/35 Adet)

BÖLGE ADI	ALAN(Ha)	BÖLGE ADI	ALAN (Ha)
Bursa	150	Tekirdağ/Çerkezköy I	440
Manisa	150	Ankara	400
Konya I	150	Malatya	300
Erzurum	100	Denizli	400
Eskişehir I	100	Bolu	60
Gaziantep	260	Hatay/ İskenderun	180
Bilecik	150	Adana I	500
Bursa/İnegöl	300	Elazığ I	100
Eskişehir II	190	Manisa II	200
Çorum	260	Uşak	360
İzmir / Atatürk	600	Antalya	196
Kayseri I	600	Çankırı	110
Tokat I	50	İstanbul / Deri	240
Afyon	275	Kocaeli / Gebze I	230
Burdur	70	Mardin	300
Niğde	261	Konya II	300
Trabzon	100	Samsun	150
İzmir/Menemen (Deri)	200		
Toplam Alan			8.432

Kaynak: İktisadi Araştırmalar Vakfı (İAV), Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesi'nin Gelişmedeki Yeri ve Önemi, İstanbul: İAV, 1995, s. 55

Tablo 7. Kamulaştırma Safhasında Olan Organize Sanayi Bölgeleri (1962-1994 / 29 Adet)

BÖLGE ADI	ALAN	BÖLGE ADI	ALAN
Adana / Osmaniye	100	İzmir / Tire	400
Adıyaman	150	Kastamonu	100
Balıkesir / Bandırma	150	Manisa / Akhisar	132
Bilecik II / Merkez	150	Sakarya	150
Bilecik / Bozüyük	350	Samsun / Kavak	104
Bingöl / Merkez	80	Siirt / Merkez	100
Bursa / Deri	100	Sinop / Merkez	100
Bursa / İnegöl II	50	Tunceli	100
Çanakkale / Merkez	100	Yozgat	150
Gaziantep / Kilis	90	Zonguldak / Ereğli	200
Giresun	70	Zonguldak / Karabük	150
Hakkari / Merkez	50	Karaman	150
Hatay / Antakya	150	Kırıkkale	150
İsparta / Yalvaç (Deri)	100	Batman / Merkez	100
Bartın / Merkez	50		

Kaynak: İktisadi Araştırmalar Vakfı, Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesi'nin Gelişmedeki Yeri ve Önemi, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, 1995, s. 57

Tablo 8. Yeni Proje Aşamasında Olan Organize Sanayi Bölgeleri (17 Adet /1962-1994)

Konya III	Kocaeli – Kandıra
Manisa – Turgutlu	Konya – Beyşehir
Ankara – Polatlı	Konya – Akşehir
Bilecik – Pazaryeri	Konya – Ereğli
Bilecik – Söğüt	Konya – Çumra
Bilecik – Osmaneli	Kütahya – Tavşanlı
Bilecik – Gölpazarı	Manisa – Salihli
Burdur – Bucak	Ordu - Fatsa
Hatay - Payas	

Kaynak: İktisadi Araştırmalar Vakfı, Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesi'nin Gelişmedeki Yeri ve Önemi, İstanbul: İAV, 1995, s. 58

Tablo 9. Yapımı Devam Eden Organize Sanayi Bölgeleri (32 Adet / 1962-1994)

BÖLGE ADI	ALAN (Ha)	BÖLGE ADI	ALAN (Ha)
Amasya	75	Mersin / Tarsus	380
Amasya / Merzifon	118	İstanbul / İkitelli	800
Ankara / İvedik OKSB	477	İzmir / Kemal Paşa	410
Aydın	150	Kars	200
Balıkesir	300	Kırklareli	100
Bolu / Gerede	100	Kırşehir	200
Bursa / Demirtaş	300	Kocaeli / Gebze II	250
Bursa / M. Kemal Paşa	197	Kütahya	170
Diyarbakır	758	Kahramanmaraş	250
Elazığ II	100	Niğde / Bor (Deri)	292
Erzincan	348	Ordu	60
Eskişehir III	1850	Sivas	100
Gaziantep II	350	Tokat II	150
Gaziantep III	350	Şanlıurfa	250
Isparta	200	Uşak (Deri)	260
Zonguldak/Çaycuma	125	Aksaray	286
Toplam			10.106

Kaynak: İktisadi Araştırmalar Vakfı, Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesi'nin Gelişmedeki Yeri ve Önemi, İstanbul: İAV, 1995, s. 56

**Tablo 10. Etüt-Proje Aşaması'ndaki
Organize Sanayi Bölgeleri (24 Adet / 1962-1994)**

BÖLGE ADI	BÖLGE	BÖLGE ADI
Adana II	Bitlis	Muğla – Merkez
Ağrı	Bolu – Düzce	Muş
Ankara – Mamak OKSB	Denizli Deri	Nevşehir – Merkez
Balıkesir – Gönen (Deri)	Edirne	Ordu – Ünye
Elazığ II (Hayvan Ürünleri	Tekirdağ	Tekirdağ – Çerkezköy II
Gaziantep – Nizip	Van	Tekirdağ – Malkara
Bursa – Karacabey	İzmir – Ödemiş	Tekirdağ – Hayrabolu
Çanakkale – Biga	Kayseri II	Isparta – Deri

Kaynak: İktisadi Araştırmalar Vakfı, Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesi'nin Gelişmedeki Yeri ve Önemi, İstanbul: İAV, 1995, s. 58

Tablolar'ın incelenmesinden de görüleceği gibi 1962-1994 yıllarını kapsayan 33 yıllık süre içinde 120 adet Organize Sanayi Bölgesi'nin yapımına başlanmış, bunlardan 35 tanesinin yapımı tamamlanmış, 29 tanesi kamulaştırma safhasına alınmış, 17 tanesi yeni proje aşamasında, 32 tanesinin yapımı devam etmekte olup etüt-proje aşamasında olan OSB sayısı ise 24'tür²⁵¹. 33 yıllık sürede OSB'lerle ilgili gelinen durumun yeterli olup olmadığı tartışılmakla birlikte, ülkemizin OSB'lerin kurulması, gelişmesi ve sanayiye kazandırdığı ivme bakımından belli bir mesafe kat ettiğini göstermektedir.

1994-1999 döneminde 11839 hektar(ha) büyüklüğünde 5425 tesis kapasiteli 48 adet Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapısı tamamlanıp sanayi sektörünün hizmetine sunulmuştur. Doluluk oranının % 62 olduğu ve 3383 sanayi işletmesinin üretime başladığı toplam 48 Organize Sanayi Bölgesi'nde 270.800 kişiye istihdam sağlanmıştır²⁵². 2000 yılından 2006 yılı sonuna kadar geçen süre içinde 15 adet Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapı çalışmaları tamamlanmış, 1962–2006 yılı sonu baz alındığında ise 20699 hektar büyüklüğünde toplam 93 Organize Sanayi Bölgesi yatırımcıların hizmetine sunulmuştur. Bugüne kadar 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri kanunu kapsamında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından kuruluşu onaylanıp sicil numarası verilerek tüzel kişilik statüsü kazanmış Organize Sanayi Bölgesi sayısı 248'dir. Ancak bunlardan 5 tanesi birleşme, Organize Sanayi Bölgesi

²⁵¹ İktisadi Araştırmalar Vakfı, *Adana Ekonomisinin...*, s. 54-58

²⁵² Devlet Planlama Teşkilatı, *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık...*, s. 210

adına açılan davalar gibi çeşitli nedenlerle tüzel kişilik statüleri iptal edildiği için halen faal olan Organize Sanayi Bölgesi sayısı 244'tür²⁵³. Organize Sanayi Bölgeleri için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca 2006 yılı bütçesinde ayrılan ödenek tahsisi 66.204.000. YTL. iken²⁵⁴, 13.01.2007 tarih ve 24602 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2007 yılı yatırım programında 108 adet Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Siteleri için ayrılan ödenek tahsisi %50 artırılarak 99.872.000. YTL. olmuştur²⁵⁵.

1962-1994 yılları arasında geçen 32 yıllık süre içinde altyapısı tamamlanıp hizmete açılan Organize Sanayi Bölgeleri'nin sayısı ve kapladığı alan sırasıyla 35 ve 8.432 ha. iken, 1995-2007 dönemi sonu itibariyle geçen 13 yıllık sürede kullanıma açılan Organize Sanayi Bölgeleri'nin sayısının 85'e ve kapladığı alanın ise 15.417 hektara (ha) ulaşması²⁵⁶, ayrıca 2008 yılında 11 OSB projesinin tamamlanmasının planlanması, ülke olarak Organize Sanayi Bölgeleri yoluyla sanayileşme sürecinde belli bir aşama kaydettiğini göstermiş olmakla birlikte, tamamlanmış OSB'lerde parsellerin %88'i tahsis edilmesine rağmen ancak %59'luk kısmında üretim faaliyetlerinin devam etmesi²⁵⁷, ülkemizin Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişmesinde sorunların tamamen çözümü için, daha çok mesafe katetmesi gerektiğini göstermektedir.

Özellikle İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olmak üzere Üç, Dört ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda bir çok Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması öngörülmüş, ancak yeterli ödenek ayrılmamasından dolayı Organize Sanayi Bölgeleri'nin alt yapı yatırımları bile karşılanamaz duruma gelmiştir. Politik kararlar nedeniyle popülist yaklaşımlar sonucu yanlış tercihler yapılarak, kaynakların boşa kullanılması durumu ortaya çıkmış, buna bağlı olarak sanayi gelişim potansiyeli olan kentlerdeki Organize Sanayi Bölgeleri'ne yetersiz kaynak aktarma zorunluluğunda kalınmış, böylece bir tarafta bir çok Organize Sanayi Bölgesi yatırım yapılmayı beklerken, diğer tarafta da iktisadi kriterler göz önüne alınmadan yapılan yatırımlar

---

²⁵³ Şükran Özbayram, "Organize Sanayi Bölgeleri", Ankara, Mülakat, 26 Ocak 2007

²⁵⁴ Ali Yüksel, "Organize Sanayi Bölgeleri", Ankara, Mülakat, 23 Kasım 2006

²⁵⁵ Şükran Özbayram, "Organize Sanayi Bölgeleri", Ankara, Mülakat, 9 Nisan 2007

²⁵⁶ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Organize Sanayi Bölgeleri Gelişim Grafiği*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=1530>, 05.08.2008

²⁵⁷ Devlet Planlama Teşkilatı, *2008 Yılı Programı Bakanlar Kurulu Kararı*, Ankara, s.164, 15.10.2007

nedeniyle, geri dönüşü ve iktisadi getirisi olmayan Organize Sanayi Bölgeleri'ne yatırım yapılarak ülkemiz kaynakları iki defa zarara uğratılmıştır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile %99 kredi kullanma olanağı olmasına rağmen, kredi kullanmadan tamamen yatırımcılarının finansmanı ile kurulan Gebze Organize Sanayi Bölgesi, daha sonra bir çok Organize Sanayi Bölgesi tarafından kullanılan bir modelin öncüsü olmuştur. Günümüzde gelişmiş kentlerde kurulan Organize Sanayi Bölgeleri'nin hemen hemen tamamının kurulması, devletten hiç kredi almadan gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde 2000 yılında çıkarılan Organize Sanayi Bölgeleri kanunu ile Bakanlık Kredi Desteği, Bakanlık Desteği olmayan ve Özel Organize Sanayi Bölgeleri olmak üzere üç tip Organize Sanayi Bölgesi kurulabilmektedir. Organize Sanayi Bölgeleri yatırım konularına göre kendi içinde karma ve ihtisas olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İhtisas Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda öngörülmüş ve İstanbul'da deniz kenarına kurulmuş, alt yapısı yetersiz ve çevre kirliliğine sebep olan deri fabrikaları, her türlü alt yapı yatırımlarının tamamlandığı ihtisas deri Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınarak bu tür uygulamalara daha sonra devam edildi. Günümüzde kurulan başlıca ihtisas Organize Sanayi Bölgeleri boya-vernik, deri, plastik, kömür, kimya, gıda, mermer, taş-toprak, taşıt araçları yan sanayi gibi sektörlerde yoğunlaşmıştır.

Türkiye'de yapılan çevreyle ilgili toplantılarda Organize Sanayi Bölgeleri dışında sanayi tesisi kurulmaması için hükümetlerin ve yerel yönetimlerin dikkati çekilmiş, devamlı olarak Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması teşviklerle desteklenmiş, yatırımcılarda da Organize Sanayi Bölgeleri içinde altyapı maliyetlerinden en asgari şekilde etkilenme bilinci oluşmaya başlamıştır.

Organize Sanayi Bölgeleri içinde üniversite işbirlikleriyle teknopark kurma çalışmalarına başlanmış, Gebze Organize Sanayi Bölgesi içinde Türk-İsrail ortaklığı ve iki Türk üniversitesinin iştirakiyle kurulan teknopark ilk örneği oluşturmuştur. Üniversite sanayi işbirliğiyle teknopark kurulmasının ikinci örneği Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi olmuş, diğer bazı Organize Sanayi Bölgeleri'nde de bu konuda çalışmalara başlanmıştır.

Ülkemizde son yıllarda artma eğilimi gösteren yabancı sermaye yatırımlarının hizmet sektörü dışındakilerinin önemli bir kısmı Organize Sanayi Bölgeleri'ne

yapılmaktadır. Yabancı yatırımcılara destek olmak ve daha fazla yatırım yapmalarını teşvik amacıyla çıkarılan Endüstri Bölgeleri Kanunu'na işlerlik kazandırılmamış, bu konudaki yatırım kolaylıklarının tamamının tüm Organize Sanayi Bölgeleri'nde uygulanması çalışmalarına ağırlık verilmiştir²⁵⁸.

Kabul Tarihi 29.01.2004 olan ve 06 Şubat 2004 Tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Vergi ve sigorta primi teşvikleri ile enerji desteği açısından Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca 2001 yılı için belirlenen fert başına gayrisafi yurt içi hâsıla tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan illeri ve Bedelsiz arsa ve arazi temini açısından iller ile kalkınmada öncelikli yöreler kapsamındaki toplam 36 ili kapsayan 5084 sayılı kanunla, sigorta primi ve vergi teşvikleri sağlamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam olanaklarının artırılması amaçlanmış, bu yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte bu yasanın kapsamına giren bazı illerin yatırımlarında artışlar gerçekleşmesine rağmen²⁵⁹, 2001 yılı için belirlenen fert başına gayri safi yurt içi hâsıla tutarı 1500 ABD Doları veya daha az olan illeri teşvik kapsamına alan bu kriter hemen tüm kesimler tarafından eleştirilmiş, bu teşvikler belirlenirken sektörlerin ve illerin özel durumları göz önüne alınarak verilmesi gerektiği belirtildi. Tüm bu eleştirilere rağmen daha sonra Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair 12.5.2005 tarihinde kabul edilen 5350 sayılı Kanunla teşvikli illerin hem sayısı 36 ilden 49'a çıkarılmış, hem de kapsamı ve kolayca alınma olanakları genişletildi. Önceki yasada belirtilen şikayetler adeta dikkate alınmadan ve teşvikin verilmesindeki temel felsefe değiştirilmeyerek sadece il sayısının artırılması, bu yasadan da beklenen sonuçların ortaya çıkması sağlayamadı. Aradan geçen iki yıl içinde bazı illerde bu teşvikler illerin sanayileşmesi önemli katkılar yapmasına rağmen bu illerin sayısının 49 il içinde 10'u bile anca bulabilmesi ve 49 teşvikli il içinde, bu teşvik sayesinde hiç yatırım çekememiş illerimizin bile

---

²⁵⁸ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluşu ve Gelişimi, <http://www.osbuk.org/doc/OSBUygulamalar.doc>, 27.06.2007

²⁵⁹ "5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu Sonrası Aksaray Organize Sanayi Bölgesi", <http://www.aksaray.gov.tr/is/organize.asp?id=115>, 27.06.2007

bulunması uygulanan teşvik yasalarının sonuçlarının pek başarılı sonuçlar vermediğini²⁶⁰, bu illerde yer alan Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişmesine de beklenen düzeyde katkı yapmadığı, illerin yerel özelliklerini ve sektörel bazdaki gelişimleri kapsayan teşvik uygulamasına geçilmesiyle ancak başarılı sonuçlar elde edilebileceği gerçeği ortadadır.

2006 yılı sonu itibariyle ülkemizde yapımı tamamlanan ve 675 bin civarındaki istihdam kapasitesine sahip konumunda olan 93 Organize Sanayi Bölgesi için ayrılan 25009 parselden, 14.492,81 hektarlık alana karşılık gelen 23.415 adet parselin tahsisi yapılırken, 2.615,33 hektara karşılık gelen 1594 adet parselin tahsisi yapılmamış, parsel sayısına göre gerçekleştirilen tahsis oranı ise % 93,6 olmuştur²⁶¹. Yine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanayi Siteleri Genel Müdürlüğü Bilgi Derleme Şubesi, 2006 yılı sonu 01.02.2007 kaynaklı verilerine göre 52419 adet işletmeden üretime geçen işletme sayısının 33140 (% 63), inşaat durumunda olan işletme sayısının 11413, proje aşamasındaki işletme sayısının 7866 olduğu Organize Sanayi Bölgeleri'nin toplam istihdam kapasitesi 1.021.116, mevcut çalışan sayısı ise 670 bin dolaylarındadır²⁶². 2007 yılı sonu itibariyle 34'ü İhtisas OSB olmak üzere tüzel kişilik kazanmış olan OSB sayısı 248²⁶³, 2008 yılı Ekim sonu itibariyle ise 256'dır²⁶⁴.

Ülkemiz genelinde 2006 yılı sonu itibariyle kurulan tüm Organize Sanayi Bölgeleri'nin toplam alanı 62.076 ha. (62.076.000 m²), kişi başına düşen ortalama Organize Sanayi Bölgesi arsası 9,16 m², işletme aşamasında bulunan 108 Organize Sanayi Bölgesi'nde 40.133 sanayi işletmesi faaliyet göstermekte ve sanayi işletmelerinde 1.000.000. kişi civarında istihdam edilmekte iken²⁶⁵, 2007 yılı sonunda ülkemizdeki OSB'lerin sayısı 248, kapladığı alan ise 64.585 ha., 31 Aralık 2007 tarihi itibariyle 21 Ocak 2008 tarihinde 70 milyon 586 bin 256 kişi olarak açıklanan²⁶⁶ ülke nüfusuna göre, kişi başına düşen ortalama OSB alanı 9,15 m² olmuştur. Ülkemizde yer seçimi kesinleşerek tüzel kişilik kazanmış OSB'den 28'i

---

²⁶⁰ Ertuğ Yaşar, "Teşvik Yasası Sonunda İflas Etti", *Referans Gazetesi*, 28.05.2007, <http://www.ertugyasar.com/Default.aspx?pageID=26&nID=1614>. 30.10.2008

²⁶¹ Şükran Özbayram, "Organize Sanayi Bölgeleri", Ankara, Mülakat, 27.06.2007

²⁶² Şükran Özbayram, "Organize Sanayi Bölgeleri", Ankara, Mülakat, 01.02. 2007

²⁶³ Eyüpoğlu, a.g.m., ss. 5

²⁶⁴ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, <http://www.osbuk.org>, 30.11.2008

²⁶⁵ Ali Yüksel, "Organize Sanayi Bölgeleri", Mülakat, 23 Kasım 2006.

²⁶⁶ "Türkiye Nüfusu 70 Milyonu Geçti", http://www.cnnturk.com/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&haberID=420883, 23. 01. 2008

yer seçimi, 25'i kamulaştırma, 20'si plan-proje, 49'u altyapı inşaatı, 126'sı ise işletme aşamasındadır ve 2 adet Özel OSB, 28 adet İhtisas OSB, 2 adet Karma OSB faaliyet göstermektedir²⁶⁷.

Ülkemizdeki OSB'lerle ilgili verilebilecek sayısal bilgiler şöyledir. Faaliyetleri itibariyle karma OSB ve ihtisas OSB'leri olarak ikiye ayrılan, 2007 yılı sonu itibariyle 28 tanesi ihtisas OSB'si olmak üzere toplam 248 OSB'nde 1,5 milyon kişi istihdam edilmektedir²⁶⁸. Artvin dışındaki illerin tamamında OSB vardır. Bir çok ilimizde birden fazla OSB varken, en fazla OSB'si olan iller sıralamasında 13 OSB ile Bursa ilk sırada yer alırken bu ilimizi 12 OSB ile Kocaeli ve İzmir, 10 OSB ile Ankara, 8 OSB İstanbul takip etmektedir. Bunun yanı sıra en fazla kişi başına düşen OSB alanı sıralamasında ilk sırada 61,54 m² ile Bilecik yer alırken, bunu 49,40 m² ile Eskişehir, 30,26 m² ile Uşak 28,46 m² ile Bayburt, 27,62 m² ile Kayseri takip ederken, kişi başına en az OSB alanı düşen ilimiz ise 1,30 m² ile Van'dır. 2008 yılı ilk altı ay itibariyle toplam 645.752.600 m² 'lik alanda 251 OSB faaliyet göstermekte ve ülkemizde kişi başına düşen OSB alanı 9,15 m²'dir²⁶⁹.

2.1.3. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgeler Olarak Dağılımı

2007 yılı sonu itibariyle yol, içme suyu, pis su, yağmur suyu, elektrik gibi alt yapı yatırımları tamamlanan 107 Organize Sanayi Bölgesi'nin Coğrafi Bölgeler açısından dağılımına bakıldığında Karadeniz ve Marmara Bölgeleri sırayla 23 ve 20 adet Organize Sanayi Bölgesi ile ilk iki sırada yer alırken Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde 10'ar tane ile²⁷⁰ en az Organize Sanayi Bölgesi'ne sahip olması, Organize Sanayi Bölgeleri'nin bölgesel iktisadi dengesiz gelişmişlik farklarını en az düzeye indirmek ve var olan dengesizlikleri de gidermek olan Organize Sanayi Bölgeleri'nin amacının gerçekleştirilmesinde, ülkemizin pek başarı

---

²⁶⁷ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu Başkanı Mahmut Yılmaz'ın Yer Seçimi Yönetmeliğine İlişkin Basın Bildirisi*, http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=142, 23.01.2008

²⁶⁸ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, "II. OSB Enerji Zirvesi", Mahmut Yılmaz Açış Konuşması, Ankara, 01-02 Şubat.2008 http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=145, 09.02.2008

²⁶⁹ "Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları", www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygula ma&id=1, 05.08.2008

²⁷⁰ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=2988>, 06.08.2008

sağlayamadığı kabul edilmesi gereken bir olgu olmakla birlikte bu sonuçla karşılaşılmasında, malum terör faaliyetlerinin katkısı en önemli nedeni oluşturmaktadır. Genel bir fikir vermesi açısından tüm coğrafi bölgeler açısından ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin dağılımı, Tablo 11 ve Şekil 3'te gösterilmiştir.

Tablo 11. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (107 OSB)

BÖLGE ADI	2007 YILI SONU İTİBARIYLA BİTENLER			2008 YILI YATIRIM PROGRAMINDA OLANLAR				
	Adet	Alan (Ha)	%	Adet (*)	Alan (Ha)	Kredi Verilecek Alan (Ha)	%	%
	OSB		Hektar (*)				Hektar (*)	Adet (**)
Marmara	20	5.169	23,29	9	1.482	888	8,07	9,09
Ege	14	3.512	15,82	19	3.444	1.575	18,75	19,19
Akdeniz	13	2.763	12,45	5	823	753	4,48	5,05
İç Anadolu	17	4.118	18,55	20	4.955	2.449	26,97	20,20
Karadeniz	23	2.269	10,22	23	2.242	1.609	12,20	23,23
D. Anadolu	10	1.548	6,97	12	1.867	907	10,16	12,12
G.D.Anadolu	10	2.819	12,70	11	3.357	2.197	19,36	11,11
Türkiye (81)	107	22.198	100	99	19.512	10.378	100	100

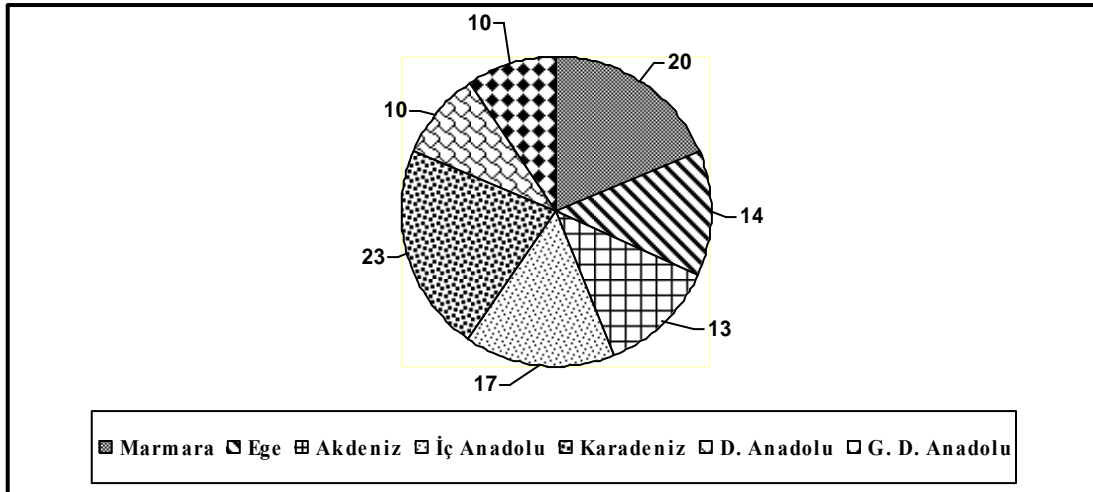
Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/Gozlem.aspx?sayfaNo=2988=var>, (Yol, içme suyu, pis su, yağmur suyu, elektrik vs. işleri tamamlanan 107 adet OSB bazında), 05.08.2008

(*) Toplam bölge alanının Türkiye toplam alanına oranıdır.

(**) Etüd karakteristiği ile yer alan projeler adet olarak toplamlara dahil edilmiştir.

(***) Toplam adedin Türkiye toplam adedine oranıdır.

Şekil 3: Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/Gozlem.aspx?sayfaNo=2988=var>, (Yol, içme suyu, pis su, yağmur suyu, elektrik vs. işleri tamamlanan 107 adet OSB bazında), 05.08.2008

2.1.4. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Hukuki Kuruluş Aşamaları

Ülkemizde ilk defa 1962 yılında Bursa Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasıyla başlayıp 38 yıldır yasal düzenlemeden ve tüzel kişilik kazanımdan yoksun olmak üzere o zamanki adı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı şimdiki adı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı olan Bakanlık Yönetmeliğine, Fonlar Yönetmeliği olarak eklenen "Organize Sanayi Bölgeleri Kurma ve İşletme Fonu" maddesiyle devlet bütçesinden Fon'a kaynak aktarılması ve kredi verilmesi suretiyle kurulması teşvik edilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulup faaliyete geçtiği ilk dönemlerde Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluşları, Beşer yıllık Kalkınma Planları'nın hedefleri doğrultusunda Bakanlar Kurulu Kararlarıyla gerçekleştirilmiştir. Organize Sanayi Bölgesi'nin bir il veya ilçede Bakanlar Kurulu Kararı'yla kurulması kararı alınması durumunda, Organize Sanayi Bölgeleri'nin altyapı yatırımlarının % 99'unun Organize Sanayi Bölgeleri Kurma ve İşletme Fonu'ndan kredi aktarımı yapılarak karşılanmış, Organize Sanayi Bölgeleri'nin faaliyete geçmesinden sonra geri dönüşü sağlanarak, yeni kurulacak Organize Sanayi Bölgeleri için kullanılmıştır²⁷¹. Organize Sanayi Bölgeleri ilk kuruluş yıllarında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve İmar ve İskan Bakanlığı (Arsa Ofisi Müdürlüğü) yükümlülüğünde kurulmakla birlikte, Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması işiyle görevli resmi kurum Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı–Sanayi Siteleri ve Bölgeleri Genel Müdürlüğü'dür. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın başvurusu üzerine çıkarttırılabilmekte, Sanayi Bölgeleri'nin ön projeleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca onaylanmakta, onaylı projeleri bulunan müteşebbis teşekküllere kredi yine Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilmektedir²⁷². Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca Organize Sanayi Bölgesi kurulma başvurusu kabul edilince ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın olumlu görüşü alındıktan sonra Bakanlar Kurulu'na sunulur. Kararname çıktıktan sonra proje, o yılın Yatırım Programı'na alınır. Sonra Devlet Planlama Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, İmar Proje Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Devlet Su İşleri

²⁷¹ Savaş M. Özaydemir, *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluşu ve Gelişimi*, Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, Ankara: 1.Organize Sanayi Bölgesi Zirvesi (12-14 Şubat), 2004, s. 6

²⁷² Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s.51

Genel Müdürlüğü ve Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı yetkililerinin katılımıyla oluşturulan heyet tarafından yer seçimi yapılır²⁷³. Kredi tahsisinden sonra yardım fonu yönetmeliğine göre müteşebbis teşekküllerin, ön projeleri Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca onaylanır. Organize Sanayi Bölgesi alanı olarak seçilen yerlerde arazi, maliyet bedeli üzerinden sanayicilerin kullanımına sunulur. Fabrika binası girişimcinin bizzat kendisi tarafından yapılarak, araziyi alıp, bekletip, belli bir zaman geçtikten sonra yüksek değerden satması önlenmekte, lokal durumu göz önüne alınarak değişik özellikleri içerebilecek şekilde hazırlanabilen Bölge Talimatnamesi uyarınca en geç bir yıl içinde inşaaata başlanması ve inşaat projesinin onaylanmasının itibaren en geç 2,5 yıl içinde üretime geçilmesi, üretime geçilmediğinde girişimcinin aldığı bedelle araziyi geri vermesi öngörülmektedir²⁷⁴. İnşaat ihalelerinin yapılarak altyapı ve üst yapı yatırımlarının bitirilmesinden sonra Organize Sanayi Bölgeleri işletmeye açılmaktadır²⁷⁵.

Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulduğu 1962 yılından 2000 yılına kadar geçen 38 yıllık sürede yasal bir statüsü olmadan hukuki, mali ve idari bakımdan yığınla sorunla uğraşılan, iktisadi gelişme modeli sanayileşerek gelişme üzerine kurulmuş olan ülkemizde 4562 sayılı kanunun 15.04.2000 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle Organize Sanayi Bölgeleri, Türk Hukuk tarihimizdeki yerini almıştır.

OSB'lerin kuruluş ve işletme işlemleri; 15.4.2000 tarih ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile bu kanuna göre hazırlanarak 01.04.2002 tarih ve 24713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği'ne göre yapılmaktadır. Buna göre Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluş ve işletme aşamaları genel olarak şöyle sıralanabilir.

- Organize Sanayi Bölgeleri;

a) İl Özel idaresinin,

b) Organize Sanayi Bölgeleri'nin içinde bulunacağı İl, İlçe veya Belde Belediyesi'nin, Büyükşehirlerde ayrıca Büyükşehir Belediyesi'nin,

---

²⁷³ Özdemir, a.g.e., s. 40

²⁷⁴ Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 51

²⁷⁵ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Orta Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, s. 60

c) İl ve ilçelerdeki mevcudiyet durumuna göre Sanayi Odası, Ticaret Odası veya Ticaret ve Sanayi Odası'nın,

d) Sanayici dernek veya kooperatiflerinin, biri veya daha fazlasının temsilcilerince imzalı ve valinin olumlu görüşünü içeren kuruluş protokolünün Bakanlıkça onaylanmasıyla tüzel kişilik kazanır.(4562 S.K. Md.4/9)

- Kurulması düşünülen Organize Sanayi Bölgeleri'nde kurucu olmak isteyen kurum/kuruluş temsilcileri, gerekçeli rapor hazırlayarak müşterek bir dilekçe ekinde Valiliğe sunarlar. Söz konusu başvurunun Valilik tarafından uygun bulunması halinde, talep Vali tarafından Sanayi ve Ticaret Bakanlığına müracaatta bulunur. Söz konusu raporda, kuruluş yeri olarak belirledikleri alternatif alanlardan da bilgi verilir.

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı uzmanlarınca 21.05.2001 Tarih ve 24408 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği gereğince, teklif edilen Organize Sanayi Bölgeleri'nin mahallinde etüt çalışmaları yapılır.

- Etüt çalışmalarını müteakip öneri alanların bulunması halinde yine aynı Yönetmelik gereği, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde minimum 24 ayrı Kurum ve Kuruluş temsilcilerinden oluşan Yer Seçimi Komisyonu'na bilgi verilerek toplantıya davet edilir.

- Müteşebbis Teşekkül olmak isteyen Kurum ve Kuruluşlar ile koordinasyon halinde önerilen İl veya İlçe'de toplanan Yer Seçme Komisyonu; öncelikle salon toplantısında bilgilendirilir ve daha sonra alternatif alanlarda inceleme yapılır.

- Yer Seçme Yönetmeliği Organize Sanayi Bölgeleri yer seçme kararının "Oy Birliği" ile alınması hükmüne amirdir. Oy birliği kararı alınabilmesi için Kurum / Kuruluş temsilcilerinin ek bilgi talepleri karşılanır ve oy birliği sağlanan alan Organize Sanayi Bölgeleri yeri olarak seçilmiş olur. Oy birliği kararı sağlanamayan alanlarda Organize Sanayi Bölgeleri kuruluş işlemleri yapılamaz.

- Yer Seçme Komisyonu'nun oy birliği kararı ile uygun bulunan alanın, öncelikle jeolojik ve jeoteknik etüdün yapılması, jeolojik etüdün uygun olması halinde ihtisas Organize Sanayi Bölgeleri için Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu Belgesi'nin alınması ve daha sonra arazide mera var ise meralık vasfının

kaldırılması çalışmalarını Mütешеbbis Teşekkül olmak isteyen Kurum ve Kuruluşlar tarafından yaptırılarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığına sunulur²⁷⁶.

Organize Sanayi Bölgeleri'nin yer seçimi yapılırken çevrenin, doğal ve kültürel kaynakların korunması, diğer kurumların projeleriyle birlikte, imar ve çevre düzeni planlarıyla uyumlu çalışmaların yürütülmesi kriterleri esas alınarak yapılmaktadır. Yörede projesi olan bütün kurumların çalışmaları irdelenerek, yürütülen projeleri engellemeyen ve onlarla uyumlu, yörenin coğrafi ve ekonomik koşullarını göz önüne alan ve doğal kaynakların kirlenmesine yol açmayacak yerlerde alternatif alanlar tespit edilmektedir. Yer seçimi etüt çalışması sonucu belirlenen Organize Sanayi Bölgeleri alternatif alanları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde, mahallinde oluşturulan ve ortalama 22 ilgili kuruluş temsilcisinin katıldığı yer seçimi komisyonunca incelenmekte ve söz konusu alternatif alanlardan birinin oy birliğiyle seçilmektedir. Ancak yer seçimi esnasında bazı bakanlık yetkililerinin zamanında görüş bildirmemiş olması nedeniyle işlemler uzamakta, bu nedenle de, yer seçimlerinin bir ay içinde sonuçlanabilmesi için yeni kanun tasarısında bu aksaklıklara ve uzatmalar çözüm getirilmesi ön görülmüştür. Ülkemizin deprem kuşağında yer alması nedeniyle ileride meydana gelebilecek olası felaketleri önlemek amacıyla öncelikle Organize Sanayi Bölgeleri talebinde bulunan kuruluşa "gözlemsel jeolojik etüt" hazırlattırılmaktadır. Mahallinde yapılan bu çalışmalar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı elemanları denetiminde ve Bakanlıkça hazırlanan teknik şartnameler doğrultusunda yapılmaktadır. Yapılan gözlemsel jeolojik etüt sonucunda zemini yapılaşma açısından sakıncalı olmayan alanlar Organize Sanayi Bölgeleri yeri olarak kesinleşmektedir²⁷⁷.

- Yer Seçimi Raporu ve varsa Bakanlığa sonradan gönderilen kuruluş görüşleri, Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün ilgili genelgeleri doğrultusunda hazırlanacak imar planına esas gözlemsel jeolojik etüt raporu, ihtisas OSB söz konusu ise Komisyonca seçilen alan için Çevre Bakanlığından alınan Çevresel Etki Değerlendirilmesi Olumlu Belgesi, seçilen arazinin mera vasfında olması durumunda

---

²⁷⁶ Ali Yüksel, "Organize Sanayi Bölgelerinin Kuruluş Aşamaları", Ankara, Mülakat, 23 Kasım 2006

²⁷⁷ "Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi", http://www.osbuk.org/Zirve_Kitap/OSB_Kitap_02.pdf, 27.06.2007

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın uygun görüşü (özel OSB'ler hariç), Bakanlık tarafından değerlendirilerek OSB yeri ve alan büyüklüğü kesinleştirilir²⁷⁸ ve tüm çalışmaların olumlu olması halinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yer seçimi kesinleştirilen Organize Sanayi Bölgeleri, Yatırım Programına teklif edilir. Kredi talebi olmayan Organize Sanayi Bölgeleri'nin Yatırım programında yer almadan da yer seçimi işlemleri devam edebilir.

- Yer Seçimi kesinleşen Organize Sanayi Bölgeleri'nin planlara işlenmesi için (Belediye sınırları dahilinde) ilgili Belediyesine, (Belediye sınırları haricinde) Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'ne, Kamu Yararı Kararı talebi, Kamulaştırma, proje ve altyapı çalışmalarına başlanması için ise ilgili Valiliğe, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca bildirilir. Bu aşamada Müteşebbis Teşekkül olmak isteyen Kurum ve Kuruluşlar "Kuruluş Protokolü" gereğince kurum temsilcilerini tespit ederek Müteşebbis Teşekkül ve diğer organlar oluşturularak Sanayi ve Ticaret Bakanlığından Sicil Numarası alınarak Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliği oluşturulur. Kuruluş protokolü iki nüsha olarak tanzim edilir, onaylandıktan sonra Bakanlık OSB Sicil Defterine kaydedilerek sicil numarası verilir, bir nüshası Bakanlıkta muhafaza edilir, diğer nüshası OSB'ye gönderilir.

- 4562 sayılı Kanunu'nun 5 inci maddesine göre Kamulaştırma yetkisi olan Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliği Organize Sanayi Bölgeleri alanında kamulaştırma yapabilir. Kamulaştırma/Satın alma yönetmeleri ile mülkiyetinin tamamı Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliğine geçen alan üzerinde yapılacak imar ve parselasyon planları Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayına sunulur. İl İdare Kurulu Kararı ile İmar Planı kesinleşerek yürürlüğe girer. Onaylı Organize Sanayi Bölgesi İmar Planları, ilgili kurumlara bilgi için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından gönderilir²⁷⁹.

- Bundan sonra da altyapı ve arsa tahsis işlemleri yürürlüğe giren imar planına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler, OSB tarafından verilir ve denetlenir.

²⁷⁸ "Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği, 21.05.2001 tarih ve 24408 sayılı Resmi Gazete", <http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSBYerSecimiYon.doc>, 03.12.2007

²⁷⁹ Ali Yüksel, "OSB'lerin Kuruluş Aşamaları", Ankara, Mülakat, 23.11.2006

Arsa tahsisleri müteşebbis heyet tarafından yapılır. OSB'den arsa tahsis talebinde bulunmak isteyen gerçek veya tüzel kişiler müteşebbis heyete aşağıdaki bilgileri içeren bir dosya ile başvuruda bulunurlar;

- Başvuru dilekçesi,

- Talep edilen arsa büyüklüğü,

- İkametgah belgesi ile varsa ticaret sicil belgesi, Türkiye'de yerleşik olmayan gerçek ya da tüzel kişilerin kendi ülkelerindeki Türkiye Cumhuriyeti temsilcilerince onaylı benzer belgeleri,

- Yapılmak istenen yatırımın üretim akış şeması ve açıklama raporu ile cinsi, üretim miktarı, kullanılacak su miktarı, talep edilen elektrik enerjisi, atık su, emisyon, katı ve tehlikeli atık kaynaklarını içerecek bilgiler ile beraber, söz konusu yatırım Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilecek ise konu ile ilgili literatür bilgileri,

- Varsa yaratılacak olan ithalat ve ihracat tutarları,

- Yaratılacak olan istihdam,

- Daha önce başka bir yerde aynı yatırımının olup olmadığına ilişkin yazı ve belgeler.

Arsa tahsisi için yapılan başvurular müteşebbis heyet tarafından değerlendirilir.

Taleplerin uygun bulunması halinde, tahsis şartları ve tahsis edilen parsel ilgililere yazılı olarak bildirilir ve sözleşme yapılır.

Tahsis edilen arsa ile ilgili olarak;

- Tahsis tarihinden itibaren bir yıl içerisinde gerçekleştireceği yapıya ait projeleri OSB'ye tasdik ettirerek yapı ruhsatını almayan,

- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde bahsedilen faaliyetler listesinde yer alanların hazırlayacakları ÇED raporu sonucunda "ÇED Olumlu Kararı" veya ÇED ön araştırma raporu sonucunda "Çevresel Etkileri Önemsizdir" kararı belgesini alamayan,

- Altyapı inşaatının durumuna göre OSB'nin duyuru tarihinden itibaren;

- Yapı ruhsatını alarak iki yıl içinde inşaaata başlamayan,

- Yapı Ruhsatı tarihinden itibaren üç yıl içinde üretime geçmeyen, katılımcılara yapılan tahsis, geçerli sebepler gösterilmesi durumu hariç, OSB müteşebbis heyeti tarafından iptal edilir.

Hazırlanan imar planları, ilgili oda tarafından vize edildikten sonra OSB'yi ilzama yetkili kişiler tarafından imzalanarak Bakanlık onayına sunulur. Bölge müdürlüğü tarafından ruhsata esas belgeler, plan ve mevzuat hükümlerine göre incelenir. Eksik ve/veya yanlış bulunmuyor ise başvuru tarihinden itibaren 30 gün içinde ruhsat verilir. Eksik ve/veya yanlış bulunuyor ise başvuru tarihinden itibaren 15 gün içerisinde yazı ile bildirilerek iade edilir. Eksik ve yanlışlar giderildikten sonra yapılacak başvurudan itibaren 15 gün içinde yapı ruhsatı verilir. Ruhsat verildiği tarihten itibaren 3 yıl geçerlidir. Aksi takdirde verilen ruhsat hükümsüz sayılır. Makul sebeplerle bu süre yönetim kurulu tarafından uzatılabilir.

Yapının mevzuata uygun bulunması halinde 30 gün içinde yapı kullanma izin belgesi düzenlenir. OSB içinde kurulacak işletmelere işyeri açma ve çalışma ruhsatları, ilgili kanun ve yönetmelik hükümleri çerçevesinde OSB tarafından verilir. Yapı mevzuata ve plana aykırı yapıldığı takdirde bölge müdürlüğüne o andaki inşaat durumu tespit edilir ve yönetim kurulu kararı ile inşaat derhal mühürlenerek durdurulur. Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılması ile başlar. Katılımcı yapıyı 30 gün içinde mevzuata uygun hale getirmek zorundadır. Ruhsata aykırı olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu yapılan inceleme sonucunda anlaşılırsa mühür kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir. Yapının mevzuata uygun hale getirilmediği veya mühürlenmiş inşaatı devam edildiği takdirde OSB Yönetim Kurulu aykırılıkların giderilmesi için her türlü tedbiri almakla yükümlüdür. Ayrıca söz konusu aykırılığın devamından; müteşebbis heyet, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile bölge müdürü sorumlu olup tespiti halinde Bakanlık, kendisine yapılmış olan ihbarları da değerlendirerek ihmali görülenler hakkında suç duyurusunda bulunur ve gerekli gördüğü takdirde ihmali görülen OSB organlarını görevden alır. İhbarlar gizli tutulur.

Katılımcı, inşaatını Bölge Müdürlüğü tarafından verilen ruhsata aykırı yapamaz. Yapının, mevzuata ve plana aykırı yapıldığının tespit edilmesi durumunda yönetim kurulu kararıyla ve bölge müdürlüğü tarafından uygulanacak yaptırımları kabul eder. Yapının mevzuata uygun bulunması halinde 30 gün içinde yapı kullanma izin belgesi düzenlenerek²⁸⁰ firma faaliyete başlar.

---

²⁸⁰ “Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği”,[http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSB UygulamaYon.doc](http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSB_UygulamaYon.doc),17.12.2007

Organize Sanayi Bölgeleri sınırları içinde sanayi sektörünün her farklı alanında faaliyet gösteren firmalar sanayi tesisleri kurabilirlerse de, Şeker Fabrikası, Çimento Fabrikası, Demir Çelik Tesisleri gibi çok büyük arazilere ihtiyaç duyan tesislerin arazi ve altyapı için gerekli olan ilk yatırım giderleri, tesisin toplam yatırım bedeli içinde önemli bir değer taşımadığı ve Organize Sanayi Bölgesi Ortak Hizmet tesislerinden yararlanmaya da gereksinim duymadıkları için Organize Sanayi Bölgeleri içinde yer almamaktadırlar²⁸¹. Bununla birlikte Organize Sanayi Bölgeleri uygulama yönetmeliğinde Karma ve ihtisas OSB'lerde ve Karma OSB'lerde katılımcıların kuramayacakları tesisleri aşağıdaki gibi sıralamıştır.

Katılımcıların Karma ve İhtisas OSB'lerde kuramayacakları tesisler:

- 1- Rafineriler, gazlaştırma ve sıvılaştırma tesisleri,
    - a) Ham petrol rafinerileri,
    - b) Kömür veya bitümlü şistin sıvılaştırıldığı ve gazlaştırıldığı tesisler,
    - c) Sıvılaştırılmış petrol gazı dolun ve depolama tesisleri,
  - 2- Çimento fabrikaları, beton santralleri, klinger üreten tesisler,
  - 3- Sıvı ve gaz yakıtla çalışmak üzere kurulacaklar hariç, termik güç santralleri,
  - 4- Nükleer güç santralleri ile diğer nükleer reaktörler,
  - 5-Radyoaktif atıkların depolanması, bertarafı ve işlenmesi amacıyla projelendirilen tesisler ve benzeri radyoaktif atık tesisleri,
  - 6- Nükleer yakıtların üretilmesi veya zenginleştirilmesi ile ilgili tesisler,
  - 7- OSB'nin kendi katı atıklarını ve müşterek arıtma tesisinden çıkan çamurların bertarafı için kuracağı yakma, uzaklaştırma ve geri kazanım tesisleri hariç, endüstriyel nitelikli atıksuların geri kazanım tesisleri, sintine atıksuların geri kazanım tesisleri, katı atık ayrıştırma tesisleri, katı atık geri kazanım tesisleri ile çöp, toksit ve tehlikeli atıkların yakılması, kimyasal yolla arıtılması, nihai depolanması veya araziye gömülmesi ile ilgili atık uzaklaştırma tesisler,
- Karma OSB'lerde kurulamayacak tesisler ise,
- 1- Parlayıcı/patlayıcı maddelerin üretildiği tesisler,
  - 2- Petrokimya kompleksleri,

---

²⁸¹ Ardoğan ve Diğerleri, a.g.e., s. 52

3- Tuğla ve kiremit fabrikaları, kömür yıkama kireç, alçı ve zımpara tesisleri (Üretiminde; kapalı proses, gaz veya sıvı yakıt ve toz kaynaklarında filtre sistemlerini kullanan tesisler hariç),

4- Entegre şeker fabrikaları,

5- Klor-alkali tesisleri, gliserin, yağ asitleri, sülfürik asit, fosforik asit, hidroklorik asit, klor ve benzeri kimyasal maddeler üreten yerler, azot sanayi ve bu sanayi ile entegre gübre fabrikaları,

6- Zirai mücadele ilaçları için hammadde üretimi yapan tesisler,

7- Asbest, asbest içeren ürünlerin işlenmesi amacıyla yapılan tesisler,

8- Selüloz ve selüloit üretim yapan tesisler,

9- Kağıt hamurundan her çeşit kağıt üretimi yapan tesisler (OSB'nin kanal deşarj standardına uygun atıksu arıtma tesisi kuran tesisler hariç),

10- Ham deri işleme, hayvan kesimi yapılan ve padok tesisleri,

11- Maya ve tuz üretim tesisleri.

12- Talk, barit, kalsit, antimon ve benzeri kırma ve öğütme tesisleri olarak sayılabilir.

OSB Müteşebbis heyeti, yukarıda belirtilen tesislerin dışında kurulmasında sakınca gördüğü diğer tesisler için Bakanlık görüşü alır²⁸².

2.1.5. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İle Organize Sanayi Bölgeleri'nin Görev ve Sorumlulukları

OSB'lerin kuruluş ve işleyişinden yetkili ve sorumlu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın OSB'ler üzerindeki görev ve etkileri²⁸³;

- Yer seçimini yönetmek ve oy birliği ile seçilen yeri OSB alanı olarak tasdik ve ilan etmek,

- OSB'nin kuruluşunu onaylayarak tüzel kişilik vermek ve organ seçimlerini takip ederek "Yetki Belgesi" vermek,

- İmar planı ve altyapı projelerini tasdik etmek,

- Kamulaştırma taleplerini inceleyerek, Kamu Yararı Kararı'nı vermek,

- Kredi talebi uygun görülen OSB'leri kredilendirmek,

²⁸² "Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği", [http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSB UygulamaYon.doc](http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSB_UygulamaYon.doc), 17.12.2007

²⁸³ Eyüpoğlu, a.g.m., ss. 6

- Gerekli gördüğü hallerde veya şikâyet üzerine OSB`lerin her türlü hesap ve işlemlerini denetlemek ve gerekli tedbirleri almak, şeklinde sıralanabilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu “Özel Hukuk Tüzel Kuruluşu” olarak tanımladığı Organize Sanayi Bölgeleri’ne aşağıda sıralanan yetki ve sorumlulukları işe şunlardır²⁸⁴.

- Organize Sanayi Bölgeleri olarak yer seçimi yapılmış alan ile sınırlı olmak kaydıyla, kamulaştırma yapma ve yaptırabilmek,

- Organize Sanayi Bölgeleri’nin kuruluş amacını gerçekleştirmek için gerekli kararları ve tedbirleri almak,

- Sınai parsellerin tahsislerini yapmak,

- İmar ve parselasyon planlarını hazırlamak, uygulamak ve denetlemek,

- Sınai ve sosyal tesislerin yapı ve kullanma ruhsat ve izinlerini vermek,

- Organize Sanayi Bölgeleri’nin ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğal gaz, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi alt yapı ve genel hizmet tesislerini kurmak ve işletmek,

- Organize Sanayi Bölgeleri’nin ihtiyacı olan ürün ve hizmetleri gerektiğinde kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapmak,

- Ortak arıtma tesisleri yapmak veya atıkların ortak arıtma tesisinin kabul edebileceği standartlara düşürülmesi amacıyla münferiden ön arıtma tesisleri yaptırmak,

- Üniversitelerle işbirliği yaparak teknopark kurma ve işletmek,

- Çevre ve Yönetim Sistemleri kurarak; katı atık, hava kalitesi korunması, gürültü kontrolü, tehlikeli ve tıbbi atıklar zararlı kimyasal madde ve ürünler, atık su ve yaygın savunma sistemi konularında çalışmalar yapmak,

- Organize Sanayi Bölgeleri’nde yer faaliyette bulunacak sanayi kuruluşlarının ortak yararlarına yönelik hizmet vermek üzere Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü, Türk Telekomünikasyon A.Ş., Türk Patent Enstitüsü, Türk Standartları Enstitüsü (TSE), müteşebbis heyette temsil edilen Oda

---

²⁸⁴ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi*, http://www.osbuk.org/Zirve_Kitap/OSB_Kitap_02.pdf, 27.06.2007

gibi kurum ve kuruluşlara müteşebbis heyet tarafından mülkiyeti Organize Sanayi Bölgeleri'nde kalmak üzere arsa tahsis etmek.

2.1.6. Organize Sanayi Bölgeleri ve Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmalara Sağlanan Teşvik, Kredi ve Vergi Muafiyetleri

Gelişme yolunda tercihini sanayileşmeden yana kullanan ve 1962 yılından günümüze kadar geçen süre içinde Organize Sanayi Bölgeleri kurarak bunu başarmaya çalışan ülkemizde, Organize Sanayi Bölgeleri'nin gelişmesi için her konuda desteklenmesi hep gündemde kalmış, en azından devamlı teşvik edilmeye çalışılmıştır. Ancak 45 yıl içinde ve özellikle II., III., IV., ve V. Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda ayrılan ödenek miktarlarının zaman zaman Organize Sanayi Bölgeleri'nin alt yapı yatırımlarını karşılayamadığı durumlarla yüz yüze kalınmıştır. Kurulan tüm Organize Sanayi Bölgeleri içinde sadece Bursa Organize Sanayi Bölgesi Agency of Investment Development'den (Yatırım Geliştirme Merkezi) aktarılan krediyle kurulmuş, diğerleri ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ve Genel Bütçe'den yapı, tesis ve büyük teminat giderlerinin karşılanması amacıyla ayrılan ödeneklerle sürekli desteklenmiştir. Ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri'nin kuruluşu ve gelişimine genel olarak bakıldığında, örneğin 1989 yılı itibarıyla iller gelişmişlikleri ve bölgeler açısından kategorilere ayrılarak verilen krediler yapılan bu derecelendirmelere göre 2 yıl ödemesiz, %22 faiz oranı, toplam 9 yılda ödenmesinden başlayarak 5 yıl ödemesiz, %15 faiz oranı, toplam 15 yılda ödenmesi gibi kolaylıklar gösterilerek Organize Sanayi Bölgeleri'nin geliştirilmesine çalışılmıştır²⁸⁵.

Organize Sanayi Bölgeleri vasıtasıyla sanayinin geliştirilmesi için başından beri olduğu gibi günümüzde de gayretler tüm hızıyla devam etmektedir. Organize Sanayi Bölgeleri ve bu bölgelerde faaliyet gösterecek firmalar için devlet, olanakları ölçüsünde firmaların lehine olmak kaydıyla her türlü ekonomik yardımda bulunmaya çalışmaktadır. Aşağıda günümüzde devlet tarafından Organize Sanayi Bölgeleri ve firmalara sağlanan iktisadi olanaklar aşağıda toplu olarak belirtilmiştir.

---

²⁸⁵ Özdemir, a.g.e., s. 51

2.1.6.1. Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliği'ne Sağlanan Bakanlık Kredisi

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından OSB Tüzel Kişiliği'ne sağlanan krediler ve koşulları şöyledir.

A) Kredi Kapsamı;

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yatırım Programında yer alan OSB'lerden;

a) Kalkınmada Öncelikli Yörelerde (K.Ö.Y.) bulunanlar ile ileri teknoloji gerektiren ihtisas OSB'lerin arsa, altyapı ve genel idare giderleri,

b) Normal ve Gelişmiş Yörelerde bulunan OSB'lerin altyapı ve genel idare giderleri kredilendirilebilmektedir.

Kredi Koşulları;

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredi desteğiyle yapılacak olan Organize Sanayi Bölgeleri altyapı inşaatlarına; (01/01/2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere)

a) Kalkınmada öncelikli yörelerde, % 2 faiz oranı ile 5 yılı ödemesiz olmak üzere toplam 15 yıl geri ödemeli,

b) Normal İllerde, %5 faiz oranı ile 3 yıl ödemesiz olmak üzere toplam 11 yıl geri ödemeli,

c) Gelişmiş İllerde, %9 faiz oranı ile 2 yıl ödemesiz olmak üzere toplam 9 yıl geri ödemeli, faiz ve geri ödeme şartları uygulanır.

B) 5084, 5350 ve 5615 /24 Sayılı Kanun Kapsamında:

06.02.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5084 Sayılı Kanun, 18.05.2005 tarih ve 25819 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5350 sayılı Kanun ile 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5615 Sayılı Kanununun 24. Maddesine ve Hazineye, Katma Bütçeli Kuruluşlara veya İl Özel İdarelerine Ait Arazi veya Arsaların Gerçek veya Tüzel Kişilere Bedelsiz Devrine İlişkin Yönetmelik ile; 49 İl ve Kalkınmada Öncelikli Yöreler kapsamındaki diğer İllerde (54 İl) OSB kurulacak alandaki Hazineye ait taşınmazlar Organize Sanayi Bölgeleri'ne bedelsiz olarak devredilebilir. (Bedelsiz yatırım yeri tahsisi)²⁸⁶.

²⁸⁶ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Bakanlık Kredisi*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3143>, 05.08.2008

2.1.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliğine Sağlanan Vergi Muafiyetleri

OSB tüzel kişiliği aşağıda maddeler halinde belirtilen konularda muaf tutulmuştur.

- İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile emlak vergisinden,
- Tüketeceği elektrik için elektrik ve havagazı tüketim vergisinden,
- Arsa ve işyeri teslimlerinde KDV'den,
- Bina inşaat ve yapı kullanma izni harcından,
- Kurumlar vergisinden,
- Tevhid ve ifraz işlem harcından,
- Merkezi atık su artma tesisi işleten bölgeler atık su bedelinden muaftır²⁸⁷.

2.1.6.3. Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliği'ne ve Organize Sanayi Bölgeleri'nde Yer Alan İşletmelere Sağlanan Yardımlar

Organize Sanayi Bölgeleri tüzel kişiliğine; 5084 ve 5350 sayılı kanun kapsamında Organize Sanayi Bölgeleri'nde yer alan işletmelere 5084 ve 5350 sayılı kanun kapsamında sağlanan yardımlar, 06.02.2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5084 Sayılı Kanun, 18.05.2005 tarih ve 25819 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5350 sayılı Kanun 04.04.2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 5615 Sayılı Kanununun 24. maddesine göre, 49 İl ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere kapsamındaki diğer İllerde (54 İl) bulunan OSB'lerdeki tahsis edilmemiş parseller, gerçek veya tüzel kişilere bedelsiz olarak tahsis edilebilir (Bedelsiz arsa tahsisi).

- Kanun kapsamına giren 49 İldeki OSB'lerde yer alan işyerleri ile ilgili olarak;
  - a) Gelir Vergisi ve Stopajın tamamı terkin edilir.
  - b) SSK primi işveren hissesinin tamamı Hazinece karşılanır.

---

²⁸⁷ “Organize Sanayi Bölgesi Üst Kurulu Tüzel Kişiliğine Vergi Muafiyetleri”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3144>, 05.08.2008

c) Enerji giderlerinin % 50 sine kadar olan kısmı Hazinece karşılanır²⁸⁸.

2.1.6.4. Organize Sanayi Bölgeleri'nde Yer Alan İşletmelere Sağlanan Vergi Muafiyetleri

OSB'lerde yer alan işletmeler,

- İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile emlak vergisinden,

- Bina inşaat ve yapı kullanma izni harçları,

- Tevhid ve ifraz işlem harçları ile

- Merkezi atıksu artma tesisi işleten bölgelerde yer almaları koşuluyla atıksu bedelinden muafır²⁸⁹.

Organize Sanayi Bölgeleri'ne tanınan vergi muafiyetleri toplu olarak Tablo 12'de gösterilmektedir²⁹⁰.

---

²⁸⁸ “Organize Sanayi Bölgesi Tüzel Kişiliğine; 5084 ve 5350 Sayılı Kanun Kapsamında Vergi Muafiyetleri”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3145>, 05.08.2008

²⁸⁹ “Organize Sanayi Bölg'lerinde Yer Alan İşletmelere Vergi Muafiyetleri”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3146>, 05.08.2008

²⁹⁰ “Organize Sanayi Bölgeleri'ne Tanınan Vergi Muafiyeti”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3149>, 05.08.2008

Tablo: 12. Organize Sanayi Bölgeleri'ne Tanınan Vergi Muafiyetleri

Vergi Türü	Organize Sanayi Bölgeleri Tüzel Kişiliği	Organize Sanayi Bölgeleri 'nde Yer Alan İşletmeler	Açıklama
Emlak Vergisi	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl)	Muaf (İnşaat bitim tarihini takip eden Bütçe yılından itibaren 5 yıl)	1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 5. maddesine 3365 sayılı Kanunla eklenen (f) fıkrası
Atıksu Bedeli	Muaf (Merkezi Atıksu Arıtma Tesisi İşleten Bölgeler)	Merkezi Atıksu Arıtma tesisi işleten bölgelerdeki işletmeler Muaf, Merkezi Atıksu Arıtma tesisi işletmeyen bölgelerdeki işletmeler Muaf değil	4562 sayılı OSB Kanununun 21. maddesi
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi	Muaf (OSB'nin kendi binalarının tüketeceği elektrik ve havagazı için)	Muaf Değil	4562 sayılı OSB Kanunu ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu
KDV	Muaf, (Arsa ve işyeri dışındaki teslimleri ve bölge dışındaki arsa ve işyeri teslimleri KDV'ye tabi)	Muaf Değil, (Teşvik Belgesi Kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri KDV'den muaftır)	4369 sayılı Kanunun 60. maddesi ile, 3065 sayılı KDV Kanununun 17/4. maddesine eklenen (k) bendi
Bina İnşaat Harcı ve Yapı Kullanma İzni Harcı	Muaf	Muaf	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 80. maddesi
Kurumlar Vergisi	Muaf (OSB'nin esas faaliyetleri dışındaki faaliyetleri nedeniyle elde edeceği gelirleri kurumlar vergisine tabidir)	Muaf Değil	5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 4. maddesinin (n) bendi
Çevre Temizlik Vergisi	Muaf (Belediye sınırları ve mücavir alan içinde bulunan ancak belediyeden katı atık toplama hizmetinden yararlanmayan OSB'ler)	Muaf Değil	2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 15.07.1993 tarihli değişikliği
Tevhid ve İfraz İşlem Harcı	Muaf	Muaf	5281 sayılı Kanun ile 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. maddesine ilave (n) bendi

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Organize Sanayi Bölgelerine Tanınan Vergi Muafiyeti*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfano=3149>, 05.08.2008

2.1.6.5. OSB'lerdeki Firmalara Sağlanan KOSGEB Teşvikleri

Kalkınmada Öncelikli Yörelere Organize Sanayi Bölgeleri'nde yeni yatırım yapacak işletmelerin yaptıracağı binalar için KOSGEB tarafından geri ödemesiz kısmi üstyapı uygulama projesi desteği verilmektedir²⁹¹.

²⁹¹ “Organize Sanayi Bölgeleri'nde Yer Alan İşletmelere Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Destekleri Kapsamındaki Teşvikler”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3147>, 05.08.2008

2.1.6.6. KOSGEB Tarafından OSB’lerde Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Üstyapı, Proje ve Bölgesel Kalkınma Destekleri - Üstyapı Uygulama Projesi Desteği

Üretimin ve istihdamın artırılması ve teknolojilerin geliştirmesi amacı²⁹² ile yeni yatırımlara altyapı ve üstyapı proje giderlerine destek verilmektedir. Kalkınmada öncelikli yöreler kapsamında yer alan illerde KOSGEB tarafından belirlenen esaslar dahilinde Organize Sanayi Bölgeleri içinde veya dışında, bu illerdeki mülki/yerel yönetimlerce belirlenmiş olan sanayi alanlarında bedelli veya bedelsiz arsa tahsisini alarak yeni yatırım yapacak olan işletmeler için, üstyapı uygulama projelerine, verilecek desteği kapsar.

Destek unsurları ve üst limitleri; Organize Sanayi Bölgeleri içinde işletmeler tarafından yaptırılacak olan binaların üstyapı uygulama projeleri için; projenin onaylanması ve bina su basman seviyesinin en az %50’sinin tamamlanmasından sonra, brüt kapalı kullanım alanının bir metrekaresi için 3 YTL olmak üzere, desteğin toplam üst limiti 10.000 YTL olup, aşağıdaki Tabloda belirtilen oranda destek verilir.

Tablo 13. OSB’lerde Faaliyet Gösteren Firmalara KOSGEB Desteği

Desteğin Adı	Üst Limit (YTL)	Destek Oranı (%)			Destek Ödeme Türü		Özel Hususlar
		KÖY	NY	GY	Geri Ödemesiz	Geri Ödemeli	
Bölgesel Kalkınma Destekleri							
Altyapı ve Üstyapı Uygulama Projesi Desteği	10.000	50	-	---	X		Yaptırılacak olan binaların Üstyapı Uygulama Projesi için brüt kapalı kullanım alanının bir metrekaresine 3 (üç) YTL

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Tarafından OSB’lerdeki İşletmelere Sağlanan Üstyapı Proje Desteği, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3150>, 05.08.2008

NOT : Başvurular, KOSGEB Birimlerine yapılır. Uygulamaya ilişkin herhangi bir değişiklik olması halinde ilgili kuruluşa müracaat edilir.

²⁹² “Organize Sanayi Bölgeleri’nde Yer Alan İşletmelere Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Tarafından Sağlanan İşletmelere Sağlanan Üst Yapı Proje Desteği”, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3147>, 05.08.2008

Tablo 14. OSB'lere Uygulanan Yatırım ve İstihdamın Teşviki
(5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla Değişiklik Yapılmasına Dair 5350 sayılı Kanun ile 5615 sayılı Kanun)

Teşvik Türü	Açıklama	OSB'lerdeki İşyerleri İçin	Diğer Yerlerdeki İşletmeler İçin	Kapsam	Süre
1- Gelir Vergisi Stopajı	1.4.2005'ten itibaren, yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin en az 10 işçi çalıştırmaları koşuluyla, bu işyerlerinde çalıştırdıkları işçilerin; 1.4.2005'ten önce, işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerden asgari 10 işçi çalıştıranların iş yerlerinde fiilen çalışan işçilerin, ücretleri üzerinden hesaplanan gelir vergisi nin, verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir. Terkin edilecek tutar, işçi sayısı ile asgari ücret üzerinden ödenmesi gelir vergisinin çarpımı sonucu bulunacak değer üzerinden yukarıda belirtilen oranlara göre saptanan tutarı aşamaz.	%100'ü	%80'i	49 İL	31.12.2008'e kadar
2- Sigorta Primi İşveren Hissesi	1.4.2005'ten itibaren, yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerden asgari 10 işçi çalıştırmaları koşuluyla, bu işyerlerinde çalıştırdıkları işçilerin, 1.4.2005'ten önce, işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerden asgari 10 işçi çalıştıranların iş yerlerinde fiilen çalışan işçilerin, Prime esas kazançları üzerinden 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 78 inci maddesi uyarınca hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin; Hazinece karşılanacak tutar, işçi sayısı ile Sosyal Sigortalar Kanununun 78 inci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırına göre hesaplanan işveren hissesi prim tutarının çarpımı sonucu bulunacak değer üzerinden, yukarıda belirtilen oranlara göre saptanan tutarı aşamaz.	%100'ü Hazinece karşılanır	%80'i Hazinece karşılanır	49 İL	31.12.2008'e kadar
3- Enerji Desteği	1.4.2005'ten itibaren, faaliyete geçen ve asgari 10 işçi çalıştıran işletmeler ile, 1.4.2005'ten önce, faaliyete geçmiş ve asgari 10 işçi çalıştıranların işletmelerden; fiilen ve sürekli olarak; -hayvancılık (su ürünleri yetiştiriciliği ve tavukçuluk dahil), organik ve biyoteknolojik tarım, kültür mantarı yetiştiriciliği ve kompostu, seracılık, sertifikalı tohumculuk ve soğuk hava deposu ile imalat sanayi, madencilik, turizm konaklama tesisi, eğitim ve sağlık alanlarında faaliyette bulunanların elektrik enerjisi giderleri nin,	%20'si Hazinece karşılanır. Bu oran; %50'yi aşamaz	%20'si Hazinece karşılanır . Bu oran; %40'ı aşamaz	49 İL	31.12.2008'e kadar

	Bu orana, 1.4.2005 tarihinden sonra faaliyete geçen işletmelerde asgari sayıdan sonraki her işçi için, 1.4.2005 tarihinden faaliyete geçmiş işletmelerde ise bu tarihten sonra işe başlayan ve asgari işçi sayısından sonraki her işçi için; 0,5 puan eklenir.				
	Hazinece karşılanacak oran				
4- Bedelsiz "Arsa" Tahsisi	<p>A .Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredisi kullanan OSB'lerdeki tahsis edilmemiş parseller</p> <p>-OSB yetkili organlarının karar alması halinde</p> <p>-gerçek veya tüzel kişilere</p> <p>-bedeli Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından OSB'ye verilen krediden mahsup edilmek üzere bedelsiz olarak tahsis edilebilir.</p> <p>B .Sanayi ve Ticaret Bakanlığı kredisi kullanmamış ya da kredi borcunu ödemiş olan OSB'lerdeki tahsis edilmemiş parseller;</p> <p>-OSB yetkili organlarının karar alması halinde</p> <p>-bedeli OSB tüzel kişiliğine Hazinece ödenmek üzere bedelsiz olarak tahsis edilebilir.</p>		49 İl + K.Ö.Y'ler deki diğer iller (54 İl)	06.02.2010'a kadar	

Kaynak: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yatırımların ve İstihdamın Teşviki (OSB), <http://www.sanayi.gov.tr/WebEdit/Gozlem.aspx?sayfaNo=3148&navigate=var>, 05.08.2008

Kanun kapsamındaki 49 İl: 1- Adıyaman , 2- Afyon 3- Ağrı 4- Aksaray 5- Amasya 6- Ardahan, 7- Bartın, 8- Batman, 9- Bayburt, 10- Bingöl, 11-Bitlis, 12- Çankırı, 13- Diyarbakır, 14- Düzce,15- Erzincan, 16- Erzurum, 17- Giresun, 18- Gümüşhane, 19- Hakkari, 20- Iğdır, 21- Kars, 22- Kırşehir, 23- Malatya, 24- Mardin, 25- Muş, 26- Ordu, 27- Osmaniye, 28- Siirt, 29- Sinop, 30- Sivas, 31- Urfa, 32- Şırnak, 33- Tokat, 34- Uşak, 35- Van, 36- Yozgat 37- Kilis, 38-Tunceli, 39- Kastamonu, 40-Niğde, 41- Kahramanmaraş, 42- Çorum, 43- Artvin, 44- Kütahya,45-Trabzon, 46-Rize, 47-Elazığ, 48- Karaman, 49-Nevşehir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelerdeki İller: 1- Adıyaman, 2- Ağrı, 3- Aksaray, 4- Amasya, 5- Ardahan, 6- Artvin, 7- Bartın, 8- Batman, 9- Bayburt 10- Bingöl, 11- Bitlis, 12- Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada), 13- Çankırı, 14- Çorum, 15- Diyarbakır, 16- Elazığ, 17- Erzincan,18- Erzurum, 19- Giresun, 20- Gümüşhane, 21- Hakkari, 22- Iğdır, 23-K.Maraş, 24- Karabük, 25- Karaman, 26- Kars, 27-Kastamonu, 28-Kırıkkale, 29-Kırşehir, 30- Kilis, 31- Malatya, 32- Mardin, 33- Muş, 34- Nevşehir, 35- Niğde, 36- Ordu, 37- Osmaniye, 38- Rize, 39- Samsun, 40- Siirt, 41- Sinop, 42- Sivas, 43- Ş.Urfa, 44- Şırnak 45- Tokat, 46- Trabzon, 47- Tunceli, 48- Van, 49- Yozgat, 50-Zonguldak.

NOT: 1) Gelir Vergisi Stopajı desteğinden yararlanmak için İl Defterdarlıklarına, Sigorta Primi İşveren Hissesi desteğinden faydalanmak için Sigorta İl/Sigorta Müdürlüklerine, Enerji Desteğinden yararlanmak için Valiliklere (Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüklerine), Bedelsiz Arsa Tahsisinden yararlanmak için ilgili OSB'lere müracaat edilmesi gerekmektedir. **2)** 5084 sayılı Kanunun 3 üncü, 4 üncü ve 6 ncı maddelerinde yer alan destek ve teşviklerden, 5615 sayılı Kanunun yayımı tarihinden itibaren 5 yıl süreyle, bu maddelerdeki şartları taşımaları kaydıyla Gökçeada ve Bozcaada 'daki işletmeler de yararlanır.

Organize Sanayi Bölgeleri'ne uygulanan teşvik türleri, yatırımların ve istihdamın teşvik edilmesi Tablo 14'te gösterilmektedir²⁹³.

²⁹³ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *Yatırımların ve İstihdamın Teşviki*, <http://www.sanayi.gov.tr/WebEdit/Gozlem.aspx?sayfaNo=3148&navigate=var>, 05.08.2008

2.1.6.7. Organize Sanayi Bölgeleri'ne Verilen Altyapı Kredileri

Organize Sanayi Bölgeleri için verilen alt yapı kredileri şu şekildedir²⁹⁴.

Tablo 15. Organize Sanayi Bölgelerine Verilen Kredilerin Geri Ödeme Şartları İle Kredilendirme ve Faiz Oranları

A) 1.1.1987 tarihine kadar

	Kalkınmada Öncelikli Yörelere		Normal İller	Gelişmiş İller
	1. D. K.Ö.Y.	2. D. K.Ö.Y.		
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	1%	1%	1%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz	5 Yıl Ödemesiz	5 Yıl Ödemesiz	5 Yıl Ödemesiz
	Toplam: 15 yıl	Toplam: 15 yıl	Toplam: 15 yıl	Toplam: 15 yıl
Faiz Oranı	12%	12%	15%	15%

B) 1.1.1987 - 1.1.1997 tarihleri arası:

	Kalkınmada Öncelikli Yörelere		Normal İller	Gelişmiş İller
	1. D.K.Ö.Y.	2. D.K.Ö.Y.		
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	2%	5%	10%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz	4 Yıl Ödemesiz	3 Yıl Ödemesiz	2 Yıl Ödemesiz
	Toplam: 15 yıl	Toplam: 13 yıl	Toplam: 11 yıl	Toplam: 9 yıl
Faiz Oranı	15%	18%	20%	22%

C) 1.1.1997 - 1.1.2000 tarihleri arası:

	1.Derecede Kalkınmada Öncelikli Yörelere	Normal İller	Gelişmiş İller (*)
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	5%	10%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz Toplam: 15 yıl	3 Yıl Ödemesiz Toplam: 11 yıl	2 Yıl Ödemesiz Toplam: 9 yıl
Faiz Oranı	25%	40%	50%

²⁹⁴ "Organize Sanayi Bölgelerine Verilen Kredilerin Geri Ödeme Şartları İle Kredilendirme ve Faiz Oranları", <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?Sayfa No=1529>, 28.06.2007

D) 1.1.2000 - 1.1.2004 tarihleri arası:

	Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İller	Normal İller	Gelişmiş İller (*)
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	5%	10%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz Toplam: 15 yıl	3 Yıl Ödemesiz	2 Yıl Ödemesiz Toplam: 9 yıl
		Toplam: 11 yıl	
Faiz Oranı	10%	15%	20%

E) 1.1.2004 - 1.1.2007 tarihleri arası:

	Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İller	Normal İller	Gelişmiş İller (*)
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	5%	10%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz Toplam: 15 yıl	3 Yıl Ödemesiz Toplam: 11 yıl	2 Yıl Ödemesiz Toplam: 9 yıl
Faiz Oranı	2%	7%	12%

F) 1.1.2007 tarihinden itibaren:

	Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamındaki İller	Normal İller	Gelişmiş İller (*)
Bakanlık Kredi Oranı	100%	100%	100%
OSB Katılma Payı	1%	5%	10%
Geri Ödeme	5 Yıl Ödemesiz Toplam: 15 yıl	3 Yıl Ödemesiz Toplam: 11 yıl	2 Yıl Ödemesiz Toplam: 9 yıl
Faiz Oranı	2%	5%	9%

(*) İstanbul ve Kocaeli İlleri ile Adana, Ankara, Antalya (**), Bursa ve İzmir Büyükşehir Belediye (***) 23.2.1998 tarih ve 98/10755 sayılı Bakanlar Kararı
Kaynak: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?SayfaNo=1529>, 05.08.2008

Türkiye’de 2007 yılı sonu itibariyle 249 tane tüzel kişiliği kazanmış Organize Sanayi Bölgesi’nin²⁹⁵ yer seçimi, kamulaştırma çalışmaları ve altyapısı tamamlanmış 58 il, bedelsiz arsa tahsisi, vergi, sigorta primi ile enerji desteği sağlanan iller aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

²⁹⁵ Mahmut Yılmaz, II. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Enerji Zirvesi, <http://www.gosb.com/haber/uplfiles/AFYON/BASKANIN.doc>, 01.02.2008

Tablo 16. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Faaliyete Geçtiği İller (58 İl)

Adana	Burdur	Hatay	Kocaeli	Sivas
Adıyaman	Bursa	Isparta	Konya	Şanlıurfa
Afyon	Çanakkale	İstanbul	Kütahya	Tekirdağ
Amasya	Çankırı	İzmir	Malatya	Tokat
Ankara	Çorum	Karaman	Manisa	Trabzon
Antalya	Denizli	Karabük	Mardin	Tunceli
Aydın	Düzce	Kars	Mersin	Uşak
Balıkesir	Elazığ	Kayseri	Niğde	Yozgat
Bartın	Erzincan	Kırıkkale	Ordu	Zonguldak
Bayburt	Erzurum	Kırklareli	Osmaniye	Van
Bilecik	Eskişehir	Kırşehir	Samsun	Sinop
Bolu	Gaziantep	Kilis		

Kaynak: "Faaliyete Geçmiş OSB Bulunan İller", <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=5,27.06.2007>

Tablo 17. Organize Sanayi Bölgeleri'nde Bedelsiz Arsa Tahsisi, Vergi, Sigorta Piri ile Enerji Desteği Sağlanan İller (49 İl)

Adıyaman	Gümüşhane	Erzinca	Van
Afyon	Hakkari	Erzuru	Yozgat
Ağrı	Iğdır	Giresun	Artvin
Aksaray	Kars	Şanlıurf	Çorum
Amasya	Kırşehir	Şırnak	Elazığ
Ardahan	Malatya	Tokat	Karama
Bartın	Mardin	Çankırı	Kastam
Batman	Muş	Diyarba	Rize
Bayburt	Ordu	Düzce	Tunceli
Bingöl	Osmaniye	Sinop	Kahram
Bitlis	Siirt	Sivas	Kilis
Uşak	Niğde	Trabzo	Kütahya
Nevşehir			

Kaynak: "OSB'lerde Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Teşvikler", <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=5,27.06.2007>

Organize Sanayi Bölgeleri'nde bedelsiz arsa tahsisi yapılan iller ise Çanakkale, Karabük, Kırıkkale, Samsun ve Zonguldak'tır²⁹⁶.

2.2. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Sorunları

Organize Sanayi Bölgeleri'nin geliştirilmesi için başta devlet ve ona bağlı bir çok kamu kurumu yanı sıra Sanayi Odası, Ticaret Odası, Ticaret ve Sanayi Odası

²⁹⁶ "Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Teşvikler", <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=5,27.06.2007>

gibi sivil toplum örgütleri de karşılaşılan sorunlarla mücadele ederek çözüm için önemli görevler yerine getirmişlerdir.

2.2.1. Genel Olarak Organize Sanayi Bölgeleri'nin Sorunları

Ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri uygulamaları ve geçirdiği süreç göz önüne alındığında karşılaşılan sorunları aşağıda gibi sıralamak mümkündür.

- Bürokrasinin Fazla Olması. Organize Sanayi Bölgeleri'nin başlangıç aşamasından işletilmeye geçişine kadar olan işlemlerin yavaş ilerlemesi, verilmesi gereken karar aşamasında bir çok kurumun yer alması ve bu kurumların arasında koordinasyonun sağlanamaması bunda en önemli etkidir.

- Kurumlar Arasındaki Görüş Ayrılıkları. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulum aşamasında özellikle yer seçimi aşamasında kurumlar arasında teknik, hukuki, idari görüş ayrılıklarıyla bağlantılı olarak karşılaşılan sorunlar inşaatların tamamlanma süresinin uzamasına yol açarak maliyetleri artırmaktadır.

- Tahsislerin Zamanında Yapılmaması. Bakanlıktan sağlanan kredilerin tahsislerindeki düzensizlikler ve inşaatların ihalelerinde “Bakanlık, Müteşebbis teşekkül ve Müteahhit” üçgeni arasında çıkan ciddi boyuttaki anlaşmazlıklar, Organize Sanayi Bölgeleri'nin bundan sonraki tüm aşamalarını olumsuz etkileyerek hem maliyetlerin artmasına neden olmakta hem de Organize Sanayi Bölgeleri'nin faaliyete geçiş süresini geciktirerek ekonomiye zarar vermektedir²⁹⁷.

- Katkı Payları Maliyeti. Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firmaların çevre ve arıtma tesislerine katılım katkı paylarının maliyetleri artırması, Organize Sanayi Bölgeleri dışında faaliyet gösterip de söz konusu katkı paylarını ödemeyen firmalara bir yerde teşvik fonksiyonu etkisi yaparak ve daha düşük maliyetlerle üretimi gerçekleştirmelerini sağlayarak haksız rekabet fırsatı elde edebilmektedirler²⁹⁸.

- Subjektif Kriterlerin Varlığı. Organize Sanayi Bölgeleri'nin ülkemiz gündeminde yerini almaya başladığı 1962 yılından günümüze kadar geçen sürede

---

²⁹⁷ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Genişletilmiş Doğu Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını No:21, 1988, s. 67

²⁹⁸ Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Organize Sanayi Bölgeleri'nde Çevre Sorunları ve Çözümleri Projesi Tanıtım Toplantısı*, Ankara: 18 Kasım 1994, s. 10

Organize Sanayi Bölgeleri kurma girişimlerinde popülist yaklaşımlarla, her ile bir Organize Sanayi Bölgesi kurulması görüşünün benimsenmesiyle objektif seçicilik ve uygunluk gibi kriterler göz ardı edilerek bir yandan kaynakların kullanılması gerekli yerlere aktarılmasında kaynak yetersizliği gerçeğiyle karşılaşmış diğer yandan sanayi gelişme potansiyeli yeterli olmayan yerlere yapılan yatırımların kullanılmaması nedeniyle de ülkemiz kaynakları boş yere heba edilmiştir²⁹⁹.

- Denetimlerin Yetersizliği. İyi niyetlerle yönetimlerde yer alan Vali'ler nedeniyle denetim elemanları sağlıklı denetim yapamamaktadırlar. Bazı Organize Sanayi Bölgeleri'nden çok büyük yolsuzluk iddialarının gelmesi de bu konuda acil müdahaleler yapılmasının zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır.

- Çarpık Yapılaşma. Bir kat çıkılması, yasal olarak gerekli koşulları yerine getirilmeden yapılan inşaatlar hem görüntü kirliliğine neden olmakta hem de çarpık yapılaşmanın önünü açmaktadır.

- Borç Erteleme Talebi. Devletten alınan kredilerin ödenme zamanı gelince borç erteleme ve faiz oranlarının indirilmesi istekleri, bir çok Organize Sanayi Bölgesi için gündeme gelmektedir.

- Organize Sanayi Bölgeleri'nin Taşınması. İlk kuruldukları zaman şehir dışında olmalarına rağmen, zamanla şehir merkezlerinin içinde kalan Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki firmaların tüm yatırımları tamamlanmış Organize Sanayi Bölgeleri'ne taşınmak istememeleri, çarpık sanayileşme yapısının sürmesine yol açmaktadır³⁰⁰.

- İnternet Altyapılarının Yetersizliği. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kendi içinde faaliyet gösteren firmalar arasında karşılıklı bilgi akışı ve alışverişini sağlayan network ağının yetersizliğine bağlı olarak tüm Organize Sanayi Bölgeleri arasındaki iletişim istenen düzeyde sağlanamamaktadır³⁰¹.

---

²⁹⁹ Devlet Planlama Teşkilatı, *1988 Yılı Programı*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayın No:2118, 1988, s. 399

³⁰⁰ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Ali Coşkun, "Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi", *1. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Zirvesi*, Ankara: 12-14 Şubat 2004, s.72

³⁰¹ Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Mahmut Yılmaz, "Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi", *1. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Zirvesi*, Ankara: 12-14 Şubat 2004, s. 39

- Yetkilendirme Sorunu. Organize Sanayi Bölgeleri yasası ile bir çok sorumluk üstlenen Organize Sanayi Bölgeleri yönetimlerinin yetkileri sınırlanmış ve mevzuatta açık olarak belirtilmemiş üstelik örneğin Enerji Piyasası Denetleme Kurumu gibi kurumlarla bu yetkiler de alınmaya çalışılmaktadır³⁰².

- Altyapı Ödenek Yetersizliği. Bazı OSB'lerde konum itibari ile Devlet karayolu bağlantısının uzak mesafede bulunması nedeniyle, anayol bağlantı yatırımlarının OSB'ler tarafından üstlenilmesi kaynak problemi yaratmaktadır. OSB'lerin Arıtma Tesisleri için yatırım aşamasında finansman sıkıntıları bulunmaktadır.

- ÇED Yönetmeliği. Karma OSB'lerde kurulacak tesislerin ÇED Yönetmeliği kapsamında bulunması sanayi tesislerinin kuruluş süreçlerini geciktirmektedir.

- Danışmanlığın Yaygın Olmaması. Yeni kurulan OSB'lere bilgi ve teknoloji gelişmiş OSB'ler tarafından yeterli danışmanlık hizmetleri verilmemektedir.

- Teknoparkların Yaygınlaşmaması. Teknoparkların görevi ve işlevleri bilinmesine rağmen gelişmeleri istenen düzeyde olmamıştır.

- Temsil Sorunu. DPT ve Hazine Müsteşarlığı'nca hazırlanan teşviklerle, mevzuatın oluşumu ve OSB'lerle ilgili olmak üzere genel olarak OSB'lerin temsili yeterli derecede yapılamamaktadır.

- Yasa ve Mevzuat Sorunu. 4562 sayılı OSB Kanunu, TBMM Genel Kurulu'nda görüşülürken, kamusal yetkilerin kullanımına ilişkin yapılan eklemeler nedeniyle, uygulamada pek çok sorun yaşanmakta, dar kapsamlı bir yasa tasarısı taslağı ile de OSB'lerin sorunlarının çözülmesi güçleşmektedir³⁰³.

2.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri'nin Sorunlarının Çözümüne Yönelik Öneriler

Ülkemizdeki OSB uygulamalarında karşılaşılan sorunlara karşın sunulabilecek çözüm önerileri ve yapılması gerekenler maddeler halinde şöyle sıralanabilir;

- 24.10.2002 tarihinde tüzel kişiliğini kazanmış 9 OSB'nin birer temsilcisinin katılımı Kurucular Kurulu tarafından kurulan ve Kurucular Kurulu'nun OSB

---

³⁰² Bülent Koşmaz, "Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi", *1. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Zirvesi*, Ankara: 12-14 Şubat 2004, s. 1

³⁰³ "Hukuk/Mali Mevzuat ve Teşvikler Komitesi Raporu", A. Okan Çağlar, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

Uygulama Yönetmeliği'ni esas alarak hazırlayıp 31.10.2002 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca OSB Üst Kuruluşu Kuruluş Protokolü'nün onaylanmasıyla³⁰⁴ ve OSB'lerin kendi aralarında yardımlaşmaları ve ortak sorunlarını çözüme kavuşturmalarını sağlamak amacıyla kurulan Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu'nun (OSBÜK)³⁰⁵ OSB'lerle ilgili hemen tüm konularda daha fazla etkin rol alması, OSB'lerden aldığı güçle temsil yetkisinin ve işlevinin artırılmasının gerekliliği açıktır. Nitekim OSB Üst Kuruluşu Yönetim Kurulu'nun 4 Eylül 2007 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile yapılan görüşmelerde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından, büyüyüp gelişen ve ülkemiz ekonomisinde önemli bir yer tutan Organize Sanayi Bölgeleri'nin mevcut ve muhtemel sorunlarına köklü çözümler getirecek, bütün OSB'leri kucaklayarak karşıt görüşlere meydan vermeyecek yeni bir Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun hazırlanması amacıyla acilen bir çalışma yapılmasını OSBÜK'ten talep etmesi, OSBÜK'e verilen önemi göstermesi bakımından önemlidir. Bakanlıktan gelen bu talep üzerine OSBÜK tarafından oluşturulan 19 üyeli Komisyon 18-21 Ekim 2007 tarihlerinde ve 01-02 Kasım 2007 tarihlerinde yaptığı çalışmalarla yeni bir taslak hazırlamıştır. Taslak; 22.11.2007 tarihinde altı OSB Başkanı'nın da katıldığı OSBÜK Yönetim Kurulu Toplantısı'nda değerlendirilerek ve gerekli değişiklikler yapıp mutabakat oluşturularak bir metin haline getirilmiş ve aynı gün Yönetim Kurulu tarafından Sanayi ve Ticaret Bakanı'na sunulmuştur. OSB Kanun Taslağı'nın bir yandan Bakanlık yetkililerince incelenip değerlendirilirken, diğer yandan OSBÜK tarafından 2008 Ocak ayının ikinci yarısında toplanması planlanan II. OSB Zirvesi'nde bütün OSB'lerin görüş ve önerileri alınarak ortaya çıkan görüşlerin Bakanlığ'a sunulacak³⁰⁶ olması, OSBÜK'ün, yol gösterici faaliyetlerde bulunarak devamlı öncü ve aktif bir rol üstlenmesi gibi işlevleri yerine getirmesinin yanısıra, OSB'lerin birlikte hareket etmelerinin sorunlarının çözülmesine büyük katkı sağlayacağı gibi, ülkemiz ekonomisinin gelişip kalkınmasında da önemli etkiler yapacağı açıktır.

---

³⁰⁴ "Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Tarihçesi", <http://www.osbuk.org/tarihce.asp>, 17.12.2007

³⁰⁵ "Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu'nun Kurulmasına İlişkin Hukuki Gereçekler", <http://www.osbuk.org/hakkinda.asp>, 17.12.2007

³⁰⁶ "Yeni OSB Kanunu Taslağı Hazırlandı", http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=136, 17.12.2007

- OSB'lerin internet bağlantısı ve elektronik ortamda iletişim olanakları artırılmalıdır.

- Öncelikle tüm OSB'ler gelişmiş internet bağlantısına sahip olmalıdır.

- Gerekli internet alt yapısının sağlanması için destek fonlarının araştırılıp temin edilmelidir.

- Kuruluş aşamasında olan OSB'lerin ihtiyaçlarına göre internet alt yapısının oluşturulması için, kendi sistemini kuran OSB'lerden teknik yardım alınmalıdır.

- Ortak veri tabanının oluşturulmalı ve toplanan veriler kullanılabilir ortamlara taşınmalıdır.

- Tüm OSB'lere dağıtılacak şifrelerle OSB'lerin, tek bir adresten (www.osbuk.org) ulaşabilecekleri OSBÜK Bilgi Portalı'nda, kendi sayfalarını oluşturabilmeleri, kendi sayfalarını güncellemeleri, kendi linklerine bağlanabilmeleri, mevcut mevzuatın, değişikliklerinin ve düzenlemelerinin bu web sayfasından sürekli izlenebilmeleri sağlanmalıdır.

- İletişim için öncelikle kullanılan iletişim aracının internet olması, OSB'lere 24 saat iletişim olanağı sağlanması ve elektronik posta adresi bulunmayan OSB kalmaması için her OSB'ye özel bir adres verilmeli ve bilgilendirilmenin sürekli bu adresler üzerinden yapılması amacıyla gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

- Her OSB'ye genel bir özgeçmiş veri tabanı verilerek OSB'lerde yer alan tüm firmaların ürünlerinin bilgi portalı içinde yer almaları ve elektronik pazar oluşturularak elektronik ticaret yapmaları sağlanmalıdır.

- Yurtiçi ve yurtdışında OSB'lerin tanıtımları yapılmalı ve fuarlara toplu olarak katılımları organize edilmelidir.

- Tüm OSB'lerin genel tanıtımını kapsayan CD, broşür gibi tanıtım malzemeleri hazırlanmalıdır.

- İhtiyaç duyulması durumunda OSB personeli için dönemsel eğitim programları hazırlanmalıdır.

- Deneyimli OSB'lerin gelişme aşamasındaki ihtiyaç duyan diğer OSB'lere danışmanlık hizmetleri verilmeli ve uygulamaya yönelik yeni çıkan mevzuatlarının uygulama detaylarının OSB personeline aktarılması için bilgilendirme toplantıları düzenlenmelidir.

- Avrupa'daki endüstri bölgeleri örnekleri incelenerek model oluşturulmalı ve OSB uygulamalarında bu modelin gerektirdiği yasal düzenlemelerin, mevcut kanunlara uyarlanması için gerekli girişimlerde bulunulmalıdır.

- OSB yönetimlerinin, KOSGEB'in sağladığı eğitim, yurt içi ve yurtdışı tanıtım faaliyetleri için firmalara sağladığı teşviklerden, aynı şekilde yararlanması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması için girişimlerde bulunulmalıdır³⁰⁷.

- OSB'lerin yer seçimi süresi ve prosedürü azaltılmalıdır. OSB'lerin yer seçimi 20'den fazla Kamu Kurum ve Kuruluşunun raporu neticesinde sonuçlanması uzun zaman kayıplarına neden olmaktadır. Bu sürecin kısaltılması yönünde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın gerekli önlemleri alması, yatırımların OSB'ler dışında geliştiği güzel yapılmasına büyük ölçüde engel olacaktır. 17 Ocak 2008 tarih ve 26759 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan OSB Yerleşimi Yönetmeliği ile OSB Yerleşimi işlemlerinin 4 ayda bitirilmesini sağlayacak düzenlemeler getirilmesi³⁰⁸, ayrıca OSB'lerin şirket kurabilmesine, OSB'lerin tasfiye ve birleşmelerine olanak tanınması, OSB'lerin başka OSB'lere ortak olabilmesi veya yeni OSB'ler kurabilmesinin sağlanması, OSB'lerin gelir artırılmasını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi, sorunların çözülmesine ve OSB'lerin ve firmaların hızla gelişmesine katkı yapacak oldukça önemli bir gelişmedir³⁰⁹.

- OSB'lerde sanayi parselleri için uygulanan yapılaşma oranı, bölgelerin arazi özellikleri ve konumları dikkate alınarak tespit edilmelidir. Böylece sanayi parsellerinden optimum fayda sağlanması mümkün olacaktır.

- OSB'lerin altyapı planlamalarının imar planları ile birlikte eş zamanlı yapılmalıdır. Örneğin; elektrik dağıtım merkezleri gibi bazı altyapı tesisleri, altyapı projeleri imar planlarından sonra hazırlandığı için bu tür tesisler imar planlarında yer almamakta, dolayısıyla daha sonra sanayi parsellerinin üzerine yapılmaktadır³¹⁰. Bu ve benzer teknik konulara dikkat edilmeli, OSB'lerde ilave maliyetlere ve üretim

---

³⁰⁷ Şaban Baş, "İletişim ve Eğitim Komitesi Raporu", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

³⁰⁸ "OSB Yer Seçimi Yönetmeliği 17.01.2008 Tarihli ve 26759 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır", http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=141,23.01.2008

³⁰⁹ A. Okan Çağlar, "Hukuk/Mali Mevzuat ve Teşvikler Komitesi Raporu", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

³¹⁰ Tanju Beştaş, "İmar Altyapı ve Çevre Komitesi Raporu", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

kaybına yol açmaları önlenerek, ülkemiz kaynaklarının verimli kullanılması sağlanmalıdır.

- Teknoparklar'ın OSB'lerin içinde kurulmasına olanak sağlayan yasalar çıkarılmalıdır. İleri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik girişimcilerin, üniversitelerin olanaklarından yararlanarak teknoloji ve yazılım ürettikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri, akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği, sınırları belirli alanlar olarak tanımlanan Teknoparklar'ın, OSB içinde kurulmasının sanayicilerin vizyonunu genişletmesinin yanı sıra, Araştırma Geliştirme (AR-GE) faaliyetlerini teknoparklarda gerçekleştirerek klasik üretimini, zamanla ileri teknolojik bir üretime dönüştürmesini ve uluslararası pazarda rekabet gücünü artırmasını sağlayacaktır³¹¹.

- Savunma Sanayi, Ağır Sanayi ve Entegre Tesisi gibi belli özellikleri taşıyanlar hariç, 1.000 m²'den büyük kapalı alan gerektiren imalat sanayi yatırımları, Organize Sanayi Bölgeleri'ne yönlendirilmelidir. Bir tarafta OSB'ler yatırımcı beklerken, diğer tarafta özellikle ana yolların kenarlarına, tarlalara ve tarım arazilerine sanayi tesisleri kurulmakta ve sonra da Devletten hizmet talep etmektedirler. Tarıma elverişli alanların her geçen gün azalmasına, her bir tesis için ayrı ayrı yapılan altyapı ve işletme maliyetlerinin artmasına ve kontrolden uzak işletmelerin ortaya çıkmasına sebep olan bu durumun önlenmesi amacıyla; yatırımcıların OSB'leri tercih etmeleri için OSB'lerin cazibe merkezleri haline gelmesine yönelik özendirici tedbirlerin alınması ve savunma sanayi, ağır sanayi ve özellik arz eden entegre tesisler dışında ve 1.000 m² den büyük kapalı alan gerektiren yatırımların OSB dışında kurulmasına izin verilmemelidir.

- OSB'lerin üretimde kullandığı elektrik bedeli üzerinden, TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) için alınan ve elektrik kullanım fiyatlarını pahalandıran %2 oranındaki payın alınmasından vazgeçilmelidir. Devlete yük olan bütün kurum ve kuruluşların kendi ayakları üzerinde durarak devlete yük olmaktan kurtarılmaya çalışıldığı günümüzde, TRT için alınan %2 oranındaki payın sanayiciye yük olmasının önlenmesi ve sanayi ürünleri maliyetinin %2 daha azaltılmasının sağlanması amacıyla 3093 sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Gelirleri

---

³¹¹ Mahmut Yılmaz ve Recep Bekarlar, "Bilgi ve Teknoloji Komitesi Raporu", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

Kanunu'nda gerekli değişiklik yapılmalıdır. Yıllardır üye firmalarının her türlü ihtiyaçları ile birlikte elektrik ihtiyacını da karşılayan ve bu maliyetlerini minimuma indirmek için sürekli yatırım yapan OSB'ler, TRT'ye aktarılan %2'lik pay dolayısıyla bir yerde TRT ile karşı karşıya gelmektedirler. Uluslararası pazarda rekabet ederek ülkemizin ihracat gelirlerini artırmaya çalışan sanayicilerin, dünya ülkelerine göre zaten yüksek fiyatlı elektrik kullanmasına rağmen, sanayicilerin hiç ilgisi olmadığı halde bir de TRT için %2 daha pahalı elektrik kullanılması zorunluluğunda bırakılması, rekabet etme şansını azaltacağından bu uygulamadan derhal vazgeçilmelidir.

- OSB'lere ait elektrik santrallerine verilen doğal gaz üzerindeki vergi yüklerinden arındırılmalıdır. Ülkemizde sanayi ürünleri maliyetinin en önemli girdisi elektrik enerjisidir. Buna karşılık, ülkemiz dünya ülkeleri arasında da en pahalı enerji kullanan ülkeler arasındadır. Bu sebeple, enerji fiyatlarına yapılabilecek destekler direkt sanayici ve sanayi ürününe yansımakta ve yatırımların yönlendirilmesinde önemli etken olmaktadır. Bu sebeple, yatırımların OSB'lere yönlendirilmesinde de en önemli etken enerji maliyetlerinin düşük olması olacaktır. Ülkemizde serbest enerji piyasası oluşturulmaya çalışılmakta ise de; şu ana kadar tam anlamıyla piyasa oluşmamış ve serbest piyasada arz fazlası oluşmadığından piyasa rekabeti fiyatlara yansımamıştır. OSB'lerin enerji yönünden cazip hale getirilebilmesi amacıyla, elektrik çevrim santralı kuran OSB'lerde doğalgaz maliyetinin düşmesi, elektrik fiyatlarının düşmesini sağlayacaktır. Ayrıca 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu'nda belirtilen illerdeki OSB'lerde %50'ye kadar uygulanmakta olan elektrik enerjisi desteği, bütün OSB'lerde uygulanmalıdır³¹². Üstelik 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu'nun tüm kesimlerce bir çok yönden eleştirildiği ve yeniden düzenlenmesi gerektiği kamuoyunca kabul edilmektedir.

Serbest piyasa koşullarında özel fiyat, çifte fiyat gibi uygulamalar olamayacağından, OSB'ler tarafından kurularak OSB yatırımcılarının elektrik ihtiyacını karşılayan çevrim santrallerinde kullanılan doğalgaz üzerindeki vergi yüklerinin iade edilerek teşvik edilmeli ve OSB'ler cazibe merkezi haline getirilmelidir. Bu amaçla Elektrik yatırımı yapacak bazı OSB'lerin Teşvik Belgesi

---

³¹² Cahit Nakıpoğlu ve A. İhsan Karamanlı, "Enerji Komitesi Raporu", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

olarak KDV İstisnasından faydalanması için DPT'ye yaptıkları Teşvik Belgesi başvurularına, EPDK tarafından verilecek LİSANS BELGESİ'nin ibrazı istenmiş ve ilgili Elektrik Piyasası Yönetmeliğinin henüz yayımlanmaması sebebiyle Lisans Belgesini alamayan OSB'lerin Teşvik Belgesi taleplerinin reddedilmesi üzerine EPDK ile DPT'nda yapılan girişimlerle OSB'lerin Lisans alamama sebepleri anlatılarak mağdur edilmemeleri gerektiği bildirilmiştir. Bu girişimler sonucu; 08.12.2006 tarihli Resmi Gazetede Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca yayımlanan Teşvik Tebliği Ek'inin Elektrik Yatırımları bölümünde "OSB'lerin elektrik dağıtım altyapısına ilişkin yatırımlarında lisans aranmaz" hükmüne yer verilerek OSB'lerin elektrik yatırımları lisans şartı aranmadan teşvik kapsamına alınmıştır³¹³. 29 Aralık 2006 tarihli ve 29391 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Organize Sanayi Bölgelerinin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik"le Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan lisans almaları koşuluyla katılımcılarına yönelik olarak dağıtım ve üretim faaliyetlerinde bulunmalarına olanak sağlanmıştır³¹⁴.

- Yatırımları OSB'lere yönlendirmek için kredi kullanan OSB yatırımlarının daha fazla desteklenerek ortalama 10 yıl süren OSB alt ve üst yapı yatırımları daha kısa sürede tamamlanıp yatırımcıya kullanıma hazır arsa ve fabrika binaları olarak sunulmalı, OSB'ne yapılacak yatırımlar ekonomik teşviklerle desteklenerek OSB'ler birer cazibe merkezi haline getirilmelidir.

- OSB'lerin arsa teslimlerinde bulunan KDV Muafiyetinin uygulanabilir hale getirilmesi için yasal düzenlemenin yapılması çok yerinde bir hüküm olmasına rağmen, 2,5 yıl süreli olan geçici bir muafiyet son derece kısadır. Çünkü, ülkemizde ortalama OSB inşaatları 10 yıl sürmektedir. Bu nedenle ortalama 10 yıl olan OSB inşaatlarının bitiş süresi ile 2,5 yıl süreli olan geçici muafiyet süresi arasında paralellik sağlanmalıdır.

Bakanlar Kurulunda Kabul Edilerek Yasalaşma Sürecine Giren Kurumlar Vergisi tasarısındaki OSB'ler için mevcut olan "Daimi Kurumlar Vergisi

---

³¹³ "Yatırımlarda Devlet Yardımlarına İlişkin Tebliğ", http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=85, 06.12.2007

³¹⁴ Ahmet Ocak, "Organize Sanayi Bölgeleri'nin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik Eğitim Toplantısı'ndaki Konuşması", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

Muafiyeti'nin, 10 Yıllık Geçici Muafiyet Haline Getiren Hükümün "Daimi Muafiyet" Haline Dönüştürülmesi maddesi "Daimi Muafiyetler" maddesine dönüştürülerek OSB'lerin hakları korunmasına rağmen³¹⁵, OSB'lerin lisans bedelinden muaf olması için yapılan girişimler sonuçlandırılmaya çalışılmaktadır³¹⁶.

Son olarak OSB'lerin Üst Kuruluşu konumundaki OSBÜK'ün OSB'lerin sorunları ve çözüm önerileri temel olarak şu şekilde sıralanmıştır.

- OSB'lerin Niteliği ve Tüzel Kişiliği. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun "Nitelikleri" başlıklı 5. maddesinde OSB'nin kamu yararı gerekçesiyle adına kamulaştırma yapılabilen veya yaptırılabilen bir özel hukuk tüzel kişiliği olduğu belirtilmektedir. OSB'lerin niteliği kuruluş kanununda "özel hukuk tüzel kişiliği" olarak tanımlanması, OSB'lerin yönetiminde idare hukuku ile yargılanmaması, ceza uygulaması yapamaması, kaçak yapıları yıkamaması, direkt olarak kamulaştırma yapma yetkisinin olmaması v.s gibi pek çok hukuki ve idari sonuçlar doğurmaktadır.

Bu sebepler acilen OSB'lerin 4562 sayılı OSB Kanunundaki "özel hukuk tüzel kişiliği" vasfının "kamu kurumu niteliğinde mesleki teşekkül" olarak değiştirilerek Anayasal bir kurum kimliği verilmesi ve bunun sonucu olarak organ seçimlerinin Hakim nezaretinde yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

- OSB'lerin Vergi Muafiyeti. Halen yürürlükte bulunan 4562 sayılı kanunun "Muafiyet" başlıklı 21. maddesinde; OSB tüzel kişiliğinin, bu Kanunun uygulanması ile ilgili işlemlerde her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu, artık su arıtma tesisi işleten bölgelerden, belediyelerce atık su bedeli alınmayacağını belirtmektedir. Buna karşılık 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun "Muafiyetler" başlıklı 4/n maddesinde, Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin alt yapılarını hazırlamak ve buralarda faaliyette bulunanların; arsa, elektrik, gaz, buhar ve su gibi ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kamu kurumları ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce birlikte oluşturulan ve kazancının tamamını bu yerlerin ortak ihtiyaçlarının

---

³¹⁵ Bülent Koşmaz, "4.Olağan Genel Kurul Toplantısı Faaliyet Raporu Konuşması", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

³¹⁶ Bülent Koşmaz, "Organize Sanayi Bölgeleri'nin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikle İlgili Eğitim Toplantısı'ndaki Konuşması", <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

karşılanmasında kullanan iktisadî işletmelerle ilgili olarak bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûller Maliye Bakanlığınca belirlenir” denilmektedir. Bu iki karar arasında kalan Maliye Bakanlığı bürokratları ile OSB’ler arasında yorum farklarından dolayı büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. 4562 sayılı kanunda (m.21) bahsi geçen “işlemlerde” ifadesi Maliye tarafından noter, tapu, resmi daire veya kişiler ve kurumlar arası muameleler olarak yorumlanmakta ve OSB’lerin söz konusu işlemler dışındaki faaliyetlerinin kurumlar vergisine tabi olmaları gerektiği düşünülmektedir. Bu noktada, Kurumlar Vergisi Kanununa (Md.4/n) bakmakta ve “arsa, elektrik, gaz, buhar ve su” ifadelerini ön plana çıkararak OSB’lerin söz konusu hizmetler dışındaki faaliyetleri kurumlar vergisine tabi olmalıdır gibi bir sonuç oluşmaktadır. Bu sebeple OSB’lerin diğer faaliyetlerine “İktisadi İşletme” adı verilerek Kurumlar Vergisi’ne tabi olduğu düşünülerek buna göre uygulama yapılmaktadır.

Oysa OSB’ler her türlü faaliyetinden elde ettiği gelirlerini yine Bölgenin gelişmesinde kullanarak Devletin fonksiyonlarını üstlenmektedir. Bu sebeple OSB’lerin bütün gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olmalıdır. Bu amaçla; 4562 sayılı kanunun 21. maddesinin:

“OSB tüzel kişiliğinin, bu Kanunun uygulanması ile ilgili bütün faaliyetleri ve işlemleri kurumlar vergisi ve döner sermaye harçları dahil her türlü vergi, resim ve harçtan muafıdır. Atık su arıtma tesisi işleten bölgelerden, belediyelerce atık su bedeli alınmaz” şeklinde değiştirilmesi sorunu çözecektir.

- OSB Kanununa “Onaylı Sınır” Tanımının Eklenmesi. Halen yürürlükte bulunan 4562 sayılı kanun ve OSB Uygulama Yönetmeliği gereğince OSB’lerin faaliyet alanı “Yer Seçme Komisyonu” kararı ile tespit edilen alanla sınırlıdır. Bu sınırlama; OSB’nin başta elektrik olmak üzere pek çok temel girdilerinin temini veya deşarjı için söz konusu alanın dışına çıkamamakta ve adeta sınırları içinde hapis duruma düşen OSB’ler uygulamada çok büyük sorunlar yaşamaktadırlar.

Bu sorunun çözümü amacıyla, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu’nun 4. maddesine 8. fıkrasından sonra gelmek üzere; “OSB’lerin faaliyet alanı onaylı sınırları içinde kalan alanlardır. OSB onaylı sınırı; yer seçimi sonucunda sınırları Bakanlıkça tasdik edilmiş OSB alanı ile OSB’nin gerçekleşebilmesi için zorunlu görülerek sınırları ve kullanım amacı Bakanlıkça onaylanan kara ve demir

yolu bağlantı yolları, su istihsal, depolama, isale ve terfi hattı, liman, gölet ve baraj alanları, atık su ve yağmur suyu deşarj hattı, enerji üretim tesisleri ve enerji nakil hattı, iletişim bağlantı hattı, doğal gaz istasyon ve bağlantı hattı, atık su ve/veya temiz su arıtma tesisi, katı atık toplama, depolama, bertaraf tesisleri ile benzeri teknik altyapı tesislerinin yapılacağı OSB'ye bitişik veya OSB dışındaki alanlar ve bu alanlara ulaşım yollarını kapsar.” şeklinde bir maddenin eklenmesi sorunun çözümüne önemli katkılar yapacaktır.

- 406 Sayılı Telefon ve Telgraf Kanunu'na OSB'ler İçin Bir Madde İlavesi. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun “Alt yapı tesisleri kurma, kullanma ve işletme hakkı” başlıklı 20. maddesi; “ OSB'lerin ihtiyacı olan elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi altyapı ve genel hizmet tesislerini kurma ve işletme, kamu ve özel kuruluşlardan satın alarak dağıtım ve satışını yapma, üretim tesisleri kurma ve işletme hakkı sadece OSB'nin yetki ve sorumluluğundadır. Ancak, atıkların ortak arıtma tesisinin kabul edebileceği standartlara düşürülmesi amacıyla münferiden ön arıtma tesisi yapılması gerekir. OSB'de yer alan kuruluşlar, alt yapı ihtiyaçlarını OSB'nin tesislerinden karşılamak zorundadır. OSB'nin izni olmaksızın alt yapı ihtiyaçları başka bir yerden karşılanamaz ve bu amaçla münferiden tesis kurulamaz. Bu kuruluşlar kendilerine tahsis edilen alt yapı kullanma hakkını başka kuruluşlara devir ve temlik edemez ve başkalarının istifadesine tahsis edemez” hükmüne amirdir. Bu konuda yapılan düzenlemeler sonucu, ülkemizdeki telekomünikasyon sektöründeki ses ve veri iletişim tekelleri 31.12.2003 tarihi itibarıyla kaldırılmış ve ses ve veri taşıma hizmeti yapan T. Telekomünikasyon A.Ş.'nin çoğunluk hisseleri yabancı özel sektöre satılmıştır. Buna karşılık, 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 4502 sayılı kanunla değişik hükümlerinde (4562 sayılı OSB Kanunu, 4502 sayılı kanundan sonra kabul edilmesine rağmen) Organize Sanayi Bölgeleri isminin yer almaması sebebiyle Telekomünikasyon Kurumu tarafından OSB'lerin üyelerine yönelik telekomünikasyon hizmeti verme talepleri olumlu karşılanmamakta ve lisans verilmemektedir. Bu durum, yasal kurum ve kuruluşlar arasında yetki kargaşasına ve hukuki sorunlara sebep olmaktadır.

Onaylı sınırları içerisinde üyelerinin arsa, elektrik, su, doğal gaz, atık su, arıtma, katı atık gibi bütün altyapı tesislerini kuran ve işleten OSB'lerin kuruluş

kanununda var olan haberleşme hizmetlerini de verebilmesi amacıyla, 406 sayılı Posta ve Telgraf Kanunu'nun 4502 sayılı kanunla değişik 2. maddesine “ Organize Sanayi Bölgesi veya iştiraklerinin onaylı sınırları içinde kalmak kaydıyla kurdukları ve/veya işlettikleri telekomünikasyon hizmeti ve/veya tesisleri.” hükmü eklenmiştir.

- KDV Kanununda Değişiklik. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun “Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar” başlıklı 17. maddesinin 4369 sayılı kanunla değişik (k) bendi “Organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi sitelerinin kurulması amacıyla oluşturulan iktisadi işletmelerin arsa ve işyeri teslimleri ile konut yapı kooperatiflerinin üyelerine konut teslimleri.” hükmüne amirdir. Bu hüküm ile OSB'ler bütün altyapı tesislerini KDV ödeyerek temin etmekte ve altyapılı arsayı katılımcısına (Ödediği KDV'yi arsa bedeline ilave ederek) sıfır KDV'li olarak teslim etmektedir. Bu durum, OSB'deki yatırımcının arsa bedeli içinde ödediği KDV'yi indirim konusu yapmasını önlemekte ve söz konusu istisna yatırımcının aleyhine bir sonuç doğurmaktadır.

Söz konusu darboğazı açmak amacıyla; 904 Sıra Sayı ile TBMM Gündemine gelen ve 26-27 Ekim 2005 tarihlerinde ilk 6 maddesinin kabul edilerek görüşmelere devam edildiği sırada Plan ve Bütçe Komisyonu tarafından yeniden görüşülmek üzere 11 maddesi geri çekilen “Bazı Kamu Alacaklarının Tahsil ve Terkinine İlişkin Kanun Tasarısı”nın 13. maddesinde teklif edilen hüküm benzeri bir hükme yer verilmiş ancak görüşülememiştir.

Bu sebeple, aşağıdaki yasal düzenlemenin acilen yapılması gerekmektedir.

(1) 12.04.2000 tarih ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'na göre kurulan organize sanayi bölgesi tüzel kişilikleri; arsa ve işyeri teslimleri ile her türlü altyapı, arıtma tesisi, sosyal tesis ve üst yapı tesislerinin inşası için yapılan mal ve hizmet alımları, bu kanunun yürürlüğe girmesini müteakip 10 yıl süre ile katma değer vergisinden müstesnadır.

(2) Bu maddede düzenlenen istisnalar dolayısıyla yüklenilen vergiler, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan vergilerden indirilebilir. İndirim yoluyla telafi edilemeyen vergiler ise bu kanunun 32. maddesi hükümleri uyarınca istisna kapsamında işlem yapan mükellefin talebi üzerine nakden veya mahsuben iade edilir.

(3) Maliye Bakanlığı, bu maddede yer alan istisna kapsamına girecek teslim ve hizmetleri tanımlamaya, bu istisnaların uygulanması nedeniyle doğacak katma değer

vergesi alacaklarının işlemin tamamlanmasından önce iade edilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

- Kümelenme. T. C. 60. Hükümetinin “Hükümet Programı”nın OSB’lerle ilgili bölümünde; “Önümüzdeki dönemde, modern teknolojiyi takip edememeleri nedeniyle rekabet güçleri azalan KOBİ’lerin müşterek yatırımları kümelenme yaklaşımı çerçevesinde desteklenecek, OSB yönetimlerinin kümelenmede önemli rol üstlenmeleri sağlanacaktır. Girişim sermayesi, kredi garantisi gibi uygulamaların gelişmesi desteklenecek, KOBİ’lerin finansman imkanlarının çeşitlendirilmesi sağlanacaktır.” ifadesi yer almaktadır.

Bu ifade ile nelerin yapılmak istendiği konusunda detay bilgilere ulaşıp, bu hedefe ulaşmak için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

- Tarım ve Hayvancılık İhtisas Bölgeleri İçin Ayrı Bir Yasal Düzenleme Yapılması. 4562 sayılı OSB Kanunu sanayi üretim havzalarının planlanması, yapımı ve işletilmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemiştir. Daha sonra isabetli bir düşünce sistemi sonucu oluşturulan hayvancılık ve tarım ihtisas alanları’na da “OSB” ünvanı verilerek aynı kanunla kurulup yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu durum farklı imalar konularının, farklı ihtiyaç ve sorunların aynı kanun ve yönetmelik içerisinde düzenleme yapılmasını gerektirecek ve pek çok sorunun sebebi olacaktır.

Bu sebeple, hayvancılık ve tarım ihtisas alanlarının 4562 sayılı OSB Kanununa göre kurulup yönetilmesi yerine bu alanlar içinde ayrı bir düzenleme yapılması ve Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’na bağlanmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

- OSB Üst Kuruluşuna “Tüzel Kişilik” Vasfı Verilmesi ve OSB’lere Kayıt Zorunluluğu Getirilmesi. 4562 sayılı kanunun OSB Üst Kuruluşuna 27. maddesi;

OSB’lerin kendi aralarında yardımlaşmaları ve ortak sorunlarını çözüme kavuşturmalarını sağlamak üzere oluşturulacak OSB üst kuruluşlarının görev ve çalışma şekilleri çıkarılacak yönetmelikte belirlenir, hükmüne amir. Söz konusu hükümde bahsi geçen OSB Uygulama Yönetmeliğinin “OSB Üst Kuruluşu” başlıklı on beşinci bölümünde yer alan 170-204. maddelerinde OSB Üst Kuruluşunun kuruluş ve çalışma esasları belirlenmiştir.

Kanun hükmünün incelenmesinde de görüleceği üzere OSB Üst Kuruluşuna “Özel Hukuk Tüzel Kişiliğidir” veya “Kamu Kurumu Niteliğinde Mesleki Teşekküldür” veya başka bir nitelik altında tüzel kişilik verilmemiştir.

Bu durum, vergi dairesinde, tapuda veya başka resmi işlemlerde sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple, OSB Üst Kuruluşuna “Kamu Kurumu Niteliğinde Mesleki Teşekküldür” unvanının verilerek diğer üst kuruluşlarla eş hale getirilmesi gerekmektedir³¹⁷.

2.3. Organize Sanayi Bölgeleri Mevzuatı ve Değişikliklerin Takibi

OSB’lerle ilgili uygulamalarda ortaya çıkan sorunların giderilmesi için yürürlüğe konulan, kanun, tebliğ, yönetmelik, genelge, yönerge ve diğer hukuki düzenlemelerin OSBÜK’ün <http://www.osbuk.org.tr> adresinde güncel olarak yayınlanmasının yanı sıra, daha önce OSB’ler ile ilgili çıkarılan Yasa, Yönetmelik, Bakanlar Kurulu Kararları, Tebliğler, Genelgeler, Sirkülerler, Özelgeler, Danıştay ve Yargıtay Kararları gibi tüm hukuki düzenlemeler ise, yine OSBÜK’ün resmi internet sayfasının mevzuatlar bölümünde, <http://www.osbuk.org.tr>³¹⁸ internet adresindeki MEVZUAT başlığı altında düzenli olarak ilgilenenlerin hizmetine sunulmaktadır.

2.4. Konya Sanayisi’ne Genel Bakış

Günümüz Konya sanayinin gelişmişlik seviyesinin daha iyi anlaşılabilmesi için, şüphesiz Konya sanayinin geçmişten günümüze kadar geçirdiği sürecin bilinmesi faydalı olacaktır. Konya sanayinin yapısı hakkında genel ve bütünüyle bilgi sahibi olunması, Konya sanayinin gelecekte daha iyi performans gösterebilmesi, sorunlar ve çözüm önerileriyle ilgili daha bilinçli görüşlerin ortaya çıkmasına yol açacağı, bundan da başta Konya sanayi olmak üzere ülke ekonomimizin kazançlı çıkacağı açıktır.

2.4.1. Cumhuriyet’ten Günümüze Konya Sanayisi’ne Genel Bakış

Cumhuriyet’in ilk yıllarında Konya’da sanayinin tarıma dayalı ve özellikle un ve dokuma dallarını kapsayan bir yapısından dolayı ilin Türkiye sanayisinde önemi

---

³¹⁷ Ali Yüksel, “Organize Sanayi Bölgeleri’nin Aciliyet Gösteren Bazı Konular”, Mülakat, Ankara, 28.11.2007

³¹⁸ “Mevzuat”, <http://www.osbuk.org>, 24.10.2008

büyükü. Konya un sanayisinin gelişmesinde bölgesel özellikleri yanında Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde sağlanan teşviklerinde etkisi olmuştur. Cumhuriyet döneminde 1925 yılında çıkarılan 522 sayılı kanun ile Aşar'ın kaldırılması, tarım alanlarının genişletilmesi, tarımsalsal araç ve gereç kullanımının yaygınlaşması, ilin buğday üretimini hayli artırmıştır. Türkiye'nin un sanayi alanında en gelişmiş işyerlerinin bulunduğu Konya'da, Teşvik-i Sanayi Kanunu'yla 1932 yılı içerisinde un sanayisinin gelişimi hızlanmıştır.

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı nedeniyle buğday fiyatlarının hızla düşmesi, un sanayisini ve buna bağlı olarak Türkiye un sanayisinin merkezi olan Konya'yı en olumsuz şekilde etkiledi. Buna rağmen un sanayisi yine il ekonomisi içinde önemli bir yer tutmaya devam etti. 1927 yılında önemsiz olmakla birlikte, daha sonraki yıllarda il imalat sanayisinin en fazla gelişen dalı dokuma sanayisi olmuştur. Bu dalda, dönemin en büyük tesislerinden biri olan Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayisi Müessesesi'nin 1937 yılında işletmeye açılması, il imalat sanayisinin işyerlerinin çeşitli dallara dağılımını değiştirmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Konya'da işyeri ve çalışan sayısı ile ilgili bilgiler tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18. Konya'da Firma ve Çalışan Sayısı (1927)

SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
Maden Çıkarma Sanayi	9	34
Tarıma Dayalı Sanayi	1024	2452
Dokuma Sanayi	220	590
Ağaç Ürünleri Sanayi	301	712
İnşaat Sanayi	74	184
Maden İşletmesi ve Makine Sanayi	594	1274
Kağıt ve Basın Sanayi	4	39
Kimya Sanayi	17	31
Diğer Sanayi Dalları	2	11
Toplam	2245	5327

Kaynak: Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl, Dünyü Bugünü Yarını Konya Bölümü, Cilt: 7, İstanbul: Anadolu Yayıncılık, 1982-1983, s. 5173

1950'lerde tarım ve ticaret hızla gelişirken, il imalat sanayisinde önemli sayılabilecek nitelikte bir gelişme olmamıştır. Bu yıllarda yapılan tek büyük ölçekli kuruluş, 1954 yılında üretime geçen Konya Şeker Fabrikası'dır. Konya İmalat Sanayi'sindeki gelişme 1960'lı yıllarda kamu kesimi yatırımlarıyla başlamış, bunu 1970'li yıllarda özel kesim yatırımları takip etmiştir. 1960 yıllarında kurulan önemli fabrikalar Konya Çimento, Sümerbank Karaman İplik ve Pamuklu Mensucat, Konya

Krom Mağnezit Fabrikaları ile yapımına 1969 yılında başlanan Seydişehir Alüminyum Tesisleri olarak sayılabilir. Ayrıca 1960'lı yıllar, özel kesimin metal eşya-makine imalat dalında yatırıma başladığı yıllardır. 1960'lı yılların sonlarına doğru özellikle tarım-iş makinaları üretimine yönelen yatırımlar 1970'lerde önemli oranda artarak bu dalda bir çeşitlenmenin gerçekleşmesine yol açmış, çeşitli makina ve motor parçalarının üretimine geçilmiştir³¹⁹. Konya topraklarının tarıma elverişli olması nedeniyle tarıma dayalı olarak gelişme gösteren sanayi³²⁰, 1950 ve 1960'lı yıllarda, Konya İmalat Sanayi'sinde kamu kesimi önderliğinde başlayan çoğu küçük ölçekli yatırımlar nedeniyle, Konya ekonomisinin tarım ve ticarete dayalı karakteristiğini bir ölçüde değiştirmiştir. 1974 yılında üretime geçen Seydişehir Alüminyum Tesisleri Konya'nın sanayileşmesinde önemli bir adım olmuştur. 1970'li yıllarda büyük ölçekli işletmelerin önemli bir kısmı kamu kesimi işyerleriydi. Özel kesim işyerlerinin büyük bir bölümü ise bölgenin sosyo-ekonomik talepleri doğrultusunda yatırım yapan, küçük ve orta ölçekli işletmelerdi. Bunlar tarım araç ve makinaları, çeşitli motor ve yedek parça yedek parça üreten işyerleriyle, ilin geleneksel sanayisini oluşturan gıda sanayinin gıda sanayinin çeşitli alt dallarında üretim yapan işyerleriydi. Bunun yanında 1970'lerde il sınırları içinde ve bölgede kurulu olan kamu tesislerinin ürünlerini girdi olarak kullanan, geleneksel imalat dallarının dışında sayılabilecek alanlarda üretim yapan yeni işyerleri de kuruldu. Konya imalat sanayi kamu ve özel sektörde oldukça zengin çeşitlilik gösteren bir nitelik göstermekteydi. 1978 yılında il gayri safi milli hasılası içinde imalat sanayisinin payı %8.6 kadardı ve il faal nüfusunun %6.1'ini oluşturan 37.974 kişi imalat sanayisinde çalışmaktaydı. Konya 1970'li yılların ikinci yarısında Türkiye imalat sanayinde oluşturulan değerdeki %1.25'lik payıyla Türkiye'nin sanayileşmiş iller sıralamasında 12. sırada yer almıştır³²¹. 1980 yılında 23780 olan imalat sanayi işletme sayısı %32,48 oranında artarak 31505'e, Türkiye genelinde ise %3,57 oranla 6. sıraya yükselmesi³²², 1960'lı yıllara kadar sanayisi küçük el sanatları ve tamir

---

³¹⁹ Türkiye İl İl: Dünü Bugünü Yarını, *Yurt Ansiklopedisi*, İstanbul: Cilt 7, Anadolu Yayıncılık, 1982-1983, s. 5175

³²⁰ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *Konya Sanayi'nin Geçmişi ve Bugünü*, Rapor, Konya. 1995, s.1

³²¹ Yurt Ansiklopedisi, a.g.e., s. 5175

³²² Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1990 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1991, s. 40

atölyelerine dayanan Konya’da, imalathane aşamasına geçiş bölge ihtiyacı olan tarımsal alet ve makinaların üretimine başlaması, daha sonra değirmen makina, çelik, pik döküm, supap, motor gömleği, otomotiv yan sanayi, inşaat malzemeleri, deri ve ambalaj fabrikalarının kurulması, ülkemizin tahıl ambarı olan Konya’nın aynı zamanda sanayi alanında da gelişme gösterdiğinin açık işaretidir³²³. Aşağıdaki tabloda 1979 yılında Konya’daki büyük imalat sanayinin yapısı gösterilmiştir.

Tablo 19. Konya’da Büyük İmalat Sanayi’nin Yapısı (1979 -%)

Sektör	İşyerleri Dağılımı	Ücretli İşçilerin Dağılımı	Katma Değerin Dağılımı	Ücretlilere Yapılan Ödemelerin Dağılımı
Özel	89.2	20.9	22.2	11.3
Devlet	10.2	79.1	77.8	88.7
Toplam	100	100	100	100
Sektörlerin Payı				
Gıda, İçki, Tütün San.	45.8	20.8	12.9	21.9
Dok. Giyim, Deri San.	4.2	17.1	10.1	11.3
Kimya Sanayi	6.8	1.5	2.3	0.8
Taş-Toprak Dayalı San.	10.2	9.1	9.8	7.1
Metal Ana Sanayi	5.9	46.9	60.4	56.9
Met. Eşya Mak. San.	22.9	3.7	4.0	0.6
Diğer Sanayi Dalları	4.2	0.9	0.5	0.4
Toplam	100	100	100	100

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), 1979 Yıllık İmalat Sanayi Anket Sonuçları, Ankara

Konya’da, çoğu Türkiye genelinde etkin kamu kuruluşlarının ağırlıkta olduğu küçük ölçekli imalat sanayinin yanısıra, büyük imalat sanayide gelişmiştir. Küçük ölçekli imalat sanayi bölge tarımının gelişmesine paralel olarak gelişme göstermiştir. Gelişmeye yol açan bir faktör de, 1950 yılından sonra ulaşım olanaklarının gelişmesiyle artan taşıt araçları ve bunların onarımıyla başlayan küçük ölçekli sanayinin gelişimi, zamanla tarım araç ve gereçlerinin üretimini gerçekleştirir düzeye yükselmiştir. Metal eşya ve makina imalat dalında üretim yapan küçük işletmelerden bir kısmı, 1970’lerde çalıştığı iş kollarında büyük çaplı üretim yapan kuruluşlar düzeyine ulaşmıştır. Küçük ölçekli sanayi kuruluşlarının daha hızlı gelişimini sağlamak ve daha büyük ölçekli sanayi kuruluşları durumuna gelmesini sağlamak

³²³ Konya Ticaret Odası Rehberi, *Konya’da Sanayi*, Konya: Konya Ülkü Matbaası, 15 Ağustos 1982, s. 10

amacıyla kurulan I. Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan işyerleri diğer Organize Sanayi Bölgeleri'ne göre sayı olarak dar tutulmuştur. Konya'daki küçük sanayi firmalarının büyük bir kısmı küçük sanayi sitelerinde faaliyetlerini sürdürmektedir³²⁴. 1960'lı yılların ortalarından itibaren Konya'da Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Siteleri'nin kuruluşu hızlandırılarak, şehrin çeşitli yerlerinde adeta serpiştirilmiş bir şekilde faaliyetlerini sürdüren küçük sanayi işletmeler, söz konusu bölge ve sitelerde modern şartlar içerisinde verimli bir şekilde çalışma olanaklarına kavuşmuşlardır³²⁵. Konya sanayinin gelişmesinde önemli rol oynayan faktörlerden biri de III. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Organize Sanayi Siteleri oluşturulması gerekliliğinin belirtilmesidir. Buna göre 1975-1990 döneminde 21'i il merkezinde 15'i ilçelerde olmak üzere toplam 36 sanayi sitesinde 8086 sanayi işletmesinin faaliyette bulunması³²⁶, Konya sanayi altyapısının çok köklü temellere dayandığını göstermektedir.

Konya'nın ekonomisinin tarımsal alt yapıya dayanması, makinalı tarıma geçerek verimlilik ve çiftçi gelirlerinin artması, kırsal kesimden şehirlere olan göçü artırmıştır. Tarım kesiminden sağlanan sermaye birikimi, sanayi, ticaret gibi üretim faaliyetlerine aktarılmıştır. Kısaca tarım sektörü Konya sanayine kaynak sağlamış, tarımla uğraşan kesimin şehirlere göç edip sahip oldukları kaynakları girişimcilik özelliklerini de katarak başta tarım temelli alanlarda kullanmaları, sanayileşme sürecinin başlangıcını oluşturmuştur³²⁷. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise Konya'nın artık tarım özelliğinin yanı sıra sanayi kenti olma yolunda da önemli bir mesafe kat ettiği görülmektedir. Konya'da bulunan sanayi bölgelerinde makine, döküm, plastik, oto parçaları başta olmak üzere bir çok dalda sanayi üretimi, ileri teknoloji seviyelerinde gerçekleştirilerek ve ihraç edilmektedir³²⁸. Üretilen sanayi ürünlerinin yurtdışına ve özellikle Avrupa ülkelerine ihraç edilmesi, 1990'lı yıllarda bile Konya'nın sanayi potansiyelinin varlığını göstermesi bakımından önemlidir. Konya

---

³²⁴ Yurt Ansiklopedisi, a.g.e., s. 5179

³²⁵ *Konya Sanayi'nin Geçmişi ve Bugünü*, a.g.r., s. 2

³²⁶ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *2000 Yılı Konya İli'nin Yıllık Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor*, Konya: Olgun Çelik Ofset Matbaası, Mayıs 2001, s. 41

³²⁷ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1990 Yılı Konya İli'nin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1991, s. 24

³²⁸ Rahim Özkaymak, "Konya'lı Tüccar ve Sanayiciler Tüketici Değil, Üretici Duruma Geldi", Konya: *Konya Ticaret Odası Dergisi*, Yıl:3, Sayı:29, Temmuz 1990, s. 3

sanayisinde 1965-1980 döneminde özellikle metal eşya, makine, ulaşım araçları sektörlerinde önemli gelişmeler göstermiştir. Söz konusu dönemde 942 firmanın faaliyete geçtiği bu sektörleri 809 yeni faaliyete başlayan işletmeyle dokuma, giyim ve deri eşya sektörü, 660 işletmeyle orman ürünleri ve mobilya sektörü takip etmiştir. Buna göre ilimizdeki lokomotif sektörler olarak metal eşya, makina teçhizat, ulaşım, dokuma, giyim, deri eşya, mobilya ve orman ürünleri sayılabilir. 1992 yılı itibariyle Konya’da sanayi dalında faaliyet gösteren firma sayısı 6715’tir. Buna göre Konya’nın imalat sanayi alt sektörler itibariyle Türkiye genelinde yedinci sırada, metal sanayinde ise İstanbul’dan sonra ikinci sırada yer alması³²⁹, yine ilin gelişmiş ve gelişmeye uygun bir sanayi altyapısının ve potansiyelinin olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. 500 bin hektarı sulanabilen olmak üzere toplam 4 milyon hektar araziye sahip Konya, bu özelliğiyle bir tarım kenti görünümünde olmasına rağmen, tarım makinaları, oto yedek parça, lastik, plastik, makina, yedek parça, deri, dokuma, un, kimya sanayi gibi sanayi alanlarında yaptığı atılımlarla “sanayi yüzünü” de gösteren bir kent olmuştur³³⁰. 1990’lı yıllara gelindiğinde aşağıda sıralanan 21’i Konya il merkezinde, 15’i de ilçelerde olmak üzere kurulan toplam 36 sanayi bölgesinde faaliyetlerini sürdüren 8086 işletmede 40 bin kişinin istihdam edilmesi³³¹ ve bu sanayi bölgelerinde 14 farklı ana meslek grubunda üretimin gerçekleştirilmesi, sanayi kenti olma yolunda Konya’nın ilçeleriyle birlikte köklü bir sanayi alt yapısına sahip ve sınıai gelişmeye uygun bir kent olduğunu göstermektedir. Bu sanayi bölgeleri/siteleri ile buralarda faaliyet gösteren meslek grupları şunlardır:

1. I. Organize Sanayi Bölgesi
2. Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi
3. Karatay Sanayi
4. Meram Sanayi
5. Eski Sanayi
6. Demirciler Sanayi
7. Anadolu Teknik Sanayi

---

³²⁹ İktisadi ve Araştırmalar Vakfı, *Konya İli’nin Ekonomik Kalkınması*, s. 85

³³⁰ M. Ali İnan, “Konya Sanayi”, Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, 1 Ocak 1993, s. 5

³³¹ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1989 Yılı Konya İl’inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1990, s. 28

8. Zafer Sanayi
9. Marangozlar Sanayi
10. Mobilyacılar Sanayi
11. Kunderacılar Sanayi
12. Yeni Sanayi
13. Dökümcüler Sanayi
14. Zafer Küçük Sanayi
15. Selçuklu İmalat Sanayi
16. Tenekeçiler Sanayi
17. Altınbaşak Sanayi Sitesi
18. Mahrukatçılar Sanayi
19. Sahipata İnşaat Malzemesi İmalat Sanayi
20. Konya Basım Sanayi
21. Ensan Sanayi

Konya Sanayi Bölgeleri ve Siteleri'nde yer alan Meslek Grupları³³²,

1. Tarım Alet ve Makinaları Sanayi
2. Makine ve Yedek Parça Sanayi
3. Otomotiv Yan Sanayi
4. Metal Ana Sanayi
5. Metalden Mamül Eşya ve Aletler Sanayi
6. Orman Ürünleri İşleme Sanayi
7. Elektrikli Makinalar ve Gereçler Sanayi
8. Taş Toprağa Dayalı Sanayi
9. Dokuma ve Giyim Sanayi
10. Lastik ve Plastik Mamüller Sanayi
11. Deri ve Deri Mamülleri Sanayi
12. Şeker ve Şekerli Maddeler Sanayi
13. Kimya Sanayi
14. Un ve Unlu Mamüller Sanayi

---

³³² Mahmut Tekin, "Konya Sanayi Bölgesi'ndeki İşletmelerde Yönetim Sorunları ve Çözümüne Yönelik Bir Araştırma", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:8, Kasım 1994, s. 35

1990'lı yılların ortalarında sanayi alanında önemli gelişmeler göstermeye başlayan bir il olan Konya, devler bütçesinden 1 birim pay alırken devlete 1,06 birim katkı sağlayan bir il konumundadır. Devlet Bütçesi'ne yük olma sıralamasında 55. sırada, devletin yaptığı il başına düşen harcama sıralamasında ise 42. sırada yer alan Konya'nın devlet yatırımlarından aldığı payın düşük olmasına rağmen³³³ sanayi alanında yaptığı atılımlar, gelişmiş bir girişimcilik ve özel sektörün olduğunu göstermektedir. Ayrıca Seydişehir Alüminyum Tesisleri, Tümosan Traktör Fabrikası gibi büyük ölçekli sanayi tesislerine sahip olmasının yanısıra Konya'da komple un fabrikası kurabilen, dev hidrolik pres ve motor yenileme tezgahları yapan işletmeler bulunmaktadır. Otomotiv yan sanayinde önemli illerden olan Konya'da, ülkemizdeki 4 motor supap fabrikasından 3'ü, 4 adet piston fabrikasından 2'si faaliyet göstermektedir. Motor gömlekleri, motor contaları, kalıp ve kaporta aksamı, krank, manifold, komple dingil parçaları, treyler, oto kaloriferi, fren ve aksesuarlarıyla her türlü yedek parça üretimi ileri teknoloji düzeyinde gerçekleştirilirken, Temsa tarafından üretilen Mitsubishi-Maraton marka otobüslerin karasör aksamının %80'inin yapımı Konya sanayilerinde gerçekleştirilmektedir³³⁴. Tüm bu bilgilerden Konya'daki otomotiv yan sanayi sektörünün bir atılım içinde olduğu ve bunun semeresinin ileride görüleceği³³⁵, istihdam, ihracat başta olmak üzere Konya ve ülke ekonomisine olumlu katkılarda bulunacağı açıktır.

1990'ların Konya'sında gelişme gösteren sektörlerden biri olan ayakkabı sektöründe firmaların önemli bir kısmı, Kunduracılar Sanayi Sitesi, Kunduracılar Sanayi Sitesi İlave Blokları ve Pabuç Sarayı'nda faaliyetlerini sürdürmektedir. Konya'nın 1990 yılı verilerine göre aylık 300 bin çift ayakkabı üretimini gerçekleştirmesi³³⁶, günümüzden 17 yıl önceki dünya ve Türkiye'nin iktisadi, siyasi ve sosyal koşulları göz önüne alındığında, ayakkabı sektöründeki gelişmenin boyutu

---

³³³ Mustafa Küçükdere, "Bölgesel Eşitsizliğin Kıskaçındaki İlimiz: Konya", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:11, Ağustos 1995, s. 27

³³⁴ Çağatay Ünüsan, "Konya İl'inde Otomotiv Yan Sanayi", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 10, Nisan 1995, s. 18

³³⁵ Yücel Yeğiner, "Konya'mızda Sanayi", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 4, Ekim-Kasım - Aralık 1993, s. 3

³³⁶ Mahmut Tekin, "Konya Ayakkabı Sanayi Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 4, Ağustos 1994, s. 23

daha net olarak anlaşılmaktadır. Aşağıdaki Konya'nın sanayileşmesiyle ilgili veriler, aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 20. Konya İmalat Sanayi İşyeri Sayısı (1992)

Sektörler	İşyeri Sayısı	İl İmalat Oranı (%)	Türkiye İmalat Oranı (%)	İller Sıralaması
Gıda, İçki, Tütün San.	657	9.78	3.26	7
Dokuma, Deri Eşya San.	1619	24.11	3.00	7
Orman Ür., Mobilya San.	1330	19.80	3.07	6
Kağıt Ürünleri, Basım San.	138	2.05	2.17	6
Kimya, Kömür, Plastik San.	152	2.26	3.16	5
Taş ve Toprağa Dayalı San.	160	2.38	2.44	5
Metal Eşya, Ulaşım San.	2484	36.98	5.31	4
Metal San.	140	2.08	7.82	2
Toplam	6175	100	100	-

Kaynak: İktisadi Kalkınma Vakfı, Devlet İstatistik Enstitüsü 1992 Genel İşyeri Sayımı Sonuçları, Konya İlinin Ekonomik Kalkınması, Tebliğ, İstanbul: 1995, s. 86

Tablo 20'nin incelemesinden de anlaşılacağı gibi imalat sanayi dalında faaliyet gösteren firma sayıları açısından Konya, ülkemiz bazında en düşük 7. sırada, metal sanayinde ise İstanbul'dan sonra 2. sırada yer alması, Konya'da üretim bilincinin oluştuğunu ve üretim alt yapısının var olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. Konya İmalat Sanayi İşletme Ölçekleri (1992)

İstihdam Sayısına Göre İşletme Örnekleri	İşletme Sayısı	Toplama Oranı %	Çalışan Sayısı	Toplama Oranı %
25-49	37	42.0	1257	7.5
50-99	30	34.0	1979	12.9
100-199	10	11.4	1241	7.4
200-499	4	4.6	1264	8.6
500-999	3	3.4	2031	12.1
1000 +	4	4.6	8942	53.5
Toplam	88	100	16714	100

Kaynak: İktisadi Araştırma Vakfı, Konya İlinin Ekonomik Kalkınması, Tebliğ, İstanbul: 1995, s. 88

Tablo 21'de görüldüğü gibi 25-49 arası işçi çalıştıran firma sayısının sadece 37 yani tek başına %42'lik bir oranı oluşturması, Konya'daki imalat ile uğraşan firmaların küçük ve mikro ölçekli işletmeler olduklarını da göstermektedir.

1992 yılı itibariyle 66136 olan toplam istihdamın 31669'unu (%53.64) sanayi firmalarında çalışanlar oluşturmaktadır ki istihdamın yükünü önemli oranda Seydişehir Alüminyum, Tümosan Motor Fabrikası ile şeker ve çimento fabrikaları

karşılmaktadır³³⁷. 1998 yılı itibariyle özel sektörde çalışan personel sayısı 75601'e³³⁸ yükselirken, 2000 yılında ülkemizin yaşadığı krizlerin etkisiyle özel sektörde çalışan personel sayısı 52043'e³³⁹ düşmüştür. Konya bu ekonomik krizlerin etkisini bertaraf edecek gelişimi gösteremediğinden, 2005 yılında sanayi sektöründeki istihdam oranı yaklaşık %15 ile Türkiye ortalaması olan %24,7'nin altında kalması³⁴⁰, ilimizin sanayi kaketmesi gereken daha çok yol olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 22. Konya İmalat Sanayi Katma Değeri (1992)
(25 ve Üzeri İstihdam Sağlayan İşyerleri YTL.)

SANAYİ GRUBU	Katma Değeri 1991	Katma Değeri 1992	Toplam İmalat Sanayine Oranı %	
Gıda, İçki, Tütün	868.346	2.790.176	57,3	68,4
Dokuma, Giyim, Deri Eşya San.	9.270	251.681	0,6	6,2
Kağıt Ürünleri, Basım San.	49.584	78.803	3,3	1,9
Kimya, Petrol, Kömür, Kauçuk, San.	10.684	60.703	0,7	1,5
Taş, Toprağa Dayalı San.	161.847	272.506	10,7	6,7
Metal Ana San.	312.562	417.289	20,6	10,2
Metal Eşya, Makine, Ulaşım San.	102.297	207.753	6,8	5,1
TOPLAM	1.514.588	4.078.908	100	100

Kaynak: İktisadi Araştırma Vakfı, Devlet İstatistik Enstitüsü 1992 Genel İşyeri Sayımı Sonuçları, Konya İlinin Ekonomik Kalkınması, Tebliğ, İstanbul: 1995, s. 88

Yine Tablo 22'de görüldüğü gibi 1991 ve 1992 yılı itibariyle 25 ve üzeri işçi çalıştıran firma içinde Konya imalat sanayinde katma değer in yarıdan fazlasını, tek başına gıda, içki ve tütün sektöründe faaliyet gösteren firmalar sağlarken diğer sanayi firmalarının da çeşitliliği, Konya sanayinin tarım temelli olmasının yanı sıra sanayi ürünleri üretmede de belli bir aşamayı kaydettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Yukarıdaki açıklamalardan ve tabloların incelenmesinden 1990'lı yıllar itibariyle, Konya Sanayi'nin bir gelişme trendine girdiği kolayca anlaşılmaktadır.

³³⁷ İktisadi Araştırma Vakfı, *Konya İlinin Ekonomik Kalkınması*, Tebliğ, İstanbul: 1995, s. 88

³³⁸ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1998 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1999, s. 24

³³⁹ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *2000 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 2001, s. 36

³⁴⁰ Türkiye İstatistik Kurumu, *Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52*, Ankara: TÜİK Matbaası, Yayın No:3031, Kasım 2006, s. 56

Tablo 23. Konya'daki Sanayi Firmaları'nın Dağılımı (2002)

Sektörler	Firma Sayısı	%
Kömür, Mermer, Deterjan, Boya, Tuz Sanayi	45	5,4
Et, Süt, Şeker ve Şekerli Maddeler Sanayi	49	5,9
Un, Unlu Mamüller, Yem Sanayi	56	6,7
İplik, Halı, Deri, Plastik, Tekstil Sanayi	122	14,6
Ağaç, Mobilya, Kağıt Ürünleri Sanayi	39	4,7
Cam, Tuğla, İnşaat Sanayi	60	7,2
Çelik, Alüminyum, Döküm Sanayi	66	7,9
Metal Eşya Profil, Kazan, Elektrikli Makina Sanayi	78	9,3
Tarımsal Makine Sanayi	70	8,4
Asansör, Vinç, Değirmen Makinaları Sanayi	117	14,0
Oto Yedek Parça, Dorse, Damper Sanayi	135	16,1
Toplam	837	100,0

Kaynak: Mazlum Akgün, Konya Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Araştırması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ankara; 2004, s. 35

Konya sanayinin genel durumunu göstermede önemli ölçülerden olan Konya Sanayi Odası'na kayıtlı firmalar üzerinde Konya Sanayi Odası'nın 2002 yılında 837 firmayı kapsayan araştırmasına göre, sınai üretim faaliyetleriyle uğraşan firmaların %16,1'i otomotiv ve otomotivle ilgili sanayi kollarında faaliyet gösterirken, ikinci sırayı tekstil, deri sanayi kolları ve üçüncü sırayı ise değirmen makinaları ve vinç sanayiiyle uğraşan firmalar almaktadır. Bu sonuç Konya Sanayi'nin temel taşlarının otomotiv, tekstil, değirmen makinaları ve bunlarla ilgili sanayi dalları olduğunu göstermektedir.

Tablo 24. Sanayi Firmaları'nın Çalışan Personel Sayısına Göre Dağılımı (2002)

Kategori / Kişi	İşletme Sayısı	%	Personel Sayısı	%
1-9	291	34,8	1.660	6,0
10-24	281	33,6	4.420	16,0
25-49	146	17,5	5.233	20,0
50-99	71	8,5	4.385	15,9
100-249	23	2,7	3.487	12,7
250-499	10	1,2	3.469	12,6
500-999	1	0,1	535	1,9
1000+	2	0,2	4.367	15,8
Belirsiz	12	1,4	-	-
Toplam	837	100,0	27.556	100,0

Kaynak: Mazlum Akgün, Konya Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Araştırması, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ankara; 2004, s. 36

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 10 kişiden az işçi çalıştıran firma sayısının %34,8 ile ilk sırada yer aldığı bunu %33,6 ile 10-24 işçi çalıştıran firmaların takip ettiği görülmektedir. Bu sonuçta Konya'daki sınai üretim yapan firmaların küçük boyutlu firmalar olduklarını, sermayelerini birleştirerek büyümede pek istekli olmadıklarını, bu durumda firmaların kurumsallaşamaması gibi sorunları da beraberinde getirmektedir.

Yine Konya Sanayi Odası'nın 2005 yılında yapmış olduğu sanayi firmalarını kapsayan bir diğer araştırmaya göre ilk üç sektörü sırasıyla genel olarak makina ve aksamı (%19), gıda sanayi ve yan kollarından de faaliyet gösteren firmalarla (%17,7) otomotiv ve yan sanayi firmaları (%14,0) oluşturmaktadır. Bu sonuç Konya'nın sanayileşmede çok çeşitliliğinin yanı sıra sanayi yükünü otomotiv, makina ve parçaları, gıda ve tekstil firmalarının üstlendiğini göstermektedir³⁴¹. İmalat sanayiyle uğraşan firma sayısı 2005 yılında 1339 iken bu sayının 2006 yılı sonu itibariyle 1506'ya yükselmesi (artış %12,4) Konya'da sınai üretimin geliştiğini açık bir şekilde göstermektedir³⁴². 2000 yılında yapılan sanayide istihdam edilen faal nüfusun toplam içindeki oranı Konya için %9,1dir ki bu oran Türkiye ortalaması olan %13,35'in altındadır³⁴³. 2004 yılı itibariyle sanayi sektöründeki istihdam oranı %18,9'dan 2005 yılında %19,4'e yükselmesine rağmen, 2005 yılında %24,7 olan Türkiye ortalamasının son 5 yıl içinde yine altında seyretmesi, sanayi firmaların gelişmesinde istenilen seviyeye ulaşamadığını, hem sanayi firmalarının hem de istihdamın artırılması için yoğun çaba gösterilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sanayi sektörü ürünlerinin ihracatının 2000 yılındaki 43.3 milyon dolarlık seviyeden 2003 yılında 80 milyon dolara 2005 yılında da 179.1 milyon dolara yükseldiği görülmektedir. Beş yılda sanayi ürünleri ihracatının 4 kattan fazla artması Konya'nın güçlü bir sanayi üretim potansiyeli olduğunu, dünya pazarlarına mal satabildiklerini, yine sanayi sektörü ürünlerinin ithalat gelişiminin 2000 yılındaki 45.7 milyon dolarlık seviyeden 2005 yılında 71.7 milyon dolara yükselmesi, sınai

---

³⁴¹ Konya Sanayi Odası, *İşletmelerin Sektörel Dağılımları-Konya Sanayi Odası Araştırması*, Konya: Konya Sanayi Odası Dergisi, Ağustos 2005, s. 4

³⁴² Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, *İllerin Sanayi ve Ticaret Durumu Raporu*, Rapor, Ankara, 2007, s. 8

³⁴³ Türkiye İstatistik Kurumu, *Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No:3031, Kasım 2006, s. 6

üretimde dünya ülkeleri düzeyinde üretimde bulunma kapasitelerinin yüksekliğini ve dünya ile bütünleşebilmede başarılı olduklarını göstermektedir.

Sanayinin gelişimini gösteren önemli verilerden biri de imalat sanayi işletmeleri tarafından kullanılan elektrik enerjisi kullanımı açısından bakıldığında 2000 yılında Konya ilinde sanayi işletmelerinin kullandığı elektrik enerjisi 1.795.022 MWh iken bu rakam ülkemizin yaşadığı ekonomik krize paralel olarak 2002 yılında 568.037 MWh.'a düşmüş, daha sonra 2004 yılında 1.851.390 MWh'a yükselmiştir³⁴⁴.

2.4.2. Konya Sanayi'nin Gelişimine İhracat Açısından Bakış

Dış ticaret hacminin yüksek olması, ihracat - ithalat rakamları, ihraç ve ithal ettiği ürünlerin bileşimiyle ithal ettiği hammadde ve yarı mamül grubu, ülkelerin sanayi sektörünün gelişmişliği konusunda fikir sahibi olunmasını sağlayan önemli verilerdir. Çünkü hem ihracat rakamları yüksek hem de ileri teknolojiye sahip katma değerli ürünleri ve ayrıca ucuz fiyatlardan ithal ettiği hammaddelere kendi bilgi, birikim ve teknolojisini katarak sanayi ürün haline getirip dış dünyaya satabilen ülkeler, diğer dünya ülkeleriyle olan rekabette öne çıkmayı başarabilmiş, gelişmişliklerini dünyaya kabul ettirebilmiş ülkelerdir. Yani günümüz dünyasında ancak bilime ve insana yatırım yapmış, yüksek teknolojiye dayanan katma değere sahip sanayi ürünleri üretebilen ülkeler, dünya pazarlarında mallarını kolayca ve yüksek fiyattan satmayı başarabilmektedirler. Ülkeler için geçerli olan bu koşullar, bir ülkeyi oluşturan şehirler içinde aynıdır. Bu açıdan Konya'nın sanayileşmede gösterdiği olumlu gelişme trendi, yeterli olup olmadığının tartışılabilirliği bir yana bırakılacak olursa, rahatça görülebilir.

1985 yılında yaklaşık 4.2 milyon dolar³⁴⁵ karşılığı 2.151.873.703.TL'lik ihracat gerçekleştirilebilen ve bu ihraç ürünlerinin önemli bir kısmı tarım ürünleri ağırlıklı olmak üzere sırasıyla olmak üzere en fazla ihracat yaptığı ilk üç ülkenin de sanayi bakımından yeterli düzeyde gelişmemiş Irak, Suudi Arabistan ve İran gibi ülkeler olan Konya'nın³⁴⁶ ihracatı 1986 yılında 2.645.322.\$ karşılığı 1.789.371.064

---

³⁴⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, s. 56-71

³⁴⁵ Yaşar Uysal, "Yatırım Aracı Olarak Döviz (Dolar)", 1 Eylül 2006, <http://kisi.deu.edu.tr/yasar.uysal/gazete/51.htm>, 19.12.2007

³⁴⁶ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1985 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1986, s. 45

TL.düzeyinde gerçekleşirken, en fazla ihraç yapılan üç ülkenin sırasıyla Suudi Arabistan'ın yanı sıra F. Almanya ve Danimarka gibi iki gelişmiş Avrupa ülkesi olması ve her ne kadar deri ve deriden mamül eşyalar, mobilya ve dekorasyon malzemeleri, mermer, ambalaj malzemeleri, metal mutfak eşyası gibi tarım dışı ürünler ihraç etmiş olması, o zamanların Konya'sının tarımsal ağırlıklı bir il olduğu gerçeğini değiştirmeye yetmemiş³⁴⁷, tarım alet ve makinaları ile tarımsal ürünler en fazla ihraç edilen ürünler olarak başı çekmeye devam etmiştir. İhracatın bu seyri 1987 yılında yavaş yavaş değişmeye başlamış, yapılan toplam ihracat 9.368.915.\$ olarak gerçekleşmiş, en fazla ihracat yapılan ilk üç ülke Mısır, F. Almanya, S. Arabistan, şeklinde sıralanmış, tarımsal alet ve ürün ihracatının yanı sıra dokuma, metal, mobilya, muhtelif sanayi ürünlerinin ihracatı önem kazanmaya başlamıştır³⁴⁸. Konya'nın 1988 yılında ihracatı toplam 11.012.350.\$ olarak gerçekleşirken, en fazla ihraç yapılan üç ülke sırasıyla Mısır, Irak ve F. Almanya olmuş, ihracat ürün profili³⁴⁹ bir önceki yıla göre fazla değişmemiştir. 1989 yılından günümüze kadar olmak üzere yapılan toplam ihracatın, rakamlar, ülkeler ve ürünler bazında tablolar şeklinde toplu olarak incelenmesi, ihracat penceresinden Konya sanayinin gelişmesinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Tablo 25. Konya ve İhracat (1989 – 2008*) (\$)

YILLAR	ABD DOLARI (\$)	YILLAR	ABD DOLARI (\$)
1989	6.575.267.	1999	45.294.756.
1990	9.353.330.	2000	67.667.886.
1991	12.747.978.	2001	83.473.226.
1992	25.216.776.	2002	103.262.604.
1993	23.624.512.	2003	120.740.457.
1994	30.511.846.	2004	159.652.010.
1995	55.027.197.	2005	213.715.167.
1996	82.136.535.	2006	222.594.814.
1997	99.896.810.	2007	344.506.380.
1998	63.497.228.	*2008	260.481.933.

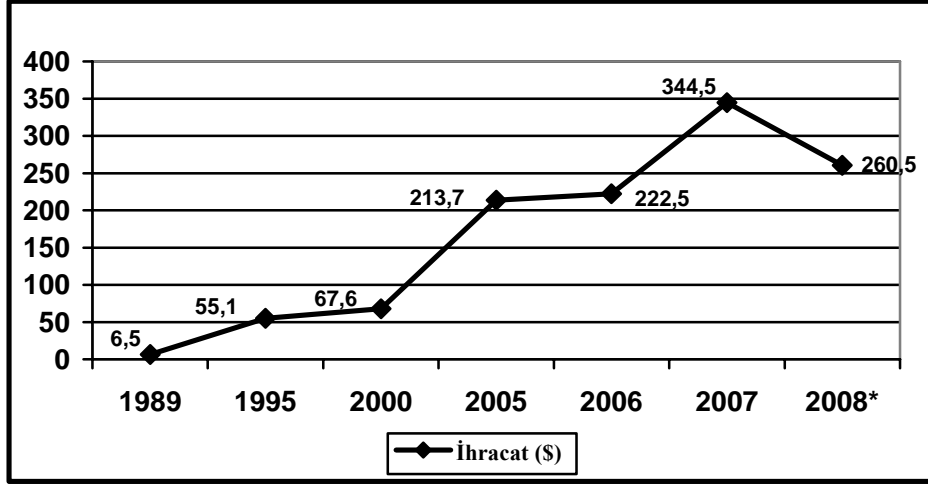
Kaynak: Konya Sanayi Odası, İhracat Verileri, Rapor, 2008, Konya, Konya Ticaret Odası, İhracat Verileri, Rapor, Konya, 2008

³⁴⁷ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1986 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1987, s. 15

³⁴⁸ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1987 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1988, s. 28

³⁴⁹ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1988 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Rapor, Konya: 1989, s. 16

Grafik 2: Konya İli İhracat'ının Değişim Seyri (1989 – 2008*) (\$)

Kaynak: Konya Sanayi Odası, İhracat Verileri, Rapor, Konya,2008., Konya Ticaret Odası, İhracat Verileri, Rapor, Konya, 2008

* Tablo ve Grafik, Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası İhracat Verilerine Göre Düzenlenmiştir.

Tablo 25 ve Grafik 2'deki ihracatları Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası'ndan onaylatılarak elde edilen Konya'nın ihracat rakamlarının incelenmesinden görüleceği gibi, 1989 yılında 6.575.267.\$ olan ihracat tutarı 2000 yılında 10 kattan fazla artarak 67.667.886.\$ olmuş, 7 yıl sonra 2007 yılında yapılan ihracat 4,1 kat artarak rakam 344.506.380.\$'a yükselmiş, 2008 yılı ilk altı aylık dönemdeki rakamlarına bakıldığında 2007 yılının %75,6'sına karşılık gelen 260.481.933. dolar tutarında ihracatın gerçekleştirilmesi ve 1989 yılından 2008 yılına kadar geçen 19 yıllık sürede ihracatın yaklaşık 53 kat artış göstermesi, Konya'da faaliyet gösteren işletmelerin dünya piyasalarına girebildiğini, dünya pazarlarında ürünlerini satabildiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Üstelik burada üzerinde durulması gereken bir önemli noktada şudur. Her ne kadar 19 yıllık süre içinde ihracat rakamlarının yaklaşık 53 katlık bir artış göstermesi önemli olmakla birlikte, örneğin 2007 yılında Konya'dan yapılan ihracat rakamının Sanayi Odası ve Ticaret Odası verilerine göre 344.506.380 dolar, 2008 yılı ilk altı aylık dönemde 260,4 milyon dolar olması, Konya menşeli firmaların yaptıkları ihracatı tam olarak yansıttığı söylenemez. Çünkü ihracat çıkış onaylarını İstanbul, Mersin, İzmir gibi diğer başka illerdeki Oda'lara yaptırdıklarından dolayı, Konya'da faaliyet gösteren firmaların ihracatları, bu rakamların içerisinde yer almamaktadır. Yine aynı şekilde

dünya pazarlarına ihracat yapan ulusal firmalara verilen ara malların satışları da bu rakamlarda görünmemektedir. Tüm bu faktörlerle birlikte Konya menşeli olan bu firmaların ihracatları da göz önüne alındığında, Konya'nın ihracat potansiyelinin daha fazla olduğu göstermektedir. Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verileriyle Konya'da faaliyet gösteren firmaların ihracat onaylarının Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası'ndan yapılmasıyla elde edilen 2001-2007 yıllarındaki ihracat rakamları arasındaki farkın büyüklüğü, Konya'lı firmaların ihracat onaylarını, ürünlerinin yurtdışına en son çıktığı illerdeki Sanayi Odası ve Ticaret Oda'sına yaptırdıklarını, bu durumun yalnız başına Konya Sanayi Odası ve Ticaret Odası'na onaylatılmasıyla ulaşılan ihracat rakamlarının Konya'nın ihracat potansiyelini tam olarak yansıtamayacağını, gerçek potansiyelinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 26 ve Grafik 3'te görüldüğü gibi, örneğin 2007 yılındaki KSO ile KTO'ya onaylatılarak yapılan ihracat ile Dış Ticaret Müsteşarlığı verileri farkının yaklaşık 349.7 milyon dolar, 2008 yılı ilk altı ay itibarıyla de 188.910.067. dolar olması, firmaların ihracat çıkışlarını Konya'nın yanı sıra İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya gibi başka illerdeki Ticaret ve Sanayi Odaları'ndan onaylatılarak gerçekleştirdiğini, üstelik il merkezindeki kayıtlı firmaların baz alınarak düzenlendiği Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ihracat verilerinde, Konya'nın ihracatının 2006 yılında 493 milyon dolar, 2007 yılında 696,2 milyon dolar, 2008 yılı ilk on aylık dönemde 751,8 milyon dolar³⁵⁰ olarak gerçekleştiği görülmektedir.

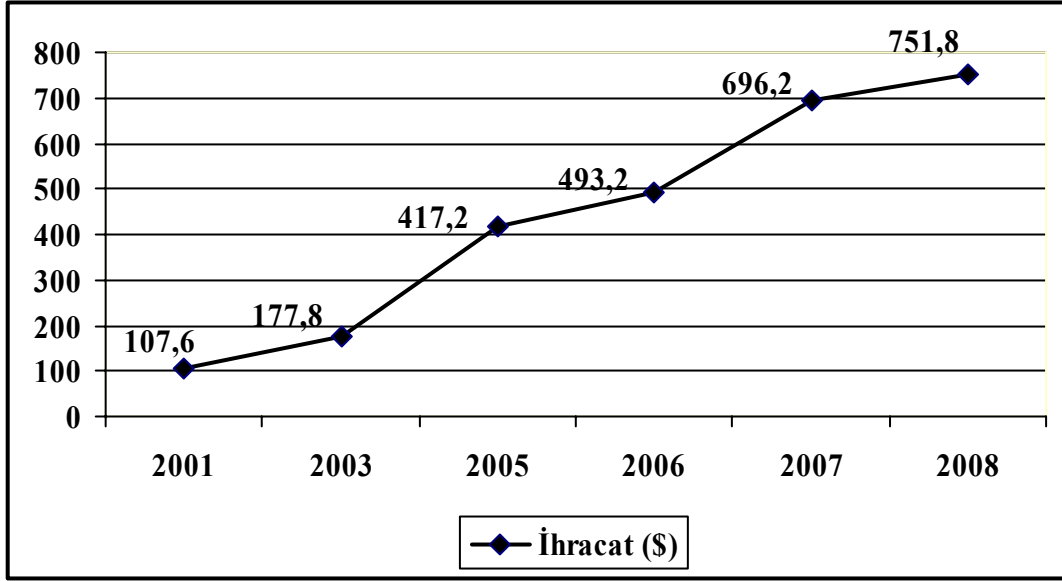
Tablo 26. Konya İli İhracat Karşılaştırması (2001-2008*) (\$)

YILLAR	KSO + KTO VERİLERİ (A)	DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI VERİLERİ (B)	B – A
2001	83.473.226.	107.612.000.	24.138.774.
2002	103.262.604.	130.241.000.	26.978.396.
2003	120.740.457.	177.871.000.	57.130.543.
2004	159.652.010.	274.496.000.	114.843.990.
2005	213.715.167.	417.290.000.	203.574.833.
2006	222.594.814.	493.228.000.	270.633.186.
2007	344.506.380.	696.215.000.	349.753.620.
*2008	260.481.933.	**751.787.000.	---

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dış Ticaret İstatistikleri 2001-2007, 05.06.2008, **Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2008 Yılı Ocak-Haziran Dönemi, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008. * KSO-KTO 2008 Yılı İlk Altı Aylık Dönem Verileri.

³⁵⁰ “Dış Ticaret İstatistikleri”, www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls, 25.11.2008

Grafik 3: Konya İli İhracat'ının Değişim Seyri (2001-2008) (\$)

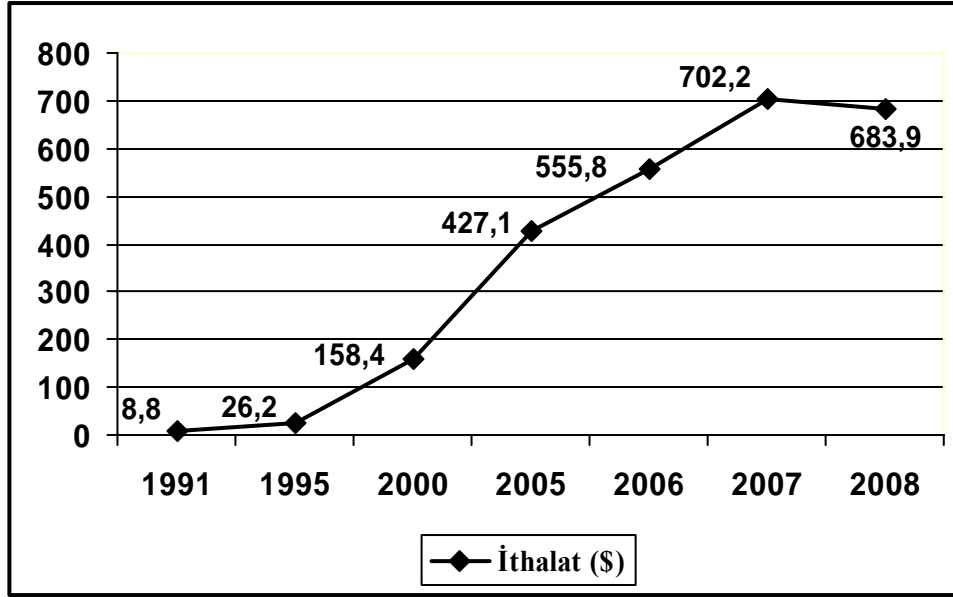
Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, Dış Ticaret İstatistikleri 2001-2007, 05.06.2008, Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2008 Yılı Ocak-Haziran Dönemi, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11..2008. * 2008 Yılı İlk On Aylık Dönem.

Tablo 27. Konya İli İthalat / İhracat Verileri 1991-2008 (\$)

YILLAR	İTHALAT	İHRACAT
1991	8.864.000.	12.747.978.
1992	11.785.700.	25.216.776.
1993	6.365.640.	23.624.512.
1994	2.634.634.	30.511.846.
1995	26.235.712.	55.027.197.
1997	75.970.174.	99.896.810.
1998	64.490.616.	63.497.228.
1999	40.413.919.	39.668.413.
2000	158.457.663.	82.512.513.
2001	89.715.000.	83.473.226.
2002	161.432.000.	103.262.604.
2003	244.979.000.	120.740.457.
2004	377.778.000.	159.652.010.
2005	427.023.000.	213.715.167.
2006	555.830.000.	222.594.814.
2007	702.254.000.	344.506.380.
*2008	683.913.000	260.481.933.

Kaynak: : Konya Sanayi Odası Verileri, Rapor, Konya, 2008, Konya Ticaret Odası Verileri, Rapor, Konya, 2008., Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor, Rapor, Konya: (1991-2000), Dış Ticaret Müsteşarlığı, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 25.11.2005

Grafik 4: Konya İli İthalat'ının Değişim Seyri (1991–2008*)(\$)

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/Istatis_tikDb/eko13.xls, 25.11.2008

*2008 Yılı İlk 10 Aylık İthalat Verileri ** Tablo ve Grafik, Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası İhracat Verilerine Göre Düzenlenmiştir.

Tablo 27 ve Grafik 4'deki 1991-2008 yılları arasındaki ithalat verilerindeki değişimler incelendiğinde 1991 yılındaki yaklaşık 8.9 milyon dolarlık ithalat rakamından 10 yıl içinde 10 kattan fazla artarak 2001 yılında 89.7 milyon dolar, 5 yıl sonra 2006 yılında ise 6 kattan fazla artarak yaklaşık 555.8 milyon dolar ve 2007 yılında 702.2 milyon dolar ve 2008 yılı ilk 10 aylık dönemde 683,9 milyon dolar olarak gerçekleşmesi, aynı yıllar ihracat açısından dikkate alındığında 1991 yılındaki yaklaşık 12,8 milyon dolarlık ihracat rakamından 10 yıl içinde 6 kat artarak 2001 yılında 83.4 milyon dolar, 5 yıl sonra 2006 yılında ise 2,5 kattan fazla artıp yaklaşık 222.6 milyon dolar, 2007 yılında ise 344,6 milyon dolara yükselerek önemli artışların gözlenmesi ve 2008 yılı ilk altı aylık dönemde 260,5 milyon dolar, Dış Ticaret Müsteşarlığı Verilerine göre ise 751.8 milyon dolar olarak gerçekleşmesi, 1991 yılında 22 milyon dolara bile ulaşmayan dış ticaret hacminin 2007 yılı sonu itibariyle 1.046.760.380 dolar, Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre 2007 yılı sonu itibariyle 1.398.469.000. dolar, 2008 yılı ilk altı ay itibariyle ise 861.906.000. dolar olarak gerçekleşmesinin yanı sıra, Tablo 28 ve Grafik 5'te görüldüğü gibi, genelde sanayi sektöründe üretim yapan firmaların üye olduğu Konya Sanayi Odası'na kayıtlı firma sayısının 1985 yılındaki 491'den 2007 sonu itibariyle 1505'e, 2008 Yılı İlk

Aylık Dönem itibariyle de 1600'e, Şekil 4'te görüldüğü gibi ihracat yapan firmaların aynı yıllar itibariyle 276'dan 852'ye³⁵¹ ve ithalat yapan firma sayılarının ise yine aynı yıllar itibariyle 90'dan 847'ye³⁵² yükselmesi ve 2008 yılı ilk on aylık verilere göre sırayla bu sayıların 870 ve 755 olarak gerçekleşmesi³⁵³, Konya'da faaliyet gösteren firmaların dünya ile bütünleştiğini, dünya firmalarıyla rekabet edip karşılıklı mal alıp satabildiklerini ve haliyle, belli bir aşama kaydettiklerini göstermektedir.

Tablo 28. KSO'ya Kayıtlı Firmalar ve Dış Ticaret Firmaları (1985-2008)

YILLAR	KSO'YA KAYITLI FİRMALAR	İHRACATÇI FİRMA SAYISI	İTHALATÇI FİRMA SAYISI
1985	491	276	90
1995	971	264	164
2000	729	353	390
2001	767	462	332
2002	818	520	431
2003	885	558	503
2004	1015	627	640
2005	1270	679	648
2006	1439	779	740
2007	1505	852	847
2008	*1600	**870	**755

Kaynak: Konya Sanayi Odası, Yıllara Göre Üye Sayısı (1985-2008), Rapor, Konya, 2008.,

** İhracatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008,

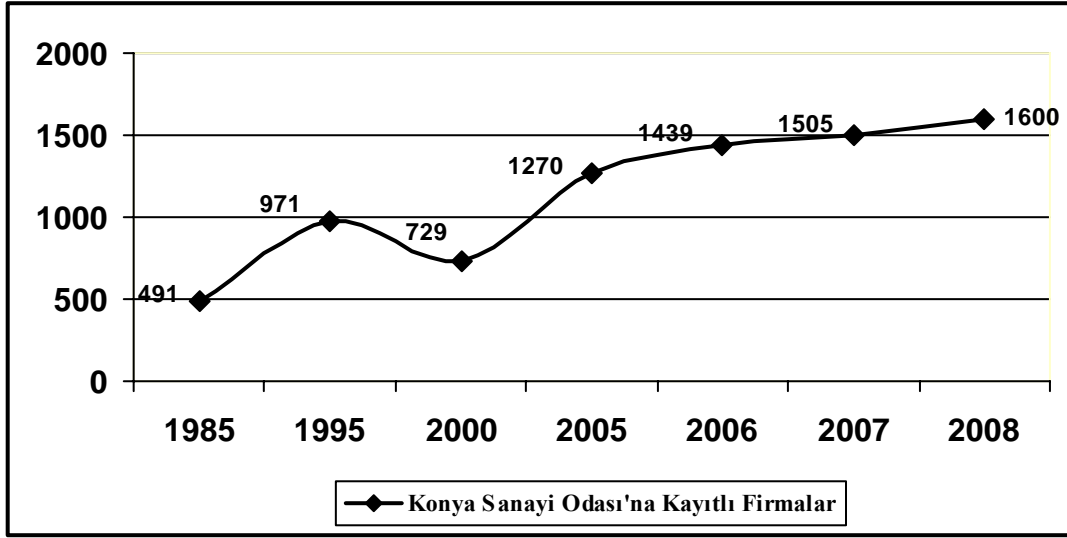
**İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 25.11.2008.

³⁵¹ "İhracatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı", <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 02.03.2008

³⁵² "İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı", <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 02.03.2008

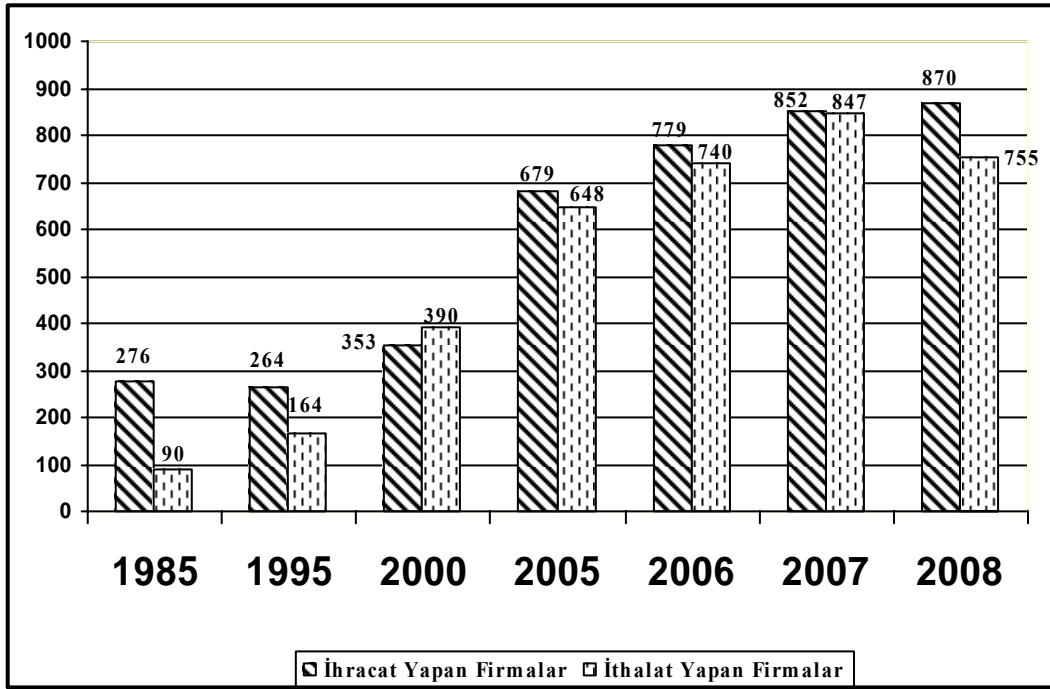
³⁵³ Dış Ticaret Müsteşarlığı, *İhracatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008, Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı, Dış Ticaret Müsteşarlığı <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 25.11.2008

Grafik 5: KSO'ya Kayıtlı Firmalar'ın Değişim Seyri (1985-2008)

Kaynak: Konya Sanayi Odası, Yıllara Göre Üye Sayısı (1985-2008), Rapor, Konya, 3 Ocak 2008

Şekil 4: Konya'da Faaliyet Gösteren Dış Ticaret Firmaları'nın Değişim Seyri (1985-2008)

Kaynak: Konya Sanayi Odası, Yıllara Göre Üye Sayısı (1985-2008), Rapor, Konya, 05.08. 2008
* Tablo, Grafik ve Şekil, Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası Verilerine Göre Düzenlenmiştir.

**İhracatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008, **İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 25.11.2008.

Tablo 29. Konya'dan En Fazla İhracat Yapılan İlk 3 Ülke Sıralaması (1989–2008/\$)

YIL	SIRALAMA	YIL	SIRALAMA
1989	1. F. ALMANYA 2. S. ARABİSTAN 3. HOLLANDA	1999	1. F. ALMANYA 2. MISIR 3. R.FEDERASYONU
1990	1. F. ALMANYA 2. S. ARABİSTAN 3. HOLLANDA	2000	1. ALMANYA 2. R.FEDERASYONU 3. MISIR
1991	1. F. ALMANYA 2. SUDAN 3. S. ARABİSTAN	2001	1. ALMANYA 2. R. FEDERASYONU 3. MISIR
1992	1. F. ALMANYA 2. ROMANYA 3. BREZİLYA	2002	1. ALMANYA 2. MISIR 3. R. FEDERASYONU
1993	1. ROMANYA 2. F. ALMANYA 3. SURİYE	2003	1. SUDAN 2. ALMANYA 3. İRAN
1994	1. F. ALMANYA 2. BREZİLYA 3. ROMANYA	2004	1. ALMANYA 2. IRAK 3. İRAN
1995	1. ÖZBEKİSTAN 2. KAZAKİSTAN 3. F. ALMANYA	2005	1. ALMANYA 2. İRAN 3. S. ARABİSTAN
1996	1. ÖZBEKİSTAN 2. R. FEDERASYONU 3. F. ALMANYA	2006	1. ALMANYA 2. KAZAKİSTAN 3. İRAN
1997	1. R. FEDERASYONU 2. KAZAKİSTAN 3. F. ALMANYA	2007	1. IRAK 2. İRAN 3. S. ARABİSTAN
1998	1. R. FEDERASYONU 2. F. ALMANYA 3. ROMANYA	2008*	1. SURİYE 2. R. FEDERASYONU 3. İRAN

Kaynak: Konya Sanayi Odası Verileri (1990-2008), Rapor, Konya, 06.08.2008, Konya Ticaret Odası Verileri (1990-2008), Rapor, Konya, 05.08.2008 * Konya Sanayi Odası 2008 Yılı İlk Altı Aylık Verileri, Rapor, Konya, 05.08.2008, Konya Ticaret Odası 2008 Yılı İlk Altı Aylık Verileri 2008, Rapor, Konya, 05.08.2008

** Tablo, Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası İhracat Verileri Işığında Düzenlenmiştir.

Tablo 29'da Konya'lı firmaların en fazla ihracat yaptığı 3 ülke sıralaması 1989 yılından 2008 yılı ilk aylık dönemi dahil olmak üzere incelendiğinde, 20 yılın 18'inde en az bir Avrupa ülkesinin olması, Konya'da faaliyet gösteren firmaların dünya standartlarında kaliteli ürünler üretilip, gelişmiş Avrupa pazarlarına girip mallarını satabildiklerini, bu durumun da Konya'nın sanayileşme sürecinde önemli gelişmeler kaydettiğini göstermektedir.

**Tablo 30. Konya ve İhracat
En Fazla İhracat Yapılan İlk 3 Ürün Sıralaması (1989–2008 / \$)**

YILLAR	FASILLAR BAZINDA ÜRÜNLER
1989	1. Halılar, 2. Yenilebilen Sebzeler, Kök ve Yumrular, 3. Süt Ürünleri, Yumurta,
1990	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Sebzeler, 3. Halılar, Kilimler,
1991	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Sebze ve Meyveler, 3. Yenilebilen Sebzeler, Kök ve Yumrular,
1992	1. Malt, 2. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 3. Bisküvi
1993	1. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri 2. Muhtelif Maddeler, 3. Makinalar, Mekanik Cihazlar,
1994	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri 3. Hububat,
1995	1. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri 2. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 3. Sebze ve Meyveler,
1996	1. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri 2. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 3. Yenilebilen Sebzeler, Kök ve Yumrular,
1997	1. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri 2. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 3. Süt Ürünleri, Yumurta,
1998	1. Hububat, Un, Nişasta, Pastacılık Ürünleri, 2. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 3. Süt Ürünleri, Yumurta, Bal,
1999	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Demir Çelik Mamülleri, 3. Plastik Mamülleri,
2000	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Plastik Mamülleri, 3. Demir Çelik Mamülleri,
2001	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Elektrik Malzemeleri, 3. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı,
2002	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Plastik Mamülleri, 3. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı,
2003	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Taş, Çimento vb. Maddelerden Mamül Eşyalar, 3. Plastik Mamülleri,

2004	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı, 3. Demir ve Çelikten Eşya,
2005	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı, 3. Plastik Mamülleri,
2006	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı, 3. Demir ve Çelikten Eşya,
2007	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı, 3. Demir ve Çelikten Eşya,
* 2008	1. Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar, 2. Motorlu Kara Taşıt Parçaları ve Aksamı, 3. Değirmencilik Ürünleri

Kaynak: Konya Sanayi Odası Verileri (1990-2008), Rapor, Konya, 06.08.2008, Konya Ticaret Odası Verileri (1990-2008), Rapor, Konya, 06.08.2008

* Konya Sanayi Odası 2008 Yılı İlk Altı Aylık Verileri, Rapor, Konya, 06.08.2008, Konya Ticaret Odası 2008 Yılı İlk Altı Aylık Verileri 2008, Rapor, Konya, 06.08.2008

** Tablo, Konya Sanayi Odası ve Konya Ticaret Odası İhracat Verileri Işığında düzenlenmiştir.

Fasıllar bazında 1989 ile 2008 yılı ilk altı aylık dönem Tablo 30'un ışığı altında incelendiğinde, Konya'nın bu zaman sürecinde önemli aşamalar kaydettiği kolayca anlaşılmaktadır. 1989 yılında en fazla ihracat yapılan ilk 3 ürün kaleminin halı, sebze, süt ürünleri gibi dokuma ve tarım ağırlıklı bir ihracat profilinden, özellikle 1999 yılından itibaren 8 yıl sürekli, sanayi ürünlerine dayalı ihracat kalemlerinin en fazla ihracat yapılan ilk 3 ürünü oluşturan aşamaya geçmeyi başarabilen Konya sanayinin sadece niceliksel değil, niteliksel olarak ta bir dönüşüm geçirdiğini ortaya koymaktadır. Tarımsal ağırlıklı ihraç ürünleri profilinden, sanayi ürünleri ihraç edebilen bir il profiline geçmeyi başaran Konya'nın, 1989-2008 yılı ilk altı aylık dönemi dahil olmak üzere 20 yıllık dönemde, en fazla ihracat yaptığı ilk 3 ülke arasında her yıl en az bir gelişmiş Avrupa ülkesinin olması, bu durumunun bir kanıtı olması açısından yeterli bir veridir. Zira her ürünün alınırken ve satılırken en ince ayrıntısına kadar her yönden incelendiği, tüm dünya ülkelerinin pazardan daha fazla pay alabilmek için kıyasıya mücadele ettiği, ancak ileri teknolojiye sahip ürünlerin satılabildiği Avrupa pazarlarında Konya sanayinde imal edilen ürünlerin boy göstermesi, Konya sanayinin gelişmişlik yolunda önemli aşamalar kaydettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

2006 yılında Konya Sanayi Odası'na kayıtlı firmaların Sanayi Odası'na onaylatılarak yapılan ihracatın 47 farklı fasıl-ürün ve 116 farklı ülkeye, 2007 yılında

52 farklı fasıl-ürün ve 131 farklı ülkeye³⁵⁴, 2008 yılı ilk altı aylık dönem itibariyle ise 42 farklı fasıl-ürün ve 123 farklı ülkeye³⁵⁵, yine 2006 yılında Konya Ticaret Odası'na kayıtlı firmaların Ticaret Odası'na onaylatılarak yapılan ihracatın 66 farklı fasıl-ürün ve 103 farklı ülkeye, 2007 yılında da 60 farklı-fasıl ve 108 farklı ülkeye³⁵⁶, 2008 yılı ilk altı aylık dönem itibariyle ise 51 farklı fasıl-ürün ve 91 farklı ülkeye³⁵⁷ yani Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Almanya, İngiltere, Kanada gibi gelişmiş ülkelerin yanı sıra Sudan, Kenya, Peru, Gabon, Madagaskar, Angola, Uganda, Gana gibi tüm dünya ülkelerine yapılması, Konya sanayinin gelişme yolunda önemli mesafeler aldığının bir diğer göstergesidir.

1950 yıllarında özellikle ziraat makinalarının üretiminin simge haline geldiği küçük çaptaki Konya sanayi, 1970 yıllarıyla birlikte önemli aşamalar göstermiş, 1994 yılında gıda, lastik-plastik-kauçuk, döküm, metal, makina ve otomotiv sektörlerinin büyük aşama gösterdiği, 31 sanayi çarşısında 7000 adet küçük ve orta boy sanayi işletmesinde 48.000 kişiye istihdam sağlayan kapasiteye ulaşmıştır³⁵⁸. 2000'li yıllara doğru tarımın sanayiye entegre olmasıyla hızlı bir gelişme sürecine giren, doğu ve batısı arasında 30 km.'lik bir alanda kurulan, şehir merkezinden 30-35 km. dışında sanayi tesisleri kuracak yer bulunmasında sıkıntılarla karşılaşılacak boyutta hızlı bir gelişme trendi gösteren Konya sanayinin, üstelik bu gelişmeyi devletten yeterince destek almadan gerçekleştirmesi de³⁵⁹, Konya sanayicilerin girişimci, araştırmacı özelliklerini yansıtmaları açısından da ayrı bir başarı örneğidir.

2007 yılında Konya ve sanayine bakıldığında ise yıllarca öncesinden başlayan sanayileşme çabalarının sonucu olarak, sanayileşmede başarı yolunda önemli yollar aşıldığı görülmektedir. 25 yıl öncesinde girişimcilere zorla arsa verilirken, günümüzde arsa taleplerinin karşılanamayıp 18 milyon m² ilave arsa üretilip Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi'ne eklenerek 30 milyon m²'lik alanla ülkemizin en büyük Organize Sanayi Bölgeleri arasında yer alan Konya Organize Sanayi Bölgesi,

---

³⁵⁴ Konya Sanayi Odası, *Konya Sanayi Odası Fasıl ve Ülke Bazında İhracat Raporu*, Konya, 2007, s.7

³⁵⁵ Konya Sanayi Odası, *Konya Sanayi Odası Verileri 2008 Yılı İlk Altı Ay Raporu*, Konya, 2008, s. 1-5

³⁵⁶ Konya Ticaret Odası, *Fasıl ve Ülke Bazında İhracat Raporu*, Rapor, Konya, 2008, s. 3

³⁵⁷ Konya Ticaret Odası Verileri 2008 Yılı İlk Altı Ay, Rapor, Konya, 2008.

³⁵⁸ M. Ali İnan, "Türkiye'nin Kalkınmasının Temel unsuru Sanayidir", *Dünya Ekonomi Politika Konya Eki*, 11 Kasım 1994, ss. 64

³⁵⁹ Yusuf Baltacı, "Konya Ovası Sanayi Yatırımlarına Dar Geliyor", *Dünya Ekonomi Politika Bölge Eki Konya*, No:29, 25 Temmuz 2000, s. 1

32 bin KOBİ, 4 bin CNC (Computer Numerical Control) tezgahı, 80 farklı alanda üretim yapan kapasitesi ve sanayicisinin %55'inin ihracat yapabildiği bir potansiyele sahip Konya, güçlü ve ileri teknolojiye sahip alt yapısı, bilgi birikimi ve yüksek ihracat potansiyeliyle ülkemizin önemli sanayi merkezlerinden biri³⁶⁰ konumuna gelme yolunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Konya sanayisinin son 40-50 yılda gösterdiği gelişimi, büyümesi ve sınıai ürünleri üretimindeki çeşitlilik sevindirici olmakla beraber, Gaziantep, Kayseri, Denizli gibi illerin gelişimleri, iç ticaret ve dış ticaret potansiyelleri göz önüne alındığında, Konya'nın pek de iç açıcı bir durumda olmadığı hemen anlaşılmaktadır. Kentler, 2008 yılı Dış Ticaret Müsteşarlığı dış ticaret potansiyelleri verileri açısından incelendiğinde, Konya'nın coğrafi, fiziksel, yerleşim düzeninin uygunluğu, ülkenin hemen her tarafına eşit uzaklıkta olması, arazi yapısının düzgünlüğüne bağlı olarak yatırımın düşük maliyetlerle gerçekleştirilebilmesi, karayolu, demiryolu ve hava yolu ulaşım olanaklarının fazla olması, liman ketlerine bağlantısının kolaylıkla sağlanabilmesi yanında belki de en önemlisi deprem tehlikesi en az olan kentlerden biri olması gibi diğer illerin sahip olmadığı olanakları bünyesinde barındırmasına rağmen, Gaziantep, Kayseri, Denizli gibi Konya'nın sahip olduğu artı koşulların bir çoğunun sahip olamayan illerin ihracat ve ithalat rakamları açısından Konya'nın önünde olması, üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir konudur. Değilse örneğin Konya'nın ancak yarısı kadar nüfusu bulunan Denizli'nin, Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre 2007 yılında 2 milyar dolardan fazla ihracat yaparken, Konya'nın sahip olduğu bir çok artı değere rağmen sadece 696,2 milyon dolar ihracat yapabilmesinin sebepleri çok iyi araştırılmalıdır. Dış Ticaret Müsteşarlığı 2007 yılı verilerine göre Denizli'nin Konya'nın yaklaşık 3 katı kadar ihracat yapması, Konya'lı firmaların ürünlerini ihracat yapan firmalara satmaları ve ihracat onaylarını ihracat çıkışı yaptıkları illerdeki Oda'lara onaylattıklarından dolayı düşük çıktığını açıklayamaz. Bu ifadelerin doğruluk payı kabul edilmekle birlikte, 3 kat kadar farkın oluşmasının yalnız bu nedenlere bağlı olduğunu kimse iddia edemez.

Bundan dolayı Konya'nın sahip olduğu avantajlara paralel bir gelişim gösterebilmesini ortaya koyabilmek için, başta Konya'daki tüm sivil toplum

---

³⁶⁰ Tahir Büyükhelvacıgil, "Yatırım ve Bilim Şehri: Konya", *Dünya Bölgeye Bakış*, Konya: Sayı: 59, 12.12.2006, s. 12

kuruluşları yetkilileri olmak üzere tüm kamu ve özel sektör yetkilileri bir ortak payda altında toplanmalı, ortak akıl oluşturulmalı, sorunların neler olduğu objektif olarak tüm gerçekliğiyle belirlenmeli ve bu sorunlara yönelik çözümler acilen uygulamaya konulmalıdır. Bunları yaparken kişilerin değil Konya'nın çıkarları daima ilk sırada yer almalıdır. Bu şartların bir an önce oluşturulmasının hızına paralel olarak Konya'nın İstanbul'a her türlü ekonomik alanda rakip olabilmesi süreci kısaltacaktır. Bu konuda görev, tüm Konya'lıya düşmektedir.

2.4.3. Konya Firmaları ve Fuarlara Katılım

Mülkiyeti Ticaret Odası'nın olan ve işletmesi TÜYAP Konya Fuarcılık A.Ş. tarafından organize edilen Konya'daki fuar alanında düzenlenen fuar sayısının Tablo 31'de de görüldüğü gibi 2003 yılında 4'ten 5 yıl gibi kısa süre içinde 2007 yılı sonu itibariyle 22'ye, aynı yıllar itibariyle fuarlara katılan firma sayısının 512'den 1731'e ve ziyaretçi sayısının 66.628'den 328.274'e yükselmesi ve 2008 yılı ilk dokuz aylık dönem itibariyle düzenlenen 22. Konya Ayakkabı Yan Sanayi ve Moda Fuarı ile birlikte³⁶¹ fuar sayısının 13, katılımcı firma sayısının 1270, ziyaretçi sayısının da 228.216 olarak gerçekleşmesi, toplam olarakta 2003 ile 2008 yılı ilk dokuz aylık dönemde düzenlenen fuar sayısının 91, katılımcı firma sayısının 8361 ve ziyaretçi sayısının 1.429.637 olarak gerçekleşmesi, üstelik katılımcı firmalar arasında özellikle son yıllarda Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, İspanya, İsviçre gibi gelişmiş Avrupa ülkelerinin yanı sıra coğrafi olarak dünyanın diğer tarafındaki ülkeler olan Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Kore ve Çin gibi dünya ekonomisinin yönlendirilmesinde söz sahibi ülke firmalarının ve temsilcilerinin yer alması, Konya sanayi ve sanayicisinin fuarlar aracılığıyla dünyaya açılmada önemli derecede adımlar attığını, tarım temelli iktisadi yapıdan sanayiye dayalı iktisadi yapıya geçmek için adeta kabuğunu kırarak ufkunu genişletme çabası içinde olduğunu göstermektedir.

---

³⁶¹ Şafak Arıkan, 22. *Konya Ayakkabı Yan Sanayi ve Moda Fuarı*, Rapor, Konya, 10.08.2008

Tablo 31. KTO -TÜYAP Fuar Merkezinde Düzenlenen Fuarlar (2003-2008)

Yıllar	Düzenlenen Fuar Sayısı	Katılan Firma Sayısı	Ziyaretçi Sayısı
2003	4	512	66.628
2004	14	1.345	144.433
2005	18	1.682	305.319
2006	20	1.821	356.767
2007	22	1.731	328.274
*2008	13	1.270	228.216
Toplam	91	8.361	1.429.637

Kaynak: Konya Ticaret Odası-Tüyp Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş. Uluslararası Fuar Programları İlk Altı Aylık Veriler, Rapor, 18.06.2008

* Konya Ticaret Odası-Tüyp Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş. Uluslararası Fuar Programları 2008 Yılı İlk Dokuz Ay Verileri, Rapor, 18.08.2008

2.4.4. İstanbul Sanayi Odası Türkiye İlk ve İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması Açısından Konya Firmaları'na Genel Bakış

1968 yılından beri her yıl düzenli olarak önce ilk 100, sonra ilk 300, daha sonra ilk 500 ve 1997 yılından itibaren de ikinci 500 sanayi kuruluşu şeklinde İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan sıralamalarda Konya menşeli firmaların 1968-2007 yıllarını kapsayan 39 yıllık süreci incelendiğinde, Konya menşeli sanayi firmalarının durumunun pek parlak olduğu söylenemez. Konya firmalarından ilk sıralamaya girilen yılın 1979 yılı ve tek firma olması, geçen 40 yıllık zaman içinde sıralamaya girmeyi başarabilmiş firmaların sayısının ve farklı firma sayılarının, Konya'nın, nüfusu, yüzölçümü, faaliyette olan etkin KOBİ'lerin sayısı, sanayi ve üretim potansiyeli gibi çeşitli iktisadi kriterler açısından değerlendirildiğinde istenilen seviyede olmadığı, Gaziantep, Kayseri ve Denizli gibi iller dikkate alındığında açık olarak görülmektedir. İstanbul Sanayi Odası'nın yaptığı ve her yıl açıkladığı Türkiye İlk ve İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralamalarında yukarıda sayılan illerde faaliyet gösteren firmaların sayısı, Konya'da faaliyet gösteren firmaların sayısından oldukça fazladır. Konya'nın böyle olumsuz bir durumla karşı karşıya kalmasında başta siyasiler ve sivil toplum kuruluşlarının yetkilileri olmak üzere, bunca yıldır olan bitenleri gerektiği gibi sorgulamayan, her bir Konya'nın da ayrı ayrı payı vardır. Nitekim 2008 yılında açıklanan İstanbul Sanayi Odası verilerine göre, 2007 yılında ilk 500 firma arasında sadece 5 Konya firmasının yer

alması³⁶², ikinci 500 firma arasında ise, coğrafi konum, vasıflı eleman sayısı ve ekonomik potansiyel açısından Konya ile kıyaslanamayacak durumda olan Denizli, Gaziantep, Kayseri gibi illerden 14,15,18 firma yer alırken, Konya menşeli firmaların sayısının bu illerlin gerisinde kalıp sadece 11 olması³⁶³, durumun vahametini, hiç bir yoruma yer vermeyecek kadar göz önüne sermektedir. Aşağıdaki tablonun incelemesinden bu durum açık olarak görülmektedir.

---

³⁶² “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007”, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/bb1-25.htm>, 07.09.2008

³⁶³ “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007”, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/2/bbf2-25.htm>, 07.09.2008

Tablo 32. İstanbul Sanayi Odası Türkiye İlk 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması'nda Konya Firmaları (1967–2007)

Sıra No	Firma ve Müesseseler	Üretimden Satışlar (1.000 TL./KDV Hariç)
1979		
180	Konya Çimento San. A.Ş.	654.871
1981		
29	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	10.867.791
138	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	2.789.038
338	Özyatağanlı Tarım Mak. San. Tic. A.Ş.	973.085
1982		
51	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	11.970.730
198	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	2.985.181
445	Özyatağanlı Tarım Mak. San. Tic. A.Ş.	1.092.493
1983		
42	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	17.221.397
277	Konya Çimento San. A.Ş.	3.326.742
415	Özyatağanlı Tarım Mak. San. Tic. A.Ş.	1.955.698
1984		
77	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	18.393.365
329	Konya Çimento San. A.Ş.	4.555.510
474	Ova Un Fabrikası A.Ş.	2.670.025
1985		
299	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	7.478.742
407	Ova Un Fabrikası A.Ş.	5.287.949
1986		
148	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	23.825.306
318	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	11.069.039
450	Ova Un Fabrikası A.Ş.	7.233.725
1987		
171	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	34.585.812
342	(Firma İsmi Belirtilmedi.)	(Bilgi Verilmedi.)
481	Ova Un Fabrikası A.Ş.	10.345.284
1988		
189	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	53.836.975
351	Anadolu Biracılık Malt Gıda San. A.Ş.	26.775.030
357	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	26.359.857
494	Ova Un Fabrikası A.Ş.	17.665.016
1989		
138	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	124.165.924
346	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	47.495.157
394	Anadolu Biracılık Malt Gıda San. A.Ş.	(Bilgi Verilmedi.)
464	Ova Un Fabrikası A.Ş.	34.326.728
1990		
177	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.	148.082.481
252	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	105.396.972
464	Ova Un Fabrikası A.Ş.	51.530.445

1991			
164	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.		270.598.138
302	Konya Çimento Sanayi A.Ş.		143.749.417
343	Anadolu Biracılık Malt Gıda San. A.Ş.		127.711.540
1992			
53	Konya Şeker Fabrikası. A.Ş.		1.187.910.346
303	Konya Çimento Sanayi A.Ş.		262.387.863
462	Ova Un Fabrikası A.Ş.		159.962.501
469	Anadolu Biracılık Malt Gıda San. A.Ş.		156.109.894
1993		Firma Sıralaması Kamu/Özel	Üretimden Satışlar (1.000 TL./KDV Hariç)
83	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	67	1.541.450.680
303	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	256	487.988.289
445	Konya Krom Magnezit Tuğla Sanayi T.A.Ş	62	304.990.005
1994			
118	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	97	2.317.170.758
358	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	305	787.749.567
410	Konya Krom. Magn. Tuğla San- T.A.Ş.	57	678.681.056
479	Ova Un Fabrikası A.Ş.	410	551.209.373
1995			
114	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	97	4.704.428.246
358	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	315	1.637.577.930
400	Ova Un Fabrikası A.Ş.	353	1.425.231.466
1996			
72	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	59	12.329.829.000
314	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	276	3.386.194.000
345	Ova Un Fabrikası A.Ş.	304	3.108.842.000
462	Anadolu Biracılık Malt ve Gıda San. A.Ş.	412	2.245.555.000
1997			
57	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	46	29.369.309.000
306	Konya Çimento Sanayi A.Ş.	278	6.947.499.000
386	Ova Un Fabrikası A.Ş.	353	5.500.783.000
1998			1.000.000TL./KDV Hariç
57	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	46	46.875.557
199	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	180	17.438.845
303	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	274	12.266.971
428	Ova Un Fabrikası A.Ş.	393	8.529.092
1999			
50	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	39	75.114.352
179	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	161	28.342.403
348	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	321	15.818.779
437	Ova Un Fabrikası A.Ş.	406	12.565.105
494	Hekimoğlu Un Fab. Tic. Ve San. A.Ş.	462	10.377.986
2000			
61	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	49	109.912.242
118	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	105	64.554.073
360	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	336	23.796.309

449	Ova Un Fabrikası A.Ş.	421	19.042.467
499	Hekimoğlu Un Fab. Tic. Ve San. A.Ş.	468	17.053.566
2001			
62	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	49	169.626.765
168	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	153	77.186.795
438	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	410	32.241.581
481	Hekimoğlu Un Fab. Tic. Ve San. A.Ş.	450	29.294.612
2002			
46	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	38	307.453.290
189	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	176	103.731.816
355	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	336	58.119.514
477	Ova Un Fabrikası A.Ş.	448	42.583.721
484	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	455	41.759.609
2003			
58	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	49	333.174.740
303	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	288	84.755.248
372	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	355	68.730.231
459	Hekimoğlu Un Fab. Tic. Ve San. A.Ş.	438	56.507.954
466	Ova Un Fabrikası A.Ş.	444	55.842.357
2004			
61	Konya Şeker Fabrikası A.Ş.	53	406.281.443
245	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	234	128.576.407
324	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	312	102.062.250
484	Altınapa Değirmencilik Tic. ve San. A.Ş.	467	64.925.649
493	Ova Un Fabrikası A.Ş.	475	64.109.972
2005			
55	Konya Şeker San. Ve Tic. A.Ş.	48	479.865.659
169	Eti Alüminyum A.Ş.	160	201.508.715
214	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	205	161.926.559
286	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	276	124.330.394
358	Altınapa Değirmencilik Tic. Ve San. A.Ş.	346	97.778.617
2006			Üretimden Satışlar (Net) YTL.
54	Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	47	590.076.481
126	Eti Alüminyum A.Ş.	117	307.325.600
218	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	186	186.878.537
293	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	286	144.824.220
422	Alçelik Çelik Yapı İnşaat San. Tic. A.Ş.	0	98.819.042
452	Altınapa Değirmencilik Tic. ve San. A.Ş.	358	92.527.680
2007			
52	Konya Şeker San. ve Tic. A.Ş.	45	677.566.703
153	Eti Alüminyum A.Ş.	143	297.857.104
259	Konya Çimento Sanayii A.Ş.	248	185.101.475
417	Kombassan Kağ. Gıda Teks. San. Tic. A.Ş.	404	114.374.493
491	Ova Un Fabrikası	476	97.829.102

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Sanayi Odası Muhtelif Sayılı Dergileri, İstanbul: Yenilik Basımevi, 1968-1993, Birinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 1993-2006, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/gecmisyillar/500buyukgecmisyillar.htm>, 17.09.2007, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/bb-500.htm>, 25. 08. 2008.

* Tablo, İstanbul Sanayi Odası Verileri Işığında düzenlenmiştir.

Tablo 33. İstanbul Sanayi Odası Türkiye İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması'nda Konya Firmaları (1997-2007)

SIRA NO	Firma ve Müesseseler	Firma Sıralaması Kamu/Özel	Üretimden Satışlar (KDV Hariç) (1.000.000.TL.)
1997			
29	Anadolu Biracılık Malt ve Gıda San. A.Ş.	25	3.935.262
52	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	48	3.722.722
64	Ibg Pakplastik Yapı Elem. San. Tic. A.Ş.	60	3.681.738
106	Konya Krom Magnezit Tuğla Sanayi Tic. A.Ş.	7	3.378.343
120	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	112	3.289.616
231	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	215	2.466.823
313	Helvacızade Gıda ve İth. Mad. San. Tic A.Ş.	297	2.038.290
1998			
83	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	76	6.056.603
83	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	76	6.056.603
184	Büyük Hekimoğulları Gıda San. ve Tic. A.Ş.	172	4.840.075
189	Konya Krom Magnezit Tuğla Sanayi Tic. A.Ş.	177	4.768.126
256	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	241	4.199.257
307	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. ve Tic. A.Ş.	287	3.764.734
341	Helvacızade Gıda İth. Mad. San. ve Tic A.Ş.	320	3.489.304
1999			Üretimden Satışlar Net/(1.000.000.TL.)
27	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	25	9.622.260
60	Anadolu Biracılık Malt ve Gıda San. A.Ş.	56	9.009.272
126	Büyük Hekimoğulları Gıda San. ve Tic. A.Ş.	118	7.746.046
173	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. ve Tic. A.Ş.	162	6.985.936
245	Konya Selçuklu Krom Mağn. Tuğla San. A.Ş.	229	6.070.433
481	Helvacızade Gıda İht. Mad. San. ve Tic A.Ş.	456	3.746.370
2000			
19	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	18	16.026.262
136	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	132	12.494.775
146	Büyük Hekimoğulları Gıda San. ve Tic. A.Ş.	142	12.208.347
256	Konya Selçuklu Krom Mağn. Tuğla San. A.Ş.	244	9.381.571
2001			
152	Büyük Hekimoğulları Gıda San. ve Tic. A.Ş.	144	20.240.561
195	Konya Selçuklu Krom Mağn. Tuğla San. A.Ş.	186	18.378.445
336	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	322	14.696.727
388	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. ve Tic. A.Ş.	374	13.474.936
2002			
128	Büyük Hekimoğulları Gıda San. Tic. A.Ş.	125	31.373.393
264	Konya Selçuklu Krom Mağn. Tuğla San. A.Ş.	259	24.831.223
287	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	280	23.396.188
379	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	369	20.426.784
411	Alaybeyi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	401	19.362.401
427	Akova Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	416	18.658.547
496	Enka Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	483	16.598.545
2003			
112	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	108	41.356.288
150	Kombassan Kağ. Matbaa Gıda Teks. San. A.Ş.	145	38.955.981

269	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	263	31.599.020
275	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	269	31.243.713
373	Akova Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	362	26.365.148
389	Alaybeyi Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	378	25.556.234
440	Akbel Süt Ve Süt Ürünleri Tic. ve San. A.Ş.	428	23.402.120
2004			
33	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	33	59.141.747
209	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	206	42.149.158
242	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	239	39.143.370
246	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	243	38.896.954
281	Akova Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	276	35.896.764
322	Akbel Süt Ve Süt Ürünleri Tic. ve San. A.Ş.	317	33.102.376
499	Alaybeyi Gıda San. ve Tic. A.Ş.	490	24.099.365
2005			Üretimden Satışlar Net / YTL.
46	Ova Un Fabrikası A.Ş.	44	62.877.395
120	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	118	54.060.959
200	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	198	45.825.996
276	Akova Süt Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	273	39.991.123
299	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	296	39.003.174
307	Enka Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	304	38.457.030
332	Akbel Süt Ve Süt Ürünleri Tic. ve San. A.Ş.	329	36.726.400
338	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	335	36.432.378
430	Helvacızade Gıda İhtiyaç Mad. San.Tic. A.Ş.	424	30.353.004
2006			
49	Ova Un Fabrikası A.Ş.	47	75.425.677
71	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	68	71.311.301
227	Akova Süt Gıda Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	221	53.737.735
229	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	223	53.343.346
237	Helvacızade Gıda İhtiyaç Mad. San. Tic. A.Ş.	231	52.679.841
297	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	290	47.536.155
300	Akbel Süt Ve Süt Ürünleri Tic. ve San. A.Ş.	293	47.087.825
348	Enka Süt ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	340	44.225.870
419	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	411	39.872.669
2007			
40	Hekimoğlu Un Fab. Tic. ve San. A.Ş.	39	89.923.834
42	Enka Süt Ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	41	88.464.641
53	Altınapa Değirmencilik Tic. ve San. A.Ş.	52	86.612.268
58	Akova Süt ve Gıda Mamülleri San. Tic. A.Ş.	57	85.873.788
124	Alçelik Çelik Yapı İnşaat San. ve Tic. A.Ş.	123	74.041.084
190	Helvacızade Gıda İhtiyaç Mad. San. Tic. A.Ş.	188	65.784.875
231	Büyük Hekimoğulları Gıda Sanayi Tic. A.Ş.	228	61.061.559
255	Selva Gıda Sanayi A.Ş.	252	58.921.289
344	Kompen Pvc Yapı İnş. Malz. San. Tic. A.Ş.	340	50.072.230
435	Akbel Süt Ve Süt Ürünleri Tic. ve San. A.Ş.	430	43.004.594
497	Komgıda Kombas. Gıda İht.Mad. San.Tic.A.Ş.	492	39.190.372

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası Türkiye İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması 1997-2006 Verileri, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/gecmisyillar/500buyukgecmisyillar.htm>, 25.08.2007, Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/2/bbf2-500.htm>, 07.09.2008. * Tablo, İstanbul Sanayi Odası Verileri ışığında düzenlenmiştir.

2.4.5. Konya Sanayi'nin Güçlü Tarafları

Konya sanayi gösterdiği performans açısından istenen düzeyde olmasa da önemli derecede gelişme gösterdiği de bir olgudur. Konya sanayinin gelişmesini hızlandıran temel faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Tarımın Gelişmesine Bağlı Olarak Elde Edilen Gelirin Sanayiye Aktarılması. Konya'da tarımdan sağlanan gelirin sanayiye aktarılarak, bölge tarımının ihtiyacı olan tarımsal araçların üretiminin öncelikle il içinde yapılması başta tarım makinaları sanayinin olmak üzere diğer sanayilerin (otomotiv, metal, tekstil) gelişmesine de katkı sağlamıştır. Ayrıca buğday üretimine bağlı olarak gıda sanayi, değirmen makinaları sanayi gibi sanayi kolları gelişmiştir.

- Düzenli Sanayi Alt Yapısı. Konya'nın geçmişten beri düzenli olan sanayi alt yapısına sahip olması, köyden şehre olan göçün sanayi sektörüne yönelmesi sanayinin gelişmesini hızlandıran bir başka etmen olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak Konya'da yeni sanayi siteleri ve Organize Sanayi Bölgeleri kurularak faaliyete geçmiştir.

- Taşımacılık Sektörünün Gelişmiş Olması. Taşımacılığın yaygın olması beraberinde oto tamircilik sektörünün gelişmesini sağlamıştır. Buna bağlı olarak tamirat için gerekli olan sekman, krank, motor gömleği, manifold bir çok parçanın Konya'da üretilmesi başarılmıştır.

- Yoğun Ticari İlişki. Konya'nın çevre iller başta olmak üzere diğer bölge illeriyle sürekli ticari ilişkiler içinde bulunması yani yurtiçi ticari faaliyetlerinin gelişmiş olması, Türkiye'nin dört bir yanında kullanılan sanayi parça ve ürünlerinin üretiminin Konya'da yapılması sanayinin gelişmesine katkı yapmıştır.

- Sanayi Kollarının Çeşitliliği. Konya sanayi belli başlı bir alanda değil bir çok sanayi dalında, çok çeşitlilik sergilemektedir. Örneğin Adana tekstil - pamuk, Bursa otomotiv-tekstil, Kayseri dayanıklı tüketim ürünleri ve ağırlıklı sanayi dallarında ön plana çıkarken³⁶⁴, Konya başta otomotiv, tekstil, gıda sektörlerinin yanısıra kağıt-basım, metal eşya, makina, demir çelik, deri, ayakkabı, orman ürünleri, kimya, taş ve toprağa dayalı sektörler gibi bir çok sanayi dalında gelişmiştir.

---

³⁶⁴ M. Fatih Botsalı, "Türkiye Sanayi Şeytan Üçgenine Takıldı Kaldı", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Ocak 1994, s. 16

2.4.6. Konya'nın ve Sanayi Firmaları'nın Sorunları

Cumhuriyet'in ilanından bugüne kadar geçen 85 yılda, yukarıda anlatılan Konya'nın ihracat, ithalat verileri, dış ticaret hacmi, ihracat yapılan ülkeler, sınai üretimin çeşitliliği ve sanayi sektörüne yapılan yatırımların gün geçtikçe artması gibi gelişmelere bakarak, Konya'nın il olarak sanayileşmede önemli gelişmeler gösterdiği ve önünün açık olduğu rahatlıkla söylenebilirse de, içinde bulunduğu sorunları çözmeyi başarabilmesiyle gelişimini hızlandırarak ülke bazında çok daha iyi konuma gelebilecek potansiyele sahip olduğu ve kısa süre içinde bir çok sınai üretim alanında İstanbul'a rakip olabileceği açıktır.

2.4.6.1. Konya'nın Genel Ekonomik Sorunları

Konya sanayiyle ilgili doğrudan sorunu oluşturmayan ancak çözülmesi halinde başta sanayi olmak üzere tüm kentin daha hızla gelişmesini sağlayacak olan önemli sorunları;

- Halen Sivil Havaalanı'nın yapılamaması ve yurtdışı bağlantılı uçak seferlerinin başlatılamaması,
- Devamlı Konya gündeminde olmasına rağmen “ Hızlı Tren Projesi”nin bir türlü tamamlanıp hizmete açılmaması,
- Coğrafi yerleşim itibariyle İç Anadolu Bölgesi'nin ortasında ve tüm illeri birbirine bağlayabilen bir konuma sahip Konya'nın Ankara, Afyon ve Akdeniz Bölgesi'yle bağlantısını sağlayan karayollarının genişletilmesinin tamamlanamaması,
- Devamlı gündemde olan Konya Ovası Projesi'nin (KOP) ve Mavi Tünel Projesi'nin yıllardan beri hayata geçirilememesi³⁶⁵,
- Gerek bölümleri ve gerek öğrenci sayısı ile ülkemizin önemli üniversitelerinden biri olan Selçuk Üniversitesi'nin yanında İhtisas³⁶⁶ ve Teknik Üniversite'lerin geçen bunca süredir kurulmasının henüz başarılabilmesi, şeklinde sıralanabilir.

2.4.6.2. Konya Sanayi Firmaları'nın Sorunları

Konya sanayinin ve firmaların içinde bulunduğu başlıca sorunlar;

³⁶⁵ Dünya Ekonomi Politika, “2000'e Doğru Konya”, *Dünya Özel Ek 18*, 19 Temmuz 1996, s. 1

³⁶⁶ Ahmet Kayhan, “Konya'nın Çözüm Bekleyen Sorunları”, *Dünya Ekonomi Politika Bölge Eki 20*, 19 Haziran 2003, s. 65

- Aynı işkolunda faaliyet gösteren firma sayılarının fazla olması,
- İşletme kredisinin yeterli şekilde kullanılmaması,
- Kalifiye personelin istenilen seviyede olmaması³⁶⁷,
- Teknik bilgi danışmanlığının yetersiz olması,
- Ürün kalite kontrol sisteminin yetersiz olması,
- Fabrika düzenleme ve iş akış tekniğinin yeterince bilinmemesi³⁶⁸,
- Yatırım teşviklerinden yeterince yararlanılamaması,
- Üretim faaliyetlerine yeterli piyasa araştırması yapılmadan girişilmesi,
- Araştırma Geliştirme çalışmalarının öneminin tam kavranamaması,
- Profesyonel yöneticilerin firmaların yönetiminde etkin olamaması,
- Teknolojik gelişmelerin yeterince takip edilmemesi³⁶⁹,
- İl'in sosyal, kültürel ve sınai özelliklerinin tanıtımının hem ulusal hem de uluslararası bazda yeterli düzeyde yapılamaması³⁷⁰ ve böyle bir karşı karşıya kalınmasında, Konya'daki tüm kamu ve sivil toplum kuruluşlarının sorumluluğu bulunmakta, tüm kurumların ve yetkililerinin kanımca bu sorumluluktan kendilerini kurtaracak geçerli bir mazeretleri de bulunmamaktadır.

- Endüstri Bölgesi'nin kurulması veya mevcut Organize Sanayi Bölgeleri'nin Endüstri Bölgesi'ne dönüştürülememesi,

- Doğal gaz kullanımının özellikle sanayide kullanılmasının istenen düzeye getirilememesi³⁷¹,

- Otomotiv ve imalat sanayi dallarında büyük çaplı sanayi kuruluşlarının az olması³⁷²,

- Kurumsallaşmanın istenilen düzeye ulaşamaması,

- Esnek üretim ve yönetim yapısının oluşturulamaması,

---

³⁶⁷ Sanayi ve Ticaret İl müdürlüğü, *1994 Yılı Konya İli'nin Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor*, a.g.r., ss. 26

³⁶⁸ Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1985 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1986, s. 30

³⁶⁹ Konya Valiliği, *Konya İl'inde Sanayi ve Ticaretin Gelişmesi*, Konya: Konya Valiliği Yayınları, Nisan 1992, s. 1

³⁷⁰ Dünya Ekonomi Politika, "Rampadaki Füz: KOBİ Kenti Konya", *Dünya Özel Ek: 12*, 31 Mayıs 1996, s.1

³⁷¹ Kayhan, a.g.e., s. 65

³⁷² Yücel Yeğiner, "Konyamızda Sanayi", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık 1993, s. 3

-Hızla gelişen ve yayılan bilginin yeterli verimlilikte kullanılmaması³⁷³ olarak sayılabilir.

2.4.7. Konya Sanayi'nin Sorunlarına Çözüm Önerileri

Sanayileşme yolunda önemli gelişmeler gösteren, ülke bazında KOBİ ve sanayileşen iller sıralamasında başlarda yer alan Konya sanayi, yukarıda sıralanan sanayi sorunları ve Konya sanayisiyle doğrudan olmayan ancak sanayinin daha hızlı gelişmesini önleyen Konya'nın il olarak sorunlarının çözülmesiyle ülke çapında daha ön sıralarda yer alacağı, bu gelişmeden de başta Konya olmak üzere ülke ekonomisinin kazançlı çıkacağı bir gerçektir. Bu amaçla çözüm önerilerinden önemli olanlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Pazarlamaya Önem Verilmesi. Konya sanayi işletmelerinin farklı malları üreten ama aynı sektöre mal ve ürünlerini satan işletmeler bir araya gelip şirketler kurmak suretiyle ancak pazar paylarını genişletme olanağına kavuşabilirler. Pazar payının artması yoluyla hem kapasitelerini artırarak istihdama katkı yapmakta, hem de teknolojiye yatırım yaparak artan rekabette geri kalmamaktadır.

- Küçük Sanayi Atölyelerin Birleşmesi. Küçük çaplı sanayi atölyeleri bir araya gelip büyük sanayi kuruluşları haline gelmelidirler. Bir sektörde aynı malı üreten atölyeler, büyüklükleri ve getirecekleri sermayeleri oranında anonim şirketler olarak birleşerek, artan sermaye avantajlarından faydalanılmalıdır.

- Sermaye Piyasası Araçlarından Faydalanılması. Banka kredileri ile çalışan ve yüksek finans yükü altında bulunan aile şirketlerinde, ailenin söz hakkı korunarak daha ucuz ve daha kolay finansman temin edilmesinin yolları öğrenilmelidir. Banka kredileri ve devlet teşviklerinin tek kaynak olmadığı, küçük şirketlerin birleşerek büyük şirketlerin kullandıkları elverişli sermaye piyasası araçlarından yararlanmaları sanayicilerimize anlatılmalıdır.

- Sermayenin Ortaya Çıkarılması. Konya'da faaliyet gösteren firmaların halka açılması sağlanmalı, yastık altındaki tasarruflar Konya ekonomisi ve sanayine kazandırılmalıdır.

---

³⁷³ Tahir Büyükhelvacıgil, KOBİ'lerimiz Fırsatları İyi Değerlendirmelidir, *Dünya Ekonomi Bölgeye Bakış*, İstanbul: Globus Dünya Basımevi, Sayı: 18, 14.08.2007, s. 14

- Kurumsallaşma'nın Gerekliliği. Şirketler kurumsallaştırılmalı, şirket organlarının fonksiyonlarını tam olarak yerine getirmeleri sağlanmalıdır. Büyük sermaye şirketlerinin kişilere bağlı olarak yönetilmelerinin başarılı sonuçlar vermesinin imkansız olduğu, ancak geçici başarılarla ulaşılabileceği tüm sanayici ve işadamlarınca bilinmeli, kurumsallaşmanın önemi, faydaları, şirketlere orta ve uzun dönemde sağlayacakları kazanımları anlatılmalıdır.

- Profesyonel Yönetimin Gerekliliği. Şirket yönetimleri konusunda bilgili, vizyonu-misyonu geniş, kendini yetiştirmiş, bir veya birkaç yabancı dili konuşabilen kişilere bırakılmalı, uzman kişi ve danışmanlarla çalışılmalıdır. Şirket sahipleri, belli dönemlerde gelişmeleri, mali hesapları ve üretimle ilgili verileri inceleyen konumda olmalıdır.

- Kazanımların Sanayide Kullanılması. Konyalı sanayici, sanayiden elde ettiği geliri yine sanayiye aktarması konusunda teşvik edilmeli, geri dönüşü sınırlı ve kaynakların istihdam sağlama kapasitesi düşük olan özellikle gayri menkule³⁷⁴ aktarılmamasının gerekliliği sanayicilere anlatılmalıdır.

- Sanayicilerin Bilgilendirilmesi. Sanayici için malzeme, insan, makine, metot ve bilgi şeklinde sıralanan beş faktör hep birlikte sağlanmalı, bununla birlikte sanayiciye dünyadaki tüm gelişmeler internet kullanımının oldukça yaygınlaştığı günümüzde düzenli olarak aktarılmalıdır³⁷⁵. Zira bilgi bakımından dünyanın gerisinde kalınmasının sonuçları, belli bir süre sonra ürünlerin satılmaması, pazar paylarının azalması gibi çeşitli şekillerde geri dönüşünün olacağı muhakkaktır.

- Tanıtıma Önem Verilmesi³⁷⁶. Konya'nın il ve iktisadi olarak sahip olduğu değerlerin dünyaya duyurulması, günümüzde daha bir önem taşımaktadır. Mevlana'nın tüm insanlığı kucaklayan hoşgörü meşalesinin dünyaya yayılması Konya için sosyal tanıtımı açısından önemli bir avantajı oluştururken ve bu avantajın Konya lehine kullanılmasında kazanımlar henüz yeni sağlanmaya başlamışken, iktisadi açıdan ise Konya firmalarının üretmiş olduğu ürünlerin dünya pazarlarında daha fazla boy göstermesi amacıyla da ürünlerin tanıtımının profesyonelce yapılması

---

³⁷⁴ Sami Karahan, Konya'lı Sanayiciler Görev Başına, Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 8, Kasım 1994, ss. 19

³⁷⁵ Botsalı, a.g.m., ss. 16

³⁷⁶ *Konya Sanayi'nin Geçmişi ve Bugünü*, ss. 3

artık zorunluluk olmuştur. Bu tanıtım ürünlerin katalog, broşürlerle yapılabileceği gibi internet aracılığıyla kendi firmalarını ve ürünlerini web sayfaları oluşturarak dünyaya anlatma yoluyla yapılabilmektedir.

Ayrıca ulusal ve uluslararası fuarlar aracılığıyla firmaların ürünleriyle sanayicilerin buluşturulmasının yansıması, iş görüşmelerinin ve iş bağlantılarının yapılması, sonraki dönemler için karşılıklı dış ve iç ticaretin artarak devam etmesi şeklinde olacaktır. TÜYAP A.Ş. tarafından işletilen uluslararası fuar merkezinde bir çok farklı sektörde her yıl 15-20 fuarlar düzenlenmekte, üreticilerle alıcılar bir araya getirilmekte, fuarı gezmeye gelen yurt içi katılımcılara ve yurtdışından bir çok yabancı katılımcılara, hem Konya sanayinin gelmiş olduğu nokta ve hem de tarihi ve kültürel değerleri tanıtma fırsatı elde edilerek, Konya'nın ulusal ve uluslararası tanıtımı yapılmaktadır³⁷⁷.

- Üniversite Sanayi İşbirliği ve AR-GE Yatırımlarının Artırılması. Üniversite ile sanayicinin birlikte hareket ederek ve teoriyle pratik uygulamanın karşılıklı kullanımıyla her iki tarafın, sonuçta başta Konya ekonomisi olmak üzere ülke ekonomisinin kazançlı çıkacağı muhakkaktır. Yüksek ve yeni teknolojiler alanında araştırma ve geliştirme faaliyeti yürüten, hizmet sektöründeki kuruluşlara nitelikli ofis alanları, laboratuvar ve danışmanlık hizmetleri vererek, Konya sanayinin gelişmesine olumlu katkı yapmak amacıyla Selçuk Üniversitesi, Konya Sanayi Odası, Ticaret Odası, Ticaret Borsası ve Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü'nün katılımıyla 2004 yılında kurulan ve 2004 yılı sonunda faaliyetteki firma sayısı hızla artarak 30'a ulaşan, merkezi İspanya'daki Uluslararası Teknoparklar Birliği'ne (IASP) üye 3 Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nden biri olan³⁷⁸ Konya Teknokent'in bünyesinde yer alan firma sayısı 2006 yılında 56'ya³⁷⁹, 2007 Eylül ayı sonu itibariyle 73'e yükselerek, ülke genelinde firma sayısı bakımından ilk 3'e girmeyi başararak³⁸⁰ bu alanda önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Konya sanayi menşeli ürünlerin dünya piyasalarında boy göstermeleri, Konya'lı sanayicilerin AR-

---

³⁷⁷ Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Şehri, *Dünya Konya Bölgesel Bakış:16*, Konya, 25 Ekim 2005, s. 10

³⁷⁸ "Konya Teknokent Tarihçe", <http://www.konyateknokent.com.tr/?aw=tarihce>, 16.12.2007

³⁷⁹ Fatih M. Botsalı, "Konya Teknokent, Bölgenin Strateji Geliştirme Merkezi Oluyor", *Dünya Bölgeye Bakış*, Sayı:59, 12 Aralık 2006, s. 20

³⁸⁰ "Konya Teknokent İlk 3'te", <http://www.kononline.com/news/389/Konya-Teknokent-ilk-3te.html>, 04.12.2007

GE'nin önemini kavramalarına ve yenilikleri ürünlerine uygulamalarına paralel olarak artacaktır.

- Kalite Kontrolünün Her Aşamada Yapılması³⁸¹. Günümüzde tüm ülkeler alınıp satılan ürünlerin hem kaliteli, hem de maliyetinin düşüklüğü ve ürünlerin nitelikleri hakkında tam bilgi sahibi olmanın yanı sıra ürünün uluslararası kalite standartlarına uygun olarak üretildiğini gösteren belgelerin varlığını sorgulamaktadırlar. Firmaların uluslararası kalite sistemine göre üretildiklerini gösteren bu belgelere sahip olmaması, büyük bir oranda artık ihracat ve ithalat yapamayacağı anlamına gelmektedir.

International Organization for Standardization 9000 (ISO 9000) Kalite Yönetim Sistemi, International Organization for Standardization 1400 (ISO 14000) Çevre Yönetim Sistemi, Occupational Health and Safety Zone 18001 (OHSAS 18001) İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sistemi, Hazard Analysis and Critical Control Point (HACC)–Kritik Kontrol Noktalarında Tehlike Analizi Gıda Güvenliği Sistemleri başta olmak üzere, Avrupa Birliği'nin teknik mevzuat uyumu çerçevesinde geliştirilen ve ürünün asgari güvenlik koşullarına sahip olduğunu gösteren Conformité Européenne (CE) ve Underwriters Laboratories (UL) gibi kalite belgeleri³⁸² olmayan Konya'lı sanayicilerin, bu tür belgeleri bir an önce tescil ettirmeleri gerekmektedir. İhracat ve dış ticaret hacminin önemli oranda artış gösterdiği, 80 farklı alanda dünyanın yarısından fazla ülkeye ihracat yapabilen ve sanayicisinin %55'inin ihracat yaptığı Konya sanayi işletmelerinin büyük çoğunluğunun yukarıda sayılan belgeleri olmasına rağmen, dünya pazarlarında ürünlerini satmak isteyen firmaların bu belgelere sahip olmaları artık zorunluluk olmuştur.

- Nerdeyse tüm zamanların gündemini ve sorununu oluşturmasına rağmen günümüze kadar bir türlü çözüme kavuşturulamayan Konya Ovaları Projesi (KOP) ve Mavi Tünel Projesi, İkinci bir Üniversite Kurulması, Double Yollarla Konya'nın Adana, Afyon, Ankara, Antalya ve Mersin'e Bağlanması, Ankara-Konya Hızlı Tren Projesi'nin Sonuçlandırılması, Sivil Havaalanı'nın Yapılması gibi projelerin bir an

---

³⁸¹ Akbay Tuğan Gökçe, "Konya Sanayinin Etüt Raporu ve Sonuçları", Konya: *Konya Ticaret Odası Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 3, Mayıs 1988, ss. 14

³⁸² Mehmet Karagöz, "Konya Sanayi ve AB", *Dünya Konya Bölgesel Bakış*:16, 25 Ekim 2005, s. 42

nce sonulandırılmasının, başta Konya olmak üzere tüm ülke ekonomisine de büyük katkılar yapacağı şüphesizdir. Bu projelerin sonulandırılıp uygulamaya geilmesinin sorgulanmasında en başta, siyasi irade, sivil toplum örgütleri, kamu kurumları olmak üzere her bir Konya'lıya önemli görevler düşmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONYA ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ'NDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARLA İLGİLİ AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Bir bütünlük oluşturması amacıyla öncelikle, Konya'daki Organize Sanayi Bölgeleri'nin içinde bulunduğu koşullar üzerinde durulmuş, yetkililerin görüşleri alınmış, sonra da Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların sahiplerinin sosyo-kültürel yapılarıyla, bu firmaların içinde bulunduğu genel ekonomik süreç ve Konya sanayisine olan etkilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan anket uygulaması, elde edilen veriler ışığı altında ayrıntılı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

3.1. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'ne Genel Bakış

Ekonomisi öncelikle tarıma dayanan, daha sonra tarımda kullanılan tarımsal araçları kendi bünyesinde üretip tarımsal sanayi de öne çıkan, sanayileşme çabalarının 1950 yıllarında başladığı, devlet yardımlarından pek yararlanmadığı için KOBİ'lerin yoğun olduğu³⁸³, 15'i ilçelerde 21'i merkezde olmak üzere toplam 36 sanayi sitesinin kurulduğu bir kent olan Konya'da, planlanan sanayi yatırımlarını belli yerlerde toplamak amacıyla Organize Sanayi Bölgesi kurulması çalışmalarına başlandı.

3.1.1. Konya I. Organize Sanayi Bölgesi

Konya'da planlanan küçük sanayi yapısından orta ölçekli sanayi yapısına geçiş 1960'lı yılların ortalarından itibaren gerçekleşmeye başlamıştır. Ülke genelinde Organize Sanayi Bölgesi'nin kavram olarak dahi ne olduğu tam bilinmiyorken Organize Sanayi Bölgesi kurma teşebbüsü³⁸⁴ Konya Belediyesi tarafından başlatılmıştır³⁸⁵. Konya Belediyesi'nin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı) ile üstlendiği bölgenin alt yapı ve üst yapı çalışmaları, Belediye ve

³⁸³ Mustafa Küçükdere, "Tarihi Başkentten Sınai Başkente Doğru", Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:13, Ağustos 1996, s. 28

³⁸⁴ Atilla Vural, "Konya İkinci Organize Sanayi Bölgesi", *Briefing*, Konya, 07.07.1995, s. 1

³⁸⁵ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Konya Organize Sanayi Bölgesi Projesi*, Ankara: TOBB Yayını, 1987, s. 1

ilgili kuruluşlar tarafından yapılmıştır³⁸⁶. Teşebbüsüne 1966 yılında başlanan ve 150 hektar alan üzerinde 1967-1970 yılları arasında tamamlanarak hizmete giren Konya I. Organize Sanayi Bölgesi³⁸⁷, Konya şehir merkezinin kuzeyinde, batısında İstanbul-Konya karayolu, doğusunda Konya-Ankara karayolu ve buna paralel olarak demiryolu, güneyinde ise Konya-Adana-Karaman yollarının bağlandığı çevre yolu ile sınırlanmış, küçük sanayi bölgesinin hemen bitiminde kurulmuştur³⁸⁸. Kurulduktan sonra 1978 senesinde yapılan imar planı ile Organize Sanayi Bölgesi tanımına uygun bir sanayi alanı oluşturulmaya çalışılan I. Organize Sanayi Bölgesi, 12.04.2000 tarihinde kabul edilen Organize Sanayi Bölgelerinin kuruluş, yapım ve işletilmesi esaslarını düzenleyen 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Türkiye'deki organize sanayi bölgelerinin bütün hakları kendi bünyesinde kurularak yönetimi ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na geçmiştir. 4562 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden sonra Konya I. Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu'nun girişimleriyle 2001 yılında Konya I. OSB Müdürlüğü kurulmuştur. Ayrıca Konya I. OSB'deki sanayiciler, zamanla buranın yeterli olmamasından dolayı, 2. 3.ve 4. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulmalarını da sağlamışlardır³⁸⁹.

1993 yılı sonu itibariyle toplam 72 adet sanayi işletmesinde yaklaşık 4000 kişiye istihdam sağlandığı I. Organize Sanayi Bölgesi'nde, ağırlıklı olarak tarım makinaları ve otomotiv yan sanayi üretimiyle uğraşan işletmelerin yanı sıra mermer, alüminyum tüp, inşaat malzemeleri firmaları da yer almaktadır³⁹⁰. 1999 yılında faaliyette olan firma sayısı 87'ye yükselmiş, 26 firma ile otomotiv yan sanayi imalatıyla uğraşan firmalar ilk sırada, 17 firma ile tarım makinaları imalatıyla uğraşan firmalar ikinci sırada yer almıştır³⁹¹. 2007 yılı ilk dokuz itibariyle I. Organize Sanayi Bölgesi'nde otomotiv yan sanayi, tarımsal alet ve makina imalatı, makine ve yedek parça imalatı, sondaj, boru ve sulama sistemleri imalatı, plastik boya ve kimyasal ürün imalatı sektörlerinde firmalar üretimlerini sürdürürken, faaliyetine

---

³⁸⁶ Tevfik Küçükşenel, II. Organize Sanayi Bölgesi, Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1 Ocak – Şubat- Mart 1993, ss. 1

³⁸⁷ Atilla Vural, Konya İkinci Organize Sanayi Bölgesi, Brifing, 01.12.1993, ss. 1

³⁸⁸ “Ali Akbaş Başkanın Mesajı”, <http://www.kosb.org.tr>, 27.06.2007

³⁸⁹ Ali Ceylan, “I. Organize Sanayi Bölgesi”, *Rapor*, Konya, 2005, ss. 1

³⁹⁰ Atilla Vural, “Konya İkinci Organize Sanayi Bölgesi”, *Brifing*, 01.12.1993, ss. 1

³⁹¹ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1999 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 2000, s. 30

devam eden firma sayısı 150, istihdam edilen kişi sayısı 2007 yılı ilk dokuz ay itibariyle 3243 kişi³⁹², 2008 yılı Ocak-Temmuz sonunda ise yine 150 firma faaliyetlerini sürdürürken, istihdam edilen kişi sayısı 3323'e yükselmiştir³⁹³.

Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'nin en önemli özelliklerinden birisi, en az 1500-2000 m²'den başlayan ve sanayicilerin kullanımına verilen Organize Sanayi Bölgeleri parsellerinin, Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'nde 1000 m² gibi daha küçük parsellere ayrılarak sanayicilere verilmesidir. Konya'daki küçük sanayi işletmelerinin gelişmesinin amaçlandığı bu uygulama³⁹⁴, oldukça kısıtlı olanaklar içinde faaliyet gösteren küçük ölçekli firmaların gelişmesinde önemli bir rol oynamış, Konya'nın KOBİ başkenti olarak nitelenmesinin temellerini oluşturmuştur.

Konya I. Organize Sanayi Bölgesi, ilin gelişmesine bağlı olarak ihtiyaçları karşılayamayacak duruma gelmiş ve 15.07.1976 tarihinde II. Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasına karar verilmiştir³⁹⁵.

Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'yle ilgili sayısal bilgiler aşağıda Tablo 34'de verilmiştir.

Tablo 34. Konya I. Organize Sanayi Bölgesi

Toplam Alan (m ²)	1.344.404
Toplam Parsel Sayısı	177
Faliyete Geçen İşyeri Sayısı	150
Faliyette Olmayan İşyeri Sayısı	2
Toplam Çalışan Sayısı	3243 Kişi

Kaynak: Ali Ceylan, RÖportaj, Konya, 19 Kasım 2007

Vizyonu ve amacını, 2. ve 3. Organize Sanayi Bölgesi'nin doğmasına sebep olan, "Sanayi Bölgesi"nin; fiziksel altyapı unsurlarına bir bütün olarak yer vermek, genel hizmetlerle ilgili tesisleri gereksinimler ölçüsünde yapmak ve oluşturulacak ekonomik, teknik, idari kadro ile, girişimcilerin gereksinim duyacakları danışma hizmetlerini sağlamak olarak belirten I. OSB Başkanı Ali Akbaş tarafından, Konya I. OSB ile ilgili aktarılan bilgiler, yapılan hizmetler, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda ana maddeler olarak belirtilmiştir;

³⁹² Ali Ceylan, *Röportaj*, Konya, 19 Ekim 2007

³⁹³ Ali Ceylan, "I. Organize Sanayi Bölgesi", Mülakat, Konya, 14 Ağustos 2008

³⁹⁴ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, *Konya Organize Sanayi Bölgesi*, s. 18

³⁹⁵ Küçükşenel, a.g.m., ss. 14

- Organize Sanayi Bölgesi'nde Arıtma Tesisi mevcut olmayıp sanayicilerin atık suları KOSKİ'nin atık su kanallarına akmaktadır. Sanayicilerin içme suyu ihtiyacı KOSKİ'nin şebekelerinden sağlanmaktadır.

- Organize Sanayi Bölgesi'nin şehir merkezine yakın olması ve önünden Tramvay, otobüs ve dolmuş geçmesinden dolayı, ulaşım açısından sanayicilerin herhangi bir sorunu bulunmamaktadır.

- Organize Sanayi Bölgesi içerisinde şu anda mevcut olan sosyal tesis olarak, SSK Sağlık İşleri İl Müdürlüğü binası ve lojmanıyla birlikte bir adet cami vardır.

- I. Organize Sanayi Bölgesi, Türkiye'nin en eski OSB'lerinden olması sebebi ile alt yapı çalışmaları tamamen bitmiştir. Çevre düzenlemesine gelince bu konu ile ilgili olarak OSB içerisindeki mevcut kaldırımlar ve yolların asfalt işlemleri sıfırdan yapılma aşamasındadır.

- 2006 yılında OSB içerisinde yapılan yatırımların en başında Doğalgaz altyapısının bitirilmesi olmuş ve sanayicilerin doğalgaz kullanması sağlanmıştır.

- Yapılan bir diğer çalışma ise OSB içerisinde bulunan sokakların bir kısmının kaldırımları yenilenmiştir.

- I. Organize Sanayi Bölgesi'nin en çok karşılaştığı sorunlar, şehir merkezinde kalması sebebi ile OSB içerisindeki yolların yapım ve bakım işidir. Bu konuda ilgili Belediyelerden de gerekli yardımı alamamaktadır.

- 4562 sayılı OSB Kanunu oluşturulurken bir çok eksiklikleriyle beraber çıkmıştır. Mesela sanayicilere İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatı verilirken bütün İşlemler Bölge Müdürlüğü'nce yapılarak Ruhsat düzenlenmekte, fakat harcı ilgi Belediye hesabına yatmaktadır.

- I. Organize Sanayi Bölgesi tarafından firmalara sağlanan hizmetler ise doğalgaz hizmeti, OSB içindeki yapılan yapılaşmalara Ruhsat verilmesi gibi hizmetlerdir.

- I. Organize Sanayi Bölgesi içerisinde bulunan Bayrampaşa Caddesi ise Konya-Ankara ve Konya-İstanbul Kara Yolunu bağladığı için giriş çıkışı kapatılamamakta, Bölge Müdürlüğü olarak hizmet aşamasında sıkıntı vermektedir. Buna rağmen giriş çıkış kapatılarak güvenli geçiş yapılması planlanan I. OSB'nin

güvenliğinin sağlanması³⁹⁶ için yapılan çalışmalar sonuçlandırılarak, 2008 yılında Güvenlik Sistemi kurularak hizmete sunulmuştur.

- I. Organize Sanayi Bölgesi içerisinde 2007 yılında Organize Sanayi Bölgesi Sosyal Tesis alanı kurulması için Bakanlık nezdinde girişimlerde bulunularak Bölge Müdürlüğü'nün adına parsel tahsisi yaptırılmıştır. Tahsisi yapılan parsel üzerine 2008 yılında OSB Sosyal Tesisi binası yapılarak, sanayicilere hizmet verecek ortak sağlık birimi, çeşitli bankalar ve müdürlüğe bağlı çeşitli birimlerin hizmete açılacaktır.

- 2008 yılının Mayıs ayı itibari ile I. Organize Sanayi Bölgesi içerisindeki yolların asfaltlanmasıyla kaldırımların yapımı işine başlanmıştır³⁹⁷.

Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'nde 2008 yılı Ocak–Temmuz dönemi sonu itibariyle faaliyet gösteren firmaların faaliyet kollarına göre dağılımı Tablo 35'de gösterilmiştir.

Tablo 35. Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'nde Faaliyet Yapan Firmaların Sektörel Dağılımı (2008)

Sıra	Sektörler	Adet
1	Otomotiv Yan Sanayi	27
2	Ziraat Alet ve Makinaları İmalat Sanayi	16
3	Makina ve Yedek Parça İmalat Sanayi	13
4	Döküm Sanayi	11
5	Kağıt ve Ambalaj Sanayi	4
6	Sondaj, Boru ve Sulama Sistemleri	13
7	Plastik, Boya ve Kimya Sanayi	12
8	İnşaat Malzemeleri Sanayi	4
9	Deri ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi	5
10	Madeni Eşya İmalat Sanayi ve Hırdavat	1
11	Değirmen Makinaları İmalat Sanayi	6
12	Demir Dışı Metaller ve Alüminyum Sanayi	5
13	Diğer	33
TOPLAM		150

Kaynak: Ali Ceylan, "I. Organize Sanayi Bölgesi", Mülakat, Konya, 14 Ağustos 2008

³⁹⁶ Ali Akbaş, *Röportaj*, Konya, 19 Ekim 2007

³⁹⁷ Ali Ceylan, "I. Organize Sanayi Bölgesi", Mülakat, Konya, 14 Ağustos 2008

3.1.2. Konya II. Organize Sanayi Bölgesi

Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyetlerini sürdüren firmaların ihtiyaçları karşılama yetersiz kalması üzerine, II. Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması Bakanlar Kurulu'nca 15.07.1976 tarihinde uygun görülmüş ve 23 Temmuz 1976 tarih ve 15655 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla kurulmuştur. Kurulma işlemlerini yürütmek üzere de Konya İli Özel İdare Müdürlüğü, Konya Sanayi Odası Başkanlığı ve S.S. Konya Organize Sanayi Bölgeleri Kooperatifi, Müteşebbis Teşekkül olarak görevlendirilmiştir. Daha sonra 1981 yılında S.S. Konya Organize Sanayi Bölgeleri Kooperatifinin feshedilmesi ile Müteşebbis Teşekkülü, İl Özel İdare Müdürlüğü, Konya Sanayi Oda'sı Başkanlığı ve Konya Belediye Başkanlığı oluşturmuştur³⁹⁸. Yer seçimi, proje oluşturulması gibi çalışmaların uzaması nedeniyle alt yapı inşaatı ihalesi gecikmiş ve 20.08.1984 tarihinde Bakanlık tarafından yapılan bir protokolle yol, kanalizasyon, drenaj, içme suyu şebekesi ve depo inşaatlarının yapım işleri Konya Belediyesi'ne verilmiştir. Alt yapı inşaatlarına 1986 yılında ancak başlanabilmiş³⁹⁹, sanayi yatırımların gecikmemesi amacıyla da arsa tahsislerine başlanmıştır⁴⁰⁰. 1987 yılında bir yandan alt yapı yatırımlarına devam edilirken diğer yandan arsa talebinde bulunan sanayicilere arsa tahsisi yapılması uygulaması, Türkiye'de ilk defa Konya II. Organize Sanayi Bölgesi'nde görülmüştür. Olağan uygulama alt yapı ve sosyal yatırımların tamamlandıktan sonra arsa tahsislerin yapılması şeklindeydi⁴⁰¹. Bu gelişme Konya'lı sanayicinin üretimine olan yatkınlığını ve girişimci özelliğini göstermesi bakımından önemlidir. 1985 yılında II. Organize Sanayi Bölgesi için yapılan alt yapı harcamaları 1985 yılında 20.225.200 TL., 1986 yılında 133.857.212. TL., 1987 yılında 1.070.999.248.TL., 1988 yılında 1.132.235.671. TL. olurken 1989 yılında bu harcama miktarı 1.612.959.758. TL. olarak gerçekleşirken 5 yıl içinde yaklaşık 5 milyar lira harcama yapılması⁴⁰² yatırımların hızla devam ettiğini ve bir an önce tamamlanmasına çalışıldığını göstermektedir. Üstelik Organize Sanayi Bölgesi'nin önemini kavrayan sanayicilerin

---

³⁹⁸ Atilla Vural, "Konya II. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü", *Brifing*, 18.10.1993, s.1

³⁹⁹ Tevfik Küçükşenel, "Konya II. Organize Sanayi Bölgesi İle İlgili Genel Bilgi", *Brifing*, 1991, s.1

⁴⁰⁰ Atilla Vural, "Konya II. Organize Sanayi Bölgesi", *Brifing*, 21.10.1993, s. 1

⁴⁰¹ Küçükşenel, a.g.m., ss. 14

⁴⁰² Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1989 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1990, s. 30

arsa taleplerinin karşılanmasında sıkıntılarla karşılaşmıştır. Toplam dağıtılacak 600 hektarlık alan için 1050 sanayici, toplam 3000 hektarlık yer talebinde bulunmuştur⁴⁰³. 1994 yılında 246 sanayi parselinin tamamının tahsisi yapılmış, bunlardan 74 firma üretime başlamış, 137 tanesinde inşaat çalışmaları devam etmekte ve 14 tanesi de proje aşamasındadır⁴⁰⁴. 1995 yılında üretime geçen firma sayısı, bir önceki yıla göre 24 artarak çoğunluğu otomotiv yan sanayi firmaları olmak üzere 98' yükselmiştir⁴⁰⁵. 1996 yılına gelindiğinde, üretime geçen firma sayısı iki yıl öncesine göre % 89 artarak 140, inşa halindeki firma sayısı da 105 olmuştur⁴⁰⁶. Konya II. Organize Sanayi Bölgesi'nde 2006 yılında üretime geçen firma sayısı 168, inşa halinde firma sayısı 12, istihdam edilen kişi sayısı 5200⁴⁰⁷ iken, 2008 yılında faaliyette olan firma sayısı 256'ya, istihdam sayısı da 15.000 olmuştur⁴⁰⁸. Tüm parsellerin tahsislerinin yapıldığı II. Organize Sanayi Bölgesi'nde Gıda, Dokuma ve Giyim, Orman, Kâğıt, Basım, Rezerve Kauçuk, Deri Mamulleri, Lastik, Plastik, Kimya, Isı Cam, Demir ve Çelik, Demir Dışı Metaller, Madeni Eşya, Elektriksiz Makineler, Elektrikli Makineler, Elektronik, Karayolları Taşıtları (otomotiv) İmalat Sanayi, Tarım Alet ve Makineleri dallarında faaliyet göstermektedir⁴⁰⁹.

3.1.3. Konya III. Organize Sanayi Bölgesi

Konya'da III. Organize Sanayi Bölgesi'nin, Konya II. Organize Sanayi Bölgesi tevsi alanı olarak kurulması Bakanlar Kurulu'nun 17 Mayıs 1996 tarih ve 22639 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiş ve Konya Sanayi Odası, Büyükşehir Belediyesi ve İl Tüzel Kişiliği tarafından eşit hisseli olarak kurulmuştur⁴¹⁰.

---

⁴⁰³ Tefik Küçükşenel, "Konya'mızda Organize Sanayi Bölgeleri", *Konya: Akid Bülteni*, Yıl:2, Sayı: 6, Kasım – Aralık 1995, s.17

⁴⁰⁴ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1994 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1995, s. 43

⁴⁰⁵ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1995 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1996, s. 30

⁴⁰⁶ Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, *1996 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya: 1997, s. 41

⁴⁰⁷ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, *İllerin Sanayi ve Ticaret Durum Raporu*, Konya: Nisan 2006, s. 8

⁴⁰⁸ Tahir Büyükhelvacıgil, *Röportaj*, Konya, 06.07.2007

⁴⁰⁹ Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, *Konya Organize Sanayi Bölgesi*, Brifing, Konya, 26.06.2006, s. 2

⁴¹⁰ Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, a.g.b., s.1

Yaklaşık 9.000.000 m² alana üzerine kurulan, 10.000 m² ile 700.000 m² arasında 343 sanayi parselinin tahsisinin yapıldığı III. Organize Sanayi Bölgesi'nde hızla faaliyete başlayan firmalar başlıca Gıda, Dokuma, Giyim, Orman, Basım, Rezerve Kauçuk, Lastik, Plastik, Kimya, Demir, Çelik, Demir Dışı Metaller, Madeni Eşya, İnşaat, Tarım Alet ve Makinaları dallarında üretim yapmaktadırlar. 900 hektarlık bir alana kurulacak olan III. Organize Sanayi Bölgesi tevsii alanı ve 450 ha. Endüstri Bölgesi'ninde faaliyete geçmesiyle toplam 2550 ha. alanla Türkiye'nin en büyük sanayi bölgelerinden biri olacaktır⁴¹¹.

3.1.4. Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi

Konya II. ve III. Organize Sanayi Bölgeleri 20 Aralık 2005 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın aldığı karar doğrultusunda Konya II. Organize Sanayi Bölgesi olarak birleşmiş ve 6 Mayıs 2006 Genel Kurul kararıyla Bölge “ Konya Organize Sanayi Bölgesi (KOS) ” adını almıştır⁴¹².

Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde 2006 yılı sonu itibariyle 241, 2007 yılı Mayıs ayı itibariyle ise toplam 278'e yükselen firmalarda⁴¹³, çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren firmalarda 14-15 bin kişi istihdam edilmekte ve ülke ekonomisine 500 milyon Euro girdi sağlamaktadır⁴¹⁴. Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde 22 Mayıs 2007 tarihi itibariyle faaliyet gösteren firmaların sektörel dağılımı Tablo 36'da gösterilmiştir.

---

⁴¹¹ Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, “Konya Organize Sanayi Bölgeleri”, Brifing, Konya, 2005, s.1

⁴¹² Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, a.g.b., s. 1

⁴¹³ Vahit Türkyılmaz, *Röportaj*, Konya, 05.22.2007, s. 1

⁴¹⁴ Vahit Türkyılmaz, “We will be industrial capital of Turkey”, Ankara: *Society of European Journalists TRUE*, Umut Basım Sanayi, Yıl:3, Sayı 28, İstanbul, Ağustos 2007, s. 26

**Tablo 36. Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde
Faaliyet Gösteren Firmaların Sektörel Dağılımı (2007)**

NO	SEKTÖR	Firma Sayısı
1	Kimya, Cam ve İlaç Sanayi	15
2	Cam ve Cam Ürünleri Sanayi	2
3	İnşaat Müt. Hizm., Maden ve Toprak Sanayi	9
4	Gıda Sanayi	10
5	Yem, Yem Katkı Maddeleri Sanayi	2
6	Ambalaj ve Ambalaj Basım Sanayi	10
7	Tekstil, Konfeksiyon, Triko, İplik ve Halı Sanayi	10
8	Lastik, Plastik, Kauçuk ve Ayakkabı Sanayi	16
9	Kağıt Üretimi	2
10	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri	15
11	Döküm Sanayi (Pik, Çelik, Alüminyum)	33
12	Metal Eşya, Demir, Saç, Tel, Çivi, Cıvata Sanayi	9
13	Tarım Alet ve Makinaları Sanayi	31
14	Sondaj Makinesi, Sulama ve Ekipmanları Sanayi	6
15	Endüstri Makinesi ve Ekipmanları. Sanayi	31
16	Değirmen ve Yem Fabrikası	7
17	Otomotiv Yan Sanayi	48
18	Oto Dış Aksamı, Damper, Karasör ve Kabin Sanayi	10
19	Diğer Sanayi	12
Toplam		278

Kaynak: Vahit Türkyılmaz, Röportaj, 22.05.2007

6 Temmuz 2007 tarihinde Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi ve Konya Sanayi Odası Başkanı Tahir Büyükhelvacıgil tarafından aktarılan bilgiler, yapılan ve planlanan hizmetler⁴¹⁵ aşağıda ana hatlarıyla belirtilmiştir.

- Konya Organize Sanayi Bölgesi ülke ekonomisine yıllık 500 milyon euro girdi ve 15 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Konya Ankara-Konya Aksaray devlet yolları arasında, Konya il merkezine yaklaşık 20 km. mesafede 16 milyon metre karelik bir alan üzerinde kurulmuştur. Genişleme bölgesiyle birlikte 25 milyon m²'ye ulaşacak KOS Bölgesi, Türkiye'nin en büyük sanayi bölgelerinden biri olacaktır.

- Konya Organize Sanayi Bölgesi'nin kanalizasyon, su, drenaj, yağmur suyu, elektrik, doğalgaz, scada, internet ve yol dahil, tüm alt yapı çalışmaları tamamlanmıştır.

- KOS Bölgesi'nde kanalizasyon ve yağmur suyu sistemleri mevcut olup, gelişmiş ülkelerde kullanılan ayrık sistem altyapısı hizmettedir.

⁴¹⁵ Tahir Büyükhelvacıgil, *Röportaj*, Konya, 06.07.2007

- Toplam 407 MWA'lık kurulu güce sahip elektrik altyapısına sahiptir ve KOS Bölgesi genelinde elektrik biriminin sorumluluğunda 8 adet manevra merkezi, 36 adet trafo ve 180 adet adet dağıtım köşkü mevcuttur ve Elektrik İşletme Birimi tarafından, dağıtım ile ilgili sorunları gidermek amacıyla 7/24 saat hizmet verilmektedir.

- İçme suyu şebekesi 2003 yılında PE (Polietilen) olarak yenilenmiş ve KOS Bölgesi'nde toplam 70 km'lik içme suyu şebekesi mevcuttur. Bölge'nin içme suyu ihtiyacı şehir şebekesinden karşılanmaktadır. KOS Bölgesi'ne ait içme suyu depoları (1 Adet 5000 m³, 1 Adet 800 m³, 1 Adet 500 m³) ve şebekesi aracılığı ile tüm firmaların içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanmaktadır⁴¹⁶.

- Doğalgaz altyapısı tamamlanarak 2003 yılında sanayicilerin kullanımına sunulmuştur.

- KOS Bölgesi'nde atık su arıtma tesisi hariç, elektrik, doğalgaz, kanalizasyon, yol ve tüm altyapı hizmetleri tamamlanmış durumdadır.

- KOS Bölgesi'nde yer alan sosyal tesis ve işyerleri olarak, 1 Otel, 7 Cami, 2 Banka ATM Şubesi, 1 PTT ve TSE Binası, Gümrük ve Gümrük Muhafaza Müdürlüğü, Türk Telekom Hizmet Binası, 112 Hızır Acil Servisi, Sağlık Ocağı, Küçük İşyerleri (market, lokanta, kargo, kırtasiye, hırdavat, ekmek fırını, elektrik ve bobinaj), konferans salonu ve sergi salonu, sayılabilir.

- KOS Bölgesi'nde, sanayicilere, elektrik şebekesi işletme–dağıtım, su şebekesi işletme–dağıtım, inşaat–altyapı, doğalgaz şebekesi işletme–dağıtım, itfaiye, sağlık istasyonu, çöp–temizlik–çevre, kanalizasyon, terfi merkezi işletme ve bakımı gibi hizmetleri verilmektedir.

- KOS Bölge Müdürlüğü, üretim maliyetlerini düşürme, bilgiye ulaşımı kolaylaştırma, alt ve üst yapı problemlerini çözüme kavuşturma ve düşük maliyetli enerji politikası oluşturabilme konularında çalışmalarına devam etmektedir.

- Bilim Parkı kurulması çalışmalarıyla ilgili araştırmalar ve bununla ilgili olarak görüşmeler devam etmekte ve Müdürlük olarak, Bilim Parkı ile ilgili proje hazırlıkları tamamlanarak ve Avrupa Birliği'ne proje başvurusunda bulunulmuştur.

---

⁴¹⁶ “Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Hizmetler”, <http://www.kosb.gov.tr/tr/default.asp>, 25.11.2008

- Konya Organize Sanayi Bölgesi'ni, ulusal ve uluslararası düzeyde " Cazibe Merkezi " haline getirebilmek amacı ile "Bilim Merkezi" kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Ulusal ve uluslararası bilim çevreleri tarafından bu merkezler çok önemsenmektedir. Sanayi ve Teknoloji'nin hızla geliştiği ilimizde böyle bir merkezin kurulmasının, Konya'nın gelişmesine her açıdan çok önemli katkılar sağlayacaktır. Ayrıca, Bilim Merkezi'nin kurulacağı alanda; sanayicilerin ürettiği ürünlerin sergilendiği daimi fuar alanı, Bir Sanayi Müzesi, aynı anda çeşitli toplantıların yapılabileceği küçük ölçekli toplantı ve konferans salonlarıyla, ziyaretçilerin dinlenip hoşça vakit geçirebilecekleri parklar ve tamamen doğal yeme ve içme ihtiyaçlarını giderecekleri işyerlerinin yapılması planlanmaktadır.

-Dördüncü OSB kurulması çalışmalarının Jeolojik Etüt çalışmaları tamamlanmış ve imar planları hazırlanmaktadır. İmar planlarının onaylanmasından sonra altyapı projeleri hazırlanacaktır.

- Peyzaj ile ilgili altyapı yatırım ihalesi ile üst yapı yatırım ihalesinin % 50'si yapılmış ve en kısa sürede peyzaj çalışmaları tamamlanacaktır.

- Atık su arıtma tesisinin de proje çalışmaları, atık su arıtma tesisinin fizibilite çalışmaları ve sulama suyu şebeke çalışmaları devam etmektedir.

Temmuz/2007 itibariyle, KOS Bölgesi'nde 529 olan sanayi parselinin tamamının tahsisi yapılmış, faal firma sayısı 300'e yükselmiş, 119 firma gayri faal ve 110 firmanın da inşaatı devam etmekte olup, KOS Bölgesinde faal olan firmaların sektörel olarak dağılımı Tablo 37'de gösterilmiştir.

Tablo 37. KOS Bölgesi'nde Faal Olan Firmaların Sektörel Dağılımı (2007)

NO	SEKTÖR	SAYI
1	Kimya, Cam ve İlaç Sanayi	15
2	Cam ve Cam Ürünleri Sanayi	2
3	İnşaat Müt. Hizm., Maden ve Toprak Sanayi	9
4	Gıda Sanayi	12
5	Yem, Yem Katkı Maddeleri Sanayi	2
6	Ambalaj Basım Sanayi (Plastik Teneke, Kağıt)	10
7	Tekstil, Konfeksiyon, Triko, İplik ve Halı Sanayi	10
8	Lastik, Plastik, Kauçuk ve Ayakkabı Sanayi	16
9	Kağıt Sanayi	2
10	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri Sanayi	15
11	Döküm Sanayi (Pk, Çelik, Alüminyum)	36
12	Metal Eşya, Demir, Sac, Tel, Çivi, Cıvata Sanayi	9
13	Tarım Alet ve Makine Sanayi	28
14	Sondaj Makinaları, Sulama Ekipmanları Sanayi	6
15	Endüstri Makinası ve Ekipmanları Sanayi	35
16	Değirmen ve Yem Fabrikası	7
17	Otomotiv Yan Sanayi	59
18	Oto Dış Aksamı, Damper ve Karasör Sanayi	10
19	Diğer Sanayi	17
TOPLAM		300

Kaynak: Tahir Büyükhelvacıgil, *Röportaj*, Konya, 06.07.2007

KOS Bölgesi'nde 2000-2005 dönemi, 2006-2008 yıllarında yapılan ve yapılması planlanan yatırımlar ve çalışmalar ana hatlarıyla şöyledir.

2000 – 2005 döneminde;

Asfalt çalışmaları, Parke bordür çalışmaları, Havai hatlarının yeraltına alınması, Nizamiyelerin projelendirilerek yapılandırılması, Yeni genişleme bölgeleri satın alınması, Parsel duvarları yapımı çalışmaları, İçme Suyu Şebekesi yenilenmesi, Doğalgaz şebekesinin yapılması, Scada sistemi için altyapı hazırlıkları tamamlandı.

2006 yılında;

İçme Suyu Arıtma Tesisi, Peyzaj İhalesi Altyapı, Toprak Dolgu İşleri, OSB Bölgesi için ihtiyaç olan iş makinesi alımı (3 adet itfaiye alımı, 1 kazıcı, yol süpürme aracı, 3 hizmet aracı, 2 adet servis aracı alımı) yapıldı.

KOS Bölgesi tarafından verilen hizmetler, başlıklar olarak şöyle sıralanabilir.

- Röle selektivite ve scada sisteminin yapılması, Atık Su Arıtma Tesisinin ihale edilmesi, Genişleme bölgesi altyapı ve imar projelerinin hazırlanması, Peyzaj projesi üstyapı işlerinin ihale edilmesi çalışmalarına başlanmış ve tamamlanma aşamasındadır.

- Doğalgaz Hizmetleri ; 75.000 m³/saat doğalgaz kapasitesi, 50 km. Polietilen şebeke ve 20 km. Çelik Hat doğalgaz alt yapısı ve Scada Alt yapısı ile Bölge'ye 24 saat kesintisiz doğalgaz temin edilmektedir. KOS Bölgesi'nde doğalgaz altyapı hizmeti mevcuttur ve 168 firma doğal gaz kullanmaktadır.

- Su Temini ve Dağıtım Hizmetleri; İçme Suyu Arıtma tesisi ile Bölge'ye TSE Standartlarında 1. Sınıf su temin edilmektedir. Tesis 3500 m³/gün kapasiteli olup, tesis binası 7.000 m³/gün kapasitelidir. 70 km. içme ve Kullanma Suyu Şebekesi ile Su İletim, İşletme ve Bakım Hizmetleri verilmektedir.

- İtfaiye Hizmetleri; 24 saat olmak üzere 3 Adet İtfaiye Aracı ve 8 personel ile yerine getirilmektedir.

- Sağlık Hizmetleri, 112 Acil Servis ve Sağlık İstasyonu, 5 Doktor, 5 Sağlık Memuru, 5 Şoför ile verilmektedir.

- KOS Bölgesi'nin çevre temizliği ve bakımı için Çöp Toplama ve Atık Uzaklaştırma Hizmetleri, Yol ve Cadde Temizlik Hizmetleri, Karla Mücadele Hizmetleri, Yabani Ot Temizliği Hizmetleri, Yeşil Alan Bakım Hizmetleri, Güvenlik Hizmetleri 3 giriş kontrol noktasında günlük ve gerektiği durumlarda yapılmaktadır.

- KOS Bölgesi olarak 25 Personel ile 24 saat, 365 gün Kontrol ve Görüntülü Kayıt hizmetleriyle Bölgeye gelen ziyaretçiler için Yönlendirme Bilgi Sistemi hizmetleri verilmektedir.

- 56 km. Atık Su, 44 km. Yağmursuyu Alt yapısı ve 60 km. asfalt yolu ile Alt Yapı, İnşa Hizmetleri, Altyapı Bakım, Temizlik ve Hat Açma Hizmetleri, Alt Yapı Yenileme ve Yapım Hizmetleri, Yol Bakım, Tamir ve Asfalt Yama Hizmetleri verilmektedir.

- 2000 m². alan üzerine kurulu, Bölge Hizmet İş Yerleri inşaatı tamamlanmış olup, Hizmet İş Yerlerinde Market, Lokanta, Kargolar, Ekmek Fırını, Kırtasiye, Bilgisayar Sarf Malzeme Teknik ve Hırdavat hizmetleri faaliyete geçmiştir.

- Konya Organize Müdürlüğü, Konya'da yatırım yapacak girişimcilere uygun fiyatlı yatırım alanları sunma çabası içindedir. Bu amaçla Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü tarafından, "Avrupa Birliğine uyum süresinde KOSB Çevre Yönetim Sisteminin Etkinleştirilmesi" ve "KOSB Sürekli Teknik Eğitim Merkezi Projesi: CNC Programcılığı ve Operatörlüğü Eğitimi Projesi" adı altında 2 proje

sunulmuş ve bunlardan bütçesi 105.419 EURO olan CNC Programcılığı ve Operatörlüğü Eğitimi Projesi kabul edilmiştir.

- Elektrik: 407 MW Elektrik Alt yapısı ile Bölge'ye İletim, İşletme ve Bakım Hizmetleri verilmektedir. Elektrik Röle Koordinasyon Sistemi çalışmaları devam etmekte olup sistemin devreye alınması ile kesintisiz elektrik sağlanacaktır.

- Atıksu Arıtma Tesisi Çalışmaları; Arıtma tesisi çalışmaları teknik heyet kontrolünde devam etmektedir. 7.000 m³/gün (3.500+3.500) kapasiteli olarak inşa edilecek Arıtma Tesisi; Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik, İleri Arıtım Üniteleri'nden oluşacak ve Avrupa Birliği normlarına uygun olarak Azot ve Fosfor giderimi de yapılacaktır. Kurulabilecek bir çöp depolama tesisi sızıntı sularının da arıtılması göz önüne alınarak planlanan Arıtma Tesisi'nde arıtılmış sular peyzaj alanlarının sulamasında kullanılarak, su sarfiyatında önemli derecede tasarruf sağlayacaktır.

- Tümosan ile KOS Bölgesi arasında bulunan 4.000.000 m². alan İl Özel İdare'den satın alınmış ve yeni ek alan talebi ise 20.000.000 m².’yi geçmiştir. Tümosan ile KOS Bölgesi arasında bulunan 1.000.000 m² alanın Özelleştirme İdaresinden satın alma çalışmaları ile KOS Bölgesi'nin Ankara Yolu devamında bulunan 7.500.000 m²'lik alanın yer seçim çalışmalarında son aşamaya gelinmiştir.

- KOS Bölge Müdürlüğü olarak profesyonel bir ajans ile kurumsallaşma ve kısa, orta, uzun vadeli stratejileri belirlemesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

- Avrupa Birliği Hibe Programı kapsamında 105.419 Euro bütçe değerli CNC Programcılığı ve Operatörlüğü Eğitimi Projesi onaylanmıştır.

- Başvuruları Devam Eden Hibe Programları; 2.500.000 Euro değerli KOS Bölgesi Atık sularının arıtılması ve rekreasyon alanlarında kullanılması ve yine 2.500.000 Euro KOS Bilim Merkezi Projeleri için başvurulmuş olup değerlendirme süreçleri devam etmektedir.

- Tüm sanayicilere ISO 9001 Kalite Yönetim ve “ISO 9001 Kalite Yönetim” Sistemi Eğitimi ve Danışmanlığı hizmetleri verilmektedir.

- KOS Bölgesi'nde ulaşım sorununun çözümüne katkı olması amacıyla Bölge'ye tramvay hattı döşenmesi konusunda çalışmalar devam etmektedir.

- Bölge'ye Tren Yolu İltisak hattı çalışmaları devam etmektedir.

II. ve III. Organize Sanayi Bölgelerimiz 300'e ulaşan sanayi firması ve 15.000 civarında çalışanı ile başta Gıda, Dokuma ve Giyim, Orman, Kağıt, Basım, Rezerve

kauçuk, Deri Mamulleri, Lastik, Plastik, Kimya, Isı Cam, Demir ve Çelik, Demir Dışı Metaller, Madeni Eşya, Elektrik Makinası, Tarım Alet ve Makinası, Elektrikli Makinası, Elektronik, Karayolu Taşıtları, Otomotiv İmalat sanayi dallarında faaliyet göstermektedir. KOS Bölgesi'nde tüm tesislerin faaliyete geçmesi ile birlikte yaklaşık 50 binden fazla kişiye istihdam sağlanacaktır. KOS Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmalar, Otomotiv Yan Sanayi olmak üzere Piston, Gömlek, Rot-Rotil, Krank Mili, Conta, Pres, Değirmen Makineleri, Giyotin Makas, Ateş Tuğlası, Rafine Yağ, Boya, Vinç, Konfeksiyon ürünlerini, başta Avrupa, Uzak Doğu ve Orta Doğu ülkeleri olmak üzere dünyanın dört bir yanına ihraç ederek, il ve ülke ekonomisine önemli girdi sağlamaktadırlar⁴¹⁷.

Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde kanalizasyon, su, drenaj, yağmur suyu, elektrik, doğalgaz, scada, internet ve yol dahil tüm alt yapı inşaatları tamamlanmış olup, atık su arıtma tesisimizin proje çalışmaları devam etmektedir. Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde 1990 yılından itibaren günümüze kadar, OSB Müdürlüğü tarafından yaklaşık 100 Milyon USD'lik yatırım yapılmıştır. Konya Organize Sanayi Bölgesi'ne 2 yıl içinde 30 milyon \$'lık yatırım yapılması planlanmaktadır⁴¹⁸.

22 Mayıs 2007 yılında Konya Organize Sanayi Bölgesi Müdürü Vahit Türkyılmaz ile yapılan görüşme sonucu, Konya Organize Sanayi Bölgesi'nin genel durumu, yapılan hizmetler ve sorunları ana hatlarıyla şöyle sıralanabilir;

Bölge'de 2000–2005 yılı içerisinde tamamlanan çalışmalar şunlardır.

- Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde, doğalgaz altyapısı tamamlanarak 2003 yılında sanayicilerin kullanımına sunulmuştur⁴¹⁹.

- Bölgenin anayol ve girişleri için 1000 adet çam ağacı dikimi yapılmıştır.

- Bölge Müdürlüğü binasına Su ve Atık Su Laboratuvarı kurulmuştur⁴²⁰.

- Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde 2003 yılı içerisinde 25 km. sıcak asfalt ve 37 km. satih kaplaması yapılmış ve 2004 yılı içerisinde de asfalt aşınma tabakası yapılarak sanayicilerin kullanımına sunulmuştur.

---

⁴¹⁷ T. Büyükhelvacıgil, Röpörtaj, 06.07.2007

⁴¹⁸ Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, *Konya Organize Sanayi Bölgesi*, Brifing, Konya, 2006, s. 5

⁴¹⁹ Vahit Türkyılmaz, *Röpörtaj*, 22 Mayıs 2007

⁴²⁰ Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, *Bölgemizde 2003-2004 Döneminde Yapılan Yatırımlar*, Rapor, Konya, 2004, s. 3-4

KOS Bölgesi'nde tamamlanan diğer çalışmalar:

- Konya Organize Sanayi Bölgesi'nin 100.000 m² tretuvar ve 2003 yılında 56.000 m². bordür yenilemesi,

- Yağmur suyu ana kolektör hattının değiştirilmesi ve kanalizasyon isale hatları bakımı,

- Bölge'nin Peyzaj projesi 2004 yılında tamamlanmış ve 110.000. m²'lik ilk kısım alt yapı ihalesi,

- Bölge'nin çeşitli sanayi parsellerinin bahçe duvar yapım ve onarım çalışmaları,

- 2003 yılında Bölge'nin güvenliğinin sağlanması amacıyla güvenlik giriş yapıları ve nizamiye inşaatı,

- Bölge'nin aydınlatılması için 479 adet 150 W ve 250 W aydınlatma direklerinin yapımı,

- Yeşil alanların dolgu çalışmaları,

- Bölge içindeki yolların 24 km. yatay işaretleme ve 285 adet düşey işaretleme çalışmaları,

- KOS Bölgesi içinde kalan mera alanları tapulaştırma işlemi, olarak sayılabilir. 2006 yılı içerisinde yılı içerisinde tamamlanan çalışmalar şunlardır.

- İçme Suyu arıtma tesisi 1 Temmuz 2006 tarihinden itibaren devreye alınmış ve işletilmektedir ve mevcut şebekenin % 80'i bu tesisten karşılanmaktadır.

- Bölge'nin Hizmetlerinde kullanılmak üzere 3 adet Hizmet Aracı, 1 Yol Süpürgesi, 1 adet Kazıcı Yükleyici Aracı alınmıştır.

- Bölge'ye ISO 9001, ISO 14001 ve ISO 18001 belgeleri alınmıştır.

- 3500 m³/gün kapasiteli içme suyu devreye alınmıştır.

- 2000 m² alana sahip Bölge Hizmet İşyerleri Binası tamamlanarak hizmete girmiştir.

- 2100 m² alana sahip Bölge Müdürlük İtfaiye Binası, Depo ve Garajın depo inşaatı tamamlanmıştır.

Yapımı tamamlanan ve yapılması planlanan çalışmalar aşağıda kısaca sıralanmıştır:

- Bölge'de 13 adet çeşme yaptırılarak hizmete açılmıştır.

- Bölge'nin Yönlendirme levhaları ve fabrika isimleri imalat ve montaj işleri tamamlanmıştır.

-Bölge'de itfaiye biriminde kullanılmak üzere 6000 lt/dakika kapasiteli Endüstriyel tip yangın söndürme aracı alımı yapıp, İtfaiye Müdürlük Binası düzenleme işleri ihale edilmiştir.

- Bilim Parkı çalışmaları kurulması çalışmaları devam etmekte olup, dünyadaki diğer bilim parkları gezilerek incelenecektir.

- Dördüncü Organize Sanayi Bölgesi kurulum çalışmalarında bölgenin zemin etütleri yapılmakta olup, imar yapım çalışmaları devam etmektedir.

- Bölgenin kanalizasyon, su, drenaj, yağmur suyu, elektrik, doğalgaz, scada, internet ve yol dahil tüm alt yapı inşaatları tamamlanmış durumda olup atık su arıtma tesisimizin fizibilite çalışmaları devam etmektedir.

- Peyzaj Projesi I. Etap (Evrenköy Caddesi) uygulaması yapılarak, Bölge'ye yeni bir çehre kazandırılacaktır.

- Atıksu Arıtma Tesisimizin proje çalışmaları ve ihalesi ile ve inşa ihale hazırlık çalışmaları devam etmekte olup 2009 yılında Atıksu Arıtma Tesisi devreye alınacaktır.

- Bölge işlerinde kullanılmak üzere Kanal Açma Makinası alımı yapılacaktır.

- Bölge'ye Bilim Parkı, Sanayi Müzesi ve Tanıtım Merkezi kurulması çalışmaları, devam etmektedir.

- Bölge'de yer alan Orta Gerilim Hatları'nın ilk etap yeraltına alınması işlemi,

- Bölge'nin Röle Koordinasyon sistem ihale çalışmaları,

- Bölge'nin CD, Katalog ve Web sayfaları çalışmaları,

- Bölge'nin Ankara yolu girişinde Kavşak Projesiyle birlikte Ankara yolu girişi düzenlemesi çalışmaları,

- Bölge'nin ulaşımıyla ilgili olarak tren yolu bağlantı hattı çalışmaları devam etmekte ve tamamlanma aşamasındadır.

Bölge Müdürlüğü olarak sanayicilere verilen hizmetler;

Elektrik Şebekesi İşletme ve Dağıtım, Su Şebekesi İşletme ve Dağıtım, İnşaat ve Altyapı Hizmetleri, Doğalgaz Şebekesi İşletme ve Dağıtım Hizmetleri, İtfaiye Hizmetleri, Sağlık Hizmetleri, Çöp, Temizlik ve Çevre Hizmetleri, Yapı İzni, Yapı Kullanma İzni, Çalışma İzni ve Gıda Sicili, İş Yeri Açma ve Çalışma

Ruhsatlarının Verilmesi, Kanalizasyon ve Terfi Merkezi İşletme ve Bakımı, Topoğrafik Hizmetler, Güvenlik Hizmetleri, Laboratuar olanaklarından faydalanma ve Eğitim Çalışmaları⁴²¹, olarak sayılabilir.

2007 yılı sonu itibariyle Konya Organize Sanayi Bölgesi'ne genel olarak bakıldığında; 219'u II. OSB'de, 314'ü III. OSB'de olmak üzere toplam 534 olan parsel sayısının 525 tanesinin tahsisinin yapıldığı, bunlardan 278 firmanın faaliyete devam ettiği, 9'u II.OSB'de, 62'si III.OSB'de olmak üzere 71 firmanın inşaat halinde olduğu, 2008/Temmuz ayı sonu itibariyle ise faaliyetlerini sürdüren firma sayısının 361, inşaat çalışması yapan firma sayısının 109 ve boş parsel sayısının ise 55 olduğu görülmektedir.

Son olarak 2008/Temmuz ayı sonu itibariyle KOS'nde verilen hizmetlerle yapılan ve yapılması planlanan çalışmalar toplu olarak aşağıda verilmiştir.

1986'da 3 milyon metre kare alanda kurulum çalışmalarının başladığı Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde, halen 16 milyon m². alanda üretim faaliyetleri sürdürülmekte, 9 milyon m². genişleme alanı çalışmaları devam etmektedir.

Tüm sanayicilere ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Eğitimi ve Danışmanlığı verilmekte, ISO 9001 Kalite Yönetim" Sistemi alınmasında yardımcı olunmakta ve tüm sanayicilerin ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi'ne kavuşması hedeflenmektedir.

- Elektrik: 407 MW Elektrik Alt yapımız ile Bölgemize İletim, İşletme ve Bakım Hizmetleri verilmekte, Elektrik Röle Koordinasyon Sistemi çalışmaları devam etmekte olup sistemin devreye alınması ile kesintisiz elektrik sağlanacaktır.

- Su Temini ve Dağıtım Hizmetleri: İçme Suyu Arıtma tesisi ile Bölge'ye TSE Standartlarında 1. Sınıf su temin edilmekte, 3500 m³/gün kapasiteyle, 70 km. İçme ve Kullanma Suyu Şebekesiyle Su İletim, İşletme ve Bakım Hizmeti verilmektedir.

- Doğalgaz Hizmetleri: 75.000 m³/saat doğalgaz kapasite, 50 km Polietilen şebeke ve 20 km Çelik Hat doğalgaz alt yapısı ve Scada Alt yapısı ile Bölge'ye 24 saat kesintisiz doğalgaz temin edilmektedir.

- İtfaiye Hizmetleri: 3 Adet İtfaiye Aracı ve 8 personel ile 24 saat hizmet verilmekte ayrıca 1 Adet yeni Endüstriyel tip İtfaiye aracı alınarak İtfaiye Müdürlüğü oluşturulmuştur.

---

⁴²¹ Vahit Türkyılmaz, *Röportaj*, 22 Mayıs 2007

- Sağlık Hizmetleri: Bölge'ye sağlık hizmetleri, 112 Hızır Acil Servis, 112 Acil Servis ve Sağlık İstasyonu, 5 Doktor, 5 Sağlık Memuru, 5 Şoför ile 24 saat hizmet vermektedir.

- Çevre Hizmetleri: KOS Bölgesi'ne Çöp Toplama ve Atık Uzaklaştırma Hizmetleri, Yol ve Cadde Temizlik Hizmetleri, Karla Mücadele Hizmetleri, Yabani Ot Temizliği Hizmetleri, Yeşil Alan Bakım Hizmetleri verilmektedir.

- Alt Yapı ve İnşa Hizmetleri: 56 km. Atıksu, 44 km. Yağmursuyu Alt yapısı ve 60 km. Asfalt Yolu ile, Altyapı Bakım, Temizlik ve Hat Açma Hizmetleri, Alt Yapı Yenileme ve Yapım Hizmetleri, Yol Bakım, Tamir ve Asfalt Yama Hizmetleri, Demiryolu Çalışmaları yapılmakta ve Bölge'ye Tren Yolu İltisak (Bağlantı) hattı çalışmaları devam etmektedir.

- Güvenlik Hizmetleri: Bölge'ye 3 giriş kontrol noktasında; 25 Personel ile 24 saat, 365 gün, Kontrol ve Görüntülü Kayıt hizmetleri, Bölgeye gelen ziyaretçiler için Yönlendirme Bilgi Sistemi hizmetleri verilmektedir.

- Bölge İçi Yolları:300.000 m² Parke Alan, 30 km. sıcak asfalt (aşınma tabakası ile birlikte) 35 km. soğuk asfalt alan, 120.000 m. Bordür 2003 yılında yenilenmiştir.

- Bölge'nin Çevre Düzenleme Çalışmaları: Bölge'nin Peyzaj Alt Yapı Uygulama Çalışmaları; Sulama Alt Yapısı, Göletler, Yürüyüş Yolları, Oturma Alanları Işıklandırma ve Toprak Dolguları tamamlanmıştır.

- Bölge Hizmet İşyerleri: 2000 m² alan üzerine kurulu, Bölge Hizmet İş Yerleri inşaatı tamamlanmıştır. İş Yerlerinde, Market, Lokanta, Kargolar, Ekmek Fırını, Kırtasiye, Bilgisayar Sarf Malzeme ve Teknik Hırdavat hizmetleri verilmektedir.

- Okul Alanı Tahsisi: KOS Bölgesi, ara eleman ihtiyacını karşılamak amacı ile bölgeden 35.000 m² okul alanı tahsis edilmiş ve inşaat çalışmaları hızla devam etmektedir.

- Atık Su Arıtma Tesisi Çalışmaları: 7.000 m³/gün (3.500+3.500) kapasiteli olarak inşa edilecek olan ve Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik, İleri Arıtım Ünitelerinden oluşacak olan Arıtma tesisi çalışmalarına Teknik Heyet Kontrolünde devam edilmektedir. Bu tesiste Avrupa Birliği normlarına uygun olarak Azot ve Fosfor giderimi yapılacaktır. Kurulacak bir Çöp Depolama Tesisi'yle, sızıntı sularının da arıtılması planlanmaktadır. Arıtılmış suların, peyzaj alanlarının sulamasında kullanılmasıyla ciddi boyutta bir su tasarrufu sağlanması planlanmaktadır.

- Bilim Merkezi: Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde, Konya'yı ulusal ve uluslar arası düzeyde CAZİBE MERKEZİ haline getirebilmek amacı ile Bölge'de BİLİM MERKEZİ kurulması çalışmalarına başlanılmıştır. Sanayi ve teknolojinin hızla geliştiği Konya'da böyle bir merkezin kurulması bu gelişmelere çok önemli katkılar sağlayacaktır. Bu Cazibe Merkezleri, her yıl milyonlarca ziyaretçiyi kendilerine çekebilmekte ve bulunduğu bölgelerin gelişmesine olumlu ve önemli katkılar yapmaktadır. Bilim Merkezi Projesinin gerçekleştirilmesi amacıyla, dünyanın ünlü 4 Bilim Merkezi ziyaret edilmiş, gerekli inceleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir⁴²².

3.2. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmalara Yönelik Anket Uygulaması

Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyet gösteren firmaların sahiplerinin sosyo-kültürel durumları ile bu firmaların içinde bulunduğu genel ekonomik süreç ve Konya sanayisine olan etkilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan anket uygulaması ve sonuçları, elde edilen veriler ışığı altında ayrıntılı olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2.1. Anket

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, içeriği, önemi, anketin uygulandığı firma sahiplerinin demografik özellikleri ile firmaların ekonomik yapısı incelenerek, elde edilen veriler ışığında analiz ve değerlendirmeler yapılmış, sorun, çözüm önerileri ve sonuçlar gösterilmiştir.

3.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Dünyada 18. yüzyılın sonlarında, ülkemizde ise 1961 yılından itibaren uygulamaları görülen ve sanayileşme sürecini hızlandırmak amacıyla yeni bir model olarak ortaya çıkan Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) uygulamalarının genel olarak ülkelerin, özelde de Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin demografik yapısının, kentlerin (Konya) kalkınıp gelişmelerine olan katkıları, sorunları ve elde edilen sonuçlara göre çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

---

⁴²² Neslihan Korkmaz, "Konya Organize Sanayi Bölgesi", Mülakat, Ankara, 4 Ağustos 2008

3.2.3. Anketin Kapsamı

Konya ili merkezinde OSB'lerindeki faaliyet gösteren firmaların genel ekonomik yapısını, sorunlarını, olumlu ve olumsuz taraflarını, firma sahiplerinin demografik durumlarını, Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri'nin çalışmalarından firmaların memnuniyet durumlarının ortaya çıkarılması amaçlanan anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde firma sahiplerinin demografik yapıları, ikinci bölümde firmaların istihdam, üçüncü bölümde firmaların iktisadi faaliyetleri ve dördüncü bölümde ise I. OSB ve KOS Müdürlükleri'nin çalışmalarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir.

3.2.4. Örneklem Kitle

Konya'da 2006 yılı sonu itibariyle I.,II. ve III. Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren faaliyet gösteren 381 sanayi firmanın örneklem kitle olarak seçildiği bu çalışmada, Konya'daki OSB'lerinde faaliyet gösteren firma sahiplerinin demografik yapılarıyla firmaların içinde bulunduğu ekonomik durumlarının, sorunlarının ve bu sorunlarla ilgili çözüm önerilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

3.2.5. Araştırmanın Yöntemi

Ekonometrik çalışmalarda sürekli kullanılan veri türleri, zaman serisi ve yatay kesit verileridir. Zaman serisi verileri, değişkenlerin geçen belli bir zaman dilimindeki değişiklikleri gösterirken, yatay kesit verileri zaman içinde gün, hafta, ay gibi belli bir andaki tüketici, hane halkı, firma sahibi gibi tekil birimlerle ilgili verilerin gözlenen değerlerini ifade eder⁴²³. Bu iki veri tipi uygulamalarda ayrı ayrı olarak kullanılırken, bir çok çalışmada birlikte kullanılmaktadır ki bu araştırmada da karma, panel veriler olarak tanımlanan veri türü kullanılmıştır.

Yapılan alan araştırmalarının amacı, örneklem kitleye sorulan sorulara verilen yanıtlar ışığında analiz, karşılaştırma ve yorumlar yapılabilecek sonuçlara ulaşabilmektir. Anket uygulaması yöntemi, sosyal bilimlerde yoğun bir şekilde kullanılan veri ve bilgi toplama yöntemlerindedir. Bu çalışmada anket yöntemi uygulanarak firmalardan mümkün olan en yüksek oranda yanıtlayabilecekleri soruların yer almasına özen gösterilerek oluşturulan bu anket formu, 2006 yılı Kasım

---

⁴²³ Ercan Uygur, *Ekonometri Yöntem ve Uygulama*, Ankara, İmaj Yayıncılık, 2001, s. 102

ayından itibaren OSB’inde faaliyet gösteren firma sahiplerine ve yetkililerine, çalışmanın ne amaçla yapıldığı, kapsamı ve önemi anlatılmış, acele edilmeden ve itinayla doldurulması için de 2007 yılının Şubat ayından itibaren teslim alınmak için gelineceği yani postayla gönderilme durumunun söz konusu olmadığı, ayrıca 2007 yılı Ocak ve Şubat ayları içerisinde anket formlarının doldurulmasıyla ilgili olası karşılaşılabilecek soruların giderilmesi amacıyla zaman zaman gelineceği belirtilerek, anket formlarının ciddi olarak doldurulmasının sağlanması amaçlanmıştır.

3.2.6. Verilerin Toplanması, Düzenlenmesi ve Analizi

2006 yılı Kasım ayından itibaren Konya’daki OSB’lerinde faaliyet gösteren firmalara verilen anket formlarının toplanmasına 2007 Ocak ayında başlanmış, anket formlarının doldurulması kontrol edilerek teslim alınmış, henüz doldurulmayan, eksik doldurulan anket formlarının doldurulmayan kısımlarının nasıl doldurulacağı anlatıldıktan sonra, sağlıklı ve doğru doldurulmasını temin için belirli aralıklarla tekrar gelineceği belirtilmiş, anket formlarının doldurulması aşamasında düzenli olarak kontrolü yapılarak mümkün olduğunca tam, doğru ve ciddi bir şekilde doldurulması temin edilmeye çalışılarak, anket formlarının teslim alınması işlemi 2007 yılı Mayıs ayı sonunda tamamlanmıştır.

Anket formlarını geri alma işlemi sırasında firma yetkililerinin anketleri doldurma ve gerekli hassasiyeti gösterme konusunda pek de istekli olduğu söylenemez. Faal firma sayısı 381 olmasına rağmen kaybolma, unutmama, nerede olduğunu bulamama gibi nedenlerden dolayı bir firmaya ortalama en az 4 anket formu ve toplamda da 1250 anket formunun verilmesi bunun en büyük ispatıdır ki “neredeyse zorlaya zorlaya anket formlarının doldurtulmasının sağlandığını söylemek” hiç de abartılı olmayacaktır. Anket formunu gerektiği gibi zamanında ve tam olarak doldurup teslim eden firma sayısı, bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az olmuştur. Bunun sebebi sorulduğunda ise firma sahipleri ve yetkililerinin yanıtları genellikle, “işlerinin istedikleri gibi iyi gitmemesinden dolayı stresli oldukları, ayrıca Maliye Bakanlığı, TÜİK gibi çeşitli devlet kurumlarından çok sık bilgi istenmesinin üzerlerinde bıkkınlık yaptığını ve de en önemlisi firmalarının mali bilgilerini kendi açılarından sır kabul edip vermek istemedikleri” şeklinde olmuştur.

Anket formunun firmalara 2006 yılı sonu itibariyle teslim edilip 2007 yılı Mayıs ayı sonunda 381 firmanın 254'ünden, yani %66,7'sinden alınması sağlanmış, ancak diğer firma yetkililerine 4-5 defa anket formu verilmesine rağmen kendileri ve firmalarıyla ilgili kesinlikle bilgi vermek istemedikleri için, 127 firma ankete katılmamıştır.

Anket formlarının ilgili firmalara teslim edilip, gereği gibi doldurulduktan sonra, bilimsel yorum ve sonuçlara ulaşabilmek için mümkün olabilen en fazla sayıda geri alınması, firmaların ekonomik durumları hakkında doğru yorumlar ve çözüm önerilerinde bulunabilmede büyük önem taşımaktadır. Bundan dolayı anket formunun ilk sayfasında çalışmanın amacı, önemi, içeriği ve firmalarla ilgili tüm verilerin hiç bir yerde yayınlanmayacağı açıkça belirtilerek, bilgilerin en doğru biçimde elde edilmesi amaçlanmıştır.

Anket formlarından elde edilen veriler önce MS Office Excel programına aktarılmış, sonra Statistical Package for Social Sciences 11.0 (SPSS – Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) sürümü kullanılarak analiz yapılmıştır. Ayrıca sosyal bilimlerde araştırmalarda devamlı kullanılan SPSS programının yanı sıra verilerin analiz, grafik ve tablo oluşturulmasında MS Office Excel programı kullanılmıştır.

3.3. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Dağılımı ve Uygulanan Anket Formlarının Geri Dönüşümünün Değerlendirilmesi

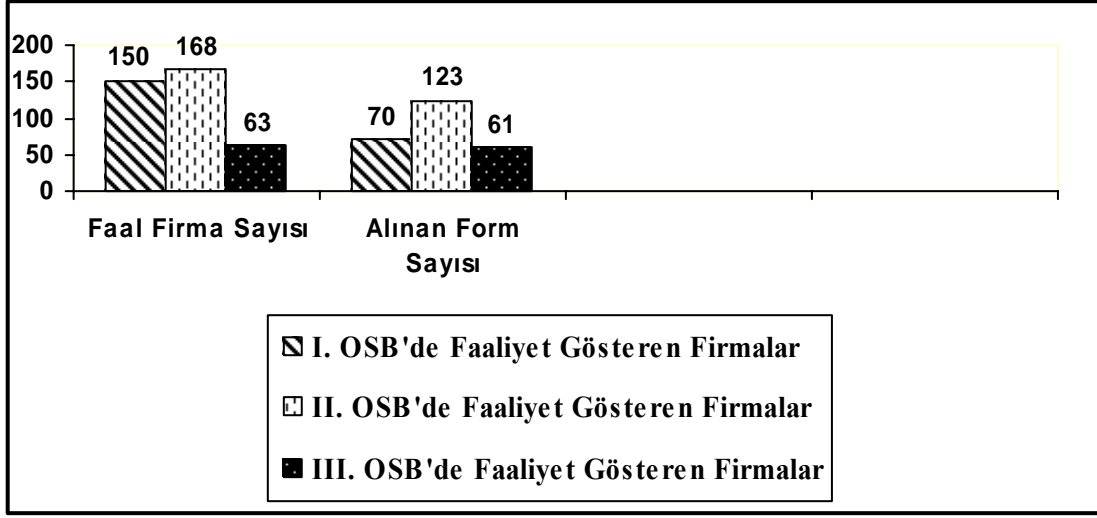
Firma yetkililerine, yapılan çalışmanın önemi, amacı ile ilgili olarak gerekli ön açıklamalar ve bilgiler aktarılıp teslim edildikten sonra, firma yetkilileri tarafından doldurulup teslim edilen veya ankete olumsuz yaklaşan firmaların sayısı ve oranı ile ilgili bilgiler Tablo 38 ve Şekil 5'de gösterilmiştir.

Tablo 38. Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faal Olan Firmalar ve Geri Alınan Anket Formlarının Dağılımı

Organize Sanayi Bölgeleri	Faal Firma Sayısı	%	Alınan Form Sayısı	Alınan Anket Formu (%)
I. OSB	150	27,6	70	46,7
II. OSB	168	48,4	123	73,2
III. OSB	63	24,0	61	96,8
Toplam	381	100,0	254	66,7

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Şekil 5: OSB'lerde Faal Olan Firmalar ve Anket Formlarının Geri Alınması

* Şekil, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Yukarıdaki tablo ve şekilde de görüldüğü gibi, 2007 yılı itibariyle OSB'lerde faaliyet gösteren toplam firma sayısı 381, firmalardan doldurulup geri alınan anket formu sayısı 254, geri alma oranı ise %66,7'dir. Anket formlarının geri alınma sayıları ve oranları her bir Organize Sanayi Bölgesi için ayrı ayrı incelendiğinde, I. OSB'nde faaliyet gösteren firmalardan alınan anket formu oranı %46,7 ile en düşükken, II. OSB'nde %73,2 ve III. OSB'nde %96,8'dir. I. OSB'nde faaliyet gösteren firma sahiplerinin ankete II. ve III. OSB'ndeki firma sahiplerine göre daha az ilgi göstermeleri, kuruluş yılları itibariyle diğer OSB'lerdeki firmalara göre daha eski olmasına bağlı olarak, yılların kazandırdığı alışkanlıklarından kolayca vazgeçememeleri nedeniyle, firma sahiplerinin firma faaliyetlerinde yetki ve sorumlulukları tam olarak çocuklarına devredemediklerinden ve kendi iş konularında tecrübeli olmalarına rağmen anket, istatistik bilgilerine dayalı çalışmalara fazla ilgi göstermek istememeleri ile açıklanabilir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları itibariyle dağılımı Tablo 39 yardımıyla incelendiğinde, firmaların %47,2 gibi yaklaşık yarıya yakınının 2000 yılı ve sonrasında kurulması, ilimizde yeni kurulan sanayi firmalarında OSB'lerde faaliyet gösterme bilincinin yerleştiğini, 1990-2007 dönemi baz alındığında ise OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların oranının %83,4 gibi

oldukça yüksek oranı oluşturması, Konya firmalarının faaliyetlerini OSB'lerinde sürdürmenin avantajlarını ve önemini kavradığını göstermektedir.

Tablo 39. Firmaların Kuruluş Yıllarına Göre Dağılımı

Yıllar	Firma Sayıları	%
1980 Öncesi	20	7,9
1980 – 1989	22	8,7
1990 – 1999	92	36,2
2000 ve Sonrası	120	47,2
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.4. Konya’da Bulunan Organize Sanayi Bölgeleri’nde Faaliyet Gösteren Firma Sahiplerinin ve Firmaların Çeşitli Sosyo-Kültürel ve İktisadi Açılardan İncelenmesi

Konya’daki Organize Sanayi Bölgeleri’nde faaliyet gösteren firma sahipleri ve firmalarla çeşitli iktisadi açılardan yapılan anket sonuçları ve değerlendirilmesi aşağıda yapılmıştır.

3.4.1. Konya Organize Sanayi Bölgeleri’nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sahiplerinin Sosyo-Kültürel Açılardan İncelenmesi

Konya’daki OSB’lerdeki faaliyette gösteren firma sahipleri ve yetkililerine yönelik anket uygulamalarının sonuçları tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 40. Firma Sahiplerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Firma Sahiplerinin Yaşları	Firma Sayıları	%
20 – 29	18	7,1
30 – 39	45	17,7
40 – 49	89	35,0
50 – 59	70	27,6
60 +	32	12,6
Toplam	254	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların sahipleri, yaşları açısından incelendiğinde, yoğunluğu %35,0 ile 40-49 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu veri Konya’daki OSB’lerde faal olan firmaların sahiplerinin, firma yönetimlerini genç kuşaklara devretmede pek başarılı olmadıklarını, firma yönetimlerindeki etkinliğin orta ve üstü yaş gruplarında olduğunu göstermektedir. Nitekim firma sahiplerinin %7,1 ile en düşük oranı 20-29 yaş grubunu oluşturması ve % 12,6 olan 60 yaş üzeri grubun bile oldukça gerisinde kalması, arkadan gelen genç firma sahibi ve yönetici

kuşak yetiştirme konusunda, Konya'daki OSB'inde faaliyet gösteren firmaların gerekli değişimi gösteremediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 41. Firma Sahiplerinin Yaşları İtibariyle Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmalar Bakımından Dağılımı

OSB \ Yaş	20 – 29	30 – 39	40 – 49	50 – 59	60 +	Toplam
I. OSB	5	11	24	19	11	70
II. OSB	9	25	43	35	11	123
III. OSB	4	8	20	20	9	61
Toplam						254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki faaliyet gösteren firma sahipleri yaşları açısından ve her OSB için ayrı ayrı incelendiğinde, 60 yaş ve üzeri firma sahiplerinin en yoğun olduğu OSB'nin %15,7 ile I.OSB'nde faaliyet gösteren firmalar olması, firma sahiplerinin firma yönetiminde genç kuşaklara yetki ve sorumluluk devretme konusunda yeterli düzeyde cesareti gösteremediklerini ve yönetimde kontrolü ellerinde tutmak istediklerini ortaya koymaktadır. II. OSB'inde 60 ve üzeri yaş grubunun sahibi olduğu firmaların oranının % 8,9 ile en düşük oranı oluşturması, aynı zamanda genç yaş grubu olarak nitelenebilecek 30-39 yaş grubu firma sahiplerinin %20,3 ile en yoğun II.OSB olması, yetki ve sorumluluk devri konusunda daha gelişmiş bir düşünce yapısında olduklarını göstermektedir. Genç firma sahiplerinin oran olarak III. OSB için düşük olması, hem III. OSB'nin hem de burada faal olan firmaların yeni yeni kurulmaya başlamalarıyla açıklanabilir.

Tablo 42. Firma Sahipleri'nin Memleketlerine Göre Dağılımı

Memleket	Firma Sayısı	%
Konya	222	87,4
Konya Dışı	32	12,6
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki faaliyet gösteren firma sahipleri memleketleri açısından incelendiğinde, %87,4'ünün Konya'lı olması, Konyalılar'ın kendi memleketlerinde yatırım yapmaları bakımından olumlu olarak yorumlanabilirse de, başta sivil toplum kuruluşları ve yöneticileri olmak üzere tüm kurumların, Konya'nın avantajlı oldukları konuları ulusal gündeme taşımada, Konya'nın tanıtımını yapmada ve Konya dışında faaliyet gösteren ulusal firmalarla yabancı firmaların yatırımlarını

Konya'ya çekebilme açısından başarılı olamadıklarını, gerçek gündem yerine sanal gündemlerle oyalandıklarını göstermektedir.

Tablo 43. Firma Sahipleri'nin Babalarının Mesleklerine Göre Dağılımı

Baba Meslekleri	Firma Sayıları	%
Çiftçi	64	25,2
İşçi	21	8,2
Memur	36	14,1
Tüccar	47	18,6
Sanayici	86	33,9
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki faaliyet gösteren firma sahipleri baba meslekleri açısından incelendiğinde %33,9 gibi yüksek bir oranın babalarının mesleklerini devam ettirdikleri, bunu %25,2 ile babaları çiftçi olanlar takip ederken, %8,2 ile babaları işçi olanlar en az sanayici grubu oluşturmaktadır. Bu verilerden firma sahiplerinin çocuklarının babalarının yaptıkları mesleklerden önemli ölçüde etkilendiklerini, ikinci en yüksek oran olan babaları çiftçi olan firma sahipleri ise miras yoluyla tarlaların bölünerek küçülmesine bağlı olarak çiftçilikten elde edilen gelirin göreceli olarak düşmesi ve teknolojiye dayalı sanayi üretimi katma değerinin tarım üretimine göre yüksek olmasının görülmesi ile açıklanabilir.

Tablo 44. Firmaların Hukuki Nitelikleri'ne Göre Dağılımı

Şirket Türleri	Firma Sayısı	%
Anonim Şirket	97	38,2
Limited Şirket	138	54,3
Şahıs İşletmesi	19	7,5
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB'nde faaliyet gösteren firmaların %92,5'ini şirketler oluştururken şahıs firmalarının oranının %7,5 gibi çok düşük olması, firmaların kurumsallaşma yolunda belli bir mesafe katettiklerini göstermektedir.

Tablo 45. Firma Sahiplerinin Firmalarını Kurma Çeşitlerine Göre Dağılımı

İşin Kurulma Çeşitleri	Firma Sayısı	%
Baba Mesleği	86	33,9
Ortaklık Yaptım	72	28,4
Eğitimi Aldım	16	6,3
Çırağıktan Bu Duruma Getirdim	80	31,4
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB’nde faaliyet gösteren firma sahiplerinin %33,9’u baba mesleğini devam ettirirken, çıraklıktan yetişerek firmalarını bu duruma getirenlerin oranı %31,4, ortaklık yaparak firmamızı kurduk yanıtı verenler ise %28,4 olmuştur. Eğitimini alarak firmayı kurduk şeklinde yanıtlayanların % 6,3 gibi en düşük oranı teşkil etmesi, bilgiye sahip olma, ona ulaşma ve takip etmenin uluslararası bazda daha önem kazandığı günümüzde firmaların kısa, orta ve uzun vadede gelişmelere uyum sağlama bakımından olumsuz olarak etkilenebileceğini ve sınai gelişmeyle paralel bir ülke eğitim politikamızın artık olması gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Tablo 46. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyleri	Firma Sayısı	%
Lisans Üstü	17	6,7
Lisans	92	36,2
MYO	8	3,1
Meslek / Teknik Lise	23	9,1
Genel Lise	32	12,6
İlk Öğretim	82	32,3
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB’nde faaliyet gösteren firma sahiplerinin %42,9’unun lisan üstü ve üniversite mezunu olması olumlu bir sonuçken, ilköğretim mezunlarının % 32,3 ile ikinci sırada yer alması ve Meslek Yüksek Okulu, genel lise ve teknik lise mezunu firma sahipleri oranının toplamının ancak %24,8 olması ve ilk öğretim mezunlarının altında kalması, belli bir süre ve seviyede eğitim almalarına rağmen kendi işlerini yeterince kuracak düzeye gelmediklerini, bu durumun ise alınan eğitimin uygulamaya yönelik olmadığını, çalışma hayatına ilkokuldan sonra başlayan kişilerin piyasanın içinde bir nevi yoğrulduklarından dolayı, iş hayatında daha başarılı olduklarını göstermektedir. Bu sonucun aynı zamanda eğitim politikalarının teorik ve demode olmuşluktan kurtarılıp, zaman geçirilmeden bir an önce uygulamaya yönelik uyarlanması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Tablo 47. Firma Sahiplerinin Yabancı Dil Bilmelerine Göre Dağılımı

Yabancı Dil	Firma Sayısı	%
Biliyor	100	39,4
Bilmiyor	154	60,6
Toplam	254	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB’nde faaliyet gösteren firma sahiplerinin %39,4 gibi yüksek kabul edilebilecek bir oranda kendileri için yeterli düzeyde en az bir yabancı dili bilmeleri, dünyanın neredeyse herkes için avuç içi kadar küçüldüğü, tüm ülkelerin birbiriyle ticari ilişki ve kıyasıya rekabet içinde olduğu günümüzde, OSB’lerde faaliyet gösteren firmalar açısından sevindirici bir gelişme olmasının yanı sıra, karşılıklı iletişimin ve gelişiminin hızlanmasının sağlanması bakımından da önemli avantajlar sağlayacaktır.

3.4.2. Konya Organize Sanayi Bölgeleri’nde Faaliyet Gösteren Firmaların İstihdam Açısından İncelenmesi

Konya OSB’nde faaliyet gösteren firmalarda çalışan personelin sayıları, almış olduğu ücret miktarları, eğitim durumları ile firmaların bütçelerinden AR-GE ve hizmet içi eğitim için bütçe ayırıp ayırmamaları açısından incelenmiş ve anket sonuçları aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 48. Firmaların Çalışan Personel Sayısı Bakımından Dağılımı

K. Sayısı	1990	%	1995	%	2000	%	2005	%	2006	%
1 - 9	10	15,6	25	18,9	24	15,2	39	16,5	29	11,4
10 - 19	18	28,2	38	28,8	46	29,1	54	22,9	66	26,0
20 - 29	9	14,1	16	12,2	25	15,9	40	16,9	37	14,6
30 - 39	7	10,9	11	8,4	7	4,4	19	8,1	24	9,5
40 - 49	8	12,4	13	9,8	22	13,9	27	11,5	31	12,2
50 +	12	18,8	29	21,9	34	21,5	57	24,1	67	26,3
Toplam	64	100	132	100	158	100	236	100	254	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB’nde faaliyet gösteren firmalar çalışan personel açısından incelendiğinde, 1990 yılında 10-19 kişi çalıştıran firma oranı %28,2 ile ilk sırayı alırken, 2000 yılında %29,1 yine ilk sırada yer almıştır. 2005 ve 2006 yıllarında 50 ve üzeri personel çalıştıran firmaların oranı sırasıyla % 24,1 ve % 26,3 ile ilk sıraya yükselmiştir. Verilerin incelenmesinde görüleceği gibi, 50 ve üzeri personel çalıştıran firmaların oranının 16 yıllık sürede %18,8’den % 26’3’e yükselmesi ve 2005, 2006 yıllarında en fazla çalıştırılan grubu oluşturması, OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların 8-10 kişilik küçük atölye konumundan kurtulmaya başladığını göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim 1-9 kişi çalıştıran firmaların oranının da %15,6’dan %11,4’e düşmesi bu görüşü desteklemektedir. Konya genelinde sanayi

istihdam oranı'nın %9,1 ile Türkiye ortalaması olan %13.6'nın altında olması⁴²⁴ ve yine aynı şekilde tam kapasiteye ulaştığında 150 bin kişiye istihdam sağlayacağı belirtilen OSB'lerde halen yaklaşık 20 bin kişinin istihdam edilmesi (%13.3)⁴²⁵, Konya'nın ve Konya'da bulunan OSB'lerin belli bir gelişme göstermesine rağmen alması gereken daha çok mesafe olduğunu göstermektedir.

Tablo 49. Firmaların Personel Çıkarmaları Bakımından Dağılımı

Personel Çıkması	Firma Sayısı	%
Evet	157	61,9
Hayır	97	38,1
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB'nde faaliyet gösteren firmaların %61,9 gibi yüksek bir kesiminin, nedenleri çeşitli olmak üzere personel çıkarmaları, firmaların ortaya çıkan ekonomik kriz ve dalgalanmalara karşı ani bir iktisadi savunma göstermede yeterli olgunluğa ve kurumsallığa ulaşamadıklarını göstermektedir.

Tablo 50. Firmalarda Personel Çıkarılma Nedenleri Bakımından Dağılımı

Personel Çıkma Nedeni	Firma Sayısı	%	%
Ekonomik Kriz	63	40,2	24,9
Disiplinsizlik	29	18,4	11,4
Kalifiye Olunmaması	22	14,1	8,7
Kendi İsteği	43	27,3	16,9
Toplam	157	100	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya OSB'nde faaliyet gösteren ve personel çıkaran firmaların %40,2 ile en fazla personel çıkarma nedeni olarak ekonomik krizleri göstermeleri, firmaların iktisadi açıdan yeterli sermaye birikimi oluşturamadıklarını, ekonomik krizler karşısında direnecek mali gücü oluşturmada ve kriz ortamının yönetiminde başarılı olamadıklarını ve kurumsallaşma sürecini tamamlayamadıklarını göstermektedir. Personel çıkarma nedeni olarak ikinci sırada %27,3 ile kendi isteğiyle çıkma gelmektedir ki bu durumda ekonomik krizlere bağlı olarak çalışma ortamının bozulmasına, çalışanların maaşlarının bekledikleri düzeyde artırılmamasına ve çalışanların firma çıkarmadan kendimiz çikalım mantığıyla hareket etmelerine bağlanabilir.

⁴²⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52, Ankara: TÜİK Matbaası, Yayın No:3031, Kasım 2006, s. 6

⁴²⁵ Türkyılmaz, a.g.m., ss. 26, Ali Ceylan, *Röportaj*, Konya, 19 Ekim 2007

Tablo 51. Firmaların Çıkarılan Personel Sayıları Bakımından Dağılımı

Kişi Sayısı	1990	%	1995	%	2000	%	2005	%	2007	%
1 - 9	8	12,6	20	15,1	25	15,8	45	19,0	51	20,1
10 - 19	1	1,6	1	0,8	9	5,8	8	3,4	13	5,1
20 - 29							3	1,3	2	0,8
30 - 39							3	1,3	2	0,8
40 - 49					1	0,6	1	0,4	2	0,8
50 +					1	0,6	1	0,4	2	0,8
Toplam	9		21		36		61		72	
G.Toplam	64	14,2	132	15,9	158	22,8	236	25,8	254	28,4

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya’da ki OSB’lerde faaliyet gösteren firmalar personel çıkarmaları bakımından incelendiğinde firmaların %61,9’unun nedenleri çeşitli olmak kaydıyla personel çıkardıkları, %38,1’inin ise personel çıkarmadıkları görülmektedir. Genel tablo bu şekilde olmakla birlikte 1990-2006 dönemi 1990-2000 ve 2001-2006 olarak ikiye bölünüp incelendiğinde, 1990-2000 yıllarını kapsayan 11 yıllık sürede personel çıkaran firmaların toplam oranı %52,9 iken, 2001-2006 yıllarını kapsayan 6 yıllık dönemde personel çıkaran firmaların toplam oranının ise %54,2 ile 1990-2000 döneminden fazla olması, ülkemizin yaşadığı iki ekonomik krize bağlı olarak talebin ve piyasaların daralması, küreselleşen dünyada rekabet koşullarının çok daha ağırlaşmasına bağlı olarak kalifiye işgücünün gerekliliği ve firmaların talep ettiği özellikleri taşıyan elemanların nitelikleri ile mevcut elemanların niteliklerinin eğitim politikalarının sanayinin ihtiyaçlarıyla paralel bir yapıda olmaması ve teknik eleman yetiştirmede ülke olarak başarılı olamadığımız ile açıklanabilir. Bir yanda çok miktarda boş, eğitimsiz ve üstelik genç nüfus varken diğer yanda firmaların kalifiye eleman sıkıntısı çekmesi, ülkemizin en başta eğitim ve nitelikli personel yetiştirme konularında başarısız olduğunu ve bir an önce sanayi firmalarının talepleriyle uyuşan eğitim politikalarının sanayicilerle işbirliği yaparak uygulamaya konmasını gerektirmektedir. Aksi halde tüm dünya ülkelerinin acımasızca rekabet içinde olduğu bir iktisadi sistemde, ülkemizin olduğu gibi Konya’daki sanayi firmalarının ayakta kalabilmesi mümkün değildir. 1990 yılından 2006 yılına kadar geçen sürede personel çıkaran firmaların büyük bir çoğunluğunun 1-9 kişi çalıştıran firmalar olması ve personel çıkaran firmaların oranının günümüze doğru artış göstermesi, özellikle küçük ölçekli firmaların piyasa koşullarına uyum sağlamada başarılı olamadıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 52. Firmaların Çalışan Personelin Öğrenim Durumu Bakımından Dağılımı

Kişi	L.Ü	%	ÜN.	%	MYO	%	T.L	%	G.L	%	İ.Ö	%
1 - 5	35	13,8	130	51,0	83	32,6	98	39	97	38,1	39	15,3
6 - 10	1	0,4	23	9,1	9	3,5	18	7,2	27	10,6	30	11,8
11 -15	1	0,4	10	4,0	9	3,5	13	5,2	11	4,3	47	18,5
16 -20			3	1,2	2	0,8	7	2,8	14	5,6	29	11,4
21 -25			4	1,6	1	0,4	1	0,4	5	2,0	18	7,1
26 -30			1	0,4	2	0,8	3	1,2	2	0,8	21	8,3
31 -35	6	2,4	7	2,8	7	2,8	7	2,8	7	2,8	18	7,1
36 -40									2	0,8	13	5,2
41 -45			1	0,4			1		2	0,8	4	1,6
46 -50											3	1,2
51 +			1	0,4			1		3	1,2	32	12,6
Toplam	43	17,0	180	70,9	113	44,4	149	58,6	170	66,9	254	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların çalıştırdıkları personel, öğretim durumları açısından incelendiğinde, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamış veya devam eden personel istihdam eden firma oranı, diğer eğitim derecelerini tamamlayan veya devam eden personel çalıştıran firma oranları yanında %17,0 ile en düşük seviyede olmasına rağmen oldukça yüksek bir orandır ve Konya firmaları adına üst düzey eğitilmiş elemanların çalıştırılması açısından, gelecek için olumlu bir gelişmedir. Bunun yanı sıra üniversite mezunu çalıştıran firmaların %70,9 ile, ilköğretim mezunu çalıştıran firmaların dışında en yüksek ikinci orana ulaşmış olması, bunun yanı sıra en yüksek oranı teşkil etmesine rağmen İlköğretim mezunlarının genelde kas gücüne dayalı işlerde çalıştıkları göz önüne alınınca, MYO, Teknik ve Genel Lise mezunu personel çalıştıran firmaların ortalama oranının %56,6 olması, OSB'lerde faaliyet gösteren firmalarda çalışan personelin eğitim seviyesinin yükseldiğini göstermesi açısından hem önemli aynı zamanda sevindirici bir gelişmedir.

Tablo 53. Firmaların Hizmet İçi Eğitim İçin Bütçe Ayırmaları Bakımından Dağılımı

Hizmet İçi Eğitim	Firma Sayısı	%	AR-GE Harcamaları	Firma Sayısı	%
Bütçe Ayırıyorum	62	24,4	Bütçe Ayırıyorum	94	37,1
Bütçe Ayırmıyorum	192	75,6	Bütçe Ayırmıyorum	160	62,9
Toplam	254	100,0	Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar hizmet içi eğitim için bütçe ayırmaları bakımından incelendiğinde, Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların %75'6'sı yani her 4 firmadan 3 tanesinin hizmet içi eğitim için herhangi bir miktarda bütçe ayırmaması, çalıştırdıkları personelin daha kalifiye duruma gelmesi gibi bir düşünce bilincinin oluşmadığını göstermektedir ki bu durumun orta

ve uzun vadede firmaların birim üretim maliyetlerini yükseltme yönünde etki yapacağı, ulusal ve uluslararası pazarlara kaliteli ve uygun fiyatla girebilme şansını ortadan kaldıracığı için firmaların rekabet koşullarını olumsuz etkileyeceği açıktır.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalardan AR-GE için bütçe ayıran firmaların oranı hizmet içi eğitim kadar olmasa da pek iç açıcı değildir. Firmaların ancak %62,9'u yani her 3 firmadan 2'sinin AR-GE için bütçe ayırmaması, yeni ürün ortaya çıkarabilme ve yenilik yapma (inovasyon) konusunda bilincin oluşmadığını göstermektedir.

Tablo 54. Firmaların Personele Verdikleri Maaşlar Bakımından Dağılımı

Ücretler	L.Üstü	Ün.	MYO	T.Lise	G. Lise	İ. Öğretim
400-499 YTL	1	25	16	35	45	172
500-599 YTL	1	2	4	20	47	48
600-699 YTL		10	21	38	50	29
700-799 YTL	1	26	25	28	22	4
800-899 YTL	2	19	29	12	8	
900-999 YTL	3	19	7	3	1	
1000 YTL +	37	82	11	10	1	1
Toplam	45	183	113	146	174	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar çalışan personele verilen maaşlar açısından incelendiğinde, firmalarda çalışan ilk öğretim mezunlarının % 67,8'i asgari ücret civarlarında çalışırken, genel lise mezunları için bu oranın %17,8, teknik lise mezunları için %13,8, MYO mezunları için % 6,3 olması, ücret politikalarının belirlenmesinde eğitimin ön planda olduğunu göstermekle birlikte, çalıştırdığı üniversite ve MYO mezunu personele asgari ücret civarında maaş veren firmaların oranının %27,8 gibi yüksek bir oranda olması da, eğitim sistemimizin bir an önce teoriye dayalı düzenden uygulamaya yönelik ve sanayinin gelişmesiyle paralel bir programa geçimlesinin zamanının çoktan geldiğini ortaya koymaktadır.

1000 YTL ve üzerinde maaş veren firmaların oranının lisans mezunları için %32,3 ile en yüksek olması ve ilköğretim, lise, teknik lise ve MYO mezunları için bu oranların ortalama %2'ler düzeyinde olması, firmaların ücret politikalarının belirlenmesinde eğitim düzeylerinin etkin olduğunu göstermektedir. Ancak üniversite mezunlarına 1000 YTL ve üzerinde maaş veren firmaların oranının %32,3 ile lisansüstü mezunlarına 1000 YTL ve üzeri maaş veren firmaların oranından 14,5 ile 2,2 kat daha fazla olması ilginçtir. Bu durum üniversite mezunlarının, lisansüstü

mezunlarından firmalarda daha uzun süreli çalışmış olmalarıyla ve teorik bilgileriyle pratiklerini, daha uzun süreli olarak firmalarda uygulamış olmalarıyla açıklanabilir.

3.4.3. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların İktisadi Açılardan İncelenmesi

Konya OSB'nde faaliyet gösteren firmaların üretim, ihracat, ithalat, kar oranları, finansman kaynakları, karşılaştıkları ekonomik sorunlar gibi çeşitli açılardan incelenmesi ve anket sonuçları aşağıda değerlendirilmiştir.

Tablo 55. Yıllarında Firmaların İktisadi Değişimler Bakımından Dağılımı (2005/2007)

Yıllar	2005	2005	2005	2006	2006	2006	2007	2007	2007
İktisadi Değerler	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı
Üretim	155	62	26	172	42	31	181	36	25
İç Satış	146	59	39	162	54	38	167	52	33
İhracat	94	33	17	102	22	20	113	19	13
Y.Sipariş	161	60	33	157	59	38	189	35	29
İstihdam	128	89	37	144	79	31	159	69	26
Toplam	236			254			254		

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

2005 ve 2006 yıllarında Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların önemli bir kısmının tüm iktisadi değerler açısından önceki dönemlere göre artış gösterdiğini belirtmeleri, genel iktisadi değişimlere karşı firmaların ekonomik açıdan güçlenmeye başladığını, çok önemli siyasi ve iktisadi krizlerin ortaya çıkmaması durumunda, ekonomik beklentilerin iyiye gideceğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Aynı şekilde iktisadi değerlerin değişimlerini "Azaldı" olarak yanıtlayan firmaların ortalama oranının 2005 yılında %12,8'den 2006 yılında %12,4'e düşmesi ve 2007 yılında ise %9,8'e düşmesinin beklenmesi yukarıdaki yorumu doğrulamaktadır. Bunun yanında makro bazda oldukça iyi olarak belirtilen rakamların mikro bazda da üretici ve tüketiciye yansımaları için de, gereken önlemlerin alınması siyasi mekanizmadan beklenen bir olgudur.

Tablo 56. Firmaların Ortalama Üretim Kapasite Kullanım Oranı Bakımından Dağılımı

	1990	1995	2000	2005	2006
0 - 30	3	7	7	4	7
31 - 50	6	18	24	25	20
51 - 60	13	22	43	43	41
61 - 70	11	20	30	50	48
71 - 80	8	32	25	58	68
81 - 90	13	17	13	31	39
91 - 100	6	9	8	14	22
Üretim Yok	4	7	8	11	9
Toplam	64	132	158	236	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar 1990-2006 döneminde Ortalama Üretim Kapasite Kullanım Oranları bakımından incelendiğinde 2000 yılında %71 ve üzeri kapasite kullanım oranlarıyla üretim yapan firmaların sayısının oluşan krizlere bağlı olarak 1995 yılına göre ortalama %68 azalması, firmaların krizlerden olumsuz etkilendiğini ve bundan dolayı üretimlerini azalttıklarını göstermektedir. 2000 yılından günümüze gelindikçe, %71 ve üzeri kapasite kullanım oranlarıyla üretim yapan firmaların sayısının 2005 yılında önceki 5 yıllık döneme göre ortalama %46,2, 2006 yılında ise 2005 yılına göre ise ortalama %22,2 artış göstermesi, firmaların ekonomik krizlerin olumsuz etkisinden kurtulmayı başarma yönünde ilerlemeler kaydettiğini göstermektedir. Aynı şekilde %0-30 kapasite kullanım oranları arasında üretim yapan firmaların sayısının 2000 yılına kadar olan dönemde %5'ten, 2006-2007 yılında ortalama %2,4'e düşmesi, firmaların kapasite kullanım oranlarını dolayısıyla üretimlerini zamanla artırdıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 57. İhracat / İthalat Yapan Firmaların Dağılımı

İhracat	Firma Sayısı	%	İthalat	Firma Sayısı	%
Evet	144	56,6	Evet	93	36,7
Hayır	110	43,4	Hayır	161	63,3
Toplam	254	100,0	Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmalar ihracat ve ithalat yapıp yapmadıkları açısından incelendiğinde firmaların %56,7'sinin ihracat, %36,7'sinin ise ithalat yapması, bu firmaların dünya pazarlarına girebildiklerini, rekabet etmede belli bir güce eriştiklerini, yeterliliği tartışılabilir olmakla beraber belli bir aşama kaydettiklerini göstermektedir.

Konyada'daki toplam ihracatçı ve ithalatçı firma sayısı ile OSB'lerdeki firmalar karşılaştırıldığında, 2002 yılı itibariyle Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre Konya genelindeki ihracatçı firma sayısı 520, OSB'lerde faaliyet gösteren firmalarda bu sayı 69 ($69/520=13.3\%$) iken 2007 yılı itibariyle bu rakamlar sırasıyla 852 ve 144 olarak gerçekleşmesi ($144/852=16.9\%$), aynı şekilde konuya ithalat açısından bakıldığında 2002 yılı itibariyle Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre Konya genelindeki ithalatçı firma sayısı 432, OSB'lerde faaliyet gösteren firmalarda bu sayı 43 ($43/432=9.9\%$) iken bu verilerin 2007 yılı itibariyle sırasıyla 847 ve 93 olarak gerçekleşmesi ($93/847=10.9\%$), OSB'lerde faaliyet gösteren ihracatçı ve

ithalatçı firma sayılarının oransal olarak artış göstermesi, bu firmaların Konya ekonomisine önemli bir katkı ekonomik değeri göstermektedir.

Tablo 58. Firmaların Yaptıkları İhracat Miktarı Bakımından Dağılımı (1997-2007)

İhracat Miktarı (1000 \$)	1997	2000	2001	2002	2005	2006	2007
1 - 99	10	7	22	17	18	20	22
100 - 199	5	10	8	14	18	39	29
200 - 299	4	8	8	7	20	21	18
300 - 399	4	8	7	5	11	9	7
400 - 499	1	5	-	4	8	3	5
500 +	8	12	15	22	40	52	63
TOPLAM	32	50	60	69	115	144	144

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların yaptıkları ihracat miktarları açısından 1997-2006 yıllarını kapsayan 10 yıllık sürede incelendiğinde, firmaların ihracatı ve dünya pazarlarına açıldıklarına açılmayı öğrendikleri sonucuna rahatlıkla varılabilir. 1997 yılında ancak 8 firma 500.000 dolar üzerinde olmak kaydıyla toplam sadece 32 firma ihracat yaparken, bu rakamlar 2006 yılında 52’si (%20,4) 500.000 doların üzerinde olmak kaydıyla 144’e yükselmiştir. 1997–2007 döneminde ihracat yapan firmaların sayısının 10 yılda %450 oranında artarak 144’e yükselmesi ve Konya ihracat miktarının önemli bir kısmını oluşturması, OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracatı öğrendiklerini gösteren bir başka veridir.

Tablo 59. Firmaların Yaptıkları İthalat Miktarı Bakımından Dağılımı (1997–2007)

İthalat Miktarı (1000 \$)	1997	2000	2001	2002	2005	2006	2007
1- 99	11	12	16	14	19	23	24
100 - 199	3	13	17	17	16	18	20
200 - 299	1	6	3	4	11	13	12
300 - 399	1	2	3	2	12	14	10
400 - 499	1	1	1	1	4	13	12
500 +	1	1	1	5	9	12	15
Toplam	17	36	41	43	71	93	93

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların yaptıkları ithalat miktarları açısından 1997 yılı ile 2006 yıllarını kapsayan 10 yıllık sürede incelendiğinde 1997 yılında sadece 17 firmanın ithalat yaptığı konumdan 2006 yılı itibariyle 93 firmanın (% 36,6) ithalat yaptığı ve yine 500 bin dolar üzerinde ithalatı olan sadece bir firmanın olduğu konumdan 12 firmanın olduğu düzeye gelmesi, OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların Konya ithalat miktarının önemli bir kısmını oluşturması, OSB’lerdeki firmaların üretimlerinde ithal girdilerin önemli bir paya ulaştığını göstermektedir.

Üstelik yapılan ithalat ve ihracat miktarları birlikte değerlendirildiğinde ise OSB'deki firmaların dünya pazarlarının önemli alıcısı ve satıcısı oldukları görülmektedir ki olumlu bir gelişmedir.

Tablo 60. Firmaların İhracat / İthalat Yapılan Ülkeler Bakımından Dağılımı

Ülkeler / İhracat	Firma Sayısı	%	Ülkeler / İthalat	Firma Sayısı	%
AB	53	36,7	AB	51	54,8
ABD ve Amerika Kıtası	6	4,2	ABD ve Amerika Kıtası	2	2,2
Arap ve Orta Doğu	41	28,4	Arap ve Orta Doğu	3	3,3
Türki Cumhuriyetleri	13	9,1	Türki Cumhuriyetleri	-	-
Afrika	13	9,1	Afrika	-	-
Uzak Doğu	2	1,4	Uzak Doğu	23	24,6
Rusya – Ukrayna	16	11,1	Rusya-Ukrayna	14	15,1
Toplam	144	100,0		93	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların ihracat yaptıkları ülkeler açısından incelenmesinden de anlaşılacağı gibi OSB'de faaliyet gösteren firmaların %56,7'si ihracat yapmaktadır ki bu oran firmaların ihracatı öğrendiklerini, dünya pazarlarına açıldıklarını göstermesi bakımından önemli bir gelişme olmasının yanı sıra, ihracat yapan firmaların %36,7'sinin üretim, kalite, tarım ve sağlık güvencesi gibi belgelerinin istenmesinden dolayı karşılaşılan zorluklara rağmen AB ülkelerine yapılması, OSB'de faaliyet gösteren firmaların Avrupa pazarlarına mal satabilecek yeterlilik ve nitelikte üretim yapabildiklerini ortaya koymaktadır. İhracat yapılan ülke gruplarında Arap ve Ortadoğu ülkelerinin %28,4 ile ikinci sırada yer alması, bu ülkelerin firmalar için oldukça önemli bir pazar olduğunu göstermektedir. Ancak tablonun incelenmesinden ortaya çıkan olumsuz durum ise şudur. Firmaların %65,1'i AB ile Ortadoğu ülkelerine ihracat yaparken, ABD ve Amerika Kıtası, Afrika Ülkeleri, Uzak Doğu Ülkeleri, Rusya ve Ukrayna gibi dış pazarlara ihracat yapan firmaların oranının ortalama ancak %5'lerde kalması, OSB'de faaliyet gösteren firmaların büyük bir çoğunluğunun dünya pazarlarının tamamına ulaşamadıklarını, buralarda kapsamlı bir pazar araştırması yapılması durumunda yeni pazarlara ulaşılacağı ve ihracat miktarlarının artacağı yüksek olasıdır.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların ithalat yaptıkları ülkeler açısından incelenmesinden de anlaşılacağı gibi OSB'de faaliyet gösteren firmaların %36,7'si ithalat yapmaktadır ki bu oran firmaların dünya pazarlarına açıldıklarını göstermesi

bakımından önemli bir gelişme olmasının yanı sıra, ithalat yapan firmaların %54,8'sinin kalite ve nitelik açısından oldukça gelişmiş düzeyde olan AB ülkelerinden yapılması, OSB'de faaliyet gösteren firmaların üretimlerinin kaliteli olduğunu göstermektedir. Zaten yapılan ihracatın ilk sırada Avrupa ülkelerine olması bu sonucu doğrulamaktadır ki aksi takdirde Avrupa pazarlarına kalitesiz ürünlerinin ihracı pek olası değildir. İthalat yapılan ülke grupları içinde ikinci sırayı Uzak Doğu (Özellikle Çin) ülkelerinin alması, bu ülkelerden ithal edilen ürünlerin ucuz olmasıyla, ABD ve Amerika kıtasından ithalatın düşük olması coğrafî açıdan uzak olmasıyla, Arap ve Orta Doğu Ülkeleri'nden yapılan ithalatın düşük olması gelişme düzeylerinin düşük olmasına bağlı olarak nitelikli üretim yapamamalarıyla açıklanabilir.

Tablo 61. Firmaların Yaptıkları İhracatın/İthalatın Döviz Cinsi Bakımından Dağılımı

Döviz Yıllar	İHRACAT			Döviz Yıllar	İTHALAT		
	Dolar	Euro	Diğer		Dolar	Euro	Diğer
1990	22	-	2	1990	12	-	1
1995	30	-	3	1995	14	-	1
2000	45	3	2	2000	26	8	2
2005	65	30	20	2005	44	24	3
2006	88	42	14	2006	55	33	5

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların ihracatları döviz cinsleri açısından, 1990-2006 yıllarını kapsayan 16 yıllık dönemi incelendiğinde, 2000 yılına kadar tek hakim para birimi Amerika Doları iken, 2000 yılından sonra doların hakimiyeti devam etmekle birlikte Euro ile yapılan ihracatlar da artmaya başlamıştır. ABD ekonomisinin güç kaybetmesinin devam etmesi ve çok yakın geleceğin büyük ekonomik gücü olarak bakılan Çin'in yanı sıra ile Japon ekonomisinin güçlenmesine paralel olarak, Yuan ve Yen'in Dolar ve Euro'ya rakip olacağı ise beklenen bir gelişmedir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların ithalatları döviz cinsleri açısından, 1990-2006 yıllarını kapsayan 16 yıllık dönemi incelendiğinde, 2000 yılına kadar ihracatta olduğu gibi tek hakim para birimi Amerika Doları iken, 2000 yılından sonra doların hakimiyeti devam etmekle birlikte Euro ile yapılan ithalatların da arttığı görülmektedir. Ayrıca Çin, Japonya gibi uzak doğu ülkeleriyle Rusya ve

Ukrayna'dan yapılan ithalatın artmasına paralel olarak Yuan, Yen ve Ruble gibi döviz cinsleriyle yapılan ithalatın artacağı öngörülebilir.

Tablo 62. Firmaların Kullandıkları Sermaye Kaynakları Bakımından Dağılımı

Sermaye Kaynakları	Firma Sayıları	%
Öz Kaynak	237	93,3
Ticari Bankalar	15	5,9
Yatırım ve Kalkınma Bankaları	1	0,4
Factoring	1	0,4
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların %93,3 gibi oldukça yüksek bir oranla sermaye olarak öz kaynaklarını kullanıp banka ve finans kurumlarından kredi almamaları, firmaların kendi yağıyla kavrulma ve dini inanışların etkisiyle banka kredilerine fazla ilgi göstermek istememeleriyle açıklanabilir.

Tablo 63. Firmaların Öz Kaynaklara Sahiplik Bakımından Dağılımı

%	1996	2000	2001	2002	2005	2006
% 1-49	5	10	13	14	19	22
% 50-100	99	148	164	175	217	232
Toplam	104	158	177	199	236	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların kullandıkları sermaye kaynakları açısından 1996-2006 dönemi incelendiğinde, öz sermayeleri %50'nin üzerinde olan firmaların oranı 1996 yılında %95,2, 2000 yılında %93,7, 2001 yılında %92,6, 2002 yılında %87,9, 2005 yılında %82,5 ve 2006 yılında ise %91,3 olarak gerçekleşmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların son 11 yılda, öz kaynaklarıyla yönetilen firmaların oranlarında küçük düşüşler olmakla birlikte %50 ve üzerinde öz kaynaklara sahip olan firmaların oranının ortalama %90,5 olması firmaların yaşadıkları ekonomik krizlerin etkisinde kalarak "az kazanalım, hatta belli bir dönem kazanmayalım ama kendi olanaklarımızla ayakta duralım" mantığıyla hareket ettiklerini, yine dini görüşleri gereği banka ve finans kurumlarından kredi talep etmede fazla istekli olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 64. Firmaların Kar Oranlarındaki Değişim Bakımından Dağılımı

Kar Oranlarındaki Değişim	1990	1995	2000	2005	2006
Geçen Yıla Göre Daha Yüksek Oldu	46	91	90	99	103
Geçen Döneme Göre Düştü	9	16	35	77	78
Aynı Düzeyde Kaldı	8	21	24	50	58
Zarar Eттіk	1	4	9	10	15
Toplam	64	132	158	236	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların 1990–2006 yılları arasında dönemler itibariyle kar oranlarının hangi yönde bir değişim ivmesi gösterdiği incelendiğinde 1990 yılında önceki dönemlere göre karlarının yükseldiğini söyleyen firmaların oranı %71,9, kar oranı düştü diyen firmaların oranı %14,1 iken aynı sorulara verilen yanıtlar 1995 yılında sırasıyla %68,9 ve 12,2, 2000 yılında %56,9 ve % 22,1, 2005 yılında %41,9 ve % 32,7, 2006 yılında ise % 40,5 ile %30,1 olmuştur. Aynı dönem itibariyle zarar ettik diyen firmaların oranında 1990-2006 döneminde %1,5’ten %5,9’a doğru bir artış görülmektedir. 17 yıllık dönemde karlarının arttığını belirten firmaların oranlarında düşüşler ile, aynı dönemde karlarının geçen yıla göre düştüğünü ve zarar ettiklerini belirten firmaların oranlarındaki artışlar, OSB’deki firmaların ülkemizin yaşadığı ekonomik krizlerin etkilerinden kurtulamadığını ve krizlerin olumsuz etkilerini bertaraf etmede gerekli savunma refleksleri gösteremediğini, AB sürecinin ve küreselleşen dünyanın gerektirdiği iktisadi koşullara uyum sağlamada pek başarılı olamadığını, bu yüzden de yeterli büyüme ivmesini ve büyümeyi yakalayamadığını göstermektedir. Tüm bu sonuçlar firmaların idari, insan kaynakları ve teknik yönetim açısından modern ve profesyonel aşamaya geçemediğini de ortaya koymaktadır. Ancak üretilen ürünlerin çeşitliliği, ithal edilen teknoloji ağırlıklı ürünlerin niteliği ve başta AB ülkeleri olmak üzere dünyanın hemen dört bir tarafına yapılan ihracatlar göz önüne alındığında, OSB’lerdeki firmaların homojen bir yapıda olmadığı, bazı firmaların modern üretim ve yönetim tekniklerini uygularken, diğer bazı firmaların ise eski alışkanlıklarının etkisinde kalarak geri üretim ve yönetim anlayışıyla faaliyetlerine devam etmeye çalıştıkları, bu nedenle ortaya çıkan sonuçların bu kadar değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 65. Firmaların Finansman Sorunu Bakımından Dağılımı

Finansman Sorunu	Firma Sayısı	%
Evet	133	52,3
Hayır	121	47,7
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların finansman sağlamada sorunları olup olmadığıyla ilgili yöneltilen soruya firmaların %52,3’ü finansman sıkıntılarının olduğu, 47,7’si ise finansman sıkıntılarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu veri

firmaların sermayelerini artıracak üretim ve pazarlama kapasitesi düzeyinde olmadıklarını, artan sermaye hızına yetişmede yaya kaldıklarını göstermektedir.

Tablo 66. Firmaların Finansman Sorun Türleri Bakımından Dağılımı

Finansman Sorunları	Firma Sayısı	%
Kredi Bulamamak	6	4,5
Kredi Maliyeti Yüksekliği	27	20,3
Öz Kaynak Oluşturamamak	50	37,6
İşletme Sermayesi İhtiyacının Hızla Artışı	43	32,3
Sektördeki Teşviklerin Azalışı	7	5,3
Toplam	133	52,3

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren ve finansman sıkıntısı çeken firmaların %37,6’sı birinci sorun olarak öz kaynak oluşturamamayı, ikinci sorun olarak %32,3’ü işletme sermayesi ihtiyacının hızla artışı, üçüncü olarak %20,3 ile kredi maliyetlerinin yüksekliğini gösterirken, kredi bulamamak ve sektördeki teşviklerin azalışı ise son iki sırayı almıştır. Firmaların belirttiği ilk üç sorun, firmaların herkesin sattığı ürünleri ürettiklerini yani inovasyona dayalı ürünler üretip dünya pazarlarına satamadıklarından sermaye birikimini oluşturamadıklarını, bunun temelinde de AR-GE ve Hizmet İçi Eğitim için yapılan yatırımların belli bir süre sonra kendilerine daha fazla gelir olarak geri döneceği gerçeğini yeteri kadar kavrayamadıklarından bu alanlara yatırım yapmada çekimser kaldıklarını, bu yüzden de kısır döngüyü kırmadıklarını ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle bazı firmalar adeta hiç riske girmeden ve yatırım maliyetine katlanmadan daha fazla kar elde etmeyi ve elde ettikleri fazladan karlarla da yatırım yapmak istemektedirler ki coğrafi sınırların ortadan kalktığı ve herkesin herkesle her yerde ve her zaman kıyasıya rekabet edebildiği günümüzün ekonomik konjonktüründe olası görünmemektedir. Yani gelir elde edebilmek ve ürünlerini daha fazla her pazarda satabilmek için firmalarda, başta eğitim, insan kaynakları, AR-GE ve Hizmet İçi Eğitim alanlarında yatırım yapma bilincinin oluşması gerekir.

Tablo 67. Firmaların Döviz / Döviz Endeksli Kredi Kullanımı Bakımından Dağılımı

Kredi Oranları	Firma Sayısı	%
0 - 9	6	2,4
10 - 29	11	4,3
30 - 39	1	0,4
40 - 49	4	1,6
50 - 59	1	0,4
60 - 69	1	0,4
70 - 79	3	1,2
80 - 89	7	2,8
90 - 100	7	2,8
Döviz Kredisi Kullanmıyorum	213	83,9
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Finansman sorunu olan firmaların %52,3 gibi yüksek bir oranı oluşturmasına rağmen 2006 yılı itibariyle %91'6'sının öz kaynaklarıyla yetinmeye çalışması ve firmaların %83,9'unun döviz yada dövize endeksli kredi kullanmak istememeleri, yukarıda da belirtildiği gibi kendi olanaklarıyla ayakta kalabilmeye çalışılması, dini görüşleri gereği kredi kullanılmasına sıcak bakılmaması ve kredi almak isteyen firmaların ise kredi mevzuatını bilen elemanları istihdam etmemeleri nedeniyle kredi alma yollarını tam olarak bilmemeleri ile açıklanabilir.

Tablo 68. Firmaların Teşvik Kredilerinden Faydalanmaları Bakımından Dağılımı

Kredilerden Faydalanma	Firma Sayısı	%
Evet	82	32,3
Hayır	172	67,7
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların sadece %32,3'ü teşvik kredilerinden faydalanırken, %67,7'sinin faydalanmaması, firmaların içinde bulunduğu durumdan memnun olup ciddi sayılabilecek boyutta büyüme yönünde isteklerinin olmaması, teşvik temin etme konusundaki yasal prosedürleri takip etmemeleri veya bu konuları bilen eğitimli personeli çalıştırmak istememeleriyle açıklanabilir. Dünyadaki hemen bütün firmaların mekan farkı olmaksızın birbirlerine rakip olabildikleri ve büyüebilmek için tüm fırsatları değerlendirmeye çalıştıkları günümüzde, OSB'deki firmaların, nedenleri ne olursa olsun büyük bir çoğunluğunun teşviklerden faydalanmamaları, orta ve uzun dönemde rekabet edebilme bakımından olumsuz olarak etkilenecekleri, bu durumun halen ürün satabildikleri yurtiçi ve yurt dışı pazarları kaybedebileceklerini ve yeni pazarlara ulaşmada zorlanabilecekleri

sorununu da beraberinde getireceği muhakkaktır. Oldukça yakın gelecekte karşılaşılmaması muhakkak olan bu gerçeğe savunmasız olarak yakalanmadan önce, Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar başta olmak üzere her nerede olursa olsun tüm firmaların, bu konuda girişimde bulunmaları, firmanın lehine olması ve uygun koşullarla, yurt içi ve yurt dışı olması farkı gözetilmeden ürün maliyetlerini düşürme yönünde etki yapacak her türlü teşvikin alınması için çalışılmalı ve bu amaca paralel personel istihdam edilmelidir.

Tablo 69. Firmaların Üretilen Ürünün Niteliği Bakımından Dağılımı

Ürün Niteliği	Firma Sayısı	%
Taklit / Fason	2	0,8
Kendi Buluşum	6	2,4
Yurt İçi Sipariş	216	85,0
Yurt Dışı Sipariş	30	11,8
Toplam	254	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmalar ürettikleri ürün niteliği bakımından incelendiğinde %85'inin yurtiçinden kendilerine gelen siparişlere yönelik üretim yaparken, yurtdışı siparişleriyle üretim yapan firmaların oranı %11'8, ürettiği ürünün tamamı kendilerine ait olan firmaların oranı %2,4'tür. Bu veriler firmaların yurtiçi siparişlere yönelik olarak iç piyasa ağırlıklı üretim yaptıklarını, bu durumun yaşanması olası ekonomik krizler karşısında firmaların büyük çoğunluğunu olumsuz olarak etkileyebileceğini göstermektedir. Bu nedenle firmaların, ekonomide sıkça kullanılan yumurtaları ayrı sepetlere konulması mantığıyla, olası iktisadi krizleri dikkate alarak yurtiçi piyasa yanı sıra uluslararası pazarlara daha çok açılmaları, farklı yurt dışı piyasalara ve siparişlere dayalı üretimlerini ve ürün çeşitlerini artırmaları ve bu amaçla şimdiden, daha önce belirtilen AR-GE, insan kaynakları, teknoloji, hizmet içi eğitim gibi temel alanlarda gerekli yatırımlara başlamaları gerekmektedir.

Tablo 70. Firmaların Sabit Sermaye Yatırımı Bakımından Dağılımı (1990 – 2006)

Yatırım Türleri	1990	1995	2000	2005	2006
Yatırım Yapmadık	14	30	70	69	70
Modernizasyon Yatırımı Yaptık	21	32	48	96	106
Yeni Yatırıma Girdik	29	66	34	65	68
Şirket Satın Aldık		3	3	3	6
Yurt Dışında Yatırım Yaptık		1	3	3	4
Toplam	64	132	158	236	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmalar yapmış oldukları sabit sermaye yatırımları itibariyle 1985-2006 dönemi baz alınarak incelendiğinde yeni yatırıma girişen ve modernizasyona yönelik yatırım yapan firmaların oranı 1990 yılında %78,1 iken, 1995 yılında %74,2, 2000 yılında %51’9 düşmesi, 1990’lı yıllarda yurtiçi ve yurt dışı rekabet ortamının daha sınırlı ve yumuşak olması, rekabet ortamının günümüzdeki gibi global düzeyde olmamasına bağlı olarak firmaların mallarını satmayı devam ettirebilmeleriyle açıklanabilirken, 2000 yılına doğru ülkemizin içinde bulunduğu genel ekonomik sıkıntılara paralel olarak, modernizasyon yatırımı ve yeni yatırımlara giren firmaların oranı azalmıştır. 2005 ve 2006 yıllarında yeni yatırıma girişen ve modernizasyona yönelik yatırım yapan firmaların oranının sırasıyla %68,2 ve %68,5’e yükselmesi başta ülke ekonomisinin bıçak sırtı olsa da belli bir istikrara ulaşması ve OSB’lerde ki firmaların da bu gelişmelere paralel olarak yatırım yapmak istemeleriyle açıklanabilir. 2000 yılından itibaren ise yine küreselleşmenin etkisiyle dünyanın adeta büyük bir köye dönüşmesi ve ayakta kalabilmenin ancak yeni oluşan dünyanın iktisadi koşullarına uyum sağlayabilmekle mümkün olduğu gerçeğiyle yüzleşmesine bağlı olmasıyla açıklanabilir. OSB’de faaliyet gösteren firmaların önemli bir kısmının yeterli olup olmadığı tartışılmakla birlikte yeni yatırımlara girişmeleri ve modernizasyon yatırımı yapmaları, firmaların ayakta kalmaları ve dünya firmalarıyla rekabet edebilmeleri başta istihdam olmak üzere, ekonomik ve sosyal açıdan il ve ülke ekonomisine olumlu etkiler yapacağından dolayı, sevindirici bir gelişmedir. Yatırım yapmayan firmaların oranı 1990, 1995 döneminde sırasıyla % 21’9 ve %22,7 iken, 2000 yılında bu oranın önceki dönemin iki katına yükselerek %44,3 olarak gerçekleşmesi, Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ülkemizin yaşadığı ekonomik krizlerin etkisinde kaldığını, ülke genel olarak iktisadi krize doğru giderken OSB’deki firmaların da krizlerden etkilendiğini ve olası iktisadi krizlere karşı yeterli iktisadi mukavemeti gösterecek derecede güçlü ekonomik yapıda olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 71. Firmaların Stok Değerleri Değişimi Bakımından Dağılımı (1990–2006) (\$)

Stok Değerleri	1990	1995	2000	2005	2006
Arttı	24	57	76	85	96
Aynı Kaldı	16	31	33	56	47
Azaldı	15	22	18	49	61
Stoksuz Çalışıyoruz	9	22	31	46	50
Toplam	64	132	158	236	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların stok değerleri itibariyle 1990-2006 dönemi incelendiğinde, stoklarındaki ürünlerin değerleri itibariyle artış gösteren firmaların oranı 1990 yılında önceki döneme göre %37,5 iken, bu oranlar 1995 yılında %43,1’e, 2000 yılında %48,1’e yükselirken, 2005 yılında önceki döneme göre oranlar %36,1 ve 2006 yılında ise %37,8 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılına kadar firmaların stok değerlerindeki artışlar, yüksek oranlı enflasyonun avantajlarından yararlanılmak istenmesiyle açıklanması mümkünken, 2000 yılından günümüze kadar ki dönemde stokları değer itibariyle artan firmaların oranının 2005 ve 2006 yıllarında sırasıyla %36,1 ve %37,8 gibi yine yüksek olması, önceki enflasyonist dönemlerin alışkanlıklarının etkisinde kalınarak özellikle yurtiçi piyasalar için “ nasıl olsa satılır, alan bulunur, ürün durduğu yerde para kazanır “ mantığının etkisiyle hareket edilmeye devam edilmesi ve globalleşen dünya ekonomisinin rekabet koşulları dikkate alınmamasıyla açıklanabilir. Bu sonuç OSB’de faaliyet gösteren firmaların, hantal denebilecek üretim yapılarıyla üretim yaptıklarını, esnek bir üretim sistemi kuramamalarına bağlı olarak sürekli değişen taleplere refleks nitelikte üretimle cevap veremediklerini, istenilen nitelikte ürünü cazip fiyatlarla üretebilmek kadar o ürünü pazarlamanın da en az onu üretmek kadar önemli olduğu günümüzde, güçlü bir pazarlama sistemine sahip olmadıklarını gözler önüne sermektedir. Burada artık en az bir yabancı dil bilen, eğitilmiş, kendini yetiştirmiş elemanlara tatmin edici maaş ve çalışma ortamı sağlanarak istihdam edilmeleri gerektiği açıktır.

Tablo 72. Firmaların Son Beş Yılda İyileşme Sağladığı Alanlar Bakımından Dağılımı (2003-2007)

İyileşme Sağlanan Alanlar	Firma Sayısı	%
Yeniden Yapılandık	84	33,1
Karlılığımızı Artırdık	3	1,2
İşgücü Verimliliğimizi Artırdık	15	5,9
Sermaye Verimliliğimizi Artırdık	3	1,2
İhracatı Öğrendik Dış Pazarlara Açıldık	17	6,7
AR - GE Çalışmalarına Başladık	2	0,8
Yeni Ürün Geliştirdik	14	5,5
Ürün Kalitemizi Yükselttik	52	20,5
Maliyetlerimizi Gözden Geçirdik ve Düşürdük	40	15,7
İnsan Kaynaklarımızın Niteliğini Geliştirdik	1	0,4
Teknolojimizi Yeniledik, Geliştirdik	23	9,0
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmalar, 2006 yılında önceki 5 yıllık döneme göre hangi alanlarda iyileşme sağladıkları bakımından incelendiğinde, firmaların %33,1’i yeniden yapılandıkları, % 20,5’i ürün kalitelerini yükselttiklerini, %15,7’si ise maliyetlerini kontrol ederek düşürdüklerini belirtmeleri, firmaların dünya ekonomi arenasında kalabilmelerinin ancak yapılması gerekli iktisadi yatırımları yapmakla mümkün olduğunu, ekonominin gerektirdiği kurallara uymakla ayakta kalabilmelerini anlamaları bakımından önemli ve olumlu bir gelişme olarak nitelendirmek mümkünken, firmaların gerçek anlamda iktisadi kalkınmalarının sağlanmasının yolunun ancak AR-GE, eğitim ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yatırım yapılmasıyla sağlanabileceğinin anlaşılabilmesi, firmaların düşünce olarak küresel rekabette eğitimli insan gücünün varlığıyla ayakta kalınabileceği gerçeğini tam olarak anlayacak kadar olgunlaşamadıklarını göstermektedir.

Tablo 73. Firmaların Son Beş Yılda Karşılaşılan Temel Sorunlar Bakımından Dağılımı (2003-2007)

Temel Sorunlar	Firma Sayısı	%
Kalifiye Elaman Sıkıntısı	94	37,0
Vergi Yükünün Yüksekliği	65	25,6
Bürokrasinin Fazla Olması	6	2,4
Yurt Dışına Açılamamak	11	4,3
Enerji Maliyetinin Yüksekliği	28	11,0
Kredi Faizlerinin Yüksekliği	6	2,4
Sermaye Yetersizliği	28	11,0
Marka Bilincinin Olmaması	14	5,5
Sorunumuz Yoktur	2	0,8
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

2002-2006 yıllarını kapsayan 5 yılda OSB’de faaliyet gösteren firmaların karşılaştıkları sorunlar açısından incelendiğinde, ilk sırayı %37 ile kalifiye eleman sıkıntısı, ikinci sırayı %25,6 ile vergi yükünün yüksekliği alırken %11 ile üçüncü sırayı sermaye yetersizliği ve enerji maliyetlerin yüksekliği almıştır. Bu sonuçlar firmaların büyük bir çoğunluğunun kısır döngü içerisinde olduklarını da ortaya koymaktadır. Bir önceki tabloda bir yandan, işgücünün niteliğinin artırılmasına yönelik insan kaynaklarına yatırım yapan firmaların oranının ancak %5,9 düzeyinde iken, kalifiye eleman sıkıntısı çekilmesi dikkate değer bir çelişkidir. Bu sonucun oluşmasında firmaların hizmet içi eğitimin önemini kavramamalarına bağlı olarak yeterli bütçe ayırmamaları yanında ülke olarak eğitim politikalarının sanayi sektörünün istekleriyle uyuşan nitelikte eleman yetiştirecek bir yapıda olmamasının da etkisi büyüktür.

Tablo 74. Firmaların Ulusal/Uluslararası Fuarlara Katılım Bakımından Dağılımı

Ulusal / Uluslararası Fuarlara Katılım	Evet	%	Hayır	%
Ulusal Fuarlara Stand Bazında Katılım	135	53,1	119	46,9
Ulusal Fuarlara Gezi Amaçlı Katılım	187	73,6	67	26,4
Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılım	91	35,8	163	64,2
Uluslararası Fuarlara Gezi Amaçlı Katılım	140	55,1	114	44,9
Ulusal Bazda İş Gezilerine Katılım	171	67,3	83	32,7
Uluslararası Bazda İş Gezilerine Katılım	121	47,6	133	52,4

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmalar ulusal ve uluslararası olmak üzere stand, fuar ve iş gezilerine katılımları açısından incelendiğinde firmaların katılımının genel olarak ortalama %60’lar düzeyinde olması, firmaların dünya piyasalarında ekonomik olarak mücadele edebilecek gücü kendilerinde gördükleri ve büyüyebilmek için gayret ettiklerini göstermektedir.

Tablo 75. Firmaların Ulusal / Uluslararası Fuarlara Katılımda Tercih Ettiği Kurumlar Bakımından Dağılımı

Fuarlara Katılım	Firma Sayısı	%
Kendi Olanaklarımla Gidiyorum	169	66,5
Konya Sanayi Odası	49	19,3
Konya Ticaret Odası	7	2,8
İş Adamları Dernekleri	5	2,0
Başka İllerdeki Ticaret / Sanayi Odası	4	1,6
Katılmıyorum	20	7,9
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmalar yukarıda belirtilen ulusal, uluslararası fuar ve iş gezilerine nasıl katıldıklarına yönelik soruya %66,5 gibi oldukça yüksek bir oranla kendi olanakları, %19,3’ü Konya Sanayi Odası ve %2,8 ise Konya Ticaret Odası aracılığıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Firmaların büyük bir çoğunluğunun kendi olanaklarını zorlayarak fuar ve iş gezilerine katılmaları firma bazında gelişmeleri takip etme çabasında olduklarını göstermesi bakımından olumlu olarak yorumlanabilirse de, Üyelerinin ulusal ve uluslararası ölçekte iktisadi açıdan güçlenmelerini sağlamaktan başka kuruluş ve bulunuş amacı olmayan, üstelik Üyelerinden yasal zorunlulukla aidat toplama ayrıcalığı da sahip olan sivil toplum kuruluşlarının bu konuda yetersizliği, kendilerini geliştirmeleri, yönetim politikalarını gözden geçirmeleri ve bu kurumların çalışmalarının objektif kriterlere göre resmi kurumlarca sık ve ciddi boyutlarda yapılması gerekliliği ortadadır.

Tablo 76. Firmaların Yabancı Ortaklıklarının Varlığı Bakımından İncelenmesi

Yabancı Ortaklık	Firma Sayısı	%
Evet	9	3,6
Hayır	245	96,4
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların yabancılarla ortak olanların oranının %3,6 olması, firmaların bu konuda yaya kaldıklarını, karşılıklı ekonomik çıkarlar olduğu müddetçe her türlü ortaklıkların tesis edilebildiği günümüzde, başta sivil toplum örgütleri olmak üzere OSB Müdürlüğü’nün yabancı yatırımcıların OSB’lerde yatırım yapmalarını sağlayacak çalışmalar içine bir an önce girmeleri gerekmektedir.

Tablo 77. Firmaların Yabancı Ortaklığa Bakışları Açısından İncelenmesi

	Firma Sayısı	%
Çok Olumlu	21	8,3
Olumlu	38	14,9
Olumsuz	80	31,5
Şartlara Göre Olabilir	115	45,3
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların sadece %29,5’i yabancılarla ortaklığa olumsuz bakarken geri kalan kısmın olumsuz görüş bildirmemesine rağmen, yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ancak %3,6’sının yabancı firmalarla ortaklık yapması, koşullar oluşturulduğunda yabancılarla ticari ortaklıkların kurulabileceğini göstermektedir. Bu konuda genel ulusal politikaların oluşturulmasının yanında,

OSB'deki firmaların ve sivil toplum kuruluşların bu konuda firmaları uyarıcı, bilgilendirici ve teşvik edici politikalar üretmeleri, gerek il olarak Konya'nın ve gerekse Konya'daki OSB'lerin avantajlı tarafları, ulusal ve uluslararası boyutta tanıtımı yapılmalıdır.

Tablo 78. Firmaların Üniversite Sanayi İşbirliğinin Gerekliliği/Yeterliliği Bakımından İncelenmesi

Gerekli	Firma Sayısı	%	Yeterli	Firma Sayısı	%
Evet	252	99,2	Evet	16	6,3
Hayır	2	0,8	Hayır	238	93,7
Toplam	254	100,0	Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB'de faaliyet gösteren firmaların %99,2'si gibi hemen tamamına yakını Üniversite ve Sanayi işbirliğinin olması gerektiğini belirtmeleri ve firmaların konunun önemini kavramalarını göstermesi açısından önemli ve olumlu olmakla beraber, işbirliğinin yeterli olduğu şeklinde görüş belirten firmaların oranının sadece %6,3'te kalması, üniversite ile sanayi kesiminde faaliyet gösteren firmalar arasında ciddi boyutta iletişim ve birlikte hareket edememe sorununun varlığını göstermektedir.

Tablo 79. Firmaların Üniversite Sanayi İşbirliğinin Yetersizliğinin Nedenleri Bakımından Dağılımı

Yetersizlik Nedenleri	Firma Sayısı	%
Üniversitemiz Bizimle İşbirliği Yapmada Çok İstekli Değil	28	11,8
Üniversiteye İşbirliği Yapma Konusunda Girişimde Bulunmadık	106	44,5
Akademisyenler İş Dünyasının Sorunlarından Uzak	76	31,9
Akademisyenler Danışman Ücretleri Çok Yüksek	28	11,8
Toplam	238	100

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Üniversite Sanayi işbirliğinin yetersiz olmasının en önemli nedeni olarak firmalar %44,5 ile üniversiteyle işbirliği konusunda girişimde bulunmadıklarını, ikinci olarak %31,9 ile akademisyenlerin iş dünyasının sorunlarından uzak olmalarını belirtirken, son iki sırayı ise %11,8 oranla üniversitenin sanayiciyle işbirliği yapmada çok istekli değil ve akademisyenlerin danışmanlık ücretlerinin yüksek olduğu şeklinde görüş bildirmişlerdir. Yukarıdaki verilerden firmaların %44,5 gibi oldukça yüksek oranının, nedenleri ne olursa olsun üniversiteyle işbirliği için girişimde bulunmamalarından hem sanayi firmaları hem de üniversite, karşılıklı ve birlikte sorumludur. Zira firma yetkilileriyle anketlerin doldurulup teslim alınması sırasında

geçen yaklaşık beş-altı aylık süre içinde yapılan görüşmelerde firma sahipleri tarafından, üniversiteye başvurarak sorunların çözülemeyeceği, zaman kaybından başka bir sonuca ulaşamayacağı, aşırı bürokrasi ve resmiyetin olması gibi bir görüşün hakim olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında akademisyenlerin teorik bilgi donanımı açılarından yeterli olmakla birlikte üniversite ortamının dışına çıkıp üretim aşamasında gerektiği ölçüde bulunmadıkları, uygulamaya yönelik ve üniversite-sanayici işbirliğini geliştirici faaliyetlerin yeterli düzeyde olması için gayret gösterilmediği, üstelik üniversite sanayici işbirliğinin geliştirilmesinin her iki tarafın lehine olacağı firmaların yetkililerince belirtilmiştir.

Tablo 80. Konya'daki Üniversite Mezunlarının Yeterliliği Bakından Dağılımı

Yeterlilik Seviyeleri	Firma Sayısı	%
Çok Yeterli	1	0,4
Yeterli	47	18,5
Az Yeterli	112	44,1
Yetersiz	77	30,3
Çok Yetersiz	17	6,7
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

İlimiz OSB'nde faaliyet gösteren firmalarda çalışan üniversite mezunlarının çok yeterli ve yeterli olduğu şeklinde görüş bildiren firmaların oranı sadece %18,9'da kalırken, %81,1'inin yeterlilik düzeyinin altında şeklinde görüş belirtmişlerdir. Sonuçların bu şekilde çıkması, eğitim sisteminin sorgulanması gerektiğini, tüm eğitim kurumlarımızda teori ağırlıklı eğitim verilirken pratiğe fazla önem verilmediğini göstermektedir. Durum böyle olunca eğitim kurumlarında okuyan gençlerin verimli dönemleri teorik bilgileri öğrenmekle geçerken, mezun olduktan sonra işyerlerinde gerçek iş ortamıyla karşılaştığında ise bocalamakta, verimleri düşmektedir. Firmalar ise üniversite mezunlarından biraz da aceleci davranarak hemen iş kapasitelerini artıracak çalışmalar beklemekte ve beklediklerini bulamayınca ise işten çıkarmak zorunda kalmakta, işveren ve işçi kesimi sıkıntı yaşamaktadır. Sorun köklü bir şekilde çözüme kavuşturulamadığından, işe yeni alınan üniversite mezunlarında da normal olarak aynı durumla karşılaşılmaktadır. Bu gelişmeler hem firmaların üniversite mezunlarına bakış açılarının olumsuz olarak değişmesine neden olmakta, hem de sık işten çıkarmalarla karşılaşan üniversite mezunlarının psikolojilerinin bozulmalarına yol açmaktadır. Bir yanda üniversite

mezunları iş ararken diğer yanda eleman arayan firmaların olmasından dolayı işveren ve iş kesiminin atıl kapasiteyle karşı karşıya kalması, eğitim sorununun ülkemizin çözmesi gereken sorunların en başında olması gerektiğini ve bu konuda siyasetçilere önemli görevler düştüğünü göstermektedir.

Tablo 81. Firmaların 2007-2010 Döneminde Yurtiçi/Yurtdışı Yatırım Yapılması Bakımından Dağılımı

Yurtiçi Yatırım	Firma Sayısı	%	Yurtdışı Yatırım	Firma Sayısı	%
Evet	220	86,6	Evet	40	15,7
Hayır	34	13,4	Hayır	214	84,3
Toplam	254	100,0	Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların 2007-2010 döneminde %86,6’sının yurtiçinde, %15,8’inin yurtdışında yatırım yapmayı planlamaları, firmalarının büyük bir kısmının ulusal ekonomiyle ilgili düşüncelerinin olumlu en azından kötümser olmadığını, firmaların büyük bir kesiminin özellikle yurt içi yatırım yapmayı planlamaları, firmaların ekonomik gelişmişlik ve büyüklük açısından belli bir seviyeye ulaştıklarını, her 6 firmadan birinin yurt dışında yatırım yapmayı planlaması ise kendilerini uluslararası rekabette mücadele yapabilecek kapasitede olduklarını göstermektedir ki, bu durum firmaların geleceğe güvenle bakabilmelerini sağlaması bakımından olumlu bir gelişmedir.

Tablo 82. Firmaların 2007 - 2010 Döneminde Firma Yatırımlarının Yapılması Düşünülen Ülke Grupları Bakımından Dağılımı

Ülke Grupları	Firma Sayısı	%	%
AB Ülkeleri	15	37,5	5,9
Arap ve Ortadoğu Ülkeleri	6	15,0	2,4
Türki Cumhuriyetleri	6	15,0	2,4
Afrika Ülkeleri	2	5,0	0,8
Uzak Doğu Ülkeleri	10	25,0	3,9
Rusya-Ukrayna	1	2,5	0,4
Toplam	40	100	15,8

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların 2007-2010 döneminde yurtdışına yatırım yapacak firmaların en fazla yatırım yaptığı ülke grubunun, %37,5 ile teknolojik bakımdan oldukça gelişmiş ülkelerin bulunduğu Avrupa Birliği ülkelerine yapılmış olması, firmaların gelişmişlik düzeyinin yüksekliğini göstermesi, dünyanın hemen her bölgesinde yatırım ve üretim yapabildiklerini göstermektedir.

Tablo 83. 2007 - 2010 Döneminde Firmalar Tarafından Yurt İçinde Yatırım Yapılması Düşünülen Alanlar Bakımından Dağılımı

Yatırım Yapılacak Alanlar	Firma Sayısı	%	%
Teknoloji Yenileme	24	10,9	9,4
AR-GE Çalışmalarına Yönelme	9	4,2	3,5
Ürün Geliştirme	35	15,9	13,8
Ürün Kalitesini Geliştirme	57	25,9	22,4
Ölçek Büyütme	4	1,8	1,6
Sektörde Birleşmeler	1	0,5	0,4
Yabancılarla Ortaklık Kurma	2	0,9	0,8
Pazarlama İşlevlerinde Etkinliği Artırma	9	4,1	3,5
Verimliliği Arttırma	64	29,0	25,2
İnsan Kaynaklarını Geliştirme	15	6,8	5,9
Toplam	220	100	86,6

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların 2007-2010 döneminde yatırım yapmayı planlayan firmaların %29’u verimliliğin artırılmasına yönelik yatırımlarda ilk sırayı alırken, ikinci sırayı %25,9 ile ürün kalitesinin artırılması, üçüncü sırayı ise %15,9 ile ürün geliştirilmesine yönelik yatırımlar almıştır. Bu veriler firmaların ürünlerini satarken karşılaştıkları sorunlara bağlı olarak verimlilik, ürün kalitesi ve ürün geliştirmenin önemini kavradıklarını göstermesi açısından olumlu gelişmeler iken, AR-GE, pazarlama ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik yatırım yapmayan firmaların, gelecekte bu alanlara yatırım yapmamaları durumunda, hem yurt içi hem de yurt dışı piyasalarda pazar kayıplarına bağlı ekonomik sıkıntılara yaşaması yüksek olasıdır.

Tablo 84. Firmaların Kalite Belgelerine Sahip Olmaları Bakımından Dağılımı

Kalite Belgeleri	Firma Sayısı	%
Var	164	64,6
Yok	90	35,4
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların %64,6’sının ISO, TSE gibi kalite belgelerine sahip olması, firmaların kurumsallaşma yolunda belli bir mesafe aldıklarını, özellikle ihracat yapan firmalar başta olmak üzere firmaların büyük bir kısmının, söz konusu kalite belgelerinin önemini kavradıklarını göstermektedir.

Tablo 85. Firmaların Üretimde Kullanılan Enerji Bakımından Dağılımı

Enerji Türleri	Firma Sayısı	%
Elektrik	233	91,7
Doğalgaz	21	8,3
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların %91,7’si üretimde elektrik enerjisi kullanırken, %8,4’ü doğal gaz kullanmaktadır. Enerji maliyetlerinin yüksekliğinden şikayetçi olduğu günümüzde, rekabet edebilme gücünü artıracığından firmaların üretimde, bir an önce nispeten ucuz olan doğal gazı kullanımına geçmeleri gerekmektedir. Aksi halde yeni pazarlara girebilmeleri bir yana ürünlerini sattıkları piyasaları da kaybetme tehlikesiyle karşı karşılaşacaklardır.

Tablo 86. Firmaların Isınmada Kullanılan Enerji Bakımından Dağılımı

Enerji Türleri	Firma Sayısı	%
Elektrik	42	16,6
Doğalgaz	112	44,1
Katı Yakıt	72	28,3
Akar Yakıt	28	11,0
Toplam	254	100,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

OSB’de faaliyet gösteren firmaların %44,1’i ısınmalarını doğal gaz ile sağlarken, %28,3’ü katı yakıt, %16,6’sı elektrik, %11’i ise akaryakıt kullanmaktadır. Firmaların ısınmada yoğun olarak kullanmaları genel giderlerin düşük olmasını sağlarken, aynı şekilde üretimde de yoğun bir şekilde doğal gaz kullanımına geçmeleri, maliyetleri düşürmede etkili olacağı için büyük önem arz etmektedir.

3.4.4. Firmalar Tarafından Organize Sanayi Bölge Müdürlükleri’nin Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

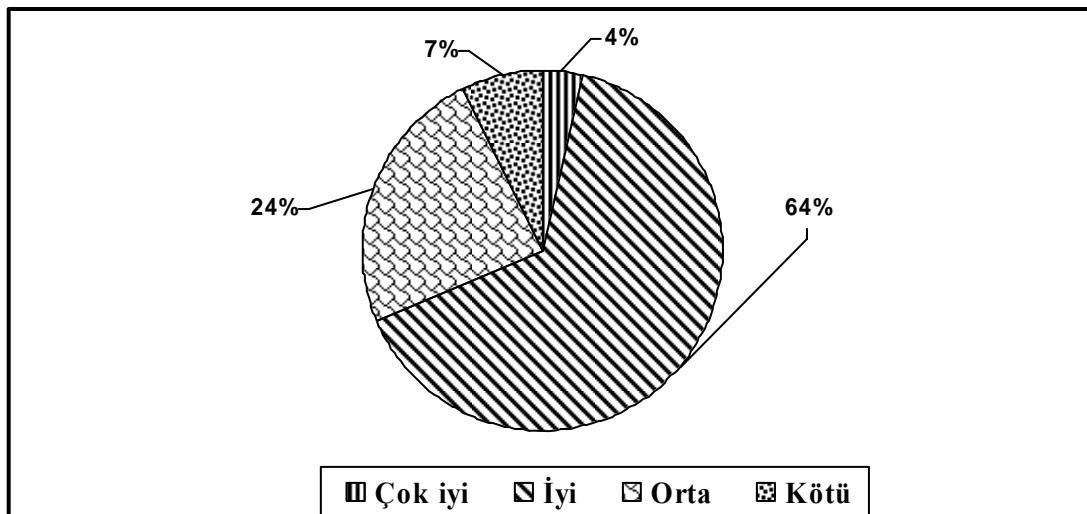
Konya I. OSB Müdürlüğü ile KOS Bölge Müdürlüğü’nün çalışmalarının değerlendirilmesine yönelik olarak firma sahipleri/yetkililerine sorulan ve alınan yanıtlar ışığında ortaya çıkan durum Tablo 87’de gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

**Tablo 87. Firmaların Bakış Açılıyla
Organize Sanayi Bölgesi Müdürlükleri'nin Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi**

Faaliyet Konuları	Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	Fikrim Yok
OSB Müdürlüğü Yetkilileriyle İletişim Kurma	34	162	34	15	9
OSB Müdürlük Personelinin Yeterliliği	19	166	44	17	8
Sunulan Hizmetlerin Yeterliliği	15	151	59	22	7
Sağlık Hizmetlerinin Yeterliliği	6	110	67	41	30
Sorunlara Çözüm Üretme Yeterliliği	10	134	71	24	15
Elektrik Arızalarının Zamanında Giderilmesi	33	144	47	24	6
Elektrik Faturalarının Zamanında Gönderilmesi	89	147	12	2	4
Elektrik Kesintilerine Zamanında Müdahale	41	118	40	46	9
Elektrikle İlgili Her Türlü Talebin Karşılanması	19	163	53	8	11
Su Arızalarının Zamanında Giderilmesi	26	170	36	9	13
Su Faturalarının Zamanında Gönderilmesi	72	157	14	2	9
Su Kesintileriyle İlgili Bilgilendirme	30	156	36	16	16
İçme Suyu Kalitesi	5	85	92	55	17
Kanalizasyon Tıkanıklıklarının Giderilmesi	20	147	51	14	22
Su İle İlgili Her Türlü Talebin Karşılanması	14	144	65	13	18
Yolların Bakımı ve Aydınlatılması	29	87	74	63	1
Trafik İşaretlerinin Yeterliliği	20	84	92	54	4
Yeşil Alanların Bakımı ve Peyzaj Çalışmaları	8	57	84	102	3
Genel Çevre Temizliğinin Sağlanması	13	79	90	70	2
İtfaiyenin Zamanında Müdahalesi	16	152	18	4	64
Genel Güvenlik Önlemlerinin Yeterliliği	9	78	97	61	9
Spor Tesislerinde Düzenlenen Faaliyetler	3	26	44	86	95
Yazılı ve / veya Sözlü Taleplerin Karşılanması	13	152	57	12	20
ADSL İnternet Erişim Hızı	26	177	32	9	10
Genel Olarak Taleplerin Karşılanması	12	166	56	13	7
Genel Olarak Tüm Hizmetler	9	165	62	18	-

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Şekil 6: Firmaların OSB Müdürlükleri'nin Tüm Hizmetleri İle İlgili Görüşleri

* Şekil, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların, OSB Müdürlüğü'nün çalışmalarından memnuniyet derecesi ve sorunlarının ölçülmesine yönelik 49-78. sorulardan elde edilen verilere göre, Tablo 87 ve Şekil 6'da da görüldüğü gibi firmaların %68.5'i OSB Müdürlükleri'nin tüm hizmetler açısından yaptığı çalışmaları "çok iyi/iyi" olarak değerlendirirken, geri kalan %31.5'i ise "orta ve kötü" olarak değerlendirmişlerdir. Bu sonuca göre OSB müdürlüklerinin çalışmalarından firmaların %64 gibi yüksek bir oranla memnun olmaları sevindiriciyken, çalışmaları yeterli bulmayan kesimin %31 gibi yüksek bir oranı oluşturması da dikkat çekicidir. OSB Müdürlüğü yetkililerinin yapması gereken, firmaların hangi konularda çalışmalarını yetersiz bulduklarını, firmaların ihtiyaçlarını ve sorunlarını kapsayan, objektif, bilimsel ve gizlilik gibi nitelikleri bünyesinde barındıran bir anket hazırlayıp, elde edilen verilere göre sorunları yine objektif kriterlere belirleyip, tüm firmaların katılımını sağlayarak birlikte çözüm yollarını ortaya koymalı ve hemen uygulamaya geçmelidir.

3.4.4.1. Firmalar Tarafından OSB Müdürlükleri'nin Çalışmalarıyla İlgili Olumlu Olarak Değerlendirdikleri İlk Beş Kriter

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların OSB Müdürlükleri'nin çalışmalarlarıyla ilgili olarak "Çok İyi/İyi" şeklinde belirttikleri 5 yanıt tabloda gösterilmiştir.

Tablo 88. OSB'deki Firmaların "Çok İyi / İyi" Olarak Yanıtladığı İlk 5 Kriter

OSB Müdürlüğü'nün Faaliyetleri	Firma Sayısı	%
Elektrik Faturalarının Zamanında Gönderilmesi	236	92,9
Su Faturalarının Zamanında Gönderilmesi	229	90,1
Bölge Müdürlüğü Yetkilileriyle İletişim Kurma	196	77,1
Genel Olarak Taleplerin Karşılanması	178	70,6
Genel Olarak Tüm Hizmetlerle İlgili Görüşünüz	174	68,5

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Firmaların yukarıda vermiş oldukları olumlu yanıtlar incelendiğinde, OSB Müdürlüğü'ne gelir temin edecek konularda hassasiyetleri ve titizliklerini gösteren oranlar %90'lar üzerindeyken, firmalara yönelik hizmet faaliyetlerinde aynı duyarlılık içinde olmadıkları, oranların %70'lere düşmesinden anlaşılmaktadır.

3.4.4.2. Firmalar Tarafından OSB Müdürlükleri'nin Çalışmalarıyla İlgili Olumsuz Olarak Değerlendirdikleri İlk Beş Kriter

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların OSB Müdürlükleri'nin çalışmalarıyla ilgili olarak "Kötü" şeklinde belirttikleri 5 yanıt tabloda gösterilmiştir.

Tablo 89. OSB'deki Firmaların " Kötü" Olarak Yanıtladığı İlk 5 Kriter

OSB Müdürlüğü'nün Faaliyet Alanları	Firma Sayısı	%
Yeşil Alanların Bakımı ve Peyzaj Çalışmaları	102	40,2
Spor Tesislerinde Düzenlenen Faaliyetler	86	33,9
Genel Çevre Temizliğinin Sağlanması ve Çöplerin	70	27,6
Yolların Bakımı ve Aydınlatılması	63	24,8
Genel Güvenlik Önlemlerinin Yeterliliği	61	24,0

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Firmaların yukarıda "kötü" olarak verilen yanıtları incelendiğinde ise, oranların ortalama %30'lar gibi yüksek kabul edilebilecek düzeyde olması, OSB Müdürlükleri tarafından, söz konusu 5 sorun başta olmak üzere diğer sorunların da bir an önce çözüme kavuşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.5. Konya'daki OSB'lerde Faaliyet Gösteren Firmaların Çeşitli Açılardan Karşılaştırılması

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların genel durumları yukarıda inceledikten sonra firma sahipleri ve firmaların çeşitli açılardan karşılaştırmaları sonucu elde edilen verilere göre, oluşan durumlar aşağıda yorumlanmıştır.

3.5.1. Firmaların Kuruluş Yılları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

OSB'lerde faaliyete geçen firmaların kuruluş yılları ile OSB'ler arasındaki ilişki aşağıda incelenmiştir.

3.5.1.1. Firmaların Kuruluş Yılları ve Organize Sanayi Bölgeleri Arasındaki Bağlantı

Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, I.OSB'sinde faaliyet gösteren firmaların %35,7'si 1990 yılı öncesinde kurulurken, %64,3'ü 1990 ve daha sonraki yıllarda faaliyete

başlamıştır. 1990 yılı öncesi II. OSB’inde kurulan firmaların oranı % 13,1, III. OSB’inde %3,2 iken, 1990 yılı ve sonrası kurulan firmaların oranı II.OSB’ndeki firmalar için % 86,9, III.OSB’indeki firmalar için ise %96,8’dir. Bu verilerden I. OSB’inde kurulan firmaların kuruluşları oldukça eskiye dayanırken, II. ve özellikle III. OSB’inde faaliyet gösteren firmaların yeni kuruldukları anlaşılmaktadır. Aynı zamanda 1990 yılı ve sonrasında kurulan firmaların oranının %83,1 olması, günümüze gelindikçe OSB’de faaliyet gösteren firmaların arttığını, bu durumda firmaların OSB’lerin önemini, fonksiyonlarını ve önemini kavradıklarını göstermektedir.

Tablo 90. Firmaların Kuruluş Yılları ve Organize Sanayi Bölgeleri Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Organize Sanayi Bölgeleri			Toplam
	1.OSB	2.OSB	3.OSB	
1980 Öncesi	17	4		21
1980-1989	8	12	2	22
1990-1999	31	55	5	91
2000 +	14	52	54	120
Toplam	70	123	61	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.2. Firmaların Kuruluş Yılları ve OSB’lerin Hukuki Nitelikleri Arasındaki Bağlantı

Organize Sanayi Bölgeleri’nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri’nin hukuki nitelikleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri’nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri’nin hukuki nitelikleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılı öncesi anonim şirket olarak kurulan firma oranı %25,7, limited şirket olarak kurulan firma oranı % 10,8 iken şahıs işletmesi olarak faaliyet gösteren firma oranı %10,5’tir. Firmaların şirketleşme hızlarına 1990 yılından itibaren bakıldığında, anonim şirket olarak kurulma oranı yaklaşık üç kat artarak %74,7, limited şirket olarak kurulma oranı ise 8 kattan fazla artarak % 89,2, olarak gerçekleşirken şahıs firmalarının artış oranı ise % 89,5 gibi yaklaşık 9 katlık yüksek bir artışa karşılık gelmesine rağmen, bunda 1990 yılı öncesi faaliyet gösteren faal firma sayısının çok az olmasının payı vardır. Günümüzde OSB’lerde faal olan tüm firmalar bazında incelendiğinde ise şahıs firmalarının oranındaki artışın şirketleşen firmaların oranındaki artışın gerisinde

kaldığı görülmektedir. Halen şahıs firması olarak faaliyet gösteren firmaların oranının %7,4 olması bu gerçeği gözler önüne sermektedir. OSB'lerde faal olan tüm firmaların hızla şirketleşmeye çalışmaları, kurumsallaşma ve sermayelerin birleştirilmesi yönünde atılmış önemli adımlardır.

Tablo 91. Firmaların Kuruluş Yılları ve Hukuki Nitelikleri Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Firmaların Hukuki Nitelikleri			Toplam
	Anonim Şirket	Limited	Şahıs İşletmesi	
1980 öncesi	9	9	2	20
1980-1989	16	6		22
1990-1999	34	53	5	92
2000 +	38	70	12	120
Toplam	97	138	19	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.3. Firmaların Kuruluş Yılları ve Finansman Sorunları Arasındaki Bağlantı

Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile finansman sorunlarının varlığı değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile finansman sorunlarının varlığı değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılı öncesinde finansman sorunu olan firmaların oranı %18,1 iken, 1990 yılı ve sonrasında bu oranın %81,9'a yükselmesi, hızla gelişen ulusal ve uluslararası rekabete uyum sağlayabilme ve ayakta kalabilme çabalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Tablo 92. Firmaların Kuruluş Yılları ve Finansman Sorunlarının Varlığı Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Finansman Sorunu		Toplam
	Evet	Hayır	
1980 öncesi	17	3	20
1980-1989	7	15	22
1990-1999	48	44	92
2000 +	61	59	120
Toplam	133	121	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.4. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı Arasındaki Bağlantı

Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyetlerini devam ettiren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin yabancı ortaklığa

bakışı değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, firmaların %14,9'u yabancılarla ortaklık kurulmasına olumlu, %31,4'ü olumsuz görüş bildirirken şartlara göre olabilir şeklinde yaklaşan firmaların %45,2 gibi yüksek bir orana ulaşması, yukarıda belirtildiği gibi yabancı firmaların Konya ve OSB'ine yatırım yapmaları için sivil toplum kuruluşları ve OSB Müdürlükleri'nin firmaları bilgilendirme ve teşvik edici çalışmalar yapmaları gerektiğini göstermesinin yanı sıra, firmaların da bu konuya ilgi göstererek gerekli çalışmaları yapmaları, kendileri firmaları ve ülke ekonomisi adına, orta ve uzun vadede lehine olmak üzere iktisadi sonuçlar doğuracaktır.

Tablo 93. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Yabancı Ortaklığa Bakış				Toplam
	Çok Olumlu	Olumlu	Olumsuz	Şartlara Göre Olabilir	
1980 öncesi	6	1	2	11	20
1980-1989	1	4	2	14	21
1990-1999	3	15	34	40	92
2000 +	11	18	42	50	121
Toplam	21	38	80	115	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.5. Firmaların Kuruluş Yılları ve Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile yabancı firmalarla ortaklık yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile yabancı firmalarla ortaklık yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılı öncesinde Konya'daki OSB'lerde yabancı ortaklı hiç bir firma yokken, 1990 yılı sonrası ve günümüzde yabancı ortağı olan firma oranı ancak %3,5 olabilmiştir. Dünyanın artık küçüldüğü, herkesin sermaye yatırımlarını kendi ülkelerine çekmek için yarıştığı günümüzde, Konya'daki OSB'lerde yabancı ortaklığı olan firma sayısının sadece 9 olması, sivil toplum kuruluşlarının ve OSB Müdürlükleri'nin Konya'yı ve Organize Sanayi Bölgeleri'ni tanıtımda daha fazla gayret göstermeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

**Tablo 94. Firmaların Kuruluş Yılları ve
Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki İlişki**

Kuruluş Yılları	Yabancı Firmalarla Ortaklık				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
1980 Öncesi		-	20	-	20
1980-1989		-	22	-	22
1990-1999	6	6,5	86	93,5	92
2000 +	3	2,5	117	97,5	120
Toplam	9	3,5	245	96,5	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.6. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin İşlerini Nasıl Kurdukları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin işlerini nasıl kurduğu değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin işlerini nasıl kurduğu değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılından önce en fazla kuruluş şekli %23,6 ile ortaklık yoluyla firma kurulması olurken, ikinci sırada %18,8 ile çıraklıktan bu duruma getirilerek kurulması, üçüncü sırada %18,7 ile eğitimi alınarak firma kurulması yer alırken, %8,1 ile baba mesleği olduğu için aynı işin devam ettirilmesi ise son sırada yer almıştır. 1990 yılı ve sonrası baba mesleğinin devam ettirilmesi modeliyle kurulan firma oranı %91,8 ile ilk sırada yer alırken bunu % 81,2 ile eğitimi alınarak kurulan firmalar, %76,3 ile ortaklık yapılarak kurulan firmalar ve %73,8 ile çıraklıktan gelinerek kurulan firmalar takip etmiştir. 1990 yılı ve sonrası firma kurulma modellerinde ise önemli değişiklikler olmuş ve 1990 yılı öncesi en çok tercih edilen firma kuruluş şekli olan ortaklık yaparak firma kurulması modeli, 1990 yılı ve sonrasında üçüncü sıraya gerilerken, 1990 yılı öncesinde en az tercih edilen baba mesleğinin devam ettirilmesi şeklinde görülen firma kurula modeli ise 1990 yılı ve sonrasında en çok tercih edilen model olmuştur. En dikkat çekici nokta olarak ortaklık yoluyla firma kurulma modelinin 2000 yılından itibaren öneminin azalmasının nedeni olarak, firma yönetimlerinde ikinci, üçüncü kuşak nesillerin firmalarda çalışmaya başlamalarına paralel olarak, görev ve yetki devri konularındaki bölüşümün paylaşılmasında ortaya çıkan anlaşmazlıklara bağlı ilişkilerin bozulması gösterilebilir.

**Tablo 95. Firmaların Kuruluş Yılları ve
Firma Sahiplerinin İşlerini Nasıl Kurduğu Arasındaki İlişki**

Kuruluş Yılları	İşlerin Kurulması				Toplam
	Baba Mesleği	Ortaklık Yaptım	Eğitimini Aldım	Çıralıktan Bu Duruma Getirdim	
1980 Öncesi	4	9	1	6	20
1980-1989	3	8	2	9	22
1990-1999	48	21	4	19	92
2000 +	31	34	9	40	120
Toplam	86	72	16	80	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.7. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile firma sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde 1990 yılı öncesi meslek/teknik lise mezunu olan firma sahiplerinin oranı %21,7 iken, bunu %20,7 ile üniversite mezunu, %14,6 ile ilköğretim mezunu, %12,5 ile genel lise mezunu, %11,8 ile lisanüstü mezunu olan firma sahipleri takip ederken, Meslek Yüksek Okulu Mezunu hiçbir firma sahibinin olmaması ise ilginçtir. 1990 yılı ve sonrasında ise ilk sırayı %100 ile Meslek Yüksek Okulu mezunları, ikinci sırayı %88,2 ile lisanüstü mezunları, üçüncü sırayı % 87,5 ile genel lise mezunları, dördüncü sırayı %84,1 ile ilköğretim mezunları, beşinci sırayı %79,3 ile üniversite mezunları alırken son sırada %78,3 ile meslek/teknik lise mezunları yer almıştır. 1990 öncesi orta öğretim üzeri eğitilmiş firma sahiplerinin oranı ortalama %10,8, ilk ve orta öğretim eğitimi almış firma sahiplerinin oranı ortalama %16,3 iken, 1990 yılından günümüze doğru orta öğretim üzeri eğitim görmüş firma sahiplerinin oranı %89,1'e yükselirken, ilk ve orta öğretim eğitimi almış firma sahiplerinin oranı %83,3 olmuştur. Bir başka deyişle orta öğretim üzeri eğitim almış firma sahiplerinin oranı 1990 yılı ve sonrası, 1990 yılı öncesine göre 8,25 kat artış gösterirken, ilk ve orta öğretim görmüş firma sahiplerinin oranı ise ancak 5,3 kat artış göstermiştir.

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalarda 1990 yılından günümüze gelindikçe, eğitilmiş firma sahiplerinin artması, dünya piyasalarındaki gelişmelere ve

yeniliklere daha kolay uyum sağlayabilmesi açısından orta ve uzun dönemde olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Tablo 96. Firmaların Kuruluş Yılları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Eğitim Düzeyi						Toplam
	Lisans Üstü	Lisans	MYO	Meslek/ Teknik Lisesi	Genel Lise	İlk Öğretim	
1980 Öncesi	2	12		3		3	20
1980-1989		7		2	4	9	22
1990-1999	8	31	5	8	16	24	92
2000 +	7	42	3	10	12	45	120
Toplam	17	92	8	23	32	82	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.8. Firmaların Kuruluş Yılları ve Teşvik Kredilerinden Faydalanan Firmalar Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile teşvik kredilerinden faydalanan firmalar değişkeni arasındaki ilişki tabloda göstermiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile teşvik kredilerinden faydalanan firmalar değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların sadece %32,3'ü teşviklerden faydalanırken %67,7 gibi yüksek bir orandaki firmaların nedenleri ne olursa olsun faydalanmaması, rekabetin küreselleştiği ve rekabet avantajı elde edebilmek için dünya firmalarının maliyetleri minimize edebilmek için her türlü olasılığı değerlendirdiği günümüzde, kabul edilebilecek bir durum değildir. Ancak yine de Teşvik kredisi kullanan firmalar içinde 1990 yılı öncesinde teşvik kredisi kullanan firmaların oranı sadece %6,1 iken, bu oranın 1990 ve sonrasında %93,9'a yükselmesi, özellikle 2000 yılından itibaren hızla gelişen ulusal ve uluslararası rekabete uyum sağlayabilme ve dünya piyasalarına ürün pazarlayabilme çabalarında, yeterliliği tartışılmakla beraber en azından düşünce bazında firmalarda teşvik kredilerinden faydalanılması gerektiği fikrinin oluştuğunu ve bakış açılarının değişmeye başladığını göstermesi sevindirici bir gelişme olarak nitelendirilebilir.

Tablo 97. Firmaların Kuruluş Yılları ve Teşvik Kredilerinden Faydalanan Firmalar Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	Teşvik Kredilerinden Faydalanılması		Toplam
	Evet	Hayır	
1980 Öncesi	3	17	20
1980-1989	2	20	22
1990-1999	33	59	92
2000 +	44	76	120
Toplam	82	172	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.9. Firmaların Kuruluş Yılları ve İhracat Yapmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile ihracat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile ihracat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılından önce firmaların %18,8'i ihracat yaparken, 1990 yılından itibaren günümüze kadarki süreçte bu oranın % 81,2'ye yükselmesi, firmaların ihracat yapmayı öğrendiklerini göstermesinin yanı sıra, sadece ulusal piyasaya yönelik olan çalışma düşüncesinden terk ederek kabuğunu kırmaya başladıklarını, bir başka deyişle dünya pazarlarına girebildiklerini belgelemektedir.

Tablo 98. Firmaların Kuruluş Yılları ve İhracat Yapmaları Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	İhracat Yapılması		Toplam
	Evet	Hayır	
1980 Öncesi	15	5	20
1980-1989	12	10	22
1990-1999	47	43	90
2000 +	70	52	122
Toplam	144	110	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.1.10. Firmaların Kuruluş Yılları ve İthalat Yapmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile ithalat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların kuruluş yılları değişkeni ile ithalat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, 1990 yılından itibaren günümüze kadarki süreçte bu oranın %77,4'e yükselmesi, firmaların artık sadece yurt içinden girdi temin etmenin dışında dış ticareti öğrendiklerini, dünya piyasasından girdi temin

ederek üretimlerinde kullandıklarını, dünya ile ticari ilişkiler içine girebildiğini, gözünü dış dünyaya çevirerek sadece yurt içi piyasa ölçeğinde kalmadıklarını göstermektedir.

Tablo 99. Firmaların Kuruluş Yılları ve İthalat Yapmaları Arasındaki İlişki

Kuruluş Yılları	İthalat Yapılması		Toplam
	Evet	Hayır	
1980 Öncesi	10	10	20
1980-1989	11	11	22
1990-1999	32	60	92
2000 +	40	80	120
Toplam	93	161	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.2. Firma Sahiplerinin Memleketleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firma sahiplerinin memleketleri ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.2.1. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve İşleri Nasıl Kurdukları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin memleketleri değişkeni işleri nasıl kurdukları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin memleketleri değişkeni işleri nasıl kurdukları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, Konya'lı firmaların %37,8'i baba meslekleri olduğunu, %32,4'ü çıraklıktan şimdiki duruma geldiklerini, %24,3'ü ortaklık yaparak, %5,4'ü ise eğitimini alarak işlerini kurduklarını belirtirken, Konya'lı olmayan firma sahipleri %56,3 ile en fazla ortaklık yaparak işlerini kurarken, %25,0 ile çıraklıktan bu duruma getirdiklerini, %12,5'i eğitimini aldıklarını ve %6,3'ü ise baba mesleklerini devam ettirdiklerini belirtmiştir. Konya'lı ve Konya dışından olan firma sahiplerinin firma kurma modelleri birlikte incelendiğinde, Konya'lı olmayan firmaların ortaklık şeklinde firma kurmalarının, Konya'lı firmalara göre daha fazla olması, bu firmaların sermayelerini birleştirilerek büyüme eğilimlerinin Konya'lı firmalara göre daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Konya firmalarının ortaklık yoluyla firma kurulmasına sıcak bakmamaları, ikili ilişkilerin, karşılıklı güven duygusunun ve karşılıklı menfaatlerin sağlanmasında bile objektif kriterler baz alınarak dahi olsa asgari müşterek noktalarda uzlaşmadıklarını ortaya koymaktadır. Firmalar arasında ortaklık

kurulmasında birbirlerine karşı yeterli güven ortamının oluşmaması, sadece ortaklık yoluyla sermayelerinin birleştirilememesi yoluyla firmaların daha kısa sürede gelişmelerinin önüne set çekmekle kalmamakta, Konya'nın iktisadi ve sosyal açıdan gelişmesinin sağlanmasında birinci derecede sorumlu olan yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin bir araya gelmesi gerektiği durumlarda da, kişisel çekişmeler ve şahsi hesaplar nedeniyle tam bir birlik sağlanamadığından kaybeden yine Konya şehri olmakta, normal gelişme göstermesi durumunda çalışabilecek durumda olan iş gücü kesimi, şehir potansiyelinin çok altında geliştirebileceği için genç ve çalışabilecek nüfus işsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. “KOBİ Başkenti, Anadolu'nun Yükselen Yıldızı, İhracat Şehri, Rampadaki Füze” gibi çeşitli sıfatlarla nitelenen Konya'nın, yöneticilerinin önce kendi içinde iç barışı ve güveni sağlaması, şehrin gelişmesinin idarecilerin “gelin kaynana kavgaları”na benzer çekişmelere kurban gitmemesinden, başta Konya olmak üzere tüm ülke ekonomisi kazançlı çıkacaktır. Konya'nın tüm ulaşım ve taşıma olanaklarına sahip olması, deprem bölgesinde yer almaması ve coğrafi konum itibarıyla sahip olduğu avantajlara rağmen, il bazında ihracat sıralamasında hem coğrafi büyüklük hem de nüfus bakımından daha geride bulunan Kayseri, Gaziantep'in yanı sıra Denizli'nin bile gerisinde kalınmasının fotoğrafı iyi yorumlanmalı ve okunmalı, gereken dersler çıkarılmalıdır. “İhracatın Konya dışındaki limanlardan yapılıyor, başka Odalar'dan onaylatıldığı için Konya'nın ihracatı aslında 1,5 milyar dolar ama ...” gibi açıklamalar, aynı kriterlere göre yapılan ve en önemli göstergelerden olan ihracat sıralamalarında Konya'nın neden Kayseri, Gaziantep, hatta Denizli'nin gerisinde kaldığını açıklamada yetersiz kalmaktadır.

Tablo 100. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve İşleri Nasıl Kurdukları Arasındaki İlişki

Memleket	Firma Sahiplerinin İşlerini Kurma Çeşitleri				Toplam
	Baba Mesleği	Ortaklık Yaptım	Eğitimini Aldım	Çırağıktan Bu Duruma Getirdim	
Konya	84	54	12	72	222
Konya Dışı	2	18	4	8	32
Toplam	86	72	16	80	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.2.2. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Babalarının Meslekleri Arasındaki Bağlantı

Firma sahiplerinin memleketleri değişkeni ile babalarının meslekleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Firma sahiplerinin memleketleri değişkeni ile babalarının meslekleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, Konya firmalarının %36,7'sinin babası sanayici iken, Konya dışı firma sahiplerinin oranı ise %15,6'dır. Babaları çiftçi olan Konya'lı firmaların oranı %23,9, Konya dışı firmaların oranı %34,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilerden Konya dışı firmalara göre Konya'lı firmaların baba mesleklerini daha yoğun bir şekilde devam ettirdikleri görülmektedir ki, bu durum Konya'lı firma sahiplerinin kabuğunu kıramadıklarını, değişik kesimlerdeki kişilerin sanayici olma isteklerinin fazla gelişmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 101. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Babalarının Meslekleri Arasındaki İlişki

Memleket	Firma Sahipleri'nin Babaları'nın Meslekleri					Toplam
	Çiftçi	İşçi	Memur	Tüccar	Sanayici	
Konya	53	20	29	39	81	221
Konya Dışı	11	1	7	8	5	32
Toplam	64	21	36	47	86	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.2.3. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı

Firma sahiplerinin memleketleri değişkeni ile eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Firma sahiplerinin memleketleri değişkeni ile eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, Konya dışı firma sahiplerinin üniversiteli olanların oranı % 62,5 iken, Konya'lı firma sahiplerinin oranının %32,4 olması, eğitilmiş kişilerin firma sahibi olmaları açısından Konya dışı firmalara göre dezavantajlı durumda olduğunu, orta ve uzun dönemde gelişen dünya ekonomik koşullarında uyumda zorlanabileceklerini, bu durumun da başta ulusal olmak üzere uluslararası bazda rekabette zorlanacağını, pazar paylarıyla, üretim ve istihdam seviyesinin azalabileceğini ortaya koymaktadır.

Tablo 102. Firma Sahiplerinin Memleketleri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki

Memleket	Eğitim Düzeyi						Toplam
	Lisans Üstü	Lisans	MYO	Meslek/ TeknikLise	Genel Lise	İlk Öğretim	
Konya	17	72	8	22	27	76	222
Konya Dışı		20		1	5	6	32
Toplam	17	92	8	23	32	82	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.3. Firma Sahiplerinin Yaşları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firma sahiplerinin yaşları ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.3.1. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, firmalara sahiplik açısından genç kuşak kabul edilebilecek 20-29 yaş grubunda, lisans üstü ve lisans mezunu olan firma sahiplerinin oranının %50 olması, gençlerin kendi işlerini kurup başına geçmeleri, dinamizmli, küresel boyuttaki gelişmeleri takip edip firmalarına uygulama kapasitelerinin yüksek olması sevindirici bir gelişmedir. Bunun yanında konuya genel olarak bakıldığında %74,8'lik bir oranının başka bir deyişle her 4 firmadan 3'ünün, 40 ve üzeri yaş grubundaki firma sahiplerinin oluşturması, Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalarda sözü geçen kesimin genç yaştaki firma sahiplerinden ziyade orta yaş ve üstü firma sahiplerinde olduğunu göstermektedir ki 40 yaş ve üzeri firma sahiplerinin özellikle çocuklarına yetki ve sorumluluk devretmek istemediklerini, ipleri ellerinde tutma alışkanlıklarının devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 103. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Eğitim Düzeyleri Arasında İlişki

Yaş Grupları	Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi						Toplam
	Lisans Üstü	Lisans	MYO	Meslek/Teknik Lise	Genel Lise	İlk Öğretim	
20-29	2	7	3	1	1	4	18
30-39	5	15	1	3	8	13	45
40-49	2	32	4	11	11	29	89
50-59	4	30		4	10	22	70
60 +	4	8		4	2	13	31
Toplam	17	92	8	23	32	82	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.3.2. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile yabancı firmalarla ortaklık yapmaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda

gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile yabancı firmalarla ortaklık yapmaları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, tüm firmalar bazında halen yabancı firmalarla ortaklık yapan firmaların oranının yalnızca %3,5 gibi çok düşük olduğunun anlaşılması, sorunu sadece firma sahiplerinin yaşları ile bağlantı kurularak açıklamaya çalışmanın pek anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç yabancı firmalarla ortaklık yapılması konusunda sınıfta kalınmasında, yabancı ortaklıkların tesis edilmesi ve ortaya çıkacak iktisadi kazanımlar konusunda firmaların bilgilendirilmesi için gerekli eğitim desteğini sağlamayan Konya'daki başta ekonomi ağırlıklı olmak üzere faaliyet gösteren tüm resmi ve sivil kuruluşların birinci derecede sorumlulukları bulunmaktadır ki bu yüzden bu konudaki çalışmalara bir an önce başlanılmasının gerekliliği açıktır.

Tablo 104. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Yabancı Firmalarla Ortaklık Yapmaları Arasındaki İlişki

Yaş Grupları	Yabancılarla Ortaklık Yapılması				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
20-29	1	5,5	17	94,5	18
30-39	1	2,2	44	97,8	45
40-49	5	5,6	84	94,4	89
50-59	1	1,4	70	98,6	71
60 +	1	3,2	30	96,8	31
Toplam	9	3,5	245	96,5	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.3.3. Firma Sahiplerinin Yaşları İle Yabancı Ortaklığa Bakışları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yaşları değişkeni ile yabancı ortaklığa bakışları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, öncelikle firma sahiplerinin yaşları dikkate alınmadan genel olarak bakıldığında firmaların %45,3'ü gibi yarıya yakınının, “şartlara göre olabilir“ şeklinde görüş bildirmeleri, bu güne kadar fazla önemsenmeyen karşılıklı iktisadi çıkarlar doğrultusunda yabancılarla işbirliği yapıp ekonomik ölçeğin genişletilmesi, günümüzde hükümetler tarafından yabancı ortaklığını teşvik edici politikaların uygulamaya konulması, ülke bazında firmaların bilgilendirilmesiyle önemli derecede

artacağını göstermektedir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların, OSB Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odası gibi ekonomiyle ilgili sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere, tüm resmi ve sivil toplum kuruluşları tarafından eğitim programlarıyla firmaların bilgilendirilmesi, OSB'lerde faaliyet gösteren ve gerekli yatırım ortamının sağlanması durumunda yabancılarla ortaklık yapmaya sıcak bakan firmaların yabancılarla ortaklıklar tesis etmelerinin, Konya'nın ekonomisinin gelişmesine ve ilin tanıtımına büyük katkı yapacağı açıktır. Aynı şekilde firma sahiplerinin yabancılarla ortaklık kurulmasına %31,5 gibi yüksek oranda olumsuz görüş bildirmeleri, gerek genel hükümet politikalarının gerekse Konya bazındaki kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından bu konuya yeteri kadar önem verilmemesi ve firmaların yetei kadar bilgilendirilmemesiyle açıklanabilir. Yasal mevzuatın ve elde edilebilecek iktisadi kazanımların firmalara aktarılmasıyla, yabancı firmalarla yapılacak ortaklıkların artmaması için bir sebep yoktur.

Yabancılarla ortaklık kurulması gerektiğine en olumlu yaklaşan yaş grubunun 40-49 olması, bu kesimin hem ithal ikamesi dönemindeki dar kapsamlı iktisadi faaliyetleri hem de günümüz dünyasının küreselleşen iktisadi koşullarını görüp, evrensel boyutta gelişebilmek için klişeleşmiş, yerel kalıpların kırılması gerektiğini anlamaları ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra yukarıda anlatılan değişimleri aynen yaşamalarına rağmen, 50-59 yaş grubu firma sahiplerinin yabancılarla ortaklık kurulmasına çok olumlu ve olumlu yaklaşanlarının oranının %12,9 gibi düşük çıkması ilginçtir. Üstelik 60 yaş ve üzeri firma sahipleri de, %32,2 gibi yüksek bir oranla yabancılarla ortaklık kurulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 105. Firma Sahiplerinin Yaşları ve Yabancı Ortaklığa Bakışları Arasındaki İlişki

Yaş Grupları	Yabancı Ortaklığa Bakış				Toplam
	Çok Olumlu	Olumlu	Olumsuz	Şartlara Göre Olabilir	
20-29	1	2	7	8	18
30-39	3	5	20	17	45
40-49	13	16	27	34	89
50-59	2	7	20	41	70
60 +	2	8	6	15	31
Toplam	21	38	80	115	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.4. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firma sahiplerinin eğitim düzeyleri ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.4.1. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve Firmaların Kalite Belgelerine Sahip Olmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni ile firmaların kalite belgelerine sahip olunması değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni ile firmaların kalite belgelerine sahip olunması değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, eğitim düzeyleri ile kalite belgeleri alan firmalar arasındaki sıralama aynen gerçekleşmiştir. Elde edilen bu veriler, her ne kadar sanayi politikalarımıza uygun ve sanayi sektörüne ara eleman sağlayabilecek bir eğitim politikamız olmamakla birlikte, alınan eğitimin süresi ve düzeyiyle paralel olarak, en azından düşünce bazında bazı gelişmelere hızla uyum gösterecek bir bilincin yerleştirmesini sağlaması da sevindiricidir. Bunun yanında firmaların ulusal ve uluslararası piyasalarda, başta yapılan ihracat ve ithalatlarda olmak üzere, üretimlerinin güvenilir ve yüksek kalitede yapıldığını gösteren önemli ölçütlerden olan Kalite ve Üretim Belgeleri'nden en az bir tanesine, tüm eğitim düzeylerinde OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların %50'den fazlasının sahip olması, bu firmaların küresel bazdaki gelişmelerden haberdar olduğunu, dünya piyasalarıyla ekonomik entegrasyonda fazla zorlanmayacağını göstermesi açısından sevindirici bir sonuçtur.

Tablo 106. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve Firmaların Kalite Belgelerine Sahip Olunması Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	Kalite Belgeleri				Toplam
	Var	%	Yok	%	
Lisans Üstü	13	76,5	4	23,5	17
Lisans	68	73,9	24	26,2	92
MYO	5	62,5	3	37,5	8
Meslek / Teknik Lise	14	60,9	9	39,1	23
Genel Lise	18	56,3	14	43,7	32
İlk Öğretim	45	54,9	37	45,1	82
Toplam	164		90		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.4.2. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve Firmaların AR-GE Harcamaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni ile firmaların AR-GE harcamaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni ile firmaların AR-GE harcamaları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, AR-GE harcamaları için en fazla bütçe ayıran eğitim grubunu üniversite mezunları oluştururken, son iki sırada %34,4 ve %25,6 ile sırasıyla Genel Lise ve İlköğretim mezunlarının sahibi olduğu firmalar yer almıştır. Elde edilen bu verilerden de anlaşılacağı gibi, alınan eğitim düzeyiyle doğru orantılı olarak AR-GE yatırımları için bütçe ayıran firmaların artması, alınan eğitimin firma sahiplerinin vizyon ve düşünce ufuklarını genişlettiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 107. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve Firmaların AR-GE Harcamaları Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	AR-GE İçin Bütçe Ayrılması				Toplam
	Ayırıyorum	%	Ayrırmıyorum	%	
Lisans Üstü	7	41,1	10	58,9	17
Lisans	42	45,7	50	54,3	92
MYO	3	37,5	5	62,5	8
Meslek/Teknik Lise	8	34,8	15	65,2	23
Genel Lise	11	34,4	21	65,6	32
İlk Öğretim	21	25,6	61	74,4	82
Toplam	94		160		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.4.3. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve Firmaların Hizmet İçi Eğitim Harcamaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni ile hizmet içi eğitim harcamaları arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni ile hizmet içi eğitim harcamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, hizmet içi eğitim için en fazla bütçe ayıran eğitim grubunu AR-GE yatırımlarında olduğu gibi yine üniversite mezunları oluştururken, bunları %30,4 ve %25,0 ile Meslek/Teknik Lisesi ve MYO Mezunları gibi teknik eğitim almış eğitim grubunun takip etmesi, alınan eğitimin firma sahiplerinin vizyonunu genişlettiğini, personele daha geniş bir ifadeyle insana yapılan yatırımın firmalara muhakkak daha fazla getiri olarak döneceği bilincinin oluşmasına katkı yaptığını göstermektedir. Hizmet içi eğitim için

bütçe ayıran firmaların oranının, Genel Lise ve İlköğretim mezunlarının sahibi olduğu işletmelerde ortalama %16,9 oranında olması ve son iki sırada yer alması, bu okullarda okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğuna, hayatlarında karşılaşılabilecek çok çeşitli olaylar karşısında faydalı olacak genel bilgilerin verilmediğini, bu okullardan mezun olan öğrencilerin örneğin sahip oldukları firmalarda hizmet içi eğitim için en az bütçe ayırmalarından da anlaşılmaktadır.

Tablo 108. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve Firmaların Hizmet İçi Eğitim Harcamaları Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	Hizmetiçi Eğitim İçin Bütçe Ayrılması				Toplam
	Bütçe Ayırıyorum	%	Ayrırmıyor	%	
Lisans Üstü	4	23,5	13	76,5	17
Lisans	29	31,5	63	68,5	92
MYO	2	25,0	6	75,0	8
Meslek / Teknik Lise	7	30,4	16	69,6	23
Genel Lise	5	15,6	27	84,4	32
İlk Öğretim	15	18,2	67	71,8	82
Toplam	62		192		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.4.4. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı

Konyadaki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni ile her bir OSB için firmaların hizmetiçi eğitim harcamaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konyadaki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların sahiplerinin eğitim düzeyi değişkeni ile her bir OSB için firmaların hizmetiçi eğitim harcamaları değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, I. OSB'de faaliyet gösteren firma sahipleri %45,7 ile lise mezunları ilk sırada yer alırken, ikinci sırayı % 28,5 ile üniversite mezunları, üçüncü sırayı %11,4 ile MYO mezunları, dördüncü sırayı % 8,5 ile ilköğretim mezunları, son sırada ise %5,7 ile meslek ve teknik lisesi mezunları yer alırken, lisansüstü mezunu olan firma sahibi yoktur. II. OSB'de üniversite mezunu olan firma sahipleri %34,9 ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %33,3 ile lise mezunu, üçüncü sırada %14,6 ile MYO mezunu, dördüncü sırada % 9,8 ile meslek ve teknik lisesi mezunları, beşinci sırada %6,5 ile ilköğretim mezunları yer alırken, lisansüstü mezunu olan firma hahibi oranı ise %0,9'dur. III. OSB'de ilk sırayı %42,6 ile yine üniversite mezunları alırken, ikinci sırada %36,6 ile lise mezunu, üçüncü sırada %11,5 ile MYO mezunu firma sahipleri

yer alırken, %4,9 ile meslek ve teknik lisesi mezunu ile ilköğretim mezunu olan firma sahipleri son sırada yer almıştır.

Oluşan duruma geniş açıdan bakıldığında lise ve alt seviyede eğitim mezunu olan firma sahipleri I. OSB’nde daha yoğunken, firmaların üretim ölçeklerini büyütmek amacıyla taşındıkları II. ve III. OSB’nde firma sahiplerinin üniversite mezunu olanların oranının artarak ilk sırada yer alması, firmaların yönetim ve üretim birimlerinde sorumluluk almada daha eğitilmiş kişilerin iş başına geçmeleri, orta ve uzun vadede dünya ekonomisi koşullarına daha kolay uyum sağlamasına yol açacağı, bu durumun da reel ekonominin gelişmesine dolayısıyla üretimin artmasına bağlı olarak Konya’da istihdam düzeyinin yükselmesine olumlu katkı yapacağı için olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 109. Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyi ve OSB’ler Arasındaki İlişki

Eğitim Düzeyi	Organize Sanayi Bölgeleri		
	I. OSB	II.OSSB	III. OSB
Lisans Üstü	-	1	-
Lisans	20	43	26
MYO	8	18	7
Meslek / Teknik Lise	4	12	3
Genel Lise	32	41	22
İlk Öğretim	6	8	3
Toplam	70	123	61

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5. Firmaların İhracat Yapmaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firmaların ihracat yapmaları ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.5.1. Firmaların İhracat Yapmaları ve Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılım Arasındaki Bağlantı

Konyadaki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile uluslararası fuarlara stand bazında katılım değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren ihracat yapan firmalarla uluslararası fuarlara stand bazında katılan firmalar arasındaki ilişki incelendiğinde, ihracat yapan firmaların %59,7’si uluslararası fuarlara stand bazında yılda en az bir defa katılırken, ihracat yapmayan firmaların stand bazında uluslararası fuarlara katılımının %4,5 gibi düşük bir oranda kalması, ihracat yaparak dünya pazarlarına açılan firmaların dünya fuarlarını bir yerde takip etmek durumunda kaldıklarını,

ihracatın yapılmasıyla belli bir aşamadan sonra firmaların faaliyet gösterdiği alanlarda ortaya çıkan son gelişmeleri ve yeni çıkan ürünlerin takip edilmesinin bir birini hızlandıracak şekilde etkilediğini ortaya koymakta, yüzünü ulusal ekonomi çerçevesinden evrensel ekonomi boyutuna çeviren bu tür firmalar, ulusal firma olmasından ziyade uluslararası firma konumuna gelerek, başta bulunduğu il olmak üzere ülke ekonomisine önemli katkılar yapmaktadır. İhracat yapmayan firmaların uluslararası fuarlara stand bazında katılım oranının oldukça düşük olması, ihracat yapılmaması ile dünya pazarlarında boy gösterememe arasında doğrusal bir ilişki olduğunu da göstermektedir.

Tablo 110. Firmaların İhracat Yapmaları ve Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılım Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılım				Toplam
	evet	%	hayır	%	
Evet	86	59,7	58	40,3	144
Hayır	5	4,5	105	95,5	110
Toplam	91		163		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.2. Firmaların İhracat Yapmaları ve Uluslararası Fuarlara Gezi Bazında Katılım Arasındaki Bağlantı

Konyadaki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile ulusal fuarlara gezi amaçlı katılım değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile ulusal fuarlara gezi amaçlı katılım değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, ihracat yapan firmaların %82,6 gibi yüksek bir oranla yurt içindeki fuarlara katılırken, yine ihracat yapmayan firmaların da %61,9 oranındaki önemli bir çoğunluğunun bu fuarlara katılması, Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmalarda öncelikle Konya ölçeğinden çıkarak ulusal boyuttaki gelişmeleri takip etme bilincinin oluştuğunu, bu sürecin belli bir zaman ve aşamadan sonra küresel bazda düzenlenen uluslararası fuarlara gezi ve stand bazında katılımlara dönüşebileceği, bunun da firmaların iktisadi açıdan daha güçlenmesine yol açacağı, üretim ve istihdam açısından olumlu etkiler yapacağı yüksek olasıdır.

Tablo 111. Firmaların İhracat Yapmaları ve Ulusal Fuarlara Gezi Bazında Katılım Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Ulusal Fuarlara Gezi Amaçlı Katılım				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
Evet	119	82,6	25	17,4	144
Hayır	68	61,9	42	38,1	110
Toplam	187		67		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.3. Firmaların İhracat Yapmaları ve Kalite Belgelerine Sahip Olmaları Arasındaki Bağlantı

Konyadaki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile kalite belgelerine sahip olunması değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konyadaki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile kalite belgelerine sahip olunması değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, ihracat yapan firmaların %80,6’nın ISO: 9000, TSE gibi kalite ve üretim yeterlilik belgeleri alırken, ihracat yapmayan firmalarda bu oranın %43,7’ye düşmesi, dünya piyasalarına ürün pazarlayan firmaların ürün ithal eden ülkeler tarafından bu tür belgelere sahipliğinin sorgulanması yanında, uluslararası piyasalara açılan firmaların da zaten küresel boyuttaki rekabette ayakta kalabilmeleri için, yönetim ve üretim sürecinin her aşamasında faaliyetlerinin düzenli yürütülmesini sağlamak amacıyla bu belgeleri alması da günümüzde artık firmalar için bir iktisadi zorunluluk arz etmektedir. Her ne kadar ihracat yapmamakla birlikte, bu firmaların %43,7 gibi neredeyse yarısının kalite belgelerine sahip olması, firmaların bu belgelerin önemini kavradığını ve kurumsallaşma yolunda belli oranda düşüncelerinin oluştuğunu göstermesi bakımından önemli veridir.

Tablo 112. Firmaların İhracat Yapmaları ve Kalite Belgelerine Sahip Olunması Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Kalite Belgeleri’ne Sahiplik				Toplam
	Var	%	Yok	%	
Evet	116	80,6	28	19,4	144
Hayır	48	43,7	62	56,3	110
Toplam	164		90		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.4. Firmaların İhracat Yapmaları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile, firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile, firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişkiyi gösteren tablo genel olarak incelendiğinde, ilköğretim mezunu dışındaki firma sahiplerinin işlettiği firmalarda ihracat yapan firmaların oranının ihracat yapmayan firmalarının oranından yüksek olması, firma sahiplerinin eğitim düzeyinin yükselmesiyle firmaların uluslararası piyasalarda ürünlerini ihraç etmeleri arasında paralellik olduğunu göstermektedir. İlköğretim mezunlarının ihracat potansiyellerinin düşük olması da, dünyadaki hızlı gelişimi gerektiği gibi takip edememeleri, yeterli kapasiteleri olsa bile yabancı firmalarla rekabet etmeye cesaretlerinin olmaması ve dış piyasayla rekabet şansını artıracak AR-GE, Hizmet İçi Eğitim, Teknoloji, İnovasyon, Marka Oluşturulması gibi konularda yatırım yapma bilincinin oluşmaması gibi nedenlerle açıklanabilir.

İhracat yapan firmalar arasında üniversite mezunları %39,6 ile ilk sırada yer alırken, ikinci sırada %26,3 ile İlköğretim mezunları, üçüncü sırada ise %12,5 ile Genel Lise mezunları bulunmaktadır. Bu sonuç ilk bakışta yukarıda anlatılanlara göre ters bir durum gibi gözükse de, öyle değildir. Tablo dikkatle incelendiğinde İlköğretim mezunlarının oran olarak ikinci sırada yer alması, ilköğretim mezunu firma sahiplerinin çok olmasından kaynaklanmakta, bu durum ilköğretim mezunlarının çoğunluğunun ihracat yaptığı anlamına gelmemektedir. Tablo eğitim seviyelerine göre ne kadar firma ihracat yapıyor şeklinde diğer yandan okunduğunda, %46,3 ile ihracat yapanların oranının ihracat yapmayan firmaların oranından az olduğu tek grubun ilköğretim mezunları olması, ilk görüşü bir yerde doğrulamaktadır.

Tablo 113. Firmaların İhracat Yapmaları ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Firma Sahipleri'nin Eğitim Düzeyi						Toplam
	Lisans Üstü	Lisans	MYO	Meslek / Teknik Lise	Genel Lise	İlk Öğretim	
Evet	12	57	6	13	18	38	144
Hayır	5	35	2	10	14	44	110
Toplam	17	92	8	23	32	82	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.5. Firmaların İhracat Yapmaları ve Yabancılarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile yabancılarla ortaklık yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile yabancılarla ortaklık yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişkiyi gösteren tablo incelendiğinde, ihracat yapan firmaların %5,6'sı yabancı firmalarla ortak iktisadi faaliyetlerde bulunurken, ihracat yapmayan firmalarda bu oranın ancak %0,9 olması, ihracat yapan firmaların yabancı firmalarla daha kolay uyum sağladığını ve ortaklık tesis ettiklerini göstermektedir. Burada esas üzerinde durulması ve sorgulanması gereken nokta, diğer küçük sanayilerde faaliyetlerini sürdüren firmalara göre daha kurumsal olmasına ve daha büyük ölçekte üretim kapasitelerine sahip olmasına rağmen, OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların neden yabancı firmalarla ortaklık yapan firmaların sayısının ihracat yapan yapmayan ayırt etmeksizin sayısının sadece 9 olduğudur. Bu sonucun ortaya çıkmasında, gerek Konya'nın gerekse de OSB'lerin tanıtımını ulusal ve uluslararası boyutta yeterli şekilde yapamayan OSB Müdürlükleri, Kamu Yetkilileri (Belediye, İl Özel İdaresi, Sanayi Ticaret İl Müdürlüğü) ve Sivil Toplum Kuruluşları (Ticaret Odası, Sanayi Odası, İşadamları Dernekleri) birinci derecede sorumludurlar.

Tablo 114. Firmaların İhracat Yapmaları ve Yabancılarla Ortaklık Yapan Firmalar Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Yabancı Ortaklık Yapılması				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
Evet	8	5,6	136	94,4	144
Hayır	1	0,9	109	99,1	110
Toplam	9		245		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.6. Firmaların İhracat Yapmaları ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, I. OSB'de faaliyet gösteren firmalardan ihracat yapanların oranı %24,3 iken, bu oran II. OSB'de faaliyet gösteren firmalar için % 48'6, III. OSB'de faaliyet gösteren

firmalar için ise %27,1 olarak gerçekleşmiştir. I. OSB’nde faaliyet gösteren firmalardan ihracat yapanların oranının %24,3 ile en düşük çıkması, bu firmaların kuruluşlarının II. ve III. OSB’inde faaliyet gösteren firmalara göre daha eski olmasına bağlı olarak ülkemizin ve Konya’nın 1980’li yıllarda henüz ihracatın çok düşük olduğu ve genel çerçevede dış ticaretin yeni yeni öğrenilmeye başladığı yıllar olmasıyla açıklanabilir. III. OSB’de faaliyet gösteren firmaların ihracat yapanların oranının I. OSB’de ihracat yapan firma oranı olan %24,3’den sadece %2,8 fazla çıkması ise, faal olan firma sayılarının az olmasının yanında III.OSB’de faaliyet gösteren firmaların henüz sabit ve teknoloji yatırımlarını tamamlayamamaları ile açıklanabilir. Nitekim yatırımların büyük ölçüde tamamlandığı II.OSB’nde, ihracat yapan firmaların oranı en yüksek çıkmıştır.

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapıp yapmadıkları her bir OSB açısından kendi içinde incelendiğinde ise I. OSB’deki firmaların %50’si ihracat yaparken, bu oran II. OSB’inde 55,5’e, III. OSB’inde ise %62’9’a yükselmiştir. Bu sonuçlar I.OSB’de faaliyet gösteren firmaların diğer OSB’deki firmalara göre iç piyasaya yönelik üretim yaptıklarını, aynı zamanda da dünya pazarlarına yönelik üretim yapmadıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 115. Firmaların İhracat Yapmaları ve Organize Sanayi Bölgeleri Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Organize Sabayi Bölgeleri			Toplam
	I.OSB	II.OSB	III.OSB	
Evet	35	70	39	144
Hayır	35	56	23	110
Toplam	70	126	62	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.7. Firmaların İhracat Yapmaları ve En Az Bir Yabancı Dil Bilen Firma Sahipleri Arasındaki Bağlantı

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile en az bir yabancı dil bilen firma sahipleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile en az bir yabancı dil bilen firma sahipleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, yabancı dil bilen firma sahiplerinin işlettiği firmaların %64’ü ihracat yaparken, yabancı dil bilmeyen firma sahiplerinin işlettiği firmaların %51,9’unun ihracat yapması, yabancı dil bilen firma sahiplerinin işlettiği firmaların dünya

pazarlarına açılmada daha başarılı olduklarını ve firmalarının küresel ekonomiye uyum sağlamada daha başarılı olduklarını göstermektedir.

Bunun yanı sıra yabancı dil bilen firma sahiplerinin işlettiği firmaların %64'ü ihracat yapmasına rağmen, ihracat yapan firmalar arasında yabancı dil bilen firma sahiplerinin oranının %44,4 olması, ihracat yapılmasında dış ticaret birimlerinde yabancı dil bilen personelin istihdam edildiğini, firmaların yavaş yavaş yüzlerini dış dünyaya çevirmeye başladığını göstermesi açısından olumlu bir gelişmedir.

Tablo 116. Firmaların İhracat Yapmaları ve En Az Bir Yabancı Dil Bilen Firma Sahipleri Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Yabancı Dil				Toplam
	Biliyor	%	Bilmiyor	%	
Evet	64	64,0	80	51,9	144
Hayır	36	36,0	74	48,1	110
Toplam	100		154		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.5.8. Firmaların İhracat Yapmaları ve Teşvik Kredileri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile teşvik kredileri arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların ihracat yapmaları değişkeni ile teşvik kredileri arasındaki ilişki incelendiğinde, ihracat yapan firmaların %43,8'i teşvik kredilerinden faydalanırken, ihracat yapmayan firmaların %17,2'sinin teşvik kredisi kullanmaları, ihracat yapan firmaların daha hızlı gelişebilmek amacıyla iktisadi çıkarlarına uygun olması koşuluyla her türlü olanağı değerlendirmek için çaba gösterdiklerini, ihracat sürecinde dünya ülkeleriyle ticaret yapmalarının da firmaların ufkunu genişlettiğini ve kurumsallaşmaları sürecine olumlu etki yaptığını göstermektedir.

Tablo 117. Firmaların İhracat Yapmaları ve Teşvik Kredileri Arasındaki İlişki

İhracat Yapılması	Teşvik Kredilerinden Yararlanma				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
Evet	63	43,8	81	56,2	144
Hayır	19	17,2	91	82,8	110
Toplam	82	32,3	172	67,7	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.6. Firmaların İthalat Yapmaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firmaların ithalat yapmaları ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.6.1. Firmaların İthalat Yapmaları ve En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren ithalat yapan firmalar değişkeni ile en az bir yabancı dil bilen firma sahipleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren ithalat yapan firmalar değişkeni ile en az bir yabancı dil bilen firma sahipleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, yabancı dil bilen firma sahiplerinin işlettiği firmaların %43'ü ithalat yaparken, yabancı dil bilmeyen firma sahiplerinin işlettiği firmaların %32,5'inin ithalat yapması, bünyelerinde yabancı dil bilen personel istihdam ettiklerinin yanı sıra, yabancı dil bilen firma sahiplerinin işlettiği firmaların üretimlerinde kullandıkları hammadde ve yarı mamülleri temin etmede sadece ülke piyasasıyla sınırlı kalmayıp dünya pazarlarında da alıcı olarak üretim maliyetini düşürmeye çalıştıklarını ve dünya pazarlarına girebildiklerini göstermektedir.

Tablo 118. İthalat Yapan Firmalar ve En Az Bir Yabancı Dil Bilen Firma Sahipleri Arasındaki İlişki

İthalat Yapılması	Yabancı Dil				Toplam
	Biliyor	%	Bilmiyor	%	
Evet	43	43,0	50	32,5	93
Hayır	57	57,0	104	67,5	161
Toplam	100	100,0	154	100,0	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.6.2. Firmaların İthalat Yapmaları ve OSB'ler Arasındaki Bağlantı

Konya'da faaliyet gösteren Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni ile ithalat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'da faaliyet gösteren Organize Sanayi Bölgeleri değişkeni ile ithalat yapmaları değişkeni arasındaki ilişki her bir OSB için incelendiğinde, I. OSB'de faaliyet gösteren firmalardan ithalat yapanların oranı %23,6 iken, bu oran II. OSB'de faaliyet gösteren firmalar için % 50'6, III. OSB'de faaliyet gösteren firmalar için ise %25,8 olarak gerçekleşmiştir. I. OSB'nde faaliyet gösteren firmalardan ithalat yapanların oranının %23,6 ile en düşük çıkması, bu OSB'de faaliyet gösteren firmaların üretimde

kulladıkları hammadde ve yarı mamülleri, diğer OSB’lerde faaliyet gösteren firmalara göre daha yoğun olarak yurt içinden temin ettiklerini göstermektedir.

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların ithalat yapıp yapmadıkları her bir OSB açısından kendi içinde incelendiğinde, ihracatta görülen I. OSB’deki firmaların yurtdışı piyasalara açılma bakımından diğer OSB’ndeki firmalara göre geride kalma durumu, ithalat bazında da devam etmektedir. I. OSB’deki firmaların %31,4’ü ithalat yaparken, bu oran II. OSB’inde %38,2, III. OSB’de ise %39,3’e yükselmiştir.

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmalar, ihracat ve ithalat yapmaları açısından birlikte değerlendirildiğinde, I. OSB’de faaliyet gösteren firmaların hem ithalat hem de ihracat yapmada II. ve III. OSB’de faaliyet gösteren firmalara göre daha geri kaldığı, daha ulusalcı olduğu görülmektedir. Bu sonucun oluşmasında, I. OSB’deki firmaların kuruluşları itibariyle daha eski olmaları ve firma sahiplerinin daha yaşlı üstelik ikinci, üçüncü kuşak olan çocuklarına yetki ve sorumluluk devretmeyi göze alamamaları, 1980’li yıllardaki daha az rekabete dayalı ve sadece yurt içi ölçekli talebe dayalı üretim kapasitelerini yeterli görme alışkanlıklarını sürdürmeye çalışmaları, artık rekabetin tüm dünya ile yapıldığı gerçeğini tam olarak kavrayamamalarıyla açıklanabilir.

Tablo 119. Organize Sanayi Bölgeleri ve İthalat Yapmaları Arasındaki İlişki

İthalat Yapılması	Organize Sanayi Bölgeleri			Toplam
	I. OSB	II. OSB	III. OSB	
Evet	22	47	24	93
Hayır	48	76	37	161
Toplam	70	123	61	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.7. Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firma sahiplerinin en az bir yabancı dil bilmeleri ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.7.1. Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri ve Yabancı Ortakların Olması Arasındaki Bağlantı

Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların sahiplerinin en az bir yabancı dil bilmeleri değişkeni ile yabancı ortakların olması değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya’daki OSB’lerde faaliyet gösteren firmaların

sahiplerinin en az bir yabancı dil bilmeleri değişkeni ile yabancı ortakların olması değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, yabancı firmalarla ortaklık yapan firmaların oranının çok az olmasının Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar için çok büyük bir eksiklik olduğunu vurguladıktan sonra, yabancı dil bilen firma sahiplerinin yabancılarla ortaklık yapanların oranının %6 iken yabancı dil bilmeyenlerde bu oranın %1,9 olması, yabancı dil bilen firma sahiplerinin yabancılarla ortaklık kurmada daha başarılı olduklarını göstermesinin yanında, yabancı dil bilmelerinden dolayı, yabancı firmalarla karşılıklı anlaşma ve ticari ilişkilere girişilmesi durumunda uyum sorunun çıkması olasığının daha az olmasına rağmen, yabancı dil bilen firma sahiplerinin %94'ünün yabancı firmalarla ortaklık kurmamaları ise ilginçtir.

Tablo 120. Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri ve Yabancı Ortakların Olması Arasındaki İlişki

Yabancı Dil	Yabancı Ortakların Olması		Toplam
	Evet	Hayır	
Biliyor	6	94	100
Bilmiyor	3	151	154
Toplam	9	245	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.8. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.8.1. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı değişkeni ile firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı değişkeni ile firma sahiplerinin eğitim düzeyleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, lisans üstü ve üniversite mezunu olan firma sahiplerinin yabancı firmalarla ortaklık kurulmasını “çok olumlu ve olumlu” olarak değerlendirenlerin oranının sırasıyla % 29,4 ve %25,0 olması, yabancı ortaklık konusuna “çok olumlu ve olumlu” şeklinde yaklaşanların firma sahiplerinin oranının eğitim düzeyinin ilköğretime doğru geldikçe ortalama %15'ler seviyesine düşmesi, alınan lisansüstü ve üniversite sürecinde alınan eğitimin firma sahiplerinin

düşüncelerini olumlu etkilediğini ve bu konudaki gelişmelere diğer eğitim düzeylerini tamamlayan firmalara göre daha kolay uyum sağlayacaklarını göstermektedir. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle doğru orantılı olarak yabancılarla ortaklık kurulmasına daha sıcak bakılmasına rağmen, tüm eğitim düzeylerindeki firma sahiplerinin ortalama %28,3'ü gibi neredeyse her 3 firma sahibinden 1'inin olumsuz yaklaşması ve konuya “ şartlara göre olabilir ” ve “ fikrim yok ” şeklinde yaklaşan firma sahiplerinin oranının bundan da fazla olması, firma sahiplerinde ekonomik getiri ve götürülerinin neler olabileceği konusunda yeterli bir fikrin oluşmadığını, yabancı firmalarla ortaklık kurulmasıyla ilgili olarak genel bir bilgi eksikliğinin olduğunu, bu bilgi eksikliğinin giderilmesi için de Konya'daki ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşlarının bugünden çalışmalara başlamaları gerektiği, geç kalınması durumunda ise zaten Kayseri, Gaziantep, Adana, Manisa hatta Denizli'nin bile gerisinde kalan Konya ekonomisinin daha da gerilere düşeceği, şehirlerinin gelişmesi için birlikteliği sağlayan bu illerdeki kamu ve sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin, yabancı yatırımların kendi illerine çekilmesinde de başarılı olacağı göz önüne alınırsa, Konya'daki tüm yönetici kesimin Konya'nın menfaatleri için bir gönül ve fikir birliği olurturması kaçınılmazdır.

Tablo 121. Firmaların Yabancı Ortaklığa Bakışı ve Firma Sahiplerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki

Yabancı Yatırıma Bakış	Eğitim Düzeyi						Toplam
	Lisans Üstü	Lisans	MYO	Meslek / Teknik Lise	Genel Lise	İlk Öğretim	
Çok Olumlu	2	7	1		3	3	16
Olumlu	3	16	1	2		11	33
Olumsuz	4	26	1	9	13	21	75
Şarta Göre Olabilir	7	37	5	10	14	32	105
Fikrim Yok	1	6		2	2	14	25
Toplam	17	92	8	23	32	82	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.8.2. Firma Sahiplerinin Yabancı Ortaklığa Bakışı ve En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı değişkeni ile firma sahiplerinin en az bir yabancı dil bilmeleri değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firma sahiplerinin yabancı ortaklığa bakışı değişkeni ile firma sahiplerinin en az bir

yabancı dil bilmeleri değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, yabancı firmalarla iktisadi açıdan ortaklıklar kurulmasına çok olumlu ve olumlu şeklinde görüş bildiren firma sahiplerinden yabancı dil bilenlerinin oranının sırasıyla %68,8 ve %60,7 olması, yabancı dil bilen firma sahiplerinin yabancı firmalarla tesis edilecek ortaklıkların, ülke ve firmalara sağlayacağı iktisadi katkının önemini anladıklarını göstermektedir. Yabancı dil bilen ve yabancı firmalarla ortak ticari ilişkilere girişilmesine olumsuz yaklaşan firma sahiplerinin %38,7 oranlık kesimi ise bunun nedenlerini, firmalarının ekonomik güç olarak yetersizliğini, yabancı firmalarla ortaklık kurulmasında mevzuat konusunda fazla bilgilerinin olmadığını ve bu konudaki eksikliği giderecek çalışmaların yapılmamasını eleştirerek, Konya bazında başta ilgili sivil toplum kuruluşları olmak üzere tüm kamu kurumlarına beraber bir an önce çalışmaların başlatılması gerektiğinin önemini ve gerekliliğini belirtmişlerdir.

Tablo 122. Firmaların Yabancı Ortaklığa Bakışı ve Firma Sahiplerinin En Az Bir Yabancı Dil Bilmeleri Arasındaki İlişki

Yabancı Yatırıma Bakış	Yabancı Dil Bilmeleri				Toplam
	Biliyor	%	Bilmiyor	%	
Çok Olumlu	11	68,8	5	31,2	16
Olumlu	20	60,7	13	39,3	33
Olumsuz	29	38,7	46	61,3	75
Şartlara Göre Olabilir	38	36,2	67	63,8	105
Fikrim Yok	9	36,0	16	44,0	25
Toplam	100		154		254

3.5.9. Firmaların AR-GE Harcamaları İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firmaların AR-GE Harcamaları ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.9.1. Firmaların AR-GE Harcamaları ve İhracat Yapmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların AR-GE yatırımı değişkeni ile ihracat yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların AR-GE yatırımı değişkeni ile ihracat yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, AR-Ge için bütçe ayıran firmaların %74,5'i ihracat yaparken, bütçe ayırmayan firmalardan ihracat yapanların oranının %46,3'te kalması, yapılan AR-Ge harcamalarının amacına

ulaştığını, bu firmaların dünya pazarlarında dünya firmalarıyla rekabet edebildiklerini ve bu aşamaya gelen firmaların da kurumsallaşma yolunda belli bir mesafe aldıklarını göstermektedir.

Tablo 123. AR-GE Yatırımı ve İhracat Yapan Firmalar Arasındaki İlişki

AR-GE İçin Bütçe Ayrılması	İhracat Yapılması				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
Evet, Bütçe Ayırıyorum	70	74,5	24	25,5	94
Hayır, Ayırmıyorum	74	46,3	86	53,7	160
Toplam	144		110		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.9.2. Firmaların AR-GE Harcamaları ve İthalat Yapmaları Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların AR-GE yatırımı değişkeni ile ithalat yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların AR-GE yatırımı değişkeni ile ithalat yapan firmalar değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, AR-Ge için bütçe ayıran firmaların %50'si ithal ettiği hammadde ve yarı mamüllerle üretim yaparken, bütçe ayırmayan firmalardan ithalat yapmalarının oranının %28,8'de kalması, AR-Ge harcamaları için belli bir bütçe ayıran firmaların dünya piyasalarıyla daha yoğun iktisadi ilişkiler içinde olmasını sağladığı, ihtiyacı olan hammadde ve yarı mamülleri yalnızca ülke piyasasından temin etme zorunluluğundan kurtararak daha uygun koşullarda elde etme olanağı sağlamaktadır. Yine AR-GE harcamaları için belli bir bütçe ayıran firmaların, dünya piyasalarıyla buluşmaları ve oralardaki gelişmeleri görmeleri, kurumsallaşma sürecini hızlandırmakta ve firmaların düşünce bazında yeni açılımlara girmelerine de yol açmaktadır.

Tablo 124. AR-GE Yatırımı ve İthalat Yapan Firmalar Arasındaki İlişki

AR-GE İçin Bütçe Ayrılması	İthalat Yapılması				Toplam
	Evet	%	Hayır	%	
Evet, Bütçe Ayırıyorum	47	50	47	50	94
Hayır, Ayırmıyorum	46	28,8	114	71,2	160
Toplam	93		161		254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.5.10. Firmaların Finansman Sorunu İle Çeşitli Kriterlerin Karşılaştırılması

Firmaların finansman sorunu ile çeşitli kriterlerin değerlendirilmesi aşağıda açıklanmıştır.

3.5.10.1. Firmaların Finansman Sorunu ve Kullanılan Kaynaklar Arasındaki Bağlantı

Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların finansman sorunu değişkeni ile kullanılan kaynaklar değişkeni arasındaki ilişki tabloda gösterilmiştir. Konya'daki OSB'lerde faaliyet gösteren firmaların finansman sorunu değişkeni ile kullanılan kaynaklar değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde, finansman sorunu olduğunu belirten Konya'daki OSB'lerde faaliyetlerini sürdüren firmaların %92,4'ü gibi çok yüksek bir kesiminin sermaye kaynağı olarak özkaynakları kullanırken, sadece %6,8'inin banka kredilerini ve %0,8'inin factoringi kullanmaları, mecbur veya başka çıkar yol kalmadıkça kredilerden faydalanmak istememeleri, kredi temin etme prosedürlerini bilmemeleri, bu konularda kalifiye personel istihdam etmemeleri ve dini inanışları gereği banka kredilerinden uzak durmak istemeleriyle açıklanabilir.

Tablo 125. Finansman Sorunu ve Kullanılan Kaynaklar Arasındaki İlişki

Finansman Sorunu	Firmaların Kullandığı Sermaye Kaynakları				
	Özkaynak	Ticari Bankalar	Yatırım ve Kalkınma Bankaları	Factoring	Toplam
Evet	123	9		1	133
Hayır	114	6	1		121
Toplam	237	15	1	1	254

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

3.6. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'ndeki Firmaların Karşılaştığı Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Öneriler

Yukarıda Konya'daki Organize Sanayi Bölgeleri'nde faaliyet gösteren firmalarla, firma sahiplerinin ekonomik ve sosyal durumlarının öğrenilmesi ve elde edilen sonuçlara göre çözüm üretmek amacıyla yapılan anket uygulamasına göre, firmaların karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda belirtilmiştir.

3.6.1. Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri

I. Organize Sanayi Bölgesinde firmaların karşılaştığı sorunların dağılımı Tablo 126'da gösterilmiştir.

Tablo 126. Konya I. OSB'ndeki Firmaların Karşılaştığı Sorunlar

Sorunlar	Firma Sayısı	%
Güvenlik	70	100.0
Çevre Düzeni	60	85.7
Temizlik	43	61.4
Altyapı	15	21.4
Elektrik Kesintileri	10	14.2
Ulaşım	5	7.1

* Tablo, Firmalara Uygulanan Anket Sonucu Elde Edilen Veriler Işığında Düzenlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi firmaların tamamı güvenlik, % 85,7'si çevre düzenlemesinin istenen düzeyde olmaması, %61,4'ü yolların ve çevrenin temiz olmaması, %21.4'ü altyapı hizmetlerinin yetersizliğinden şikayetçi olmuşlardır. Bunları sırasıyla %14,2 ile elektriklerin sık sık kesilerek üretimi olumsuz etkilemesi, %7,1 ile OSB içindeki ulaşımın düzensizliği takip ederken, firmaların % 14.2'si ise;

- Eğitim Politikalarının Sanayicilerin İhtiyacını Karşılacak Nitelikte Olmamasını,

- Enerji Maliyetlerinin Yüksek Olmasını,

- Vergi Oranlarının Yüksekliği,

- Aydınlatmanın Yetersizliğini,

- Kalifiye Eleman Eksikliğini,

- Doğalgaz Dönüşüm Ücretinin Pahalı Olmasını,

- Belediye İle OSB Arasındaki Sıkıntıların Firmaları Olumsuz Etkilemesini,

göstermişlerdir.

Firma sahipleri sorunların çözülmesi için;

- Güvenlik Sorununun OSB Yönetimiyle Karşılıklı Görüşülerek Çözümüne Kavuşturulması,

- OSB Yönetimiyle Firmaların Daha Fazla İşbirliği İçinde Olmaları,

- OSB Yönetim Şeklinin ve Seçim Sisteminin Baştan Yapılandırılması,

- OSB Yönetimi'nin Daha Faal Olması,

- Firmalara Olan Bilgi Aktarımının Daha Seri Olması,

- Eğitim Politikaları Sanayinin İhtiyacına Uygun Olarak Yeniden Ama Bir An

Önce Planlanmalı,

- Ara Eleman Yetiştirilmesi Teşvik Edilmeli,

- Sanayici Üzerindeki Vergi Yükleri Dünya Ülkeleriyle En Azından Eşitlenmeli,

- Sanayicinin Üretimde Kullandığı Enerji, Dünya Fiyatlarıyla Eş Değer Düzeye Getirilmeli,

-Başlatılan Çalışmaların Uzun Vadeli Düşünülerek ve Süratle Sonuçlandırılması Gerektiğini, belirmişlerdir.

3.6.2. Konya Organize Sanayi (KOS) Bölgesi'ndeki Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri

Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların karşılaştığı başlıca sorunlar ve yetersizlikler, firmalar tarafından önem sırasına;

- Çevre Düzeni, Altyapı, Temizlik,
- OSB Müdürlüğü'nün Faaliyetleri,
- Ulaşım,
- Güvenlik,
- Trafik Hizmetleri, Aydınlatma,
- Sosyal Faaliyetler,
- OSB Bilgi Aktarımı ,
- Arsa Tahsisinin Hızla Yapılmaması,
- Arsa Rantının Önlenememesi,
- OSB'nde Atıl Boş Arsaların Çokluğu,
- PTT, Sağlık ve Bankacılık Hizmetleri,
- OSB Yönetimi İle Firmaların İletişim Eksikliği,
- Elektrik Kesintilerinin Fazlalığı,
- OSB İle İlgili Hukuki Düzenlemelerin Sıklığına Bağlı Olarak Takip ve Öğrenme Sürecinin Zorluğu,
- OSB Müdürlüğü Bünyesinde Yabancı Dil Bilen Eleman Olmaması,
- OSB Müdürlüğü Bünyesinde Teşhir Salonunun Olmaması,
- OSB Müdürlüğü'nün Aşırı Kuralcı Olduğu,
- OSB Müdürlüğü'nün Firmaların Gelişimine Yönelik Teknik ve Laboratuvar Hizmetinin Olmaması,
- OSB'nin Tanıtımının Yeterli Düzeyde Yapılmaması,
- Enerji Maliyetlerinin Yüksekliği,
- Vergi Oranlarının Yüksekliği,
- Genel Olarak Ülkemiz Eğitim Politikasının Uygulamaya ve Sanayinin İhtiyaçlarını Gidermeye Yönelik Olmaması, şeklinde belirtilmiştir.

Firmaların karşılaştığı sorunların çözümü için başlıca öneriler ise;

- OSB Yönetimiyle Firmalar Karşılıklı Daha Çok İletişim İçinde Olmalı,
- Sorunlara Tüm Taraflar Olumlu Katkı Yapmak İçin Çaba Göstermeli,

- Kaynaklar Verimli Şekilde Yine OSB İçin ve Firmalar Tarafından Kullanımı Sağlanmalı,
- Yetki ve Sorumluluğun Dengeli Dağılımı Korunarak Denetim Mekanizmasının Kolay ve Şeffaf Olması Sağlanmalı,
- OSB Yönetimlerinin Yaptığı Hizmetlerden Dolayı Hesap Verilebilirliği Ve Denetlenmesi Sağlanmalı,
- OSB Yönetimlerinin Firmalara Yönelik Bilgi Aktarımı Güncel ve Süratli Yapılmalı,
- Firmalar Gelişen ve Değişen Koşullara Ayak Uydurabilmeleri İçin Bilgi Yüklenimi Açısından Desteklenmeli,
- Firmaların Yönetime ve Karar Mekanizmalarına Daha Fazla Katılımı Sağlanmalı,
- Sanayici Üzerine Yüklenen Enerji ve İstihdam Üzerindeki Vergi Yükleri Azaltılmalı,
- Eğitim Politikaları Sanayicinin İhtiyaçlarıyla Paralel Olacak Şekilde Düzenlenmeli, şeklinde sayılabilir.

Konya’da bulunan Organize Sanayi Bölgeleri’ne genel olarak bakıldığında, I. Organize Sanayi Bölgesi’nin gelişmesini ve büyümesini tamamladığı, fiziki olarak daha fazla büyüme olanağının kalmadığı görülmektedir. I. Organize Sanayi Bölgesi, 2008 yılı Ocak-Temmuz sonu itibariyle 150 küçük ölçekli firmanın faaliyet gösterdiği ve 3323 kişinin istihdam edildiği ve şehrin içinde kalmış bir konumdadır. Yukarıda da yetkililerin belirttiği gibi üretim için yeterli olmamasından dolayı, burada faal olan firmaların daha büyük çaplı üretim yapabilme istekleri II. ve III. OSB’nin kurulmasına yol açmıştır. II. ve III. OSB’nin kurulması sonucu öncelikle I. OSB’inde faal olan firmalar, yeni kurulan OSB’lere yerleşerek üretimlerine buralarda devam ettirmişlerdir. Zamanla bu OSB’lerinde yetersiz kaldığı görülerek IV.OSB’sinin kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Konya’daki OSB’lerin kuruluş ve gelişim süreçleriyle OSB yetkililerinin görüşleri dikkatli bir şekilde analiz edildiğinde, OSB’lerin önemli gelişmeler gösterdiği inkar edilemez bir gerçektir. Ancak gelişmelerin yeterli olduğunu, yapılması gereken fazla şeyler kalmadığını söylemek ise aşırı iyimserlik olacaktır.

Fiziki büyümesini tamamlamış I. OSB ve burada faaliyet gösteren firmaların, artık belirli fiziki alanda nasıl daha verimli ve rantabl üretim yapılabilirliğinin uğraşısını vermelerinden başka çareleri bulunmamaktadır. Burada I. OSB Müdürlüğü yetkililerine düşen görev, OSB'nin ve firmaların sorunlarını firmalarla karşılıklı görüş alış verişi içine girerek, birlikte bir an önce çözebilmek için var güçleriyle çalışmasıdır.

KOS Bölgesi'nde ise firmalar belli bir üretim kapasitesiyle faaliyetlerine devam ederken, II. OSB ve özellikle III.OSB'nde boş sanayi parsellerinin bulunması, üstelik fabrika ve benzeri yerlerin yapım çalışmalarının uzun sürmesi, buna karşın IV. OSB'ndeki sanayi parsellerinin dağıtılması çalışmalarına başlanmasının mantığı anlaşılammaktadır. Bir tarafta sanayi arsaları boş dururken diğer yandan sanayi arsalarının dağıtılmaya çalışılması, arsa rantının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. KOS Bölgesi Müdürlüğü yetkilileri diğer konular yanında özellikle sanayi arsaları dağıtımının tamamlanması, yapımı süren fabrika inşaatlarının kısa sürede tamamlanması ve faaliyete geçirilmesi için çalışmalara bir an önce başlamalıdır. KOS Bölgesi'nde alınması gereken daha çok yol olduğunu, yetkililer tarafından KOS Bölgesi'nin tam olarak faaliyete geçtiğinde halen yaklaşık 15 bin olan istihdam sayısının 60 bine ulaşacağını belirtilmesi de, zaten ortaya koymaktadır.

3.7. Konya Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri

Konya'da OSB'lerde faaliyette bulunan firmaların yaşadığı başlıca sorunlar ve çözüm önerileri toplu olarak,

Sorunlar;

Güvenlik, yolların ve çevrenin temiz olmaması, altyapı hizmetlerinin yetersizliği, elektriklerin sık sık kesilmesi, OSB içindeki ulaşımın düzensizliği, eğitim politikalarının sanayicilerin ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmaması, enerji maliyetlerinin yüksek olması, vergi oranlarının yüksekliği, aydınlatmanın yetersizliği, kalifiye eleman eksikliği, doğalgaz dönüşüm ücretinin pahalı olması, belediye ile OSB arasındaki sıkıntıların firmaları olumsuz etkilemesi, osb faaliyetleri yetersizliği, ulaşım, trafik hizmetleri, aydınlatma, OSB Müdürlükleri'nin bilgi aktarımının yetersizliği, arsa tahsisinin hızla yapılmaması, arsa rantının önlenememesi, OSB'nde atıl boş arsaların çokluğu, PTT, sağlık ve bankacılık

hizmetlerinin yetersizliği, OSB yönetimi ile firmaların iletişim eksikliği, OSB ile ilgili hukuki düzenlemelerin sıklığına bağlı olarak takip ve öğrenme sürecinin zorluğu, OSB Müdürlüğü bünyesinde yabancı dil bilen eleman olmaması, OSB Müdürlüğü bünyesinde teşhir salonunun olmaması, OSB Müdürlüğü'nün aşırı kuralcı olması, osb müdürlüğü'nün firmaların gelişimine yönelik teknik ve laboratuvar hizmetinin olmaması, OSB'nin tanıtımının yeterli düzeyde yapılmaması, genel olarak ülkemiz eğitim politikasının uygulamaya ve sanayinin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olmaması;

Çözümler;

Güvenlik sorununun OSB yönetimiyle karşılıklı görüşülerek çözüme kavuşturulması, OSB yönetimiyle firmaların daha fazla işbirliği içinde olmaları, OSB yönetim şeklinin ve seçim sisteminin baştan yapılandırılması, OSB yönetimi'nin daha faal olması, firmalara olan bilgi aktarımının daha seri olması, eğitim politikaları sanayinin ihtiyacına uygun olarak yeniden ama bir an önce planlanmalı, ara eleman yetiştirilmesi teşvik edilmeli, sanayici üzerindeki vergi yükleri dünya ülkeleriyle en azından eşitlenmeli, sanayicinin üretimde kullandığı enerji, dünya fiyatlarıyla eş değer düzeye getirilmeli, başlatılan çalışmaların uzun vadeli düşünülerek ve süratle sonuçlandırılmalı, kaynaklar verimli şekilde yine osb için ve firmalar tarafından kullanımı sağlanmalı, yetki ve sorumluluğun dengeli dağılımı korunarak denetim mekanizmasının kolay ve şeffaf olması sağlanmalı, OSB yönetimlerinin yaptığı hizmetlerden dolayı hesap verilebilirliği ve denetlenmesi sağlanmalı, firmalar gelişen ve değişen koşullara ayak uydurabilmeleri için bilgi yüklenimi açısından desteklenmeli, firmaların yönetime ve karar mekanizmalarına daha fazla katılımı sağlanmalı, olarak sayılabilir.

SONUÇ

Hammadde ve yarı mamüllerin ürün haline dönüştürülme süreci demek olan sanayinin gelişmişlik kavramıyla eş anlamda kullanılması, ekonomik gelişmeyle sanayileşme arasındaki bağı ne kadar güçlü olduğunu ve sanayinin önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Artık ülkeler arasındaki gerçek savaşın ekonomide en güçlü olmak adına yapıldığı 21. yüzyılda, ülkelerin dünya politikalarında etkin rol oynamaları ile sanayileşme yolundaki gelişmişliklerinin doğru orantılı olması, sanayi sektöründe gelişmenin önemini göstermektedir. Hiçbir ülke yoktur ki, sanayisi geri olduğu halde dünya üzerinde etkili olsun.

Sanayileşmenin önemini kavrayarak bir an önce sanayileşmek isteyen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, kısa zamanda sanayileşmede nasıl hızla yol alabiliriz uğraşısına girmişlerdir. Organize Sanayi Bölgeleri, sanayileşme çabalarına paralel olarak, küçük sanayi tesislerinin ve atölyelerin, kentlerin çeşitli yerlerinde ulu orta, düzensiz ve bilinçsiz bir şekilde serpilmeleri, belli bir süre sonra çevre kirlenmesi, hava kirliliği, trafik sıkışıklığı, tarım arazilerinin yok edilmeye başlanması, alt yapı ve yolların bozulması gibi nedenlerle, kentlerin yaşam biçimlerini olumsuz etkilemeye başlamalarının bir sonucu adeta bir zorunluluk gereği ortaya çıkan Organize Sanayi Bölgeleri, sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, imalat sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmeleri ve geliştirilmeleri amacıyla, sınırları tasdikli arazi parçalarının gerekli altyapı hizmetleriyle ve ihtiyaca göre tayin edilecek sosyal tesisler ve teknoparklar ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgeleri biçiminde tanımlanmıştır.

Ülkemiz, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet ekonomisine devrolunan genel sanayi yapısı, Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar 85 yıllık zaman diliminde tarım ülkesi özelliğinden kurtulmaya çalışan, gelişmekte olan ülkeler grubundan gelişmiş ülkeler sınıfına atlamaya çalışan, dünyanın dört bir yanına sanayi ürünleri başta olmak üzere bir çok ürünü ihraç edebilen bir ülke konumuna gelmiştir.

Ülkemiz sanayinin başlıca sorunları genel olarak; sanayide kullanılan enerji, vergi, sigorta maliyetlerinin yüksek olması, Teşvik Politika uygulamalarında hatalar

yapılması ve rekabet gücü düşük sektörlere kaynak aktarılması, Eğitim politikalarının sınai gelişim süreciyle uyumlu olmaması, Kayıt dışı ekonominin yaygın olması, AR-GE harcamaları ve marka oluşturma bilincinin yetersiz olması,

Başlıca çözüm önerileri; sanayi envanteri doğru verilere dayanılarak çıkarılmalı, yeni bir sanayi politikası ve stratejisi oluşturulmalı, Teşvikli iller yasası acil olarak yeniden ele alınmalı, Bölgelerin ve illerin sahip olduğu avantajlar göz önüne alınarak bölgesel hatta ilsel ve sektörel teşvikler getirilmeli, İthalatı ikame eden ve ihracat kapasitesi bakımından dünya ile rekabet edebilecek potansiyeli olan sektörler ekonomik olarak desteklenmeli, Devlet ve KOBİ'ler yoğun bir şekilde ve sürekli olarak işbirliği içinde olmalı, KOBİ'lere uzun vadeli ve düşük maliyetli kredi olanakları tanınmalı, Firmaların AR-GE ve yenilik (innovation/inovasyon) sağlayacak alanlara yapılan yatırımlar artırılmalı, Marka bilinci oluşturulmalı ve geliştirilmeli, Üretici üzerindeki girdi maliyetleri azaltılmalı, Kayıt dışı ve haksız rekabetin önüne geçilmeli, Sanayinin gerektirdiği ara eleman ihtiyacını karşılayabilecek ve sınai gelişime paralel eğitim programı hazırlanarak hemen uygulamasına geçilmeli, Eğitim sistemi en baştan düzenlenerek ve çocukların küçük yaşlardan istek ve yeteneklerine uygun alanlara yönlendirilmesini sağlayacak sistemler geliştirilerek, Mesleki eğitim liseleri ve meslek yüksek okullarına girişlerini özendirerek kararlar alınıp acilen uygulanmasına geçilmeli,

Ülkemiz sanayinin olumlu ve avantajları; AB, BDT, Orta Doğu ülke pazarlarına olan coğrafi yakınlığı, Yapısal reformların sürdürülmesi, Yüksek enflasyon beklentisinin kırılmış olması, Özel sektörün ekonomideki payının artması şeklinde sayılabilir.

1896 yılında İngiltere'de dünyada ilk uygulaması görülen Organize Sanayi Bölgeleri uygulamaları, 1950'li yıllardan sonra gelişmekte olan ülkelerde geniş uygulama alanı bulmuştur. Bu ülkeler OSB yoluyla sanayilerini geliştirmeye çalışırken, OSB'lerin kurulduğu bölgelerde ekonomiye olan katkılarını gördükten sonra sadece kendi ülkelerindeki yatırımcıları OSB'ne toplamaya çalışmakla ve personelini eğiterek kalifiye duruma getirmekle kalmamış, küreselleşmeyle büyük bir köy haline gelen dünyamızdaki yabancı ülkelerdeki tüm yatırımcıları kendi ülkelerine çekebilmek için her türlü muafiyet ve teşviklerde adeta birbirleriyle yarışır durumuna gelmişlerdir.

Ülkemizde sanayinin gelişmesinin planlama ve Organize Sanayi Bölgeleri aracılığıyla teşvik edilmesi görüşünün benimsenmesi sonucu, ilk OSB uygulaması 1961’de alt yapı çalışmalarına başlanan ve 1966 yılında işletmeye açılan Bursa Organize Sanayi Bölgesi ile görüldü ve 1964 yılından itibaren Konya, Manisa, Bartın ve Ankara Organize Sanayi Bölgeleri’nin kurulması planlanarak Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri’nin yaygınlaşmasının önü açıldı. 1962-1994 yıllarını kapsayan dönemde, 120 adet Organize Sanayi Bölgesi’nin yapımına başlanmış, bunlardan 8432 ha. büyüklüğünde 35 adet, 1994-1999 döneminde 11839 ha. büyüklüğünde 48 adet Organize Sanayi Bölgesi’nin altyapısı tamamlanmış, 2008 yılı Ekim ayı itibariyle tüzel kişilik almış 249 OSB’inde 1.5 milyon kişi istihdam edilmektedir.

Ülkemizdeki Organize Sanayi Bölgeleri uygulamaları ve geçirdiği süreç göz önüne alındığında karşılaşılan başlıca sorunlar; Bürokrasinin Fazla Olması, Kurumlar Arasındaki Görüş Ayrılıkları, Subjektif Kriterlerin Varlığı, Denetimlerin Yetersizliği, İnternet Altyapılarının Yetersizliği, Altyapı Ödenek Yetersizliği, OSB’lerin Yer Seçimi Sürecinin Uzaması;

Ülkemizdeki OSB uygulamalarında karşılaşılan sorunlara karşın sunulabilecek çözüm önerileri; Tüm OSB’leri kucaklayacak yeni bir Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hazırlanmalı, OSB’lerin internet bağlantısı ve elektronik ortamda iletişim olanakları artırılmalı, Kuruluş aşamasında olan OSB’lerin ihtiyaçlarına göre internet alt yapısının oluşturulması için, kendi sistemini kuran OSB’lerden teknik yardım alınmalı, Ortak veri tabanı oluşturulmalı ve toplanan veriler kullanılabilir ortamlara taşınmalı, Yurtiçi ve yurtdışında OSB’lerin tanıtımları yapılmalı ve fuarlara toplu olarak katılımları organize edilmeli, Avrupa’daki endüstri bölgeleri örnekleri incelenerek bir model oluşturulmalıdır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında ekonomisi sadece tarım ve dokuma sanayisine dayalı olan Konya’nın, günümüzdeki ihracatı 4.2 milyon dolardan 631 milyon dolara, dış ticaret hacmi 1,3 milyar dolara, Konya Sanayi Odası’na kayıtlı firma sayısı 491’den 1505’e, ihracat yapan firma sayısı 276’dan 833’e, ithalat yapan firma sayısı 90’dan 803’e yükselmesi, sanayi ürünleri ağırlıklı olmak üzere 66 farklı fasıl ve ürünü başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın 131 farklı ülkesine ihraç

edebilen konuma gelmesi, sanayileşmede önemli gelişmeler katettiğini göstermektedir.

Konya sanayinin ve firmaların içinde bulunduğu başlıca sorunlar; Aynı işkolunda faaliyet gösteren firma sayılarının fazla olması, İşletme kredisi ve teşviklerin yeterli şekilde kullanılmaması, Kalifiye personelin istenilen seviyede olmaması, Araştırma Geliştirme çalışmalarının öneminin tam kavranamaması, İl'in sosyal, kültürel ve sınai özelliklerinin tanıtımının hem ulusal hem de uluslararası bazda yeterli düzeyde yapılamaması, Kurumsallaşmanın istenilen düzeye ulaşamaması, Hızla gelişen ve yayılan bilginin yeterli verimlilikte kullanılamaması;

Konya ve Konya sanayisinin sorunların çözümüne yönelik başlıca öneriler ise, Pazarlamaya Önem Verilmeli, Kurumsallaşma'nın Başarılmalı, Kazanımlar Sanayi'de Değerlendirilmeli, Sanayicilerin hem Mesleki hem de genel olarak Bilgi Seviyeleri Artırılmalı, Tanıtıma Önem Verilmeli, Üniversite Sanayi İşbirliği ve AR-GE Yatırımları Geliştirilmeli, Kalite Kontrolün Her Aşamada Yapılmalı, Konya Ovaları Projesi (KOP), Mavi Tünel Projesi, Yeni Üniversite'lerin Kurulması Gerçekleştirilmeli, Konya'nın çevre İl ve Bölgelere gelişmiş yollarla yeterli düzeyde bağlantısı sağlanmalı, Ankara-Konya Hızlı Tren Projesi ile Sivil Havaalanı'nın Yapılması gibi projeler bir an önce Konya'ya kazandırılmalıdır.

Ekonomisi öncelikle tarıma dayanan, daha sonra tarımda kullanılan tarımsal araçları kendi bünyesinde üretip tarımsal sanayi de öne çıkan, sanayileşme çabalarının 1950 yıllarında başladığı Konya Belediyesi tarafından teşebbüsüne 1966'da başlanan ve 150 hektar alan üzerinde 1967-1970 yılları arasında tamamlanarak hizmete giren Konya I. Organize Sanayi Bölgesi'yle Konya'da, Organize Sanayi Bölgesi süreci başladı. Konya sanayicisinin büyüme, daha fazla üretim satma isteği ve bunun yanı sıra I. Organize Sanayi Bölgesi'nin fiziki olarak artık daha fazla genişleme olanağı kalmaması sonucu, 15.07.1976 tarihinde uygun görülerek 15655 sayılı ve 23 Temmuz 1976 tarih Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla II. Organize Sanayi Bölgesi, Konya II. Organize Sanayi Bölgesi tevsî alanı olarak kurulması Bakanlar Kurulu'nun 17 Mayıs 1996 tarih ve 22639 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanmasıyla III.OSB kuruldu.

2007 yılı Haziran ayı itibariyle 300 firmanın faaliyet gösterdiği ve yaklaşık 15 bin kişinin istihdam edildiği ve yılda 500 milyon Euro ekonomik girdinin sağlandığı

KOS Bölgesi'nde başlıca üretim yapılan sektörler; gıda, dokuma ve giyim, orman, kâğıt, basım, rezerve kauçuk, deri mamulleri, lastik, plastik, kimya, ısı cam, demir ve çelik, demir dışı metaller, madeni eşya, elektriksiz makineler, elektrikli makineler, elektronik, otomotiv parçaları imalat sanayi, tarım alet ve makineleri olarak sıralanabilir.

Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların karşılaştığı sorunlar; Çevre Düzenlemesinin Yetersizliği, Yolların ve çevrenin temiz olmaması, Elektriklerin sık sık kesilerek üretimi olumsuz etkilemesi, OSB içindeki ulaşımın düzensizliği, Eğitim politikalarının sanayicilerin ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmaması, Enerji maliyetlerinin ve vergi oranlarının yüksek olması şeklinde sıralanabilir.

Konya Birinci Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların sorunlarının çözülmesine yönelik öneriler ise, OSB yönetimiyle firmalar daha fazla işbirliği içinde olmalı, OSB yönetim şekli ve seçim sistemi baştan yapılandırılmalı, OSB Yönetimi daha faal olmalı, Firmalara olan bilgi aktarımı daha süratli olmalı, Eğitim politikaları sanayinin ihtiyacına uygun olarak yeniden ama bir an önce planlanmalı şeklinde sıralanabilir.

Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların karşılaştığı sorunlar aşağıda belirtilmiştir.

Ulaşımın Yetersizliği, Sosyal Faaliyetlerin Yetersizliği, PTT, sağlık ve bankacılık hizmetlerinin yetersizliği, OSB Yönetimi ile firmalar arasındaki iletişim eksikliği, OSB Müdürlüğü bünyesinde teşhir salonunun olmaması, OSB Müdürlüğü'nün firmaların gelişimine yönelik Teknik ve Laboratuvar hizmetinin olmaması, OSB'nin tanıtımının yeterli düzeyde yapılmaması, Enerji ve vergi oranlarının yüksekliği, Eğitim politikalarının uygulamaya yönelik olmaması.

KOS Bölgesi'nde bulunan firmaların karşılaştığı sorunların çözümüne yönelik başlıca öneriler ise;

OSB Yönetimiyle firmalar karşılıklı daha çok iletişim içinde olmalı, Sorunlara tüm taraflar olumlu katkı yapmak için çaba göstermeli, Yetki ve sorumluluğun dengeli dağılımı korunarak denetim mekanizmasının kolay ve şeffaf olması sağlanmalı, OSB yönetimlerinin firmalara yönelik bilgi aktarımı, güncel ve süratli yapılmalı, Firmaların yönetime ve karar mekanizmalarına daha fazla katılımı

sağlanmalı, Sanayici üzerine yüklenen enerji ve istihdam üzerindeki vergi yükleri azaltılmalı, Eğitim politikaları sanayicinin ihtiyaçlarıyla paralel olacak şekilde düzenlenmeli şeklinde sıralanabilir.

Konya’da bulunan Organize Sanayi Bölgeleri’ne genel olarak bakıldığında, Birinci Organize Sanayi Bölgesi’ndeki firmaların gelişmesini ve büyümesini tamamlayarak fiziki büyüme olanağının kalmaması ve büyüme istekleri KOS Bölgesi’nin kurulmasını sağlamış ve öncelikle I. OSB’inde faal olan firmalar, yeni kurulan KOS Bölgesi’ne yerleşerek üretimlerini burada sürdürmüşlerdir. Zamanla bu KOS Bölgesi’nde yetersiz kaldığı görülerek IV. OSB’sinin kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Konya’daki OSB’lerin kuruluş ve gelişim süreçleri incelendiğinde, OSB’lerin önemli gelişmeler gösterdiği kabul edilmekle birlikte, gelişmelerin yeterli olduğunu söylemek de mümkün değildir.

Konya Organize Sanayi Bölgeleri’nde faaliyet gösteren firmaların ve sahiplerinin ekonomik ve sosyal durumları ortaya konularak çözüm yollarının gösterilmesi amacıyla yapılan anket uygulamasından elde edilen verilere göre firmalar ve sahiplerinin tüm özellikleri göz önüne alınıp genel olarak değerlendirildiğinde, firma sahiplerinin bir yandan babalarından, dedelerinden gördükleri geleneksel üretim yöntem ve alışkanlıklar ile günümüz iktisadi koşullarının gerektirdiği ve ayakta kalabilmek için gereklerini yapmak zorunda oldukları rekabetçi, yenilikçi, bilim ve teknolojiye dayalı modern yönetim ve üretim yöntemlerini uygulamakla uygulamamak arasında bir ikilem içerisinde kalmış durumdadırlar. OSB’lerdeki firmaların, hızla gelişip büyümeleri açısından adeta kanatlanıp uçmak ile uçamamak arasında kaldığı bu eşik noktasını atlayabilmesi için, OSB Müdürlükleri ile Sanayi Odası, Ticaret Odası gibi sivil toplum kuruluşları olmak üzere Konya’daki tüm kurum ve kuruluşların yetkilileri, firmaların düşünce ufkunu genişletmek, teorik, teknik ve pratik bilgi donanım düzeylerini yükseltmek, modern yönetim ve üretim metotlarının uygulanmasını sağlamak için, firmalara yönelik mesleki eğitim ve yabancı dil programları düzenleyerek firmaları dünya rekabet koşullarına hazırlama görevini üstlenmeli, Konya’nın çıkarları en önde tutulmalı, kısaca Konya’da bulunan kamu, özel, yarı kamu niteliğindeki tüm kurum ve kuruluşlar arasında bilgi akışı sağlanarak ortak akıl oluşturulmalıdır.

EK: Anket Formu Örneği

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sayın Firma Yetkilisi;

Bu doktora çalışması; Konya Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren firmaların, iktisadi açıdan geçmişten günümüze gelişim sürecini öğrenmek, içinde bulunduğu iktisadi durumu ortaya koymak, firmaların geleceğe yönelik beklenti ve önerilerini tesbit ederek Konya Organize Sanayisi'nin ve dolayısıyla Konya Sanayi'sinin gelişmesine katkı yapmak amacıyla yapılmaktadır.

Çalışmamızın başarısı ve Konya Organize Sanayisi'nin durumunun gerçek anlamda tespit edilmesi ve geleceğe yönelik doğru sonuçlara ulaşmamıza ışık tutabilmesi, ancak sizlerin anketimize ilgi göstererek, bilgiye ulaşmamıza yardımcı olduğunuz ölçüde mümkün olacaktır. Bu doğrultuda ilgi ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Saygılarımızla;

Prof. Dr. Serdar ALTINOK
Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölüm Başkanı

Önemli Not:

Araştırma anketi olması nedeniyle firma ünvanları ve kişisel bilgiler, hiçbir şekilde yayınlanmayacaktır.

KONYA OSB FİRMALARININ EKONOMİK DURUM TESPİT ANKETİ

İşyerinizin Ünvanı : .....

İşyerinizin Ana Faaliyet Konusu: .....

Ticaret Sicil No : .....

İşyerinizin Tel. No. : .....

İşyerinizin Faks No. : .....

İşletmenizin Kuruluş Yılı : .....

Faaliyet Gösterdiği OSB : 1. OSB / ( ) 2. OSB / ( ) 3 . OSB / ( )

I - FİRMA SAHİPLERİYLE İLGİLİ KONULAR

- Yaşınız :
- Memleketiniz :
- Baba Mesleği : ( ) Çiftçi ( ) İşçi ( ) Memur ( ) Tüccar ( ) Sanayici
( ) Diğer .....
- İşletmenizin Hukuki Niteliği : ( ) Anonim Şirket ( ) Limited Şirket ( ) Kollektif Şirket
( ) Komandit Şirket ( ) Şahıs İşletmesi ( ) Diğer
- Şuan yaptığımız işi nasıl kurdunuz? ( ) Baba Mesleği ( ) Ortaklık Yaptım
( ) Eğitimini Aldım ( ) Çıracılıktan Bu Duruma Getirdim. ( ) Diğer

6. Firma Sahiplerinin Öğretim Durumu / Mezun / 2006

Lisansüstü	Üniversite	MYO	Meslek / Teknik Lise	Düz Lise	İlkokul

7. Bildiğiniz Yabancı Dil / Diller :

II. İSTİHDAMLA İLGİLİ KONULAR

8. Firmanızda Ücretle Çalışan Personel Sayısı Kaçtır?

1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006

9. Çıkarmak Zorunda Olduğunuz Personel Sayısı; Adet

1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006

10. Personel Çıkarmanızın Nedenlerini Önem Sırasına Göre Yazınız.

- a)..... b)..... c) .....
- d)..... e)..... f) .....

11. İşletmenizde Çalışan Personelin Öğrenim Durumu (Mezun) / Sayısı

Adet	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Lisans Üstü	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Üniversite	/	/	/	/	/	/	/	/	/
MYO	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Meslek / Teknik Lise	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Düz Lise	/	/	/	/	/	/	/	/	/
İlkokul	/	/	/	/	/	/	/	/	/

12. Hizmet İçi Eğitim İçin (Mesleki ve Kişisel Gelişim) Yıllık Bütçenizin Ne Kadarını Ayırdınız / Ayırıyorsunuz ? (% Olarak)

( ) Bütçe Ayırıyorum. ( ) Bütçe Ayırmıyorum. ( ) Bilmiyorum.

1990	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007

13. AR - GE İçin Yıllık Bütçenizin Ne Kadarını Ayırdınız / Ayırıyorsunuz ? (% Olarak)

( ) Bütçe Ayırıyorum. ( ) Bütçe Ayırmıyorum. ( ) Bilmiyorum.

1990	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007

14. Personelinize Verdiğiniz Aylık Net Maaş Nedir? (İkramiye / Mesai Hariç) (Mezun)

Eğitim Düzeyi	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2005	2006
Lisans Üstü									
Üniversite									
MYO									
Meslek / Teknik Lise									
Düz Lise									
İlkokul									

III. FİRMAYLA İKTİSADİ KONULAR

15. Aşağıdaki konularda firmanızda ne gibi gelişmeler oldu? 2007 yılı için beklentileriniz nedir?

	2005			2006			2007 Beklentileriniz		
	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı	Artacak	Aynı Kalacak	Azalacak
Üretim									
İç Satışlar									
Dış Satışlar									
Yeni Siparişler									
İstihdam									

16. Aşağıda belirtilen dönemler itibariyle firmanızın ortalama üretim kapasite kullanım oranını işaretleyiniz. (Yıllık Ortalama)

	1990	1995	2000	2001	2002	2004	2005	2006
0-30								
30-50								
50-60								
60-70								
70-80								
80-90								
90-100								

17. Firmanız İhracat ve / veya İthalat yapıyor mu?

İhracat : ( ) Evet ( ) Hayır, ise Neden; .....

İthalat : ( ) Evet ( ) Hayır, ise Neden; .....

18. Eğer ihracat yapıyorsanız miktarını yazınız.

\$	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İhracat											

19.2006 yılı ilk yarısında, ihracatınızın döviz cinslerine göre dağılımı ne oldu ?

%	1986	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dolar											
Euro											
Diğer											

20. İhracat Yaptığınız Ülkeler ? (Önem Sırasına Göre) .....

21. Eğer ithalat yapıyorsanız miktarını yazınız.

(100.000) \$	1986	1990	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
İthalat											

22. İthalat Yaptığınız Ülkeler ? (Önem Sırasına Göre) .....

23. 1990 – 2006 döneminde ithal girdilerinizin döviz cinslerine göre dağılımı ne oldu?

%	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dolar											
Euro											
Diğer											

24. Kullandığımız sermaye kaynaklarını işaretleyiniz. (önem sırasına göre 1, 2, 3 şeklinde)

- ( ) Özkaynak ( ) Yurtdışı Finans Kurumu
( ) Ticari Bankalar ( ) Factoring
( ) Eximbank ( ) Leasing
( ) Yatırım ve Kalkınma Bankaları ( ) Varsa Diğer .....

25. Firmanızda özkaynak ve diğer tüm dış kaynakların, toplam kaynaklara (varlığa) oranını belirtiniz.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Özkaynak											
Dış Kaynaklar											
Borçlar Toplamı											

26. Yıllara Göre göre kar oranlarınızda nasıl bir gelişme yaşandı ?

	1985	1990	1995	2000	2005	2006
Geçen Yıla Göre Daha Yüksek Oldu						
Geçen Döneme Aynı Döneme Göre Düştü						
Aynı Düzeyde Kaldı						
Zarar Ettik						

27. Bugünkü ekonomik konjonktür içinde finansman temini konusunda bir sorunuz var mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır

28. Finansman sorunuz var ise aşağıda sıralanan nedenlerden en önemli gördüğünüz üçünü işaretleyiniz. (Önem Sırasına Göre / 1, 2, 3 Şeklinde)

- ( ) Kredi bulamamak ( ) İşletme sermayesi ihtiyacının hızla artışı
( ) Kredi maliyeti yüksekliği ( ) Sektördeki teşviklerin azalışı
( ) Öz kaynak yaratamamak
( ) Diğer (açıklayınız) .....

29. Toplam kullandığınız krediler içinde döviz ya da dövize endeksli kredilerin oranını işaretleyiniz.

%	0-9	10-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-89	90-100
Döviz ya da döviz endeksli kredi payı									

30. Teşvik Kredilerinden faydalaniyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır

31. Ürettiğiniz Ürünün niteliği nedir?

( ) Taklit / Fason ( ) Kendi Buluşum ( ) Yurtiçi Sipariş ( ) Yurtdışı Sipariş
( ) Diğer.....

32. 1985 - 2006 döneminde ne tür sabit sermaye yatırımları gerçekleştirdiniz?

%	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2005	2006
Yatırım yapmadık								
Modernizasyon yatırımı yaptık								
Yeni yatırıma girdik								
Şirket satın aldık								
Yurt dışında yatırım yaptık								
Ülke								

33. 1990 / 2006 dönemi için stoklarınızla ilgili size uygun değerleri işaretleyiniz. (%)

Miktar olarak	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı	Değer olarak	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı
1990				1990			
1995				1995			
2000				2000			
2003				2003			
2004				2004			
2005				2005			
2006				2006			

34. 2006 yılında firmanızda önceki 5 yıllık döneme göre aşağıda sıralanan hangi alanlarda iyileşme sağladınız? (Önem sırasına Göre; 1,2,3... şeklinde)

( ) Yeniden yapılandık ( ) Yeni ürün geliştirdik ( ) Karlılığımızı artırdık
( ) Ürün kalitemizi yükselttik ( ) İşgücü verimliliğimizi artırdık
( ) Sermaye verimliliğimizi artırdık ( ) Maliyetlerimizi gözden geçirdik ve düşürdük
( ) İnsan kaynaklarımızın niteliğini geliştirdik ( ) İhracatı öğrendik, dış pazarlara açıldık
( ) Teknolojimizi yeniledik, geliştirdik ( ) AR-GE çalışmalarına başladık
( ) Diğer (açıklayınız).....

35. İşletmenizin rekabet gücü bakımından 2002 – 2006 döneminde temel sorunlarını önem sırasına göre sıralayınız. ? (1, 2, 3 şeklinde)

- ( ) Kalifiye Eleman Sıkıntısı ( ) Enerji Maliyetlerinin Yüksekliği
( ) Vergi Yükünün Yüksekliği ( ) Kredi Faizlerinin Yüksekliği
( ) Bürokrasinin Fazla Olması ( ) Sermaye Yetersizliği
( ) Yurtdışına Açılmamak ( ) Marka Bilincinin Olmaması
( ) Varsa Diğer Sorunlar:

36. Ulusal Fuarlara Stand Bazında Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

37. Ulusal Fuarlara Gezi Amaçlı Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır
( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten Fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

38. Uluslararası Fuarlara Stand Bazında Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten Fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

39. Uluslararası Fuarlara Gezi Amaçla Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır
( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten Fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

40. Ulusal Bazda İş Gezilerine Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten Fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

41. Uluslararası Bazda İş Gezilerine Katılıyor musunuz?

- ( ) Evet; ise Yılda Kaç Kez; ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 3'ten Fazla
( ) Hayır; ise Nedenleri; .....

42. Ulusal ve uluslararası fuar, gezi, stand bazında katılımlarda ve iş gezilerinde hangi kurum / kurumlardan daha fazla ilgi görüyorsunuz? (Önem Sırasına Göre; 1,2,3 şeklinde)

- ( ) Kendim İmkanlarımla Gidiyorum ( ) Konya Sanayi Odası ( ) Konya Ticaret Odası
( ) İşadamları Dernekleri Aracılığıyla ( ) Başka İllerdeki Ticaret / Sanayi Odası
( ) Diğer.....

43. Firmanızın Yabancı Ortaklığı Var mı ?

- ( ) Evet ( ) Hayır

44. Firmanız Açısından Yabancıların Ortaklığına Bakışınız?

- ( ) Çok Olumlu ( ) Olumlu ( ) Olumsuz ( ) Şartlara Göre Olabilir
( ) Fikrim Yok

45. Üniversite – Sanayi İşbirliği sizce gerekli mi ? ( ) Evet ( ) Hayır

46. Üniversite – Sanayi İşbirliği sizce şu an yeterli mi ? ( ) Evet ( ) Hayır
47. Cevabınız “ Hayır “ ise bu durumun sebepleri neler olabilir ?
- ( ) Üniversite Bizimle İşbirliği Yapmada Çok İstekli Değil.
- ( ) Üniversiteyle İşbirliği Yapma Konusunda Girişimde Bulunmadık.
- ( ) Akademisyenler İş Dünyasının Sorunlarından Uzak, Gelişmeleri Takip Edemiyorlar.
- ( ) Akademisyenlerin Danışmanlık Maliyeti Çok Yüksek, Hizmet Alamıyoruz.
- ( ) Diğer.....
48. İlimizdeki Üniversite Mezunları Nitelik, Kalite ve İhtiyaç Duyulan İş Alanlarına Uygunluk Bakımından Nasıl Buluyorsunuz?
- ( ) Çok Yeterli ( ) Yeterli ( ) Az Yeterli ( ) Yetersiz ( ) Çok Yetersiz

IV. KONYA OSB İLE İLGİLİ KONULAR

- 49) Bölge Müdürlüğü personeli ve yetkilileri ile zamanında ve kolaylıkla iletişim kurulabilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 50) Yapılan işlerde Bölge Müdürlüğü personeli ve yetkililerinin işe hâkimiyet derecesinin sizin ihtiyaç ve beklentilerinize cevap verebilmesi,
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 51) Sunulan hizmetlerin kalitesinin sizin ihtiyaç ve beklentilerinize cevap verebilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 52) Sağlık Hizmetlerinin Karşlanması
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 53) Sorunlara çözüm bulmada yeterlilik
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 54) OSB elektrik şebekesinden kaynaklanan arızalara zamanında müdahale edilmesi ve giderilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 55) Elektrik faturalarının zamanında gönderilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 56) Elektrik şebekesinin bakım ve onarımları nedeni ile OSB tarafından yapılan elektrik kesintileri ile ilgili bilgilendirmelerin zamanında yapılması
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 57) Elektrikle İlgili Her Türlü Talebinizin Karşlanması Durumu
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 58) Su arızalarının zamanında giderilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 59) Su faturalarının zamanında gönderilmesi
- ( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok

- 60) Su kesintileri ile ilgili bilgilendirmenin zamanında yapılması
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 61) İçme suyu kalitesi ile ilgili görüşünüz
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 62) Kanalizasyon tıkanıklarının zamanında giderilmesi
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 63) Su İle İlgili Her Türlü Talebinizin Karşılanması Durumu
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 64) Yolların bakımı ve aydınlatılması
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 65) Trafik işaretlerinin yeterliliği
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 66) Yeşil alanların bakımı ve peyzaj çalışmaları
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 67) Genel çevre temizliğinin sağlanması ve çöplerin toplanması
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 68) İtfaiyenin zamanında müdahalesi
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 69) Genel güvenlik önlemlerinin yeterliliği
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 70) Spor Tesislerinde düzenlenen faaliyetler
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
- 71) Yazılı ve/veya sözlü taleplerin karşılanması
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
72. ADSL İnternet Erişiminiz
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
73. Genel Olarak Taleplerin karşılanma Yeterliliği
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
74. Genel Olarak Tüm Hizmetler Hakkındaki Görüşünüz
( ) Çok iyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Fikrim yok
75. Şu an itibariyle sizce OSB'nin sorunları nelerdir? (önem sırasına göre)
- a)
b)
c)
d)
76. Bu sorunların çözümüne yönelik önerileriniz neelerdir? (önem sırasına göre)
- a)
b)
c)
d)

77. 2007 - 2010 döneminde yatırım yapmayı planlıyor musunuz?

- ( ) Yurtiçi ( ) Evet
( ) Hayır; ise Nedenleri .....
( ) Yurtdışı ( ) Evet ; ise Hangi Ülke .....
( ) Hayır; ise Nedenleri .....

78. 2007 – 2010 döneminde işletmenizde yatırım yapmayı düşündüğünüz alanları işaretleyiniz.

( ) Teknoloji yenileme	( ) Yabancılarla ortaklık kurma
( ) AR-GE çalışmalarına yönelme	( ) Pazarlama işlevlerinde etkinliği artırma
( ) Ürün geliştirme	( ) Verimliliği artırma
( ) Ürün kalitesini geliştirme	( ) İnsan kaynaklarını geliştirme
( ) Ölçek büyütme	( ) Bilişim teknolojisi
( ) Sektörde birleşmeler	( ) Diğer.....

Formu Dolduran Kişinin;

Adı ve Soyadı :

Görevi / Unvan :

Telefon No (İş / GSM) :

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

ARDOĞAN, Leman ve Diğerleri, (1983). *Türkiye’de Dünya’da Sanayi Bölgeleri ve Uygulamaları*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yayınları No:311, Gelişim Matbaası.

BULUŞ, Abdülkadir. (2003). *Türk İktisat Politikası’nın Tarihi Temelleri*, Konya: Tablet Kitabevi.

BORATAV, Korkut. *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-1985*, (1. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1988, s. 79

ÇAVDAR, Tefik. (1992). *Türkiye’de Liberalizm:1860-1990*, Ankara: İmge Kitabevi.

ÇEZİK, Asuman ve ERAYDIN, Ayda. (1982). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri (1961–1981)*, Ankara: Devlet Planlama Teşilatı (DPT), DPT Yayınları, No:1839.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (Ağustos 2003). *Türkiye Sanayi Politikası*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, 1996. *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, Haziran 2000. *Uzun Vadeli Strateji ve Kalkınma Planı 2001-2005*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007 -2013*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (2003). *Türkiye Sanayi Politikası Birliği Üzerine Doğru*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (1986). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (1990). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (1996). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996- 2000)*, Ankara: DPT Yayını.

DPT, (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*, Ankara: DPT Yayını.

- DPT, (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*, Ankara: DPT Yayını.
- DPT, (15.10.2007). *2008 Yılı Programı Bakanlar Kurulu Kararı*, Ankara: DPT Yayını.
- DPT, (1988). *1988 Yılı Programı*, Ankara: DPT Yayını.
- DURAN, Mustafa. (1998). *Türkiye’de Uygulanan Yatırım Teşvik Politikaları (1968-1998)*, Ankara: Hazine Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi No:19.
- DÜLGEROĞLU, Ercan. (1993). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: Makine Mühendisleri Odası Yayını.
- EREN, Aslan. (1989). *Türkiye’nin Ekonomik Yapısının Analizi*, Muğla: Bilgehan Basımevi,
- ERSOY, Turan. (1981). *İstihdam Sorunu ve İşsizliğin Azalması*, Ankara: DPT Yayını.
- ESER, Uğur. *Türkiye’de Sanayileşme*, (1993). Ankara: İmge Kitabevi.
- HATİBOĞLU, Zeyyat. (1993). *Türkiye İktisadının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği*, İstanbul: Beta Basım Yayını.
- HİÇ, Süreyya. (1991). *Türkiye Ekonomisi 1*, İstanbul: (2. Baskı). Mentş Kitabevi.
- HİÇ, Süreyya. (1992). *Türkiye Ekonomisi 2*, İstanbul: Mentş Kitabevi.
- GÜRAN, Tefik. (1992). *Tanzimat Döneminde Osmanlı Fabrikaları*, Ankara: A.K.D.T.Y.K.
- (İAV) İktisadi Araştırmalar Vakfı. (1995). *Adana Ekonomisinin Gelişmesi Organize Sanayi Bölgesinin Gelişmedeki Yeri ve Önemi*, İstanbul: İAV Yayını.
- İNALCIK, Halil. (1993). *Osmanlı Pamuk Pazarı, Hindistan ve İngiltere*, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- KARLUK, Rıdvan. (1995). *Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim–Yapısal Değişim*, İkinci Baskı, Eskişehir: Beta Yayınları.
- KARLUK, Rıdvan. (2005). *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- KEPENEK, Yakup. (1990). *Türkiye Ekonomisi*, Ankara: 5. Baskı, V Teori Yayınları.

KEPENEK, Yakup ve YENTÜRK, Nurhan, (1994). *Türkiye Ekonomisi*, Geliştirilmiş 6. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

KILIÇBAY, Ahmet. (1991). *Türk Ekonomisi*, (3. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

KILIÇBAY, Ahmet. (1993). *Değişen Dünya'da Türk Ekonomisi*, İstanbul: Cem Yayınevi.

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı). (2004). *Dünya Ekonomisi (Tarihi Gelişim)*, Ankara: Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü Yayını.

KTO (Konya Ticaret Odası) Rehberi, (15 Ağustos 1982). *Konya'da Sanayi*, Konya: Konya Ülkü Matbaası.

KUYUCUKLU, Nazif. (1995). *İktisadi Olaylar Tarihi*, (Dördüncü Bası). İstanbul: Filiz Kitabevi.

MANİSALI, Erol. (1980). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi(1923-1938)/İktisat Politikası: İlkeler ve Uygulamalar*, İstanbul: Akbank Kültür Yayını,

ÖZDEMİR, Mahmut. (1990). *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri*, Ankara: M-N Ofset.

TOGAN, Sübidey. (1993). *1980'li Yıllarda Türk Dış Ticaret Rejimi ve Dış Ticaretin Liberalizasyonu*, Ankara: Türk Eximbank Araştırma Dizisi.

TOKGÖZ, Erdinç. (1992). *İktisadi Gelişme Tarihi*, Ankara: Özyurt Matbaacılık.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2006). *İstatistik Göstergeler 1923–2005*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

TÜİK, (2006). *Türkiye İstatistik Yıllığı (1923-2005)*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

TÜİK, (2006). *Bölgesel Göstergeler Konya–Karaman TR 52*, Ankara: TÜİK Matbaası.

TÜİK, (2006). *Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52*, (2006). Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın.

TÜİK, (2007). *Türkiye İstatistik Yıllığı 2006*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

TÜRKKAN, Erdal. (1992). *1980 Sonrasında Sanayileşme*, Ankara: Özyurt Matbaacılık.

ULUDAĞ, İlhan. (1990). *İzlenen Ekonomik Politikalar Işığında Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Yayını.

UYGUR, Ercan. (2001). *Ekonometri Yöntem ve Uygulama*, Ankara, İmaj Yayıncılık.

DERGİLER

Acar, Yalçın (1987). Ülkemizde Kamu İktisadi Teşebbüsler (KİT) ve Özelleştirme. (Kasım 1987), *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9.

Amsden, Alice (1990). New Left Revie, Çev: Selin Yılmaz, Volkan Aytar, *Birikim Dergisi*, (Temmuz-Ağustos 1990), Sayı 182, 28.

Baltacı, Yusuf (2000). Konya Ovası Sanayi Yatırımlarına Dar Geliyor, *Dünya Ekonomi Politika Bölge Eki Konya No:29*, 1.

Botsalı, Fatih M (12 Aralık 2006). Konya Teknokent, Bölgenin Strateji Geliştirme Merkezi Oluyor, *Dünya Bölgeye Bakış*, Sayı:59, 20.

Botsalı, M. Fatih (Ocak 1994). Türkiye Sanayi Şeytan Üçgenine Takıldı Kaldı, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, 16.

Bryant, Scott (April 2001). Industrial Estates and British Industrial Development 1897-1939, *Industrial Estates and British Industrial Development*, Sayı:43, No: 2, 98.

Büyükhelvacıgil, Tahir (2007). KOBİ'lerimiz Fırsatları İyi Değerlendirmelidir, *Dünya Ekonomi Bölgeye Bakış*, Globus Dünya Basımevi, Sayı: 18, 14.

Büyükhelvacıgil, Tahir (2006). Yatırım ve Bilim Şehri: Konya, *Dünya EkonomiBölgeye Bakış*, Sayı: 59, 12.

Büyükhelvacıgil, Tahir (2007). KOBİ'lerimiz Fırsatları İyi Değerlendirmelidir, *Dünya Ekonomi Bölgeye Bakış*, Globus Dünya Basımevi, Sayı: 18, 14.

Coşkun, Ali (2003). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye Ekonomisi, *Atatürkçü Düşünce Dergisi*, Sayı: 4, 72-74.

Coşkun, Ali (2006). Sanayide Rekabet Gücü ve AR-GE'nin Önemi, *Ekonomik Forum*, Ağustos-2006, 36.

Coşkun, Ali (2007). Sanayimizin Dünü Bugünü ve Geleceği, *Ekonomik Forum*, Dünya Yayıncılık A.Ş., Şubat-2007, 71.

Demirbugan, M. Alper (2004). Tarihsel Perspektifte Dönüşüm Öncesi Dönemde Doğu Avrupa'daki Ekonomik Gelişmeler, *Cumhuriyet Üniversitesi. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 28, No: 2, 154.

Demirel, M. Mesut ve Sezgin, Selime (2006). Küçük ve Orta Boy İşletmeler'in Dış Pazarlara Açılma Problemleri, *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı: 2, 2006-Nisan, 116-124.

Dünya Ekonomi Politika (Mayıs 1996). Rampadaki Füze: KOBİ Kenti Konya, *Dünya Ekonomi Özel Ek: 12*, 1.

Gökçe, Akbay Tuğın (1988). Konya Sanayinin Etüt Raporu ve Sonuçları, *Konya Ticaret Odası Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 3, 14.

İnan, M. Ali (11 Kasım 1994). Türkiye'nin Kalkınmasının Temel Unsuru Sanayidir, *Dünya Ekonomi Politika Konya Eki*, 11 Kasım 1994, 64.

İnan, M. Ali(1993). Konya Sanayi, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, 1993, 5.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) (2007). *Ekonomik Göstergeler*, İstanbul Sanayi Odası Araştırma Şubesi, Aralık 2007, 4.

İstanbul Sanayi Odası (1980). *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*, 300 Büyük Firma, Yıl: 15, Özel Sayı.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1982), 500 Büyük Kuruluşunu Açıkıyoruz, Yıl: 17, Sayı: 198.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1983). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 18, Sayı: 210.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1984). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 19, Özel Sayı.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*(1985). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 20, Özel Sayı.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1986). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 21, Sayı: 247.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1987). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 22, Sayı: 260.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1988). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 23, Sayı: 272.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1989). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 24, Sayı: 282.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1990). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 25, Sayı: 294.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1991). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 26, Sayı:106.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1992). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 27, Sayı: 318.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1993). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 28, Sayı: 330.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1994), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 29, Sayı: 342.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi*(1995), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 30, Sayı: 354.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1995), Organize Sanayi Bölgelerine İlgi Artıyor Sayı:35.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1996), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 31, Sayı: 366.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1997). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 32, Sayı: 378.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1998). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 33, Sayı: 390.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (1999). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 34, Sayı: 40.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2000). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 35.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2001). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 36, Sayı: 425.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2002). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 37, Sayı: 437.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2003). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 38, Sayı: 449.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2004), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 39, Sayı: 461.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2005). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 40, Sayı: 473.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2006). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 41, Sayı: 485.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2007). Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Yıl: 42, Sayı: 497.

İSO, *İstanbul Sanayi Odası Dergisi* (2008). İstanbul Sanayi Odası Muhtelif Sayılı Dergileri, Yenilik Basımevi, 1968–2007 Dönemi.

Kayhan, Ahmet (2003). Konya'nın Çözüm Bekleyen Sorunları, *Dünya Ekonomi Politika Bölge Eki* 20, 19 Haziran 2003, 65.

Karahan, Sami (1994). Konya'lı Sanayiciler Görev Başına, Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı: 8, 19.

Karagöz, Mehmet (2005). Konya Sanayi ve AB, *Dünya Konya Bölgesel Bakış*:16, 25 Ekim 2005, 42.

Kazgan, Haydar (1975-76). Tüketim İçin Osmanlı Borçlanma Modeli", İstanbul: *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 302.

Küçükdere, Mustafa (1995). Bölgesel Eşitsizliğin Kıskaçındaki İlimiz: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:11, 27.

Küçükdere, Mustafa (1996). "Tarihi Başkentten Sınai Başkente Doğru", *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:13, 28.

Konya Valiliği (1992), *Konya İl'inde Sanayi ve Ticaretin Gelişmesi*, Konya Valiliği Yayınları, Nisan, 1.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Şehri (2005), *Dünya Konya Bölgesel Bakış*:16, 10.

Küçükşenel, Tevfik (Ocak–Şubat- Mart 1993). II. Organize Sanayi Bölgesi, Konya: *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, 1.

Küçük ve Orta Boy İşletmeler Dünyası(2007), Daha Çok Finansman, Küçük ve Orta Boy İşletmeler *Dünyası Sektör Dünyası Araştırma*: 44, 26.11.2007, 4.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Başkanlığı, *Basel II ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler Finansman*, Mayıs 2007, 16.12.2007, 3.

Organize Sanayi Bölgelerine İlgi Artıyor, (1995). *İstanbul Sanayi Odası Yayını*, Haziran, Sayı: 351, 43.

Öniş, Ziya (2003). Liberalization, Transnational Corporations and Foreign Direct Investment in Turkey, The Experience of 1980s, *ERC Economic Papers*, February 2003, 91.

Özkaymak, Rahim(1990). Konya'lı Tüccar ve Sanayiciler Tüketici Değil, Üretici Duruma Geldi, *Konya Ticaret Odası Dergisi*, Temmuz 1990, Yıl:3, Sayı:29, 3.

Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (2000). *1999 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, 2000, 30.

Somçağ, Selim (1995). Gümrük Birliği ve Türk Sanayi, İstanbul: *Türkiye Günlüğü*, Eylül 1995, Sayı: 36, 22.

Şenses Fikret ve Taynaz, Erol (2003). Unutulan Bir Toplumsal Bir Amaç: Sanayileşme Ne Oluyor? Ne Olmalı?”, *ERC Working Papers in Economics*, Şubat 2003, 8.

Tekin, Mahmut (1994). Konya Ayakkabı Sanayi Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Ağustos 1994, Sayı: 4, 23.

Tekin, Mahmut (1994). Konya Sanayi Bölgesi'ndeki İşletmelerde Yönetim Sorunları ve Çözümüne Yönelik Bir Araştırma, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Sayı:8, Kasım 1994, 35.

Türkiye İş Bankası (2007). *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Nisan 2007, 5.

Türkiye İş Bankası (2007). *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Aralık 2007, 5.

Türkiye İş Bankası (2008), *Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler*, İktisadi ve Araştırmalar Müdürlüğü, Ocak 2008, 6.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2006), *Sanayi Enerjisinde Maliyet Trajedisi*, Ekonomik Forum, Dünya Yayıncılık A.Ş., Ağustos 2006, 60.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2006), *Sanayide Yapısal Dönüşümü Sanayi Odaları Başkanları Nasıl Yorumluyor?*, Ekonomik Forum, Dünya Yayıncılık A.Ş., Nisan 2006, 40-53.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (1987), *Konya Organize Sanayi Bölgesi Projesi*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını 1987, 1.

Türkyılmaz, Vahit (2007). We will be industrial capital of Turkey, *Society of European Journalists TRUE*, Ağustos 2007, Yıl:3, Sayı 28, 26.

Ünusan, Çağatay(1995). Konya İl'inde Otomotiv Yan Sanayi, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Nisan 1995, Sayı: 10, 18.

Yeğiner, Yücel (1993). Konya'mızda Sanayi, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık 1993, Sayı: 4, 3.

Yeğiner, Yücel (1993). Konyamızda Sanayi, *Konya Sanayi Odası Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık 1993, 3.

Yücel, Asuman (1987). *Türkiye'de Arazi Kullanımı ve Sanayi Yer Seçiminde Kamu Sektörü-Özel Sektör İlişkileri Organize Sanayi Bölgeleri*, Mayıs 1987, 20.

RAPORLAR

Arıkan, Şafak (10.08.2008). 22. *Konya Ayakkabı Yan Sanayi ve Moda Fuarı Raporu*, Konya.

Beştaş, Tanju. (2007). *İmar Altyapı ve Çevre Komitesi Raporu*. <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

Ceylan, Ali (2005). I. *Organize Sanayi Bölgesi*, Konya.

Çağlar, A. Okan. (2007). *Hukuk/Mali Mevzuat ve Teşvikler Komitesi Raporu*, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

Hazine Müsteşarlığı (Mayıs 2006). *Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2005 Yılı Raporu*, Ankara: Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü.

Konya Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü (KSTİM)(1986). *1985 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1987). *1986 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1988). *1987 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1989). *1988 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1990). *1989 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1991). *1990 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1995). *Konya Sanayi'nin Geçmişi ve Bugünü*, Konya.

KSTİM, (1995). *1994 Yılı Konya İli'nin Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1996). *1995 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (1997). *1996 Yılı Konya İl'inin Yıllık Ekonomik ve Ticaret Durumu Hakkında Rapor*, Konya.

KSTİM, (Mayıs 2001). *2000 Yılı Konya İli'nin Yıllık Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor*, Konya: Olgun Çelik Ofset Matbaası.

Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü (2004). *Bölgemizde 2003-2004 Döneminde Yapılan Yatırımlar*, Konya.

KONYA SANAYİ ODASI (KSO) (2000), *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2001). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2002). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2003). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya..

KSO, (2004). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2005). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2006). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2007). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2008). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2000). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2001). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2002). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2003). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2004). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KSO, (2005). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

- KSO, (2006). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KSO, (2007). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KSO, (2008). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KSO, (2008). *Yıllara Göre Üye Sayısı Raporu*, Konya.
- KONYA TİCARET ODASI (KTO) (1989). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*,
Konya.
- KTO, (1990). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1991). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1992). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1993). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1994). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, , Konya.
- KTO, (1995). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1996). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1997). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1998). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1999). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2000). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2001). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2002). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2003). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2004). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2005). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2006). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2007). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (2008). *Fasıllar Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1989). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1990). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1991). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1992). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1993). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1994). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
- KTO, (1995). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

KTO, (1996). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (1997). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (1998). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (1999). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2000). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2001). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2002). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2003). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2004). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2005). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2006). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2007). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.
KTO, (2008). *Ülkeler Bazında İhracat Raporu*, Konya.

Nakipoğlu, Cahit ve Karamanlı, A. İhsan. (2007). *Enerji Komitesi Raporu*, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

(OSBÜK) Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu (2007). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri’nin Kuruluşu ve Gelişimi*, Ankara.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2006-Nisan). *İllerin Sanayi ve Ticaret Durum Raporu*, Konya.

(TOBB) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (1988). *Orta Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Yayını.

-----, (1988). *Genişletilmiş Doğu Anadolu Bölgesi Ekonomik Raporu*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını No:21.

-----, (1993). *Özelleştirme Raporu*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını.

-----, (Eylül 2007). *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı’ndan İkinci Nesil Reform Raporu*, Ekonomik Forum, İstanbul: Dünya Yayıncılık A.Ş.

Yılmaz, Mahmut. ve Bekarlar, Recep. (2007). *Bilgi ve Teknoloji Komitesi Raporu*. <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

İNTERNET

Akbaş, Ali (2007). *Başkanın Mesajı*. <http://www.kosb.org.tr>, 27.06.2007.

Amata Industrial Estates in Thailand and Vietnam (2007). <http://business-in-asia.com/amata-industrial-estate.htm>, 14.05.2007.

Bankacılıkta Bir Mit Daha Yıkıldı, <http://www.esirket.com/sektorel>, 16.12.2007.

Baş, Şaban. (2007). *İletişim ve Eğitim Komitesi Raporu*, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

Batamindo Industrial Park (BIP) (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=13>, 14.05.2007.

BIP, (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=8>, 14.05.2007

BIP, (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=9>, 14.05.2007

BIP, (2007), <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=10>, 14.05.2007

BIP, (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=11>, 14.05.2007

Bintan Industrial Estate (BIE) (2007). *Bintan Industrial Estate Competitive Advantages*, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=14>, 14.05.2007.

BIE, (2007). *Bintan Industrial Estate Proximity to Singapore*. <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=2>, 14.05.2007.

BIE, (2007). *Bintan Industrial Estate Executive Village*. <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=3>, 14.05.2007.

BIE, (2007). *Bintan Industrial Estate Factories*, <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=4>, 14.05.2007.

BIE, (2007). *Bintan Industrial Estate Manpower Large Pool of Labour*. <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=5>, 14.05.2007.

China: Awakening Giant Federal Reserve Bank of Dallas. (2004), <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>, 08.02.2007.

China: Economic Structure, The Economist Intelligence Unit. (2004). <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>, 08.02.2007.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2007). *Büyüme Hızları*. <http://www.muhsabat.gov.tr/ekogsterge/2007WEB/tegit.pdf>, 05.08.2008., www.dpt.gov.tr, 06.08.2008.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). *Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*. www.dpt.gov.tr, 06.08.2008.

Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM). (2008). *Cumhuriyet Öncesi Dönemde Dış Ticaret*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/cumdis.doc>, 10.01.2008.

DTM, (2008). *Ülkemizin Dış Ticaretinin Yapısal Değişimi*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/KonjokturIzlemeDb/ulkyap.doc>, 10.01.2008.

DTM, (2008). *Dış Ticaret İstatistikleri*, www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls, 12.08. 2008.

DTM, (2008). *İhracatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı*. <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008.

DTM, (2008). *İthalatçı Firmaların İllere Göre Dağılımı*. <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko13.xls>, 25.11.2008.

DTM, (2008). *İhracat-İllere Göre Dağılımı*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko12.xls>, 25.11.2008.

DTM,(2008). *İthalat-İllere Göre Dağılımı*, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/IstatistikDb/eko17.xls>, 25.11.2008.

Eastern Industrialisation and its Effects on the West, www.birikim dergisi.com., 16.12.2007.

Economic Development in East Central Europe in the 19th. and 20th. Centruis, [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007)

Economic Nationalism in East-Central Europe in the Interwar Period.(2007). [http://links.jstor.org/sici?sici=00220515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B21,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=00220515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B21,16.12.2007)

Ertin, Gaye. *Türkiye’de Sanayi*, <http://www.google.com/search?source id =navclient&hl=tr&ie=UTF-8&oe=UTF-8&q=T%C3%BCrkiye+Sanayisi>. 14.05.2007

External Schocks and Long Term Patterns of Economic Growth in Central and Eastern Europe. (2007). [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1,16.12.2007)

Eyüpoğlu, Dilek. (2007). *Dünya’da ve Türkiye’de OSB Uygulamaları*, www.osbuk.org.tr, 26.12.2007.

Facts and Figures. (2008) <http://uneptie.org./pc/ind-estates/ind-estates/facts.html>, 07.08.2008.

Hazine Müsteşarlığı, *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti101.htm>, 06.08.2008.

Hazine Müsteşarlığı (HM). (2008). *Ocak-Ekim Aylarında Gelişmiş Yörelere Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti110.htm>, 06.08.2008

HM, (2008). *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Bölgesel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti103.htm>, 06.08.2008

HM, (2008). *Ocak-Aralık Aylarında Verilen Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr/stat/tesvik/ti103.htm>, 06.08.2008

HM, (2008). *2008 Yılı Ocak-Haziran Aylarında Verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı*, <http://www.hazine.gov.tr>, 06.08.2008

Hemaraj Industrial Estate-Detroit of East. (2007). <http://business-in-asia.com/hemaraj-industrial-estate.htm>, 14.05.2007

Industry.(2007), <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 21.01.2007

Industry. (2007). <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 25.01.2007.

Industry. (2007), <http://en.wikipedia.org/wiki/Industry>, 22.01.2007.

Industrial Estates. (2007). <http://www.boi.go.th/english/how/industrial-estates.asp>, 14.05.2007.

Industrial Park. (2008). <http://en.wikipedia.org/wiki/Industrial-park>. 07.08.2008.

Industrialisation and Growth: A Comparative Study. (2007). www.birikimdergisi.com, 16.12.2007.

Industry. (2007). <http://www.tiscali.co.uk/reference/encyclopedia/hutchinson/m0008880.html>, 25.01.2007.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları. (2007). http://www.ekodialog.com/istatistik/imal_san.html, 17.12.2007.

İstanbul Sanayi Odası (İSO). (2007). *İSO Türkiye İkinci 500 Sanayi Kuruluşu Sıralaması 1997-2006 Verileri*. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/gecmisyillar/500buyukgecmisyillar.htm>, 25.08.2007.

İSO, (2008). *Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2007*, 23 Temmuz 2008, <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/bb1-500.htm>, 05.08.2008.

İSO, (2008). *Ekonomik Göstergeler*, Araştırma Şubesi, Temmuz 2008. <http://www1.iso.org.tr/tr/Documents/Arastirma/EkoGosterge/EKONOMIKGOSTERGELER.fdf>. 05.08.2008.

İSO, (2008). *Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007*. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/2/bbf2-500.htm>, 07.09.2008.

İSO, (2008). *Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007*. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/bb1-25.htm>, 25.08.2008.

İSO, (2008). *Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2007*. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/2/bbf2-25.htm>, 07.09.2008.

Kili, Suna.(2007). *Atatürk Devrimi-Bir Çağdaşlaşma Modeli*. <http://www.tekadamdevrimi.com/tekadamdevrimi/tadekonomi/tadeko08.htm>, 14.05.2007.

KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler). (2007). *wikipedi Özgür Ansiklopedi*, <http://tr.wikipedia.org/wiki/KOB%C4%B0>,16.12.2007.

“Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü Hizmetler”, <http://www.kosb.gov.tr/tr/default.asp>, 25.11.2008.

Konya Teknokent İlk 3'te, (2007). <http://www.kononline.com/news/389/Konya-Teknokent-ilk-3te.html>, 04.12.2007.

Koşmaz, Bülent. (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri'nin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikle İlgili Eğitim Toplantısı'ndaki Konuşması*, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

Köymen, Oya. (2007). *Atatürk Döneminde Türkiye ve Dünya'da Sanayi İndeksleri 1830-1870/1919-1939*. <http://tekadamdevrimi.com/tekadamdevrimi/tadeko08.htm>, 21.07.2007.

Major Issues and Policies of Industrial Estates. (2007). <http://apotokyo.org/gp/e-publi/penang-symp/Penang-Symp-P83-89.pdf>, 14.05.2007.

Moncton Industrial Park Company Listings. (2007). <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=19>, 14.05.2007.

Moncton Industrial Park Moncton Industrial Park: A Proven Business Location and Industrial Performer. (2007). <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=13>, 14.05.2007.

Moncton–Caledonia Industrial Estates Maritimes Business Hub. (2007). <http://mid.nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=20>, 14.05.2007.

Moncton–Caledonia Industrial Estates Company Listings Profile Tenant Roster. (2007). <http://mid.Nb.ca/english/sites/dynamic.cfm?id=33>, 14.05.2007.

Organize Sanayi Bölgeleri'nde Faaliyet Gösteren Firmalara Sağlanan Teşvikler. (2007). <http://www.investinturkey.gov.tr/cms/index.php?a=5>, 27.06.2007.

Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu (OSBÜK). (2008). *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu Başkanı Mahmut Yılmaz'ın Yer Seçimi Yönetmeliğine İlişkin Basın Bildirisi.* http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=142, 23.01.2008.

OSBÜK, (2007). *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Kuruluşu ve Gelişimi.* <http://www.osbuk.org/doc/OSBUygulamalar.doc>. 27.06.2007.

OSBÜK, (2008). *II. OSB Enerji Zirvesi, Mahmut Yılmaz Açış Konuşması.* 01-02 Şubat.2008, http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id=145, 09.02.2008.

OSBÜK, (2008). *Dünya'da ve Türkiye'de OSB Uygulamaları.* www.osbuk.org/index.php?page=content/osbuygula_ma&id=1, 05.08. 2008.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişim.* http://www.osbuk.org/Zirve_Kitap/OSB_Kitap_02.pdf, 27.06.2007.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Yer Seçimi Yönetmeliği, 21.05.2001 tarih ve 24408 sayılı Resmi Gazete.* <http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSBYerSecimiYon.doc>. 03.12.2007.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği.* <http://www.osbuk.org/docs/Yonetmelik/OSBUygulamaYon.doc>. 17.12.2007.

OSBÜK, (2007). *Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi,* http://www.osbuk.org/Zirve_Kitap/OSB_Kitap_02.pdf. 27.06.2007.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Tarihçesi.* <http://www.osbuk.org/tarihce.asp>, 17.12.2007.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu'nun Kurulmasına İlişkin Hukuki Gerekçeler.* <http://www.osbuk.org/hakkinda.asp>, 17.12.2007.

OSBÜK, (2007). *Yeni OSB Kanunu Taslağı Hazırlandı*. http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1 &n_id=136, 17.12.2007.

OSBÜK, (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, "OSB Yer Seçimi Yönetmeliği 17.01.2008 Tarihli ve 26759 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanmıştır*. <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007.

OSBÜK, (2008). *Mevzuat*, <http://www.osbuk.org>. 24.10.2008.

OSBÜK, (2008). <http://www.osbuk.org>, 30.11.2008.

Rodrik, Dani. (2007). *Türkiye Enflasyonunun Neresinde*. <http://216.239.104/search?=&cache:NBPvek81 UGcJ:web1>, 14.05.2007.

Rusya Ofisi. (2007). *Rusya Federasyonu Ekonomisine Toplu Bir Bakış*, http://www.rusyaofisi.com/top_lubakis.htm, 08.02.2007.

Sanayi. (2007). <http://www.turkey.cri.cn/chinaabc/chapter3/chapter30203.htm>, 08.02.2007.

Sanayi Devrimi. (2007). www.sanayitesisleri.com. 30.01.2007.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (STB). (2008). *Türkiye Sanayi Politikası*. www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=1143. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgeleri Gelişim Grafiği*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=1530>, 05.08.2008.

STB, (2008). *Bakanlık Kredisi*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3143>, 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgesi Üst Kurulu Tüzel Vergi Muafiyetleri*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3144>. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgesi Tüzel Kişiliğine; 5084 ve 5350 Sayılı Kanun Kapsamında Vergi Muafiyetleri*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3145>. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan İşletmelere Vergi Muafiyetleri*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3146>. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgelerine Tanınan Vergi Muafiyeti*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3149>. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Alan İşletmelere Vergi Muafiyetleri*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3146>. 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölg'lerine Tanınan Vergi Muafiyeti*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3149>, 05.08.2008.

STB, (2008). *Yatırımların ve İstihdamın Teşviki*, <http://www.sanayi.gov.tr/WebEdit/Gozlem.aspx?sayfaNo=3148&navigate=var>, 05.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgelerine Verilen Kredilerin Geri Ödeme Şartları İle Kredilendirme ve Faiz Oranları*.<http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?SayfaNo=1529>. 28.06.2007.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgeleri'nin Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=2988>. 06.08.2008.

STB, (2008). *Organize Sanayi Bölgeleri Gelişim Grafiği*, <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=1530>. 05.08.2008.

Tarihçe Konya Teknokent, <http://www.konyateknokent.com.tr/?aw=tarihce>. 16.12.2007.

The Chinese Economy After The Sixteenth Party Cngress. (Mayıs-2003). <http://dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2004/asya1.htm>. 08.02.2007.

The Economic Rise of the Habsburg Empire: 1750-1914. (1984). [http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515\(197612\)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1](http://links.jstor.org/sici?sici=0022-0515(197612)14%3A4%3C1291%3AEDIEEI%3E2.0.CO%3B2-1). 16.12.2007.

Trafford Park. (2007). www.msim.org.uk, 14.05.2007.

Trafford Park. (2008). <http://en.wikipedia.org/wiki/Industrial-park>. 07.08.2008.

Trafford Park 20th Century Manchester/The Creation of Trafford Park. (2002). <http://www.manches ter2002-uk.com/business/trafford.park.html>, 14.05.2007.

Türkiye Nüfusu 70 Milyonu Geçti. (2008). http://www.cnnturk.com/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&haberID=420883, 23. 01. 2008.

Türkiye'de Sanayi Tesislerinin Evrimi, Cumhuriyet Öncesi Osmanlı Döneminde Sanayi Yapılarının Gelişimi. (2007). <http://www.sanayitesisleri.com/Turkiye'de%20Sanayi%20.asp>, 21.01.2007.

Uysal, Yaşar. (2006). *Yatırım Aracı Olarak Döviz (Dolar)*, <http://kisi.deu.edu.tr/yasar.uysal/gazete/51.htm>, 19.12.2007.

ÜNAL, Özlem. (January-October-2007). *Sectoral Breakdown of Investment Incentive Certificates of Small And Medium Size Enterprises (SME's) 2007*. http://www.hazine.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm. 03.08.2008.

Vietnam Singapore Industrial Park. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?cid=18>. 14.05.2007.

Vietnam Singapore Industrial Park, (2007). Exclusive Investment Licensing Authority. <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=23>. 14.05.2007.

Vietnam Singapore Industrial Park Factories. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=25>. 14.05.2007.

Vietnam Singapore Industrial Park Infrastructure and Amenities. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=24>. 14.05.2007.

Vietnam Singapore Industrial Park Manpower Large Pool of Skilled Labour. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/article.cgi?pid=26>. 14.05.2007.

Wuxi-Singapore Industrial. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?cid=19>. 14.05.2007.

Wuxi-Singapore Industrial Competitive Advantages. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=32>. 14.05.2007.

Wuxi-Singapore Industrial, Infrastructure and Amenities. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=33>. 14.05.2007.

Wuxi-Singapore Industrial Factories. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=34>. 14.05.2007.

Wuxi-Singapore Industrial Manpower Skilled Labour. (2007). <http://www.sembpark.com.sg.com.sg/category.cgi?pid=35>. 14.05.2007.

Yonar, Özlem. (2007). *KOBİ'lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri.* <http://www.usak.org.uk/junction.asp?mod=articles&st=PrintArticleDetail&id=93&m=58649JLFD0932&ln=TR>, 17.12.2007

5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu Sonrası Aksaray Organize Sanayi Bölgesi. (2007). <http://www.aksaray.gov.tr/is/organize.asp?id=115>, 27.06.2007

GAZETELER

Diplomalı İşsiz Alana Faizsiz Kredi. (Kasım 2007). *KOBİ'lerin Sesi OSTİM Organize Sanayi Gazetesi.* 8.

Kalamassery Industrial Estate Going Places. (14.09.2006). *The Hindu,* 4.

Karanfil, Neşe. (20.11.2007). Teşvik'de Doğuya Yatırımcı Çekmeye Yetmiyor. *Referans Gazetesi.*

Steps on to Establish Industrial Estate. (08.09.2006). *The Hindu*, 6.

Yaşar, Ertuğ. (28.05. 2007). *Bu Teşvik İşe Yaramaz, Referans Gazetesi*. <http://www.ertugyasar.com/Default.aspx?pageID=26&nID=1614>. 30.10.2008.

BRİFİNG

Küçükşenel, Tefik. (1991). Konya II. Organize Sanayi Bölgesi İle İlgili Genel Bilgi. *Brifing*, 1991.

Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü. (2005). Konya Organize Sanayi Bölgeleri. *Brifing*, 2005.

Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü. (2006). Konya Organize Sanayi Bölgesi, *Brifing*, 2006.

Konya Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, (2006). Konya Organize Sanayi Bölgesi, *Brifing*, 2006.

Vural, Atilla. (1993). Konya İkinci Organize Sanayi Bölgesi. *Brifing*. 01.12.1993.

Vural, Atilla. (1993). Konya II. Organize Sanayi Bölgesi. *Brifing*. 18.10.1993.

Vural, Atilla. (1993). Konya II. Organize Sanayi Bölgesi, *Brifing*, 21.10.1993.

Vural, Atilla. (1995). Konya İkinci Organize Sanayi Bölgesi. *Brifing*, 07.07.1995.

TEBLİĞ

OSBÜK (Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu). (2007). *Yatırımlarda Devlet Yardımlarına İlişkin Tebliğ*. http://www.osbuk.org/newDisp.asp?Disp=1&n_id= 85. 06.12.2007.

İktisadi Araştırmalar Vakfı (İAV). (1995). *Konya İlinin Ekonomik Kalkınması*. 1995.

İAV, *Devlet İstatistik Enstitüsü 1992 Genel İşyeri Sayımı Sonuçları, Konya İlinin Ekonomik Kalkınması*. 1995.

İAV, *Konya İlinin Ekonomik Kalkınması*. 1995.

BÜLTEN

Hazine Müsteşarlığı (2007). Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi Bileşenleri (2006-2007), *Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni*, Ankara:Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, 2007-Kasım, 4.

Küçükşenel, Tefik. (1995). Konya’ımızda Organize Sanayi Bölgeleri, *Konya: Akid Bülteni*, Yıl:2, Sayı: 6, Kasım – Aralık 1995.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) Haber Bülteni (2008). *İmalat Sanayinde Eğilimler Temmuz-2008*, 11.08.2008, Sayı:131, 1.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). *Haber Bülteni*, Ankara: Sayı: 182, 15 Kasım 2007.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), *Haber Bülteni*, Ankara: Sayı: 58, 16 Nisan 2007.

DİĞER

AKGÜN, Mazlum, (2004). *Konya Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Araştırması*, Ankara:, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.

Büyükhelvacıgil, Tahir. *Röportaj*, Konya, 06.07.2007.

Coşkun, Ali. (2004). Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, “Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Kuruluşu ve Gelişimi”, *1. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Zirvesi*, Ankara: 12-14 Şubat 2004.

Ceylan, Ali. *Röportaj*, Konya, 19 Ekim 2007.

Ceylan, Ali. (2008) “I. Organize Sanayi Bölgesi”, Mükat, Konya: 14.08.2008.

Konya Sanayi Odası. (2005). *İşletmelerin Sektörel Dağılımları-Konya Sanayi Odası Araştırması*, Konya: Konya Sanayi Odası Dergisi.

Koşmaz, Bülent. (2007). *4.Olağan Genel Kurul Toplantısı Faaliyet Raporu Konuşması*, <http://www.osbuk.org>, 17.12.2007

Küçükazay, Neslihan. (2008). Konya Organize Sanayi Bölgesi, Mülakat, Konya: 04.08.2008.

Ocak, Ahmet. (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri’nin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik Eğitim Toplantısı’ndaki Konuşması*. <http://www.osbuk.org>. 17.12.2007.

Özaydemir, Savaş M (2004). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri’nin Kuruluşu ve Gelişimi*, Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kurulu, 1.Organize Sanayi Bölgesi Zirvesi (12-14 Şubat).

Özbayram, Şükran. (2007). “Organize Sanayi Bölgeleri”, Mülakat, Ankara: 09.04.2007.

Özbayram, Şükran. (2008). “Organize Sanayi Bölgeleri”, Mülakat, Ankara: 26.01.2008.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Küçük Sanayi Siteleri Gen. Müd. Bilgi Derleme Şubesi. (2007). *Organize Sanayi Bölgeleri*, Mülakat, Ankara; 27.06.2007

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). *Hanehalkı İşgücü Araştırması 2007 Ağustos Dönemi Sonuçları*, Ankara: (Temmuz, Ağustos, Eylül 2007).

Yüksel, Ali. “Organize Sanayi Bölgeleri” Mülakat, Ankara: 23.11.2006.

Yüksel, Ali. (2007). “Organize Sanayi Bölgeleri’nin Aciliyet Gösteren Bazı Konularında Bilgi Notu”, Mülakat: Ankara: 28.11.2007.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (1994). *Organize Sanayi Bölgeleri’nde Çevre Sorunları ve Çözümleri Projesi Tanıtım Toplantısı*, Ankara: 18 Kasım 1994.

Türkiye İl İl: Dünü Bugünü Yarını. (1982-1983). *Yurt Ansiklopedisi*. (Cilt 7). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

Türkyılmaz, Vahit. *Röportaj*, 22 Mayıs 2007.

Yılmaz, Mahmut. (2008). *II. Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu Enerji Zirvesi*, <http://www.gosb.com/haber/uplfiles/AFYON/BASKANIN.doc>, 01.02.2008

Yıldırım, Z. Refia. “Kamusal Malların Özelleştirilmesinde Kullanılan Yöntemler”. *4. Maliye Eğitim Sempozyumu*. İzmir: 1988.